

Universitätsbibliothek Wuppertal

**Q. Horatii || Flacci Sermo-||nvm, sev Satyra-||rvm, sev
Eclogarvm libri || duo: Epistolarum li-||bri totidem.**

Horatius Flaccus, Quintus

Francofurti ad Moenum, 1577

Epistolarum liber primus

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-306](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-306)

A **EPISTOLARVM LIBER** D
PRIMVS.

I. AD MÆCENATEM. I.

RIMA dicte mihi, summa dicende camæna,
 Spectatum satis, & donatum iam rude, quæris
 Mæcenas iterum antiquo me includere ludo.
 Non eadem est ætas, non mens. Veianius, armis
 Herculis ad postem fixis, latet abditus agro:
 Ne populum extrema toties exoret arena.
 Est, mihi purgatam crebrò qui personet aurem:
 Solue senescentem maturè sanus equum, ne
 Peccet ad extremum ridendus, & ilia ducat.

B Nunc itaque & versus, & cetera ludicra pono:

Quid verum, atq; decens, curo, & rogo:

& omnis in hoc sum.

Condo & compono quæ mox depromere
 possim.

Ac, ne fortè roges, quo me duce, quo La-
 re tuter: (stri,

Nullius addictus iurare in verba magi-

Quò me cumq; rapit tempestas, deferor
 hospes.

Nunc agilis fio, & mersor civilibus un-
 dis,

Virtutis veræ custos, rigidusq; satelles:

Nunc in Aristippi furtim præcepta re-
 labor,

C Et mihi res, non me rebus subiungere co-
 nor.

Vt nox longa, quibus mentitur amica,
 diesq;

Longa videtur opus debentibus: ut pi-
 ger annus

Pupillis, quos dura premit custodia ma-
 trum:

Sic mihi tarda fluunt, ingrataq; tempo-
 ra, quæ spem,

• Consiliumque morantur agendi nauiter
 id, quod (æquè:

Æquè pauperibus prodest, locupletibus

Æquè neglectum, pueris, senibusq; no-
 cebit.

Restat, ut his ego me ipse regam, solerq;
 elementis.

Non possis oculos quantum contendere
 Lynceus:

Non tamen iccirco contemnas lippus in-
 ungi.

Nec, quia desperes inuicti membra Gly-
 conis,

Nodosa corpus nolis prohibere chiragra.

Est quâdam prodire tenus, si non datur
 ultra.

Feruet auaritia, miseroq; Cupidine pe-
 ctus?

Sunt verba, & voces, quibus hunc leni-
 re dolorem

Possis, & magnam morbi deponere par-
 tem.

Laudis amore tumes? sunt certa piacu-
 la, quæ te

Ter purè lecto poterunt recreare libello.

Inuidus, iracundus, iners, vinosus, ama-
 tor:

Nemo adeò ferus est; ut non mitescere
 possit,

Rr iij Si mo-

- Aⁱ Si modò cultura patientem commodet Is ne tibi melius suadet, qui rem facias, D
aurem.
Virtus est vitium fugere: & sapientia Si possis rectè: si non, quocumq; modo rē:
prima, Vt propius spectes lacrymosa poemata
Stultitia caruisse. vides, quæ maxima PuppI:
credis An, qui fortuna te responsare superba
Esse mala, exiguum censum, turpemq; re- Liberum, & erectum præsens hortatur,
pulsam, & optat?
Quanto deuities animi, capitisq; labore. Quòd si me populus Romanus fortè ro-
Impiger extremos curris mercator ad In- get, cur
dos, Non, ut porticibus, sic iudicijs fruatur ÷f-
Per mare pauperiem fugiens, per saxa, dem,
per igneis: Nec sequar, aut fugiam, quæ diligit ipse,
Ne cures ea, quæ stultè miraris, & optas: velodit:
B Discere, & audire, & meliori credere E
non vis?
Olim, quod vulpes egrotò cauta leoni
Respondit, referam: quia me vestigia
Quis circum pagos, & circum compita terrent,
pugnax, Omnia te aduersum spectantia, nulla re-
Magna coronari contemnat Olympia, trorsum.
cui spes, Bellua multorum es capitum. nam quid
Cui sit còdicio dulcis sine puluere palma? sequar? aut quem?
Vilius argentū est auro, virtutibus aurū. Pars hominum gestit conducere publica.
O ciues, ciues: quarenda pecunia pri- sunt, qui
mum est, Frustris, & pomis viduas venentur aua-
Virtus post nummos, hæc Ianus summus ras,
ab imo Excipiantque senes, quos in viuaria mit-
Prodocet: hæc recinunt iuuenes dictata, tant.
senesq;, Multis occulto crescit res fanore. verum
C Lauo suspensi loculos, tabulamq; lacerto. Esto alijs alios rebus studijsq; teneri: F
Si quadringentis sex, septem millia de- lidem eadem possunt ne horā durare pro-
sunt, bantes?
Est animus tibi, sunt mores, & lingua, Nullus in orbe sinus Baijs præluceat amæ-
fidesq; nis,
Plebs eris. at pueri ludentes, rex eris. Si dixit diues: lacus, & mare sentit amorē
aiunt, Festinantis heri. cui si vitiosa libido
Si rectè facies. hic murus æbeneus esto, Fecerit auspiciū: cras ferramenta Teanū
Nil conscire sibi, nulla pallefcere culpa. Tollestis fabri. lectus Genialis in aula est?
Roscia, dic sodes, melior lex, an puero- Nil ait esse prius, melius nil calibe vita.
rum est Si non est: iurat benè solis esse maritis.
Nania, quæ regnum rectè facientibus Quo teneam vultus mutantem Protea
offert, nodo?
Et maribus Curijs, & decantata Ca- Quid pauper? ride. mutat cenacula, le-
millis? ctos,

Balnea,

A *Balnea, tonfores: conducto nauigio aque
Nauseat, ac locuples, quem ducit priua
triremis.*

*Si curtatus inaequali tonsore capillos
Occurri: rides. si fortè subucula pexæ
Trita subest tunica: vel si toga disfidet
impar:*

*Rides. quid, mea cum pugnat sententia
secum?*

*Quod petijt, spernit: repetit, quod nuper
omisit:*

*Æstuat, & vitæ disconuenit ordine toto:
Diruit, ædificat, mutat quadrata rotun-
dis.*

B *Insanire putas sollennia me, neq; rides:
Nec medici credis, nec curatoris egere
Apratore dati: rerum tutela mearum
Cum sis, & prauè sectum stomacheris ob-
vnguem*

De te pendentis, te respicientis amici.

*Ad summam, sapiens uno minor est Ioue,
diues,*

*Liber, honoratus, pulcher, rex deniq; re-
gum:*

*Præcipuè sanus, nisi cum pituita molesta
est.*

In hac epistola plurima elucet verborum, & sententiarum lumina: elegantissima insunt, in ea translationes, & allegoriæ, aliæq; verborum imutationes, & sententiarum formæ. Res quidem ipsæ à mediâ philosophia petita, atque à liquidissimis Academia fontibus hausta sunt, vt faciliè appareat, Horatium iam natu grandem, iocis, & nugis relictis, ad studiû seuerius, & sene dignius trãire meditari. Perpetua autem est in hoc principio tralatio: quã sic explico, Mæcenas, quem ego primis meis versibus prædicaui, laudavi, atque ornavi: quemq; meis vltimis scriptis laudare, & ad immortalitatem consecrare institui, debeo quidem certè, tu me ad pristinum illud scriptionis genus, nempe ad versus lyricos, & (si satyræ in scriptis ludicris numerandæ sunt, vt quidam volunt) ad satyras reuocare, & percellere conaris, me (inquam) ex meis scriptis, quæ ad hominum manus peruenerunt, satis à populo cognitû. verum hæc ætas aliam vitam, alios mores, aliud studium deniq; postulat. versus lyricos feci partim iuuenis, partim ætate virili, ac mediâ: satyras scripsi ludibundus: quibus comiter, & vrbane hominû mores reprehendi. neq; mihi scribendi vel voluptatem turpem, vel laborem recusandum esse duxi.

Nunc autem ætate iam ad senectutem præcipitata, periculum esse puto, ne, si me iterum ad versus scribendos, & ceteras res ludicras conferam, & ita me populi iudicio de integro committam, meâ canitiem populo deridendam propinem.

PRIMA DICTE MIHI, &c.] sic Hom. ὅτι τῆ βασιλείας, Ἐν σοὶ μὲν λήξω, σὸ δ' ἀρχομαι. id est, in te qui dem desinam, abs te autem initium ducam. idem de musis Iouem canentibus. Ἀρχομαι δ' ὕμνεοι θεαί, λήξοσι τ' ἀοιδῆς: id est, Musæ principio carminis sui Iouem laudant, & eius laudibus cantû finiunt. & Theocr. ἔγκομ. πολεμ. Ἀνδρῶν δ' αὖ Πτολεμαῖος οὐκ ἀσφοῖσι λεγέσθω, καὶ πύματι, καὶ μέσσοι: ὁ γὰρ ἀσφοῖς τῆς ἀνδρῶν. id est, Virorum autem in primis Ptolemaeus dicatur, & vltimus, & medius. hic enim est hominum præstantissimus. & Theognis. ὦ δῖνα Ληπὸς υἱὲ, Διὸς τέκος, ἔ ποτε σὶο Λήσσομαι ἀρχόμενος, ἢ δ' ἀποπαύομενος. id est, O rex Latonæ filii, Iouis suboles: nunquam tui obliuiscar, neq; in principio meorû carminû, neq; in extremo. Ex hoc loco argumentantur quidam epistolas postremo loco ab Horatio esse scriptas, & postremo loco esse locandas.

SUMMA] suprema, vltima, vt Ode 28. lib. 3. Summo carmine, quæ Cnidon, Fulgentisq; tenet Cycladas.

SPECTATVM SATIS] satis perspectum, & cognitum, δοκίμα δέντα. nota sunt illa loquendi genera apud M. Tull. spectata virtus, spectata fides, spectata nobilitas, quæ translata sunt ab histrionibus, & gladiatoribus. Terent. in Andr. enim uerò spectatum satis putabam, & magnum exemplum continentia. pertinet etiam interdum ad nummos. Plaut. in Persa. Non hercle quoi nunc hoc dem spectandum, scio. Ouid. i. de Trist. eleg. 4. Scilicet vt fuluum spectatur in ignibus aurum, Tempore sic duro est experienda fides.

ET DONATVM IAM RVDE] liberati gladiatores, tude donabantur. M. Tull. Philip. 2. Tam bonus gladiator rudem tam citò accepisti?

ITERVM ANTIQV. M. INCL. L.] translatio sumta à gladiatoribus. significat autem per ludum antiquum, versus lyricos, atq; amatorios, & fortasse etiam satyras, & omne genus versu. Iam hoc genus loquendi queris includere, Horatio vsitatum, vt annotauimus ad Od. 15. lib. 1.

VEIANIVS] gladiatoris nomen.

HERCVLIS AD POSTEM FIXIS] Herculi consecratis, & ad eius ædem suspensis. Nam qui artem aliquam desinebant, eius artis instrumenta eiusdem artis præsidii deo sacrabant, & in eius dei templo suspendebant. Virgil. Melibæo, Hic arguta sacra pendeat fistula pinu. per postem autem templum significatur. Virg. Aeneid. 5. Neptuni sacro Danaï de poste refixum.

LATET ABDITVS AGRO] delitescit in agro, arte armorum ludicra omissa.

NE POPVL. EXTR. TOTIES] id est, ne toties populo supplicet, vt eum libertatem exoret. sed potestne sapius exorari, seu obtineri libertas: eueniebat interdum, vt boni gladiatores, tamen à populo libertatem obtinuissent, tamen propter excellentiam, in ludum iterum, atque iterum reuocarentur, atque aded retraherentur.

quam

A quam explicationem si probabimus, intelligitur hæc esse dicta ad laudem Veianij. tanquam boni gladiatoris: & ita Acro & Porphirio. Sed mihi magis placet Turnebi, viri ingenio & doctrina excellentis, sententia: qui hunc locum sic explicat: ne Veianius à pari suo victus, & ita iamiam ab eo iugulandus, à populo supplex salutem petat: quam quidem sapius victus Veianius, sæpenuerò exoravit. & ita malus gladiator fuit. Iam locus, in quo gladiatores decertabant, arena appellabatur. *extrema* autem dixit, quia ab extrema parte arenae boni, & victores gladiatores à populo libertatem, mali, & victi, salutem petere solebant. Sed nõ dissimulabo lectori, me reperisse scriptum in plerisque libris manuscr. *exornet*: vbi alij habent *exoret*. que fortasse vera & recta scriptura est. hanc quidem vulgatam anteponebat Simeo Bosius. *exornet* autem, vt reperi annotatum in duobus libris manuscr. id est, ludo decoret. gladiatores enim dabantur populo: ex quo munus gladiatorium.

B *PURGATAM*] sic Plautus mil. glor. *Perpurgatis ambo damus tibi operam auribus*. contra epist. prox. *Auriculas citharæ collecta sorte dolentis*.

PURG. CR. Q. PERS. AVREM] id est, qui me crebro moneat non auersum à monitis. *perfonet aurem* autem idem valet, quod *per aurem sonet*: quale est illud Od. 7. lib. 2. *quis vdo Depererare apio coronas, Curatue myrto?* pro eo, quod est, de vdo apio properare coronas curat, aut myrto. cuius generis aliquot exempla ad illum locum collegimus. alioqui *personare* verbum est absolutum & compositum: quod cum sexto casu iungi solet, vt Od. 17. lib. 1. *dulci Tyndari fistula Valles, & vsticæ cubantis Lænia personere saxa*. & M. Tull. in Pisonem, *cum collega tui domus cantu, & cymbalis personaret*. vide plura ad Od. illam 17. lib. 1.

SOLVE SENESCENTEM] huc pertinent versus Ennij, *Sicut fortis equus. spatio qui saepe supremo Vicit Olympia, nunc senio confectus quiescit*. Solue autem, id est, deiunge à curru. Atq; ita Hom. *λυειν ἵππους ἐξ ὀρέων*. vt il. v. *λύσας ἐξ ὀρέων*: & ite saepe alibi.

C *ILIA DVCAT*] agrè spiritum ducat, spiritus difficultate laboret, ilia trahat, vt loquitur Pli. lib. 26. & item Lucanus quodam loco: anhelet, propterea scilicet, quod septem illa Circi spatia decurrere non possit.

VERSUS, ET CETERA LVDICRA] omnes ferè per versus, & ludicra, carmina lyrica significari putant. Non desunt tamen, ij que docti, qui etiam satyras in numero scriptorum ludicrorum habent, multoq; adeò magis, quam Odarum libros. Sic enim disputant illi, Satyrarum locutio sermo merus est, nihilq; ex satyris Horatius, præterquam risum legentium, quarit. Præterea duobus locis satis apertè declarat, satyras scriptionis genus esse ludicrum: vno, qui est lat. 10. lib. 1. *hac ego ludo, Quæ nec in aede sonent, &c.* altero, qui est lat. 5. eiusd. *vbi quid datur ot, Illudo chartis*. Ego iudicium meum non interponam. hoc tantum dicam, in satyris multum quid inesse vrbanitatis, & comitatis, & ioci: sed Horatium tamen, dum ride re, & iocari, & ludere videtur, plerumq; in eis res ferias agere: hic autem satis planè (vt mihi quidem

videtur) quid sentiat, verbis exprimere, atq; eloqui, nempe se versus faciendorum finem facere, iocos omnes, amores, cõuiuia, nugas, res omnes ludicras deniq; ommittere, seseq; totum ad philosophiam, tanquam vitam superioris emendatricem, & omnium virtutum, vitamq; adeò beatam effectricem, conferre in animo habere: quibus consentaneum est illud in epist. 2. lib. 2. in extremo. *Nimirum sapere est abiectis vile nugis: Et tempestiuum pueris concedere ludum, Ac nõ verba sequi fidibus modulanda Latinis: Sed vere numerosq; modosq; ediscere vite*. Idem eadem epist. duabus antè pagellis, ait annos, & ætatem ingrauescentem sibi eripuisse iocos omnes, *Venerem, conuiuia, ludum, Tendunt præterea* (inquit) *extorquere poemata*.

ATQVE DECENS] atq; honestum, seu decorum. *πικρόν καὶ ἀρετόν, ἢ ἀρετικόν*.

OMNIS IN HOC SVM] totus in hoc sum. sic lat. 9. lib. 1. *Nescio quid meditans nugarum, totus in illis*. Nam omnem hic posuit pro toto. Sic Homerus, *ἰλ. λ. πᾶς δ' ἄρα χαλλῶ λάμψ', ὡς στεροπή*. id est, *omnis utiq; ferro Splendebat, vt fulgur*. sic idem Horat. Od. vlt. lib. 3. *Non omnis moriar, magna pars mei Vitabit Libitinam, &c.*

CONDO, ET COMP. QVÆ M. &c.] non dicit, se ea scribere, quæ mox in lucem edere, & diuulgare possit, sed ea congerere, & recondere in animo, quæ mox ad vsum suum, & ad rectè, sapienter, & virtuti conuenienter viuendi facultatem sumere, & deponere queat. allegoria est ducta ab agricolis, qui fructus perceptos, & frumentum condunt. M. Tull. in Catone maiore. *non ferendis non percipiendis, non condendis fructibus*: vel ab ijs, qui in penu, seu in apotheca recondunt res ad victum necessarias, quas suo tempore depromant: & quibus, cum opus sit, vtantur. vt epist. 2. huius lib. *valeat possessor oportet, Si comportatis rebus bene cogitat vti*. His adde exemplum formicæ, quod est lat. 1. lib. 1.

QVO MEDUCE] quo duce, id est, quo auctore, & principe, *πρωάρχοντι*.

F *QVO LARE*] qua familia: seu quo familiae duce. erant enim plures philosophorum familiae, vt familiae Platonis, & Academicorum, familiae Aristotelis, & Peripatericorum, Zenonis, & Stoicorum, &c. familiae autem dicebantur, quia quæ admodum qui sunt eiusdem familiae, eiusdem sunt nominis, atq; adeò cognominis: ita qui eundem in Philosophia ducem atque auctorem sequuntur, communi nomine, seu cognomine appellantur: vt Zenonis discipuli & sectatores, Stoici: Arcefilæ, noui Academici: Aristotelis, Peripaterici: Aristippi, Cyrenæici. sic Oda. 29. lib. 1. *Socraticam domum* dixit, pro familia Academica, & ijs, qui à Socrate orti sunt.

NULLIVS ADDICT.] videtur significare, se esse Academicum, quorum est nulli rei assentiri. qua de re M. Tull. lib. de finibus. Sed quod ait se nullius in verba magistri iurasse, idem ferè dicit M. Tull. alijs verbis, in proœm. lib. 4. Tuscul. *nos institutum tenebimus, nullisq; vnius discipline legibus restricti, quid sit in qua, re maxime probabile, maxime requiremus*. Idem in proœm. lib. 2. notans, ac

A tans, ac describens eos philosophos, qui vni disciplinæ sese dederunt, eodem verbo vitur, quo Horat. nosq; ipsos redargui, refelliq; patiamur. quod ijs ferunt iniquo animo, qui certis quibusdam, destinatisq; sententijs quasi addicti, & consecrati sunt, eaq; necessitate constricti, vt etiã, que non probare soleant, ea cogantur constantia causa defendere. In voce addictus quidã subintelligunt sum, sed minus rectè. nam pertinet ad verbum deferor, quod sequitur. Addicti autem propriè dicebantur debitores, qui, cum damnati iudicatum soluere non possent, nexi, creditoribus in seruitutem addicebantur.

IVRARE IN VERBA] sup. Od. 16. epod. Sed iurem in hac. & Od. 15. In verba iurabas mea.

QVÒ ME CVMQVE RAPIT, &c.] tralatio perpetua est à nauigantibus ducta. significat, se seruire temporibus, id est, pro natura, & ratione temporum hanc, vel illam disciplinã, non semper vnam, eandemq; sequi ac probare.

AGILIS] quasi ad agendum promptus, & expeditus, vt epist. ad Loll. 2. hoc libro, agitem, nauumq; remissi. & epist. ad Iul. Flor. cod. lib. **B** Que circumuolitas agilis thyma?

ET MERSOR CIVILIB. VNDIS] idem dicit. significat enim, se interdum Stoicorum, aut Peripateticorum disciplinam colere, ac probare, qui sapientem à reip. administratione non auocant, vt mox ex M. Tullio ostendemus: interdum Cyrenaicis & Epicurèis assentiri, qui sapientem ad remp. accessurum negant. M. Tull. in orat. pro Sext. de Epicuro, sapientem omnia sua causa facere, remp. capeffere hominem benè sanum non oportere. mersor autem scriptum reperi in trib. cod. Vati. & Iann. Clericano, Nicotianis, Russard. & sanè magis conuenit vndis hoc verbum, quàm versor. sic ferè Catull. ad Manlium, Accipe, queis mersor fortuna fluctibus ipse.

VIRT. VERÆ CVST.] quales sunt Stoici, qui summum bonum, & vitam beatam in virtute ponunt: aiuntq; etiam sapientem ad remp. administrandam accessurum. M. Tullius lib. 3. de finibus sub Catonis persona, Cum autem adtuendos, conseruandosq; homines hominem natum esse videamus: consentaneum est huic natura, vt sapiens velit gerere, & administrare remp. Quidã hic legi volunt Virtutis verè custos. Non desunt qui hoc modo, virtutis verus custos.

NVNC IN ARIST.] à quo Cyrenaica disciplina manauit. M. Tullius Offic. 3. Atqui ab Aristippo Cyrenaici, atq; Annicerij nominati omne bonũ in voluptate posuerunt, &c. de quo plura dicemus ad epist. ad Scauam, hoc lib.

SVBIVNGERE] sic habent tres lib. Vatic. & item Iann. Faër. Tornes. Raïn. Card. Clericanus, Nicotiani, Russard. quam scripturam probo, vt germanam, & veram, reiecta altera, vt supposititia: quamuis & verbum summittere sciam huic sententiæ conuenire. Sed quomodo Aristippus res sibi subiungebat, non se rebus: eò quòd nulli certo generi vitæ, nulli certo vestitui, nec cultui addictus, aut alligatus erat: sed liberè & sine villo reprehensionis metu pro tempore, hunc, vel illum vitæ cultum sequebatur ac probabat: vt epist. 17.

cod. lib. Omnis Aristippum decuit color, & status & res, Tentantem maiora, ferè presentibus equum, &c. paullo post de eodem, Alter purpureum non expectabu amictum, Quidlibet indutus celeberrima per loca vadet, Personamq; feret non inconcinnus vtramq;. Atque hæc nuper mihi indicauit Simeo Bosius Lemouix.

VT NOX LONGA] similitudo, seu *ἡσυχία* multiplex, ducta ab amantibus: ab ijs, qui suas operas locarunt, quiq; operas dant diurnas mercede conducti: & à pupillis, quos matris custodia coërcet.

AMICA] *ἡμεῖς*, vt epist. ad Vallam lib. 1. Quod me Lucana iuuenem commendet amica.

OPVS DEBENTIB.] ijs, qui conducti sunt, vt opus faciant.

MORANTVR] id est, retardant.

SIC MIHI TARDA FL.] *ἀντομόδοσις*, tarda fluunt. i. tardè eunt, tarda sunt, seu videntur. tralatio à fluminibus. tale illud, Tempora labuntur, &c.

AGENDI NAVITER ID, QVOD, &c.] **E** philosophandi. nam sapientiæ studium æquè pauperibus, ac diuitibus prodest, eiusdemq; neglectio æquè pueris, ac senibus nocet.

RESTAT, VT HIS EGO ME, &c.] cum impeditus duris temporibus, & potentiorum, ac principum amicitia non possim operam omnem in studium sapientiæ conferre, restat vt his primordijs, & elementis philosophiæ me contentum esse oporteat.

NON POSSIS OCVLLOS] à simili. Et si aliquis (inquit) tantum oculorum aciem intendere, seu contendere non possit, quantum Lynceus, nò tamen oculorum morbum negligere debet. Contendere oculo autem in omnibus quidem libris manuscriptis scriptum reperi, (nisi quòd in vno videbatur deletum fuisse s. post o. in voce oculo) non potui tamen non probare Ioannis Passeratij coniecturam, qui putat legendum potius, oculos, vt dicimus contendere neruos, vireis, aciem oculorũ. Quin ego cum diligentius attendi, contendendo legendum esse oculos. Quemadmodum enim Latinè dici non potest, non possis oculo tantum certare, quantum Lynceus: ita neq; tantum contendere oculo, quantum Lynceus. Confirmari potest hæc lectio auctoritate Afran. Homin. Contendit oculos, derrepente abijt calo: & Attij, Tereo. video ego te, mulier, more multarum vti, Vt vim contendas tuam ad maiestatem viri. Sed quid pluribus testimonijs opus est? vnus Lucretius erit nobis instar omnium. Sic igitur politissimus ille scriptor lib. 1. Primum Graius homo mortaleis tendere contra Est oculos ausus, &c. sic enim legendum, & ita scriptum esse à Lucret. testantur grammatici veteres: & ita edendum propediem curabo, quamuis prioribus editionibus religione quadam impeditus, id facere non sim ausus.

LYNCEVS] de Lynceo notissima fabula est, cum vsque adeò ceteris oculorum acie præstitisse, vt, quæ apud inferos agerentur, videret. sed plura de eo diximus ad sat. 2. lib. 1.

INVNGI] quidam libri vet. habent inungui.

NEC, QVIA DESP. INVICTI. &c. Glyco-

A Glyconem athletam, aut pugilem fuisse verisimilius est quam gladiatorem. De quo nihil equidem me legere memini: de Glaucone multa memoriae prodita sunt. commemorat eum Demosthenes in oratione *de Leptine*: de eodem multa Suidas.

NODOSA] quæ veluti nodis quibusdam vsu manuum, & articularum impedit. cessantem morbum appellat epist. 15. ciuid. lib.

EST QUADAM PROD. TEN.] licet vsq; ad certum aliquem finem progredi, si non licet superare, aut transgredi. in tribus codicib. Vatic. & Tornes. & aliquot alijs, scriptum est, *Est quodam*, ex qua scriptura feci. *Est quodam*, quæ sine dubio vera est.

VERBA ET VOCES] id est, carmina, & cationes, & (vt Græci vocant) *ἐπωδαί*: sed significat ἀλληγορικῶς sermones philosophicos. M. Tull. *ἐπωδαί* quas appellant Græci, cationes videtur nominare in lib. de claris orator. *Cum ego pro Titinia Cotta perorauissem*: ille [Curio] contra me pro Seruio

B *Nauio diceret, subito totam causam oblitus est, idq; veneficijs & cationibus Titinia factum esse dicebat.*

Horatius hinc voces, alibi carmina appellat, vt & Virg. Pharmaceutria: *Carmina vel celo possunt deducere lunam.* Tibullus cantus lib. 1. eleg. 8. *Cantus vicinis fruges traducit ab agris: Cantus & irata detinet anguis iter.* sic nutrix illa apud Euripidem in Hippolyto, Phædræ amore Hippolyti captæ, & ex eo amore grauiter laborantem consolans dicit, voces esse nonnullas, & quædam carmina, quibus illa agritudinem suam leuare possit, his verbis, *Εἰσὶν δ' ἐπωδαί, καὶ λόγοι θελητήριον Φαισόνται πῆσθε φάρμακον νόσῳ.* id est, sunt autem voces, seu cationes, & sermones, ad mulcendum compositi. Reperietur aliquod huius morbi remedium. Veteres autem tantam vim in huiusmodi carminibus, seu cationibus inesse putabant, vt eas etiam morbis, & vulneribus mederi existimarent. Itaq; Homerus *ὀδ. τ.* sanguinem ex eo vulnere, quod Vlyssis femori aper inflixerat, manantem, facit *ἐπωδή*, id est, carmine, seu catione, & quibusdam vocibus cohiberi, his verbis, *ὦ Πηλεΐδ' Ὀδυσσεὺς ἀμύμονος ἀντιθέοιο Δῆσταιν ὀπίσθ' ἰσμενός, ἐπαοιδῆ δ' αἶμα κελαινὸν ἔρχεν.* id est, vulnus autem Vlyssis omni culpa carentis, & dijs comparandi, obligarunt scienter: carmine autem sanguinem nigrum represserunt. Et Pindarus *ἐιδ. γ. π. β.* cum exposuisset, Æsculapium Chiront in di disciplinam esse traditum, vt ab eo medendi scientiam disceret, atque ad Æsculapium postea conuenire & concurrere solitos, qui aut morbis affecti, aut vlcerosi, aut faucij essent, subiungit ad extremum, eam fuisse in Æsculapio artis præstantiam, vt quotquot ad se venirent ægri, aut debiles, aut vulnerati, omneis malis ac laboribus leuatos abs se dimitteret, alios carminibus curans, alios potionibus, alios pharmacis, & medicamentis foris admotis, alios adhibita sectione. verba Pindari sunt hæc, *τὸς μὲν μαλακὰς ἐπαοιδὰς ἀμφέπων, τὸς δὲ πρῶσανεῖα πίνοντας, ἢ γυίοις ἀειδέσθων πάντοθεν φάρμακα, τὸς δὲ περὶ αἵμας ἔσασιν ὀρθός.* Idem *ἐιδ. η. Νεμ.* ἐπαοιδὰς δ' ἀνὴρ νόδιων καὶ πρὸς καίματον θῆκεν. id est, carminibus autem, seu cationibus quibuspiã doloris sensum ademit. Habuit, & Medæa suas *ἐπωδαί*, de quibus Pau-

C san. in Corinth. Plato quoq; in Euthydemo eorum artem, qui orationes componunt, cum arte excantatorum comparat, quia, quemadmodum hæc viperas, phalangia, scorpios, & huiusmodi animalia pestifera, & morbos lenit, ac permulcet: ita illa iudicum, contionis, & multitudinis animos delinire solet. verba Platonis sunt hæc, *ἢ μὲν γὰρ τῶν ἐπωδῶν, ἔχων τε, καὶ φαλαγγίων, καὶ σκορπίων, καὶ τῶν ἄλλων θηρίων τε καὶ νόσων κήλησις ἔστιν. ἢ δὲ δικαστῶν τε, καὶ ἐκκλησιαστῶν, καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἀμύμονα πυχρὰν εἶσα.*

D LAVDIS AMORE TVMES?] φιλοτιμίαι, ambitiosus es? ambitione laboras? apto verbo vsus est, ad exprimendum ambitiosi morbum.

PIACVLA] καθάρματα. sup. lib. 1. Od. 28. *Τεῖς πιακὺλα nulla resoluent.*

TER] τεί, numerus est perfectus, vt annotauimus ad Od. 1. lib. 1.

PVRE] sacra enim omnia debent tractari à puris. At philosophia: studium, sacrum est: & libri philosophici, sacri sunt. Quare nemo ad eorum lectionem accedere debet, illotis, & impuris manibus: hoc est, animo impuro. iccirco dixit *purè lecto.*

E RECREARE] ἀναζωοποιῶ. fat. 2. lib. 2. *Seu recreare voles tenuatum corpus. & 4. ciuid. Tostis marcentem squillis recreabis, & Astra Potorem cochlea.*

AMATOR] ἐραστής. amator (inquit Donat.) corporis est, amicus animi.

NEMO ADEO FERVS EST] nemo adeo vitiosus est, quin virtutem consequi: nemo adeo immanis & ferus, quin exuere feritatem, & humanitate expoliri possit. Est autem vsus duabus translationibus, quæ mutuo non respondent, *ferus*, & *mitescere*, cum fera, id est, ἀγρία, mansuescant potius, seu cicurentur: acerba mitescant. præterea in voce *cultura* alia translatio inest: qua & M. Tull. vsus est Tusc. 2. *cultura porro animi philosophia est.*

Theognis autem ait, animi morbos nulla medicina sanabileis esse. quod si Deus (inquit) hanc medicis vim, ac facultatem dedisset, vt vitium tollere, & malam mentem sanare possent, magnam mercedem ferrent.

F VIRTVS EST VITIUM FVG.] Quintil. lib. 9. cap. 3. vbi disputat de figuris verborum, ita hunc locum explicat. *Interim etiam dubitari potest, cui simile vitio sit schema: vt in hoc. Virtus est vitium fugere. Aut enim partes orationis mutat ex illo. Virtus est fuga vitiorum: aut casus ex illo, virtutis est vitium fugere.* Lucilius apud Lactantium Firm. multo plura in definitionem virtutis includit. sic enim ille, *Virtus, Albine, est pretium persolvere verum. Quæ in versamur, quæ in viuimus rebus potesse: Virtus est homini scire id, quod quæq; habeat res: Virtus scire homini rectum, vile, quid sit honestum: Quæ bona, quæ mala item, quid inutile, turpe, inhonestum: Virtus quærendæ rei finem scire, modumq;: Virtus diuitijs præcijs persolvere posse: Virtus id dare, quod re ipsa debetur honori, Hostem esse, atq; inimicum hominum, morumq; malorum, Contra defensorem hominum, morumq; bonorum: Magnificare hos, his bene velle, his viuere amicum: Commoda præterea patriæ sibi prima putare: Deinde parentum, tertia iam postremaq; nostra.*

A EXIGVVM CENSVM,] infra epist. 7. ciufdem lib. *Præconem tenui censu.* & Od. 15. lib. 2. *Privatus illis census, erat brevis.* vbi quid sit cēsus, docuimus.

TURPEM QVE REPVLSAM] cur turpem? quia turpe est petiisse magistratum, & non obtinuisse. sed M. Tull. in orat. de Harusp. respons. eos repullos esse dicit, non qui aliquando honorē vitio ciuitatis, non suo, non sunt allecuti: *nam id quidem* (inquit) *multis sæpe optimis, atque honestissimis viris accidit: Repulsi sunt ij, quos ad omnia progredientis, quos munera contra leges gladiatoria paranteis, quos aperitissime largienteis non solum alieni, sed etiam sui, vicini, tribules, urbani, rustici repulerunt.* Hæc igitur dumtaxat repulsa, Ciceronis sententia, turpis est. est & sordida, & eius expers vir tus est: vt Oda 2. lib. 3. *Virtus repulsa nescia sordida, in-Contaminatis fulget honoribus.*

CAPITIS QVE] id est, & corporis. ex parte corporis nobilissima ac præstantissima totum corpus intelligitur. Sic sæpe Homerus, Virgil. & item alij.

B IMPIGER EXTR. CVRR. MER.] nauigas ad Indos, nam currere, & cursum, ad nauigationem pertinere: & currum pro nauis usurpari supra ostendimus. mercatores autem (ἐμπόρος nomen) Græci à mercibus & mercando sunt appellati, quod merces aliunde petant, siue euentes, siue ue permutantes, quas in patriam suam deportēt, vt eas pluris distrahant. cui rei multum dissimilis est negotiatorum ratio. negotiantur enim vel arando, vel pascendo, vel pecunijs occupandis, vel vectigalibus conducendis. *Impiger* autem nomen est adiectum ad verbi vim adiuuandam atque augendam: quasi *impiger curris* dictum sit pro impigre curris.

PER MARE, PAUPERIEM FVGIENS, &c.] Theognidem videtur expressisse: *χρη γδ ομώς ὄπι γλυπτε, καὶ εὐρέα νῶτα θαλάσσης διζέσθαι χαλεπῆς, κύρνε, λύσιν πενήτης.* id est, oportet enim similiter & super terram & super lata terga maris paupertatis solutionem, seu liberationem Cyrene querere. Idem alibi non solum per mare currendum censet, vt paupertatem fugiamus, verum etiam in mare defiliendum, & ex altis, ac præruptis saxis præcipitandum, his verbis, *Ἦν δὴ χρη φεύγοντα καὶ εἰς μεγαλήτερα πόντον Πηλιεὶν καὶ περὶ ὄν, κύρνε, κατ' ἠλιβάτων.*

C **PER IGNEIS]** per ignem, seu per igneis ire dicuntur, qui quippiam magno cum sui capitis periculo moliuntur. Aristoph. in *Lystrata* *κἄν με χρη δὲ τὸ πῦρος, θέλω βαδίζειν.* etiam si me opus sit per ignem, volo ire. Hom. *ἰλ. κ. τόπου δ' ἑσπομένοιο καὶ ἄκ πύρος αἰθομένοιο Δ' ἄμφω νοσήσομεν, ἐπεὶ περὶ οἶδε νοῆσαι.* id est, Hoc autem (Ulysses) comitante vel ex igne ardente nos ambo incolumes reuertamur: quoniam supra omneis mortaleis est intelligens. M. Tull. *Tuscul. lib. 2. in extr. Quid de nostris ambitionibus, quid de cupiditate honorum loquar? quæ stigmata est, per quam non cucurrerint ij, qui hæc olim punctis singulis colligebant?*

NE CVRES EA, QVÆ, &c.] hæc est huius loci sententia, vt rem familiarem augeas, paupertatemque fugias, terras omneis, & maria omnia

D peragras: vt non cures autem, & vt contemnas ea, quæ stultè admiraris, & concupiscis, quales sunt diuitia, honores, opes, potentia: discendi laborem perferre non vis, nec prudentiori sapientioriq; credere? *ne hoc loco valet vt non, ne quis putet prohibendi vim habere: estq; hic ordo verborum, non vis discere, & audire, & meliori credere, ne cures, id est, vt desinas curare, seu vt ne cures ea, quæ immerito & insipienter miraris & exoptas? nempe bona externa.*

QVIS CIRC. P. ET CIRC. COMP. PVGNAX MAGNA COR. CONTEMN.] Quis homo pugnax, & vir fortis, in paruis, & vulgatis certaminibus ætatem suam consumere, vireisque contere velit: certamina autem nobilissima, qualia sunt Olympica, contemnat, præsertim cui vincendi spes proponatur, condicioque feratur non magno admodum labore suscepto? profecto nemo. Ita stultum est pecuniarum, & inanissimarum rerum gratia totam vitam in molestissimis curis, ac laboribus traducere: animorum autem sanandorum, & sapientiæ parandæ causa discendi laborem perferre nolle. M. Tull. in orat. pro Flacco ait iocans, & Græcos irridens, Olympiorum certaminum victoriam Græcis maiorē, & gloriosiore fuisse, quā Romanis triumphū. Et Plato Olympionicarum vitam pro beatissima posuit, lib. 5. de rep. vbi enumeratis ijs cōmodis, quibus fruuntur: & incommodis, quibus liberantur ciues ij, quibus inter ipsos bona fuerint communia, subiicit: ab his igitur malis omnibus erunt liberi, vitamq; viuēt Olympionicarum vita beatiorē. verba Platonis sunt hæc, *ζήσοσι τε τὸ μακαριστὸν βίον, ὃν οἱ ὀλυμπιονικῆσαι, μακαριώτερον. coronari Olympica autem, genus est loquendi Græcum, pro coronari Olympiorum nomine. sic enim loquitur illi, σεφανῶσαι Ὀλύμπια.* Simonides, *Ἰθμία, δις Νέμεα, δις Ὀλύμπια ἐσεφανώθη:* id est, Isthmia, bis Nemea, bis Olympia coronatus sum. ex Hephæstione: quem locū mihi indicauit Simeo Bosius.

SINE PVLVERE] sine labore, Græci ἀκονίη dicunt. Pausan. *Ἠλιακ. β. πότε μὲν δὴ τὸ παλαιὸν πλεὺν νικῶν ἀπὸ Μαντινέας Δρομεὺς ὄνομα παρῶτος, ὃν ἴσμεν, ἀκονίη λαβεῖν λέγεται.* Tunc igitur Pancratij victoriam vir Mantineus, nomine Dromeus, seu Curfor primus, quem quidem sciamus, sine puluere confectus esse dicitur. & Lucianus in dialogo quodam, *ἀκονίη κρατήσομεν.* id est, sine puluere vincemus. Horatius Oda 1. lib. 1. *Sunt quos curriculo puluerem Olympicum Collegisse iuuat, &c.*

DVLICIS PALMÆ.] dulcis victoria. M. Tul. accus. lib. 5. *Ipse autem triumphus quamobrē omnium triumphorum gratissimus populo Ro. fuit, & iucundissimus? quia nihil est victoria dulcius. Sed licet etiam dicere Horatium palmæ naturam spectasse, cuius fructus gustatu dulcis est, dulcis medulla, quæ appellatur. lege Plinium lib. 13. cap. 4.*

VILIVS ARG.] argento carius est aurum: vilius, εὐπελέστερον.

O CIVES, CIVES] Epanaphora.

VIRTVS POST NUMMOS] huc pertinet illud Phocylidis, quod refert Plato lib. 3. de rep. his verbis, *φωκυλίδης γάρ, λέω δ' ἐγὼ, ἔκ ἀκείης πῶς φησι*

Sf

δει,

EXIGVA

A *δεν, όταν τὸ ἴδιον βίος ἢ ἀπερὶ τὸ ἀσεβεῖν, id est, Phocylidem (inquam) non audis, quemadmodum dicat, cum alicui suppetunt viuendi facultates, tum virtutem colere, atque exercere oportere.*

IANVS SVMMVS AB IMO] via quædam à Iani templo, seu à duobus Ianis, qui positi erant in foro Romano, non longè à Puteali, Romæ Ianus summus, medius, infimus, fuit appellata, in qua trapezite, & fæneratores habitabant. M. Tull. offi. lib. 2. in extremo, *sed toto hoc de genere, de qua-
renda, de collocanda pecunia, etiam de vtenda, com-
modius à quibusdam optimis viris ad medium Iani-
num sedentibus, quam ab vllis philosophis vlla in scho-
la disputatur.* & Philipp. 6. *Ianus medius in An-
tonij clientela sit? quis vnquam in illo Iano inuentus
est, qui L. Antonio mille nummum expensum ferret?*
erat autem templum Iani in foro Romano: vt &
duo Iani: à quibus Ianus summus, & Ianus im-
mum, & Ianus medium esse dictos, verisimilius
est, quàm à Iani templo.

B PRODOCET] sic est legendum, & ita scriptum
reperi in trib. cod. Vatic. & Rain. Card. Iannoct.
Faer. Torn. *prodocere* autem est foris, & palam, &
publicè docere. *pro* enim, vt alibi admonuimus,
sæpe idem valet in compositione, quod foris, seu
foras, & palam.

RECINUNT] id est, iterum atq; iterum canunt.
Od. 12. li. 1. *cuius recinet iocosa nomen imago?* & Od.
28. lib. 3. *Tu curua recines lyra Latonam, &c.*

DICTATA] tralatio est à magistrorum dicta-
tis. epist. ad Loll. 2. huius lib. *Sic iterat voces, & ver-
ba cadentia tollit, Vt puerum credas sano dictata ma-
gistro Reddere.* M. Tull. de finib. 4. *qua quidem res
efficit, ne necesse sit isdem de rebus semper quasi dicta-
ta decantare.* Idem ad Qu. Fratr. lib. 3. *præsertim
cum illam orationem nemo lecturus sit: meam in illi
pueri omnes tanquam dictata, perdiscant.*

LÆVO SVSPENSI LOCVLVS] hic versus
repetitur sat. 6. lib. 1.

C SI QVADRING. SEX SEPT. MILL.
DES.] id est, si quadringentis millibus festertium,
qui census erat equestris, sex, aut septem millia
defunt, non eris eques: at plebs eris, id est, de ple-
be, seu plebeius: beatè autem viuere licet, etiam
si quis non sit eques. Nonnulli lib. vet. habent,
Sed quadring. quam scripturam si probabimus,
erit obiectio. sunt qui habent *desunt*: & tum erit
concessio. Iam *sex septem* dictum pro sex, aut se-
ptem. sic M. Tull. ad Att. lib. 10. ep. cuius princi-
pium est, *Et si res ipsa monebat, &c. quippe qui floren-
tissimus, ac nouus VI. VII. diebus ipsi illi egenti, ac
perdite multitudini in odium acerbiss. venerit.* Te-
rent. Eunucho, actu 2. *illum liquet mihi deierare
His mensibus sex septem prorsum non vidisse proximi-
s.* Lucr. lib. 4. *Sex etiam septem loca vidire reddere
vocas.* Sed videntur potius hæc verba & distingue-
da, & sic esse intelligenda. *Si quadringentis sex, se-
ptem millia defunt, &c.* id est, Si quadringentis mil-
libus deest vnum mille. Nam si de quadringentis
sex millibus demantur septem millia, remanebunt
duntaxat trecenta nonaginta nouem millia. At-
que hanc huius loci explicationem magis probo, &
item viri docti. in his Iulianus Mediceus, vir cla-

rissimus, idemque castissimis & integerrimis mo-
ribus, antistes ecclesiæ Bliterensis. verum non ce-
labo lectorem, me reperisse scriptum in octo li-
bris manuscr. *Sed quadringentis, &c.* vt paullo an-
tè admonui: quæ scriptura si cui probabitur, sic e-
runt hæc accipienda, quasi sint eius verba, qui di-
cat se non posse peruenire ad equestris ordinis di-
gnitatem, quia non habeat quadringenta millia
aris: quem voluit esse censum equestris ordinis
L. Roscius Otho.

SVNT MORES ET LINGVA, FID.] qui-
dam lib. vet. hab. *sunt mores, est lingua, fides, &c.*

PLEBS ERIS:] plebeius eris, de plebe
eris.

AT PVERI LVD.] quidam lib. vet. habent,
vt pueri lud.

REX ERIS] vel referendum est ad veterem
loquendi consuetudinem, quæ etiam ad nostram
ætatem peruénit: *rex sum*: pro fortunatissimus, &
beatissimus sum: vt apud Plautum in Pænulo.
Rex sum, si ego illum hodie hominem ad me allexero.
sic & Aufonius. *Qui rectè faciet, non qui domina-
tur, erit rex.* vel ad ludum illum puerorum, qui
verba mox ponemus.

HIC MVRVS AHENEVS ESTO] id est, in
hac vna re totius vitæ tuæ præsidium sit positum,
vt nullius flagitij tibi conscius sis, & ab omni cul-
pa vaces. hæc sit tua arx, tuumque propugnacu-
lum, nullius turpitudinis tibi esse conscium. Vi-
detur autem spectasse Horatius locum illum Pla-
tonis lib. 6. de legibus, vbi dicit Socrates, se Spar-
ræ assentiri, muros in terra iacentes, esse negligen-
dos, neque de integro excitandos: laudatque cui-
usdam poëtæ dictum, *τὸ χαλκῶ καὶ σιδηρῶ δέν εἶναι τὰ
τείχεα μάλλον, ἢ γήϊνα,* id est, aheneos & ferreos esse mu-
ros oportere potius, quàm terrenos. significaba-
t autem poëta ille, qui quis fuit, per muros ahe-
neos, viros armatos.

NIL CONSCIRE SIBI, NVLLA PALL.]
huc pertinet illud Diphili, *ὁ σωιστορῶν ἀπὸ καὶ ἡ θρα-
σύτατος, ἢ σύνεσις αὐτῶν δειλότατον εἶναι ποιεῖ:* id est, qui si-
bi ipsi conscius est alicuius mali, etiam si sit auda-
cissimus, conscientia eum facit timidissimum.

ROSCIA DIC SODES, &c.] de lege Ro-
scia sup. diximus ad Od. 4. epod.

AN PVERORVM EST] sic habent duo
lib. Vatic. & Faern. & Torn. & Nicot. & Russl. in
alijs deest verbum *est*.

NÆNIA] cantilena puerilis: carmen leue.
sup. ad Od. 1. lib. 2. aliàs Nænia carmen, quod in
funere cantabatur ad tibiam, laudandi gratia. vi-
de Festum. videtur autem respexisse (& ita M.
Ant. Muretus putabat) ad locum illum Platonis,
qui est in Theæteto, his verbis, *ὁ μὲν ἀμαρτῶν, καὶ ὅς
αὐτὸν ἀμαρτῶν, καθεδέηται, ἀσπίρ φασίν οἱ παῖδες σφαι-
ροπτε, ὄνος, ὅς αὐτὸν ἀπειγέται ἀναμάρτητος, βασιλεύσει ἡ-
μῶν, καὶ ὀπιπάζει, ὅ, π αὐτὸν βέλονται,* id est, qui peccauit,
& qui semper peccauerit, se debet asinus, vt aiunt
pueri pila ludentes: qui verò non peccando su-
perior fuerit, rex erit noster, & quicquid volet,
imperabit. Cui Platonis loco similis est ille Dio-
nis

A nis Chrysof. orat. de regno quarta, Οὐδὲ γὰρ τῶ παῖ
δων ὁ νικῆσας, ὅταν παῖσι παῖσι, ὡς αὐτὸν φασὶ βασιλέα, τῶ ὄντι
βασιλεὺς ὄσιν, &c. id est, neque enim ex pueris is,
qui vicit cum vna pila ludunt, vt eum regem di-
cunt, ita re vera rex est, &c.

ET MARIB. CVRIIS, ET DECANTATA] à priscis illis Romanis mascula virtute præditis,
non mollibus, neque effæminatis decantata. quæ
admodum hic mares Curios dixit, sic Od. 12. in-
comitis Curium capillis. Nam vt comiti capilli signi-
ficant mollitiem, sic incomiti, feueritatem & tem-
perantiam, simileisque virtutes.

ISNE TIBI MELIVS SVADET,] puta
Roscius Otho, Rosciæ legis auctor.

QVI, REM FACIAS] qui suadet, vt rem faci-
cias, si possis rem rectè facere. Sic autem edendū
curavi: qui rem facias si, &c. sine particula vt: quia
illam nullo in antiquo cod. reperi. Et verò facile
apparet ab aliquo semidocto esse adiectam. facili-
enim subintelligitur, cum sit hic ordo, qui hor-
tatur, vel qui suadet rem facias.

VT PROP. SPECT.] vt habeas censum e-
questrem, & sis equestris ordinis, atque hoc pa-
cto spectes ludos & gladiatores in quatuordecim
ordinibus: vel vt, quamuis sis de plebe, spectes
tamen de propiore loco, quàm pauperes: quasi
ij, qui de plebe essent ditiores, propius ludos spe-
ctarent, quàm tenuiores: quod posterius minus
mihi placet quàm prius.

B **LACRYMOSA POËMATA.]** tragædias Pup-
pij. de Puppio tragico poëta nihil me legere me-
mini, præter id, quod exstat apud Acronem. *Fle-
bunt amici & bene noti mortem meam. Nam Puppi-
us in me vino lacrymatus est.* Lacrymosa igitur poë-
mata, intellige vel propter Puppium lacrymo-
sum, vel lacrymas spectatoribus excutientia.

RESPONSARE] repugnare, obsistere, non
succumbere, sic dixit, *Responsare cupidinibus* sat.
6. lib. 2.

PRÆSENS HORTATUR] qui præsens hor-
tatur alterum, magis commouet, quàm, qui ab-
senser nuntium, aut per litteras. Sic Vlysses apud
Hom. ὀδυσσ. μ. vnumquemq; sociorum hor-
tatur astans, & præsens, vt remis enixè impulsis
Scyllam, & Charybdin vitent. *Αὐτὰρ ἐγὼ διὰ τῆος ἰὼν
ἄστρων ἐπαύρουσ Μεληχχοῖς ἐπέεσσι παρὰ σπυδαδὸν ἀνδρῶν ἕκα-
στον.* id est, At ego per nauem iens socios meos blân-
dis verbis hortabar astans, vnumquemque, id est,
singillatim. & ἰλιάδ. μ. Δὴ τότε Πυλιδάμας ἤρασσω ἐ-
κπρᾶ εἶπε παρὰ σπυδαδῶν. id est, Tunc Polydamas auden-
tem Hectorem appellauit assistens. Præterea ma-
iorem vim habent, & plus valent, qui præsentem
sunt, ex quo præsentem Diuos dicimus. vide ann.
ad Od. 35. lib. 1. sic etiam loquitur M. Tull. lib.
3. accusat. *neque, cum præsens oraret, vt quamplu-
rimum sereret, &c. ibidem. nisi litteras misissem: nõ
est satis, nisi præsens confirmassem.*

C **OPTAT]** quidam lib. scripti habent *orat.* nõ
nulli, *aptat.* quod tamen postremum non probo.
OLIM QVOD VVLP. ÆGR.] Notissimus
est hic Æsopi apologus, commemorat eum Pla-
to in Alcibiade primo, seu de natura humana, eo
loco, vbi ostendit, Lacedæmonem omnium Græ-

D Græcarum vrbium auri, argentique esse plenissi-
mam, atque opulentissimã, propterea, quòd iam
diu cum ex omni Græcia, tum interdum etiam
ex Barbaria aurum eò ingrediatur, atque influat:
effluat numquam: quin planè (inquit) vt fabula-
tur Æsopus vulpem leoni dixisse: nummorum in-
gredientium quidem vestigia omnia ad Lacedæ-
monem versa appàrent: egredientium autem nul-
la exstant. verba Platonis sunt hæc, *Ἀλλ' ἀπὸ λῶος
καὶ τὸν Αἰσώπῳ μύθον, ὃν ἡ ἀλώπηξ πρὸς τὸν λέοντα εἶπε, καὶ
τὸ εἰς Λακεδαιμόνα νομισματικῆς εἰσιόντος μὲν ἴχνη τὰ ἐκείσε
παραμμένα, δὴλα' ἐξίοντος δ' ἕδαμῆ ἀντις ἴδου.* cum his
Horatianis consentanei sunt illi Lucilij versus, qui
exstant apud Nonium. *quid sibi vult, quare sit vt
intronorsus, vt ad te Spectent, atque ferant vestigia
se omnia prorsus?* sic enim hos versus restituendos
& legendos censeo, non vt vulgò leguntur, *vt in-
tronorsus & ad te Spectent atque ferant vestigia, &
omnia prorsus?* neque sunt emendati ab alijs, quã-
uis id se facturos promiserint. eodem pertinent
& hi eiusdem Lucilij versus. videntur enim esse
verba leonis vulpem ad se euocantis, atque allici-
entis. *Deducta hunc sic voce leo. cur tu ipsa venire
Nõ vis huc?*

BELLA MVLTORVM ES CAPITVM]
θηρίων πολυκέφαλον. Plato lib. de rep. Xenocrates
autem in Axiocho populum appellat, *ἀχάριστον, ἀ-
ψίχορον, ὠμίον, βίασκανον, ἀπαίδευτον:* id est, ingratum,
fastidiosum, seu qui citò satietate afficitur, crude-
lem, inuidum, indoctum.

CAVTA] epist. 16. lib. 1. *Cautus enim metuit fo-
neam lupus.* paullo aliter sat. 5. li. 2. *Cautus vti ve-
let carum caput.* Astutam appellat Sat. 3. lib. 2.
Astuta ingenuum vulpes imitata leonem.

CONDVCCERE PVBLICA] ex quo dicti sunt
publicani, qui vectigalia populi Rom. conduce-
bant, vt, quo plus exigent, quàm conduxissent,
eo plus lucri facerent. conducunt etiam publica,
qui opus aliquod publicum faciendum, qui exer-
citurum alendum, ac vestiendum suscipiunt: cuius
posterioris exemplum pulcherrimum extat apud
T. Liuium lib. 23. ad finem.

SVNT, QVI FRVSTIS, ET POMIS, &c.] **F**
captatores: quod genus hominum describit sat.
5. lib. 2. & M. Tull. paradox. *ὅτι οἱ σοφοὶ ἐλευθεροί, &c.*
his verbis: *hereditatis spes quid indignitatis in serui-
endo non suscipit? quem nutum locupletis orbi sepius nõ
observat? loquitur ad voluntatem, quicquid denun-
tium sit, facit, assentitur, assidet, miratur. quid ho-
rum est liberi?* Quidam legunt *Crustis, & pomis,* &
ita habent aliquot libri manuscr.

EXCIPIANTV E SENES] aptissimum ver-
bum ad exprimendam captatorum calliditatem,
ac solertiam in ambiendis & colendis senibus or-
bis. dicimus enim excipere, & exceptare pisceis.
M. Tull. eod. parad. *& videat aliquem summis po-
puli beneficijs usum, barbatulos mullulos exceptan-
tem de piscina, & perirectantem, & muranarum co-
pia glorientem.* vel dicendum potius excipere, es-
se hic insidiosè adoriendo capere, vt excipere a-
prum venabulo, & excipere è prælio fugienteis.
vide annot. ad Od. 12. lib. 3.

VIVARIA] viuaria, septa quædam loca, in
Sf ij quibus

A quibus feræ viæ pascuntur. leporaria appellat Varro, vt refert Gell. lib. 2. cap. 20.

MVLTVS OCC. CR. R. FÆN.] id est, mul-
titem suam familiarem occulto fænore, ex quo
intelligendum, non esse legitimum, seu legibus
concessum, amplificat: vt ille fat. 2. lib. 1. *Quinas
hic capiti mercedes exsecat.*

VERVM, ESTO ALIIS ALIOS, &c.] ve-
rùm (inquit) cùm tot sint hominum capita, & tam
varia ingenia, concedendum est, vt alij alijs stu-
dijs dediti sint. Quid autem minus ferendum,
quàm vnum, eundemque hominem nunc hoc,
nunc illud probare? neq; in vna sententia perpe-
tuò manere? neq; vnum consilium diutius am-
plecti? Plato in Gorgia Socratem ita facit loquen-
tem, καὶ τί ἐστὶν οἱμαὶ ὡς ἐλπίζω, καὶ τί οὐκ ἔστιν οἱμαὶ κρείττον
εἶναι αὐτῶν μὲν τε, καὶ ὁμοιωτέων, καὶ ἁπορίων, ὡς ἁπορίων, καὶ
πλείους αὐτῶν μὲν ὁμοιωτέων μοι, ἀλλ' ὅταν πᾶσι λέγῃν μάλ-
λον, ἢ ἕνα ὄντα ἐμὲ ἐμαυτῶν ἀσύμφωνον εἶναι, καὶ ὅταν πᾶσι λέ-
γῃν, id est, *At qui equidem arbitror multo prestare
lyram mihi disconuenire & discordem esse, & chorū,
cui ego prapositus sim, & complureis homines mihi
non assentiri, sed potius aduersari sua oratione, quàm
me, qui vnus sim, a meipso discrepare, mecumq; pu-
gnantia loqui.*

B *lyram mihi disconuenire & discordem esse, & chorū,
cui ego prapositus sim, & complureis homines mihi
non assentiri, sed potius aduersari sua oratione, quàm
me, qui vnus sim, a meipso discrepare, mecumq; pu-
gnantia loqui.*

POSSVNTNE] secutus sum hîc vnum cod.
Vatic. & Rain. Card. nam ceteri non habent par-
ticulam interrogantem *ne*.

BAIIS PRÆL. AM.] Baiiæ, vrbs Campa-
niæ, aquis calidis nobilitata, ac celebrata: de qua
infra epist. 15. eod. lib. *amænis* autem, id est, ad se
amandas allicientibus.

PRÆLVCE] amœnior est: præstat. Sic præ-
niteat dixit Od. 33. lib. 1. pro eo, quod est, formio-
rior sit, seu videat. *cur tibi iniunior Lasæ præniteat fide.*

LACVS, ET MARE SENT. AM.] quia di-
ues statim eò materiam, cæmenta, ferramenta, &
cetera comportari iubet, vt tibi ædificet. Lacus est,
qui perennem & perpetuam habet aquam. Od.
15. lib. 2. *undiq; latius Extenta visentur Lucrino
Stagna lacu.*

C **FESTINANTIS HERI:]** non dixit *prope-
rantis, sed festinantis. Nam qui vnum quid mature
transigit, is properat: qui multa simul incipit, nec per-
ficit, is festinat.* Nonius.

CVI SI VITIOSA LIB. F. AVSP.] pro-
pterea, quòd olim nihil suscipiebat populus
Rom. inauspicatò: alioqui minus secundos rerū
susceptarum exitus, contemtionis religionis ascri-
bebat, fit vt auspiciū pro rei gerendæ ratione,
& principio sumatur. hoc igitur significat Horat.
si diuiti initium huius consilij à vitiosa libidine
natum sit: si vitiosa libido, tanquam auis cantu,
aut volatu, auspiciū ratum fecerit, id est, diui-
tem impulerit, vt ædificet: statim mutato consi-
lio fabros iubet ferramenta, ceteraque ad ædifi-
candum necessaria Teanum transportare. Teanum
Sidicinum, non Apulum, accipiendum est.
quorum hoc Apulia, illud alterum, etiam Cam-
paniæ oppidum fuit, & ob aquas quoque calidas
visendum.

**LECTVS GEN. IN AVLA EST?] maritus
est? vxor est domi? lectus Genialis** (inquit Fe-

stus) *qui nuptijs sternitur, ex quo etiam appellatur.* **D**
M. Tull. in Cluentiana. *lectum illum Genialem,
quem biennio ante filia sua nubenti strauerat, in eadē
domo sibi ornari, & sterni iubet.* Virg. Æn. 6. *lucent
Genialibus altis Aurea fulcra toris.*

NIL AIT ESSE PR. MEL. NIL &c.] quā-
tum mali afferat mulier, & quæ sint matrimonij
incommoda, quæ rursus commoda: & quæ ex
vita cælibe nascantur incommoda, pulchrè ex-
plicat Hesiod. in Theog. Omnino pudica & com-
moda vxor, magnum bonum: impudica, seu per-
uicax, sæua, & morosa, magnum malum. Atque
in hac re Varronis consilium ac præceptum te-
nendum est, quod refert A. Gellius lib. 1. cap. 17.
*Vitium vxoris aut tollendum est, aut ferendū. Qui
tollit vitium, vxorem commodiorem præstat: Qui
fert, sese meliorem facit.*

IURAT BENÈ SOLIS] id est, iurat eos so-
los, qui vxorem duxerunt, beatos esse. notaui-
mus alibi hoc genus loquendi, *bene esse alicui.*

QVO TEN. VVLTVS M.] ordo est **E**
Quo nodo teneam Protea mutantem vultus, &
formam?

PROTEA] ad notissimam de Proteo fabulam
pertinent ea, quæ sunt fat. 3. lib. 2. *Effugiet tamen
hec scelerat' vincula Proteus, Cùm rapies in iura ma-
lis ridentem alienis: Fiet aper, modo auis, modo saxū,
& cùm volet, arbor.* eius auctor est Homer. ὄδυσσ.
λ. Ἄλλ' ἢ τι πρόψυ λέων γένετ' ἢ ὄρνιθός. Ἄντ' ἀρ' ἔπειτα δρά-
κων, καὶ παράδειξ, ἢ δὲ μέγας σῦς, τί νεπ' ὄρνιθον ὄδωρ, καὶ δέν-
δρον ὄψιπέπλον: quæ Virg. expressit his versibus Ge-
org. 4. *Fiet enim subito sus horridus, atraque tigris,
Squammosusque draco, & fulua ceruice leena: Aut
acrem flamma sonium dabit, atque ita vinculis Exci-
det, aut in aquas tenuis dilapsus abibit.*

QVID PAUPER? R.] Dixi de diuitum in-
constantia. dicamus nunc etiam de pauperū mo-
bilitate. ride, inquit, significat, pauperum in-
constantiam longè magis esse ridiculam, quàm diui-
tū: quia scilicet diuites in rebus suis: pauperes in
alienis & conductis inconstantiam suam decla-
rant, & expromunt.

MVTAT CENACVLA,] pauperes, qui non
habebant ædeis proprias, in quibus habitarent,
cenacula conducebant, id est, superiores ædium
parteis. Nam diuites, quorum erant ædes locate,
parteis inferiores vsque ad secundum tabulatum
sibi excipiebant, ac reseruabant: superiores pau-
peribus locabant.

ÆQVE NAVSEAT] æquè fastidiosus est: æ-
què fastidio afficitur.

PRIVA] sua, propria. priuos, priuasque anti-
qui dicebant pro singulis, vt scribit Festus. Lu-
cret. lib. 4. *In multas igitur voces vox vna repente
Diffugit, in priuas quoniam se diuidit aureis.* Horat.
fat. 5. lib. 2. *turdus, Sine aliud priuum dabitur tibi:
denolet illuc, Res ubi magna nitet domino sene.* Ite-
rum Lucret. lib. 5. *Aera nunc igitur dicam, qui cor-
pore toto Innumerabiliter priuas mutatur in horas.*
T. Liuius lib. annalium 30. *senatusconsultum in
hac verba factum est, vt priuos lapides silices priuasq;
verbenas secum ferrent.*

SI CVRTATVS] curtatus capillos, helle-
nismus

A nismus est, quale est odorati capillos, & alia sexcenta. reclamantibus fere omnibus libris manu scriptis, qui habent *curatus*, ego vulgatam scripturam tenui, curtatus.

IN ÆQUALI TONSORE] ex efficiente effectum intellige. capilli igitur ab inæquali tonsore decurtati, intelligendi sunt inæqualiter decurtati: quemadmodum infra epist. ad Mæcen. 3. huius lib. per textorem exigua togæ, exigua togam significat *Exiguaq; toga simul et textore Catonem.*

SI FORTÈ SVBVC. PEXÆ TRITA] si subucula mea trita est, tunica autem comta, elegans, munda, atque ita vestitus incedo, rides, quasi hoc cultus genus ineptum sit, & indecorum propter inæqualitatem, & discrepantiam. pexum opposuit trito. pexæ vestes, lanosæ, villosæq; sunt necesse est, nempe tales, ut in eis neq; stamen, neq; subtemen appareat: & à pectendo, vel à pectine sunt appellatæ: à quibus pexati, qui pexis vestibus amicti sunt. Mart. *pexatus pulchre rides me a zoile trita.* unde pexitas, id est, ut ita dicam, villositas. Plin. lib. 11. cap. 24. *quam non ad hoc videtur pertinere cribrata pexitas tele, & quadam politura arte ipsa per se tenax ratio trama?*

B **ÆSTVAT]** commouetur, & agitur animi perturbatione, & inconstantia. tralatio ducta est à maris æstibus nunc accedentibus, nunc recedentibus. sic M. Tull. accus. lib. 2. de iure ducendo, *æstuarum illi, qui dederant pecuniam.* ibid. *Itaque æstuat dubitatione: versabat se in utramque partem non solum mente, verum etiam corpore.*

DISCONVENIT] dissidet, discrepat: ut discoducit apud Plaut. in Trinummio.

INSANIRE PVTAS SOLL. ME] id est, putas insaniam mihi esse solennem, & vsitatam: iccirco neque miraris, neque rides. dictum *solennia* pro solenniter: vel putas me communi omnium hominum more insanire. alij legendum putant *solennia mi*, pro *mibi*. hoc sensu, putas mihi rem esse solennem, & vsitatam mutare in horas sententiam, & insanire. alij post vocem *solennia* distinctionis notam ponunt, hocq; modo hunc locum explicant: insanire, putas esse res omnibus mortalibus solenneis, & vsitatas: id est, rem omnibus hominibus solenne: neque me rides. vocabuli autem solenne hæc significatio est, quam ostendimus. sic epist. ad Loll. 2. hoc lib. *Romanis solenne viris opus, vtile fama, Vitaq; & membris.* sic Tibull. lib. 2. *Ille leuis stipula solenneis potus aceruos Accendet, flammam transilietque sacras.* Cic. ad Attic. li. 7. *tantum illud nostrum solenne seruemus, ut ne quem istuc euntem sine litteris dimittamus.* Iterum Horat. epist. 1. lib. 2. *Roma dulce diu fuit, & solenne, reclusa Manè domo, vigilare.*

C **NEC MEDICI]** qui me sanet, qui elleboro purget.

A PRÆTORE DATI] Prætoris erat furiosis, & mente captis curatores dare, si deessent agnati & gentiles. nam, ut scribit M. Tul. Tusc. 3. *qui ita sit affectus, eum dominum esse rerum suarum vetant XII. tabule.* vide Caium iuriscons. in institution. iuris ciuilibus.

TUTE LA] tutor, defensor. aliter dixit Od. 6. lib. 4. *Delia tutela dea, &c.*

ET PRAVE SECT. STOM.] ob rem leuè, ob rem nihili irascaris. ordo autem verborum est: cum ob vnguem amici de te pend. & te respicientis, prave sectum stomacheris. significat, homines leuia suorum amicorum incommoda, ut quæ ad corpus pertinent, ad eamq; corporis particulam, quæ non ita magnam curam desiderat, iniquo animo ferre: maxima autem, & quæ ad animum referuntur, negligere.

TE RESPIC.] oculos & aspectum ad te referentis, ut patronum & parentem.

AD SVMMAM, SAP. VNO MIN. EST IO.] hac de re diximus sat. 3. lib. 1. ad illum locum *si diues, qui sapiens est.* Quod autem ad genus loquendi attinet, *vno minor est Ioue*, id est, vni Ioui cedit: vno Ioue inferior est: vni Ioui secundus est: tale est illud Oda 12. lib. 1. *Te minor latum reges equum orbem.* & Od. 6. lib. 3. *Dixi te minorem quod geris, imperas.* & sat. 10. lib. 1. *Inuentore minor.* nõ multo aliter epist. 10. lib. 1. *donec minor in certamine longo.* aliter Oda 5. lib. 3. *Parnosque natos, ut capitis minor Ase remouisse.* aliter & sat. 3. lib. 2. in extr. *O maior tandem parcas insane minori.*

PRÆCIPVÈ SANVS] nomen *sanus* ad corpus propriè pertinet: transfertur autem etiam ad animum. ad corpus retulit Horat. epistola ad Mæcen. 2. huius lib. *Si me viuere vis sanum, recteque valentem.* Et certè mihi videtur hoc loco ita posuisse, ut utroque modo intelligi vellet, & pro eo, qui corpore valet, & pro eo, qui sanæ mentis est. nam nomen *pituita*, quod statim sequitur, quamuis morbum corporis propriè significet per tralationem tamen etiam ad animi morbum pertinet, inanemque quandam laudis, & gloriæ cupiditatem significat, ut *κόρυζα* apud Græcos. Lucianus in dialogo *Μενίππ. καὶ Λιάκκ. ἀλλὰ κενὸς ὄρεσι, καὶ τίφος, καὶ πολλὴ κόρυζα.* fortasse autem Stoicos irridet, qui affirmant, sapientem non solum diuitem, &c. sed etiam sanum semper futurum: cum id neque in sapientis, neque in cuiusquam sit potestate positum. in nomine *pituita* autem cum prima syllaba longa sit, dubium non est quin duæ vocales sequentes, u, & i, contrahantur, & coeant in vnam syllabam *κῆσιμαίρεσι.* qua de re alibi diximus.

EP. 2. AD LOLLIVM. I.

TROIANI belli scriptorem, maxime Lolli,

Dum tu declamas Romæ, Præneste relegi:

Qui, quid sit pulchrũ, quid turpe: quid utile, quid non:

Plenius, ac melius Chrysippo, & Crantore dicit.

Cur ita crediderim, nisi quid te detinet, audi.

Sf iij Fabu-

- A Fabula, quâ Paridis propter narratur a-
morem,
Gracia barbariae lento collisa duello,
Stultorum regum, & populorum conti-
net astus.
Antenor censet belli præcidere causam.
Quid Paris? ut saluus regnet, uiuatque
beatus,
Cogi posse negat. Nestor cõponere liteis
Inter Peleiden festinat, & inter Atreidẽ.
Hunc amor, ira quidem communiter u-
rit utrumque.
Quicquid delirant reges, plectuntur
Achiui.
Seditione, dolis, scelere: atque libidine,
& ira
- B Iliacos intra muros peccatur, & extra.
Rursus quid virtus, & quid sapientia
possit,
Vtile proposuit nobis exẽplar Vlyssẽm:
Qui domitor Troiæ, multorum prouidus
urbeis,
Et mores hominum inspexit: latumq; per
æquor,
Dum sibi, dum socijs reditum parat, aspe-
ra multa
Pertulit, aduersis rerum immersabilis un-
dis.
Sirenum voces, & Circe pocula nosti:
- C Quasi cum socijs stultus cupidusque bi-
bisset:
Sub domina meretrice fuisset turpis, &
excors:
Vixisset cãis immudus, vel amica luto sus.
Nos numerus sumus, & fruges consume-
re nati,
Sponsi Penelopæ, nebulones, Alcinoique
In cute curanda plus æquo operata iuuen-
tus:
Cui pulchrum fuit in medios dormire di-
es, &
Ad strepitum citharæ cessatum ducere
curam.
- Vt iugulent homines, surgunt de nocte la-
trones:
Vt te ipsum serues, non expergisceris? at-
qui,
Si noles sanus, curres hydropicus: & ni
Posces ante diem librum cum lumine: si
non
Intendes animum studijs, & rebus hone-
stis:
Inuidia, vel amore vigil torquebere. nã
cur,
Quæ ledunt oculos festinas demere: si
quid
Est animum, differs curandi tempus in
annum?
Dimidium facti, qui cœpit habet. sape-
re aude:
- E Incipe. viuendi rectè qui prorogat horã,
Rusticus expectat dum defluat amnis:
at ille
Labitur, & labetur in omne volubilis æ-
uum.
Quæritur argentum, puerisque beata
creandis
Vxor, & incultæ pacantur vomere siluæ.
Quod satis est, cui contigit, hic nihil am-
plius optet.
Non domus, & fundus, non æris acer-
uus, & auri
- F Egroto domini deduxit corpore febris,
No animo curas, valeat possessor oportet,
Si comportatis rebus bene cogitat uti.
Qui cupit aut metuit, iuuat illum sic do-
mus, aut res,
Vt lippũ picta tabula, fomenta podagrã,
Auriculas citharæ collecta sorde dolen-
teis.
Sincerum est nisi vas, quodcumque in-
fundis, acescit.
Sperne voluptates. nocet emta dolore vo-
luptas.
Semper auarus eget. certum voto pete fi-
nem.

Inui-

A *Invidus alterius macrescit rebus opimis.*
Invidia Siculi non inuenere tyranni
Maius tormentum. qui non moderabi-
tur iræ,
Infectum volet esse, dolor quod suaserit,
& mens,
Dum pœnas odio per vim festinat inul-
to.
Ira furor brevis est, animum rege: qui,
nisi pâret,
Imperat: hunc frenis, hunc tu compefce
catena.

Fingit equum tenera docilem ceruice ma-
gister,
 B *Ire viam, quam monstrat eques. venatici-*
cus, ex quo
Tempore ceruinam pellem latrauit in au-
la,
Militat in siluis catulus. nunc adhibe puro
Pectore verba puer, nunc te melioribus
offer.
Quo semelest imbuta recens seruabit o-
dorem
Testa diu. quod si cessas, aut strenuus an-
teis:

Nectardum opperior, nec præcedenti-
bus insto.

TROIANI BELLI SCRIPTOREM, &c.] Iliadem Homeri relegi.

C PRÆNESTE] quod frigidum appellat Od. 4. lib. 3. seu mihi frigidum Præneste, seu Tibur supinum, &c.

PVLCHRVM] honestum. καλόν. sic apud M. Tull. pulchritudo factorum.

PLENIVS] vberius, copiosius. lib. 1. Vatic. habet Planius. cum quo & quidem alij congruunt.

CHRYSIPPO] qui fulcire putatur porticum Stoicorum, vt scribit M. Tull. lib. 2. Academ. hic septingentos libros, & plureis edidit. Ita autem claruit in dialecticis, vt plerique existimarint, si apud Deos locus esset dialecticæ, non aliam dialecticam futuram, quàm Chryssippeam. exstat & de eo hic senarius apud Laërtium, Εἰ μὴ γὰρ ἦν Χρύσιππος, οὐκ ἂν εὖ σοῦ. id est, nisi enim esset Chryssippus, non esset porticus.

CRANTORE] Academico, de quo M. Tull. Tuscul. 3. his verbis, Nec absurde Crantor ille, qui in nostra Academia vel in primis fuit nobilis. Minime (inquit) assentior ijs, qui istam nescio quam indolentiam magnopere laudant: quæ non potest vlla esse, nec debet. Ne agrotus sim (inquit) sed si fuerim, sensus

adsit, sine secetur quid sine auellatur à corpore. nam istuc nihil dolere, non sine magna mercede contingit immanitatis in animo, stuporis in corpore. verba Crantoris Græcæ reperiuntur apud Plutarch. ἐν τῷ ἑξῆσι. ὡς Ἀπολλών. μὴ γὰρ νοσοῦμεν (φροῖν) ὁ Ἀκαδημαϊκὸς Κραντῶρ. νοσήσασι δὲ παρὲν τις αἰσθησις, εἴτ' οὐκ ἔμμενοι το π τῶν ἡμετέρων, εἴτ' ἀποσώσωτο. πὲρ γὰρ ἀνόδων τῶ τῶν ἀνευ μετῶν ἐγγίνετα μισθῶν τῶ ἀδραπῶ. πῆρι δὲ αἰ γὰρ εἰκὸς ἐκεῖ μὲν σῶμα τοῦ π, ἐν τῶ δὲ δὲ ἰσχυρῶ. Idem Tullius lib. 5. de Finibus, tamen audebo te ab hac Academia noua ad veterē illā vocare: in qua, vt dicere Antiochū audiebas, nō ij soli numerātur, qui Academicī vocātur, Spensippus, Xenoc. Polem. Crātor, &c.

DETINET] Vatic. vnus habet destinet, vt forte legendum sit *destinet*.

BARBARIÆ] Phrigiæ. aliàs per barbaros Persæ & Medi significantur: vt Oda 29. lib. 1. que tibi virginum Sponso necato barbaræ seruiet? Ex quo loco intelligere licet, falli eos, qui per barbariam semper Phrygiam significari putant.

COLLIS A] conflictata, contrita, seu commissa. vt Homerus *iliad. α. πέρ τ' ἀρ σφωθεῶν ἐριδι ξυμένε μάχεσθαι*: id est, quis vos deus commisit vt inter vos contenderetis ac decertaretis?

DUELLO] bello. *Duellum* (inquit Festus) bellum: videlicet, quod duabus partibus de victoria contenditibus dimicatur. M. Tullius oratore perf. Nam vt duellum bellum, & duis bis, sic Duellum est, qui classe Pœnos deuicit, Bellum nominauerunt. Sic iterum Festus testatur *duonum* dictum esse à veteribus pro bonum.

ÆSTVS] animorum motus, perturbationes. in quibusdam lib. scriptis legitur *æstum*. sed parum refert.

ANTENOR CENSET] sic Antenor *il. η. Κεκλυτέ μιν τρώες, καὶ Δάρδανοι, ἠδ' ὀπίηκροι, ὅτ' ἐγὼ εἶπω, πῶ με θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι κελεύει. Δεῦτ', ἄγετ', Ἀργείων ἑλένην, καὶ κτήματα ἃ μὲν αὐτῇ Δωρόμεν Ἀτρεΐδῃσιν ἄγειν, &c. i. Audite me Troiani, & Dardani, & socij, vt ego vobis exponam quod sentio. Eia, agite: Arginam Helenam, & cum ea, bona, quæ huc secum aduexit, Attidis reddamus, &c.*

BELLI PRÆCID. CAVS.] reddere Helenam Græcis cum ijs rebus, quas secum Troiam adueherat, vt declarant superiores Homeri versus.

QUID PARIS?] apud eundem sic respondet Antenori Paris, Ἀντήνορ, σὺ μὲν εἶπ' ἐγὼ φίλα πάντ' ἀγορεύεις, &c. id est, Antenor tu quidem mihi grata ista non loqueris.

VT SALV. REGN. VIUAT QVE BEATVS, COGI P. N.] id est, negat se posse cogi, vt reddat Helenam Menelao, quod si fecisset, saluus regnasset, beatusq; vixisset. vel sic: Quid Paris? cogi se posse negat, vt saluus regnet, & viuat beat⁹, Helenā reddēdo scilicet. vulgò, sic, Quid Paris? negat sibi hanc vim posse inferri, & necessitatē imponi, si futurum est, vt viuat beatus, & saluus regnet.

NESTOR COMPONERE LITES] *il. α. Η κεν γηθήσῃ Πριάμος, Πριάμοιο τε παῖδες, Ἄλλοι τε τρώες μέγα κεν κηχροῖατο θυμῶ, Εἰ σφῶν τὰ δὲ πάντα πύδοια το μαριναμένοιν, &c.* id est, Profecto gaudeat Priamus, & Priami filij, si intelligant, vos hoc modo inter vos contendere.

A HVNC AMOR,] Agamemnonem vrit amor: ira communiter vtrumque incendit, Agamemnonem & Achillem.

PLECTVNTVR] eius luunt pœnas. suprà Od. 28. lib. 1. *Venus sine Plectantur silua.*

V TILE PROPOSUIT N. EXEMPL.] in Odyssœa. *Exemplar Vlyss.* id est, Vlysses, quem sibi quisq; proponere debeat imitandum. & atten- de eum nõ dicere *exemplum*. Sic Alcidas Odyf- seam, καλὸν ἀνδρῶπιος βίης κάππρον appellabat, nomi- ne translato, sed longius petito, vt notat Aristo- tel. lib. 3. Rhetor. id est, pulchrum humanæ vi- tæ speculum.

DOMITOR TROIÆ] id est, posteaquàm Troiam domuit, ac subegit. Hom. ὁδ. α. ἐπὶ τοῖσις ἱε- ροῦ πολίεθρον ἔπεσε. id est, posteaquàm Troiam ex- pugnavit.

DVM SIBI, DVM SOC. RED. PARAT] Hom. ibid. Ἀρνύμενος ἴω τε ψύχῳ, καὶ νόσον ἐπαίρων. id est, eripere cupiens vitam suam, & reditum socio- rum suorum.

B ADVERS. RER. IMMERSAB.] quinum- quam succubuit rebus aduersis. immersabilis, ἀβάπτιστος Pindarus eid. 6. πῦθ. Horat. epist. superiore, *mersor civilibus undis.* aliter sat. 4. lib. 2. *Doctus eris vna misto mersare Falerno.*

SIRENYM VOCES, &c.] Sirenas alij Ache- loi, & Steropæ, alij eiusdem Acheloi & Terpsi- choræ vnus nouem Musarum, filias esse tradide- runt. quam opinionem sequitur Appollon. lib. 4. Argon. Eurip. autem in Helena, Terræ filias fa- cit, ἐ ἐπεροφόροι νεανίδες, Παρθέναι Χθονὸς κόραι Σειρήνες. id est, e, e, pennigere puellæ, virgines terræ filiæ, Si- renes. Illæ, cum integram, & inuiolatam virgini- tatem seruare constituissent, in odium Veneris acerbissimum venerunt. Itaque alas noctæ, in orã littoris Etrusci euolarunt, insulamque Anthenu- sam incoluerunt. earum nomina sunt Aglaopho- nia, Thelxiepea, Pisinoia, Ligea. Hæ (vt ait Home- rus ὁδυσσ. μ.) eos, qui ad illa loca nauigarent, au- reisque facileis, & vacuas eis præberent, ita suo cantu demulcebant, ac retinebant, vt numquam postea de reditu in patriã cogitarent, ibique con- fenescerent, & mortem obirent. Vlysses autem ne quid sibi tale accideret, cum à Circe præmoni- tus esset, socijs aureis cera obturavit, sibi pedes, & manus vinciendos curavit, vetuitq; se solui, si for- tẽ earum cantu delectatus, ad eas nauigare vellet.

C sic Hom. Σειρήνας μὲν παρῶν ἀφιζέαι, αἱ ῥά τε πάντας Ἀνδρῶπιες θέλγισον, ὅ, τις σφίρας εἰσαφίκεται, ὅ τις αἰδέειν πε- λάση, καὶ φθόγγον ἀκρόση Σειρῶων τῶ δ' ἔπι γῶν καὶ νήπα- πύνα Οἶκα δὲ νοσήσαντι παλίσταται, ἔδδὲ γάνωται: Ἀλλὰ τε Σειρήνες λυγρὴ θέλγισον αἰοιδῆ Ἡμεναὶ οὐ λειμῶνι. id est, Ad Sirenas primùm peruenies, quæ omneis homi- nes mulcent, quisquis ad eas aduenerit, qui per imprudentiam & ignorantiam ad eas accesserit, & vocem Sirenũ audierit. Ei autem nequaquam vxor & paruuli pueri domum reuerso obuiam procedunt, neque reditum gratulantur: Sed eum perpetuò Sirenes suauis, & liquido cantu mul- cent, in prato sedentes. fuit autem talis (vt scribit Hom. eodem libro) Sirenũ cantus, quo Vlysses allicere conatæ sunt. Δεῦρ' ἄγ' ἰὼν πολὺν ὄδυσσῦ, μέγα

κῶδος Ἀχαιῶν, Νῆα κατὰ σπον, ἵνα νωῖτέρῳ ὄπ' ἀκρόση. Οὐ γάρ πω τις τῆδε παρήλασε νῆι μελαίνῃ, Πέην γ' ἠμέων μελίγη- ρω δ' ὄπ' ὀσμάτων ὄπ' ἀκρόση. Ἀλλ' ὄγε περ' ἄμενος νεῖται, καὶ πλείονα εἰδώς. Ἰδμεν γάρ πω πάντ' ὄσ' ἐπὶ βόειν εὐρείῃ Ἀργεῖοι βῶες τε θεῶν ἰότητι μῶγισαν. Ἰδμεν δ' ὄσσα γένεταί ὄπ' ἕβονι πηλοσπίρη. Quos versus vertit M. Tull. lib. 5. de Finibus, vbi docet, nihil aliud à Sirenibus hoc can- tu promitti, quàm cognitionem rerum, ac scien- tiam. vide quæ scripsimus ad illum locum, *vitanda est improba Siren Desidia:* sat. 3. lib. 2. Pausanias Atticis, poëmatum, & orationum illecebram, Si- renem appellari solere scribit his verbis, εἰώθασι δὲ καὶ νῶν ἐπὶ ποιημάτων καὶ λόγων τὸ ἐπαρῶν Σειρήνι εἰκάξεν. Apud Apollon. lib. 4. Argon. Orpheus citharæ cantu Sirenium vocem auertit, ne ab Argonau- tis audiatur.

CIRCE ΠΟΥΛΙΑ] Circe Solis, & Persæ fi- lia, Ætæ Colchorum regis, Medæ patris, foror. alij Ætæ & Hecata filiam, Medæ sororem esse volunt, vt refert interpr. Appollonij in Argonaut. M. Tull. lib. 3. de natura deorum, scribit Circe, & Pasiphaën è Perseide Oceani filia natas esse, patre Sole. de ea sic Hom. ὁδ. κ. Κίρκη εὐπλόκαμος δεινὴ θεός, αὐθήμεσσα, Ἀντικασίγητος ὀλοόφρονος Αἴηταιο. Ἀμφω δ' ἐκχαλίω φαειμρότῳ ἠελίοιο. id est, Circe comta co- ma, horribilis dea, diferta, soror germana Ætæ perdita cogitantis. Ambo autem à sole homini- bus lucem suppeditante nati sunt. Hæc socios ali- quot Vlyssis, qui ea loca, in quibus commoraba- tur, exploratum missi fuerant, virga illa sua per- cussos, epotoque pharmaco, statim in lues vertit, præter Eurylochum, qui, ceteris eius domum in- gressis, suspicatus dolum subesse, extra foreis re- manserat. auctor Hom. lib. quem suprà commemo- rauis, his verbis, Ἀντὰρ ἐπὶ δῶκεν τε, καὶ ἔκπιον, αὐ- τὴν ἔπιπτε Ράβδῳ πεπληγῆα καὶ σφαιροῖσιν ἑέργῳ. Οἱ δὲ αὐτῶν μὲν ἔχον κεφαλὰς, φωνῶν τε, δέμας τε, καὶ τείχεας. αὐτὰρ νόσ ἦν ἔμπεδος, αἰς τὸ πάρος περ. id est, Porro autem postea- quàm Circe pharmacum dedit, & illi ebiberunt, tum illa eos virga percussos in haris conclusit. Illi autem suum quidem habebant capita: sed mens eis erat stabilis, vt antea. sic Virgil. lib. 7. Æneid.

F *Hinc exaudiri gemitus, iraq; leonum, Vmclare recusantem, & sera sub nocte rudenum, Setigeriq; lues, atq; in præsepibus vrsi Sauris, ac forma magnorum vls- lare luperum: Quos hominum ex facie dea seu a po- tentibus herbis Induerat Circe in vultus, ac tergafe- rarum.* Dion Chrysostomus oratione, quæ inscri- bitur διογένης, ἢ ἀδελφότης, id est, de virtute, per Cir- cen vult significati voluptatem, quæ non gladijs, neque hastis, neque bipennibus, neque sagittis homines oppugnat, sed luxu, delicijs, epulis, ille- cebris, mollitie, rebus venereis & similibus illicit in fraudem, inescat, decipit, effæminat, liquefacit, & eneruat. Multa alia præclara de Circe & volu- ptate dicuntur ab illo politissimo & dulcissimo scriptore. M. Tull. in Diuinatione contra Cæci- lium, alludens ad hanc de Circe fabulam, ita lo- quitur. *Est adhuc, id, quod vos omnes admirari vi- deo, non Verres, sed Q. Mucius. quid enim facere potuit elegantius ad hominum existimationem? æ- quius ad leuandam mulieris calamitatem? vehe- mentius ad quaestoris libidinem coercendam? summe* *hæc*

A *hac omnia mihi videntur laudanda: sed repente è vestigio ex homine tanquam aliquo Circao poculo factus est Verres: redit ad se, atq. ad mores suos.* Xenophon *Σπομνημ. α.* hanc de Circe fabulam iocans transfert ad edacitatem, & cibi, potusque immoderationem. eos enim, qui intemperantius edant, & bibant, sues ab illecebris epularum fieri: Vlysem autem tum sua sponte, tum Mercurij præceptis ac monitis temperantem effectum cauisse, ne se supra modum cibo expleret. Omnino credibile est, Circen illam, si vquam fuit, mulierem fuisse impudicam, & libidinofam, quæ arte meretricia, blanditijs & illecebris homines à se illectos & irretitos, à rebus agendis, & ab officio abduceret, atque ad vitam voluptariam traduceret. quod & Seruius existimat commentar. ad lib. 7. *Æneid.* non longè à princip. *Circa* autem excudendum curavi, secutus treis cod. Vatic. & Iannoct. Faër. Tornes. & alios, quibus hinc in Gallia visus sum.

B *QVÆ SI CVM SOCIIS STVL. &c.]* Hom. *ὁδ. κ.* Mercurium inducit iuuenis ornatu, & specie, Vlyssi ad Circen eunti, sociosque suos in sues versos repetituro ea præcipientem, quibus eos restitutos in pristinam formam, recuperare possit: simulque remedium præbentem aduersus Circa veneficia.

STVLTVS, CVPIDVSQVE BIBISSET] si in eo se stultum, cupidumque præbuisset, vt pharmaca Circa biberet, &c. Atqui bibit Vlyses, vt est apud Home. sed ea in eum nihil valuerunt, vt pote salutari illo Mercurij pharmaco præmunitum.

SVB DOMINA MERETR.] recte addit *domina.* nam quisquis meretricio amore deuinctus est, seruitutem seruit, eamque turpissimam. profert hunc versum Seruius ad illum Virgil. *Æneid.* 7. locum, quem paullo antè commemorauimus.

TVRPIS, ET EXCORS] amens. Hom. *ibid.* κακὸν, καὶ ἀνήνοσθε θείη, id est, malum, & nihil viri habentem. corenim pro mente saepe vsurpatur, vt cum dicimus quempiam cor non habere. Lucre. lib. 5. *Ingenio qui præstabant, & corde vigeabant.* vsus est hoc nomine etiam satyra 3. lib. 2. *Tunc insanus eris si acceperis, an magis excors, &c.*

AMICA LVTO SVS] Homerus *ibid.* σῶας appellat χαμαικυβάδας, id est, humi cubanteis. sic immundos sues appellat Virg. Georg. 1. id est, vt interpretatur Seruius, luto gaudentes: & profert hunc locum Horatij,

NOS NUMERVS SVMVS] sumus turba sine nomine, sine virtute, ac dignitate. nam apud scriptores multitudo, numero, non pondere, aut dignitate aestimatur, vt infra epist. de arte p. numero plures, virtute, & honore minores. Homerus vocat πληθῶν, vt *il. α. ὡς φάσαι η̄ πληθῶς.* Carent igitur illi quidem omni dignitate, atque auctoritate, qui numerum explent duntaxat: sed longè sunt ij deterrimi, ac postremi homines, qui nullo numero sunt, seu qui ne numeri quidem locum obtinent, quod de Megarenfibus olim ab Apolline responsum est, Ὑμῖς δ' ὦ Μεγαρεῖς ἔτε τελέπη, ἔτε πέταρπη, οὐπὲ

δωδέκαπη, ἔτ' ἐν λόγῳ, ἔτ' ἐν ἀειθμῶ. id est, vos autem Megarenfes, neq. tertij, neque quarti, neq. duodecimi estis, neque vlla in ratione, neque in numero. Sic Æschines ille apud Theocrit. *εἰδ' δ.* queritur se apud Cyniscam puellam nullo numero esse, his verbis, Ἀμμις δ' ἔπ' λόγῳ πνὸς ἄξιός τ' ἀειθμητοῖ, Δύσνηοι Μεγαρηῖες ἀπμοπέτη ἐνὶ μοίρῃ. id est, nos autem neque vlla ratione digni, neque vlllo in numero habitifumus, tanquam infelices Megarenfes, in loco infimo, seu in condicione deterrima, & contemptissima. Euripid. in quadam tragædia, quæ non exstat, Δειλοὶ γὰρ ἄνδρες ἐκ ἔχασιν ἐν μάχῃ Λαερτιάδων, ἀλλ' ἄπιστοι, καὶ παρῶσ' ὄμοις. id est, ignaui enim homines non habent in prælio numerum: sed absunt etiam si adsint. Idem Eurip. Heracl. ἀειθμὸν ποσὺν, pro homine nihil, cum de vno loqueretur: Εἰδῶς μὲν ἐκ ἀειθμῶν, ἀλλ' ἐπιπίμας Ἀιδῶν ὄντα ποντὸν παῖδα. id est, cum scirem filium tuum nō esse numerum, sed verè virum esse. Non admodum autem dissimile est illud Hom. *ιλιὰδ. ἐπὶ τῷσιον ἀχθος ἀρῆρης:* id est, inutile onus terræ. quod vsurpauit Plato in Theæreto. καὶ ὄντοισι ὅπ' ἔληροι ἐῖσι, γῆς ἀλλοῦς ἀχθῆ, ἀλλ' ἄνδρες, οἷος δέ τίνα ἐν πόλει τὰς σαθητομένους: id est, putant se audire, seu sibi dici, se non esse nebulones, aut nugatores, cum alioqui sint onera terræ: sed taleis viros, quales eos esse oportet in ciuitate, qui salui sint futuri.

SPONSI PENELOPÆ] Penelopæ reperi scriptum in quinque codicibus manu scriptis, 3. Vatic. Iannoct. Tornes. non Penelopes. iam verò sponforum appellatione procos significat, quos Homerus *μνηστῆρας* nominat. Procorum autem Penelopes viuendi genus fuisse inertissimū, desidiosissimum, mollissimum, dissolutissimum, declarat Homerus multis *ὁδ. σ.* libris. exempli causa, lib. 1. Ἀντὰρ ἐπεὶ πείσιος, καὶ ἐδήτιος ἔξ' ἔρον ἐντο Μνηστῆρας, πῶσιν μὲν ἐνὶ φρεσὶν ἄλλα, μέμνηται, Μολπήτ' ὄρχησῶς πεπὰ γὰρ τ' ἀνάθηματα δαγτός. Κηρύξ δ' ἐν χερσὶν κίθαριν ἔδεικαλλεῖα θῆκε Φημίω, ὅς ῥ' ἦειδε τῶσδε μνηστῆρων ἀνάγκη. id est, Porro autem posteaquam potionis & cibi desiderium depulerunt proci: eis quidem alia cura fuerunt, cantus, & saltatio: hæc enim sunt epularum additamenta. Præco autem citharam Phe-mio in manus tradidit: Qui apud procos canebat necessitate coactus. *ibidem.* Οἱ δ' εἰς ὄρχησῶν τε, καὶ ἡμερόεσσαν ἀοιδὴν Τρεψάμενοι πέτρην τε, μένον δ' ὄππ' ἔσσωρον ἐλθεῖν. id est, illi autem ad saltationē, & amabilem cantum conuersi oblectabantur, & ita tempus vsupertinum expectabant. & lib. β. senibus illis Ithacensibus conuocatis, Οἱ δ' εἰς ἡμέτερον πολεῦμενοι ἡμαπα πάντα Βῆς ἱερέοντες, καὶ οἷς, καὶ πτοίας αἴγας εἰλαπινάζουσι, πίνουσι τε οἶνον, οἶνον. id est, hi autem in domo nostra dies omneis commorantes & versantes, boues mactantes, & oueis, & pingueis capras epulantur, & vinum rubrū, seu calidū bibunt. Athen. lib. 4. procorum cenas, & prandia cum Phæacum conuiujs comparans, taleis illorum esse compositiones ait, quales probabile est esse luxuriosorū, vinolentorum, amatorū: Phæacum autē conuiuia esse illa quidem delicata, & voluptaria, verum tamen grauiora, & temperatiora.

ALCINOIQVE, &c.] Alcinoüs rex Phæacum apud Hom. *ὁδ. γ.* dicit, sibi, ac populo suo conuiuia,

A conuiuia, citharam, choréas, cultum corporis varium, ac saepe mutatum, calida balnea, Venerem placere, his verbis, *Αει δ' ἡμῖν δάξτε φίλην, κίθαρίς τε, χοροί τε, Εἴματα τ' ἐξημοίσα, λουστρά τε θερμά, καὶ ἕλαι.* id est, Semper autem nobis & conuiuium placet, & cithara, & chori, & vestes subinde mutatae, & lauacra calida, & lecti. *Alcinoi* autem patrij casus est, numeri singularis, cohaeretque cum nomine *inuentus*, quod proximo versu sequitur. quaedam ex emplaria habent *Antinoίς*, quae lectio si placebit, erit numeri multitudinis, recti casus, id est, Antinoi similes. fuit autē Antinous vnus è procis Penelopae, ferrox, & arrogans, & contumeliosus.

PLVS AEQ. OPER.] id est, plus aequo occupata: quae plus aequo laboris sum sit. operari, est opus facere, operam in re aliqua ponere. sic Lucre. lib. 4. *Et quibus in rebus consueverunt esse operati.* interdū & pro sacrificandi verbo vsurpatur, quemadmodum & facere, & *ῥέζειν* apud Graecos. Virg. Georg. 1. *letis operatus in herbis.* Tibull. lib. 2. *Tunc operata deo pubes discumbet in herba.*

ET AD STREP. CITHARAE CESSATVM] quidam *cessantum* legendum putant, non *cessatum*, vt habent vulgati, & manuscripti codices: & interpretantur otiosorum, & feriatorū hominū curas traducere: quod est, nihil agere, nihil curare: rebus ludicris, ac voluptarijs operam dare, saltare, cantare, &c. quam scripturam nullo in codice vetere reperi. Ego alteram, & receptam, verā esse puto. Porro autem *cessatum ducere*, valet, *κοιμίζειν*, sopire. sic enim loquuntur Graeci, *κοιμίζειν τὰς λύπας*, ἢ τὰς φροντίδας. id est, sopire dolores, aut curas.

DE NOCTE] id est, statim post noctem. sic lib. 2. *fat. vlt. De medio potare die.*

SI NOLES SAN. CVRR. HYDROP.] *nolens* scriptum reperi in tribus codicibus manuscriptis, 1. Vatic. & Iann. Torn. eamque putavi rectā, & germanā scripturam. sententia autem huius loci haec est: si te non seruabis interea dum sanus es, (inquit) cogēris te seruare, & ad medicum curre, tibiq; consulere, cū factus eris hydropicus.

C Allegoria est, per quam hoc significat, si operam studio sapientiae dare noles interea dum animum à vitijs purum habes: si librum cum lumine ante diem non posces: vitia contrahes, quae non facile postea abstergebis, & quae te vigilem assidue torquebunt. mendose (opinor) habent quidam libri *cures*, nisi addas *te*, & legas *nolis*. alioqui legendū *curres*, nempe ad medicum, id est, ad philosophū. verum tamen iudicet lector.

ET NI POSCES ANTE DIEM] *ἐρμηνεία*, seu interpretatio est superiorum. inuidia & amor sunt animorum morbi, & quasi hydropes: poscere librum, & ire ad philosophum, sunt remedia expetere, & medicum consulere. Sic Dion Chrysost. in orat. quae inscribitur, *Διαβίβη τῶν ὀν συμποσίων*, ostendit, quemadmodum nemo pharma medicorū sibi comparat, aut mercatur, nisi aegrotet: ita neminē ad philosophum audiendū accedere, nisi egritudine aliqua oborta, & in reb. aduersis.

NAM CVR, QVAE LADVNT OCVLVS, &c.] cur leuia mala, leucisq; morbos depellere properas: morborum autem animi, qui sunt lon-

gè grauissimi, curationem in annum differ? Huc **D** pertinent illa ex oratione Dionis Chrysostomi, *Διογεν. ἢ ἀρετῆς, non longè à principio, καὶ ἔλεγε θαυμάζειν [Διογένης] ὅτι εἰ μὲν ἐφη ὀδόντας ἰάσθαι, πάντες ἂν αὐτὰ πωροῦσαν οἱ δὲ ὄντες ὀδόντας ἐξελείδον: καὶ νῦν δὲ εἰ ἴσθαι ὀφθαλμοὺς θεραπεύειν, πάντες ἂν ὄφθαλμοὺς αὐτὰ ἐπεδείκνυον: ὁμοίως δὲ εἰ ἀσπλιῶδες, ἢ ποδάγρας, ἢ κορυζήν ἐλεγε εἰδέναι φάρμακον: ἐπὶ δὲ ἐφη παύσειν τὸς πιστομένους αὐτὰ ἀγνοίας καὶ πονηρίας, καὶ ἀκολασίας, ὅδεις αὐτὰ πωροῦσαν, ὅδεις ὀκέλευσαν ἰάσθαι αὐτὸν, ὅδεις εἰ πολὺ πωροῦσθαι ἀργύρεον ἤμελλεν, ὡς ἦτον ἴσθαι τῶν, ἢ ἴσθαι ὀκέλευσαν ὀκέλευσαν, ἢ χαλεπώτερον ὄν ἀνθρώπων ἀσπληνῶ ἀνέχεσθαι οἰδωπῶς ἢ διεφθαρμένους ὀδόντας, ἢ ψυχῆς ἀφρονος, καὶ ἀμαθῆς, καὶ δειλῆς, καὶ θρασύας, καὶ φιληδόνος, καὶ ἀελευθέρου, καὶ ὀργίλης, καὶ λυπηρῆς, καὶ πανήργου, καὶ πάντα βόπον διεφθαρμένους.* id est, & dicebat se mirari Diogenes, si quidē profiteretur dentium sanandorum scientiam, omnibus dolore affectos ad se accessuros, roganteis, vt dentem corruptum sibi eximeret, atq; euelleret: & si polliceretur se oculis medicinam facturum, omnibus homines sibi oculum curandū commissuros: similiter si splenis, aut podagrae, aut pituitae, seu grauedinis medicamentū, remediumq; se nouisse diceret, omnibus morbis illis implicitos ad se concursuros: posteaquā autē dixit se eos, qui sibi fidem haberent, ignorantia, & nequitia, & intemperantia liberaturum, neminem sibi aureis admouisse, animūmue attendisse, neque sese sanandum tradidisse, ne si pecuniam quidem vnā cum valetudine aut sanitate accepturus esset, quasi ab his malis minus conficeretur, quā ab illis, aut quasi grauius ac difficilius sit hominī lienem tumentem, vel dentem putridum, seu corruptum patienter ferre, quā animum insipientem, & indoctum, & timidum, & audacem, & voluptatū ardore flagrantem, & illiberalem, & iracundum, & anxium, & vaftrum ac subdolum.

SIVID EST ANIMVM] si quid animum exest, absumit, tabefacit, &c. sic & verbo *ἔδω*, seu *ἔδομαι* vtuntur Graeci. Hom. *ἰλ. ω. πενθὸν ἐμὸν, τὸ μέγχι ὀδύρομένος καὶ ἀχρῦον Σιωῆ δέαι κεεδίλω*, id est, ὁ φίλιμι, quousque lamentans & marens cor tuum edes? M. Tull. lib. 3. Tuscul. quae st. *Ipse sumus cor edens, hominum vestigia vitans*: quem versum cum illo superiore, *Qui miser in campis marens errabat Alcis*, vertit ex Homeri *ἰλ. ζ. Ἡπὶ ὁ καππέδιον τὸ ἀλλήϊον οἶος ἀλάτο Ὀν θυμὸν κατέδων, πᾶν τὸν ἀνθρώπων ἀλείϊον.* Aliquot libri veteres habent *si quod*: quae scriptura non est rejicienda. nam & probabilem sententiam continet, neque tamen multum ab altera differentem. hoc enim ea significatur, cur quae laedunt oculos studes & properas detrahare, si id, quod consumit & corrumpit animum, curare cessas & cunctaris?

DIMID. FACTI, QVI COEPIT, &c.] Hesiod. *Ἀρχὴ δὲ τῆ ἡμῶν παντός.* id est, principium autem dimidium totius. Plato lib. de rep. secundo, *ἐμοὺ ὀίδα ὅτι ἀρχὴ παντός ἔργου μέγιστον, ἀλλῶσε καὶ νέω, καὶ ἀπαλῶ ὀτωοῦ,* id est, scis ne igitur principium cuiusque operis maximum quiddam esse, praesertim & iuueni, & cuius, qui tener sit, & flexibilis? & Aristot. li. 1. de morib. ad Nicom. *δοκεῖ οὖν πλείον, ἢ τὸ ἡμῶν τὸ παντός εἶναι ἢ ἀρχὴ:* id est, videtur igitur princi-

A principium plus esse, quàm dimidium totius.

SAPERE AVDE] quasi ad rem magnam & arduam excitans, dixit *avde*. Virg. *Æn.* 9. *Euryale audendum dextra*. epist. 3. infra. *ipse quid audes?*

RUSTICVS EXSPECT. DVM DEF.] nomen *rusticus* cum verbo *expectat* coniugendum mihi esse videtur, hoc sensu, *Rusticus expectat*, id est, rustico similis est, qui expectet: vel eò rusticus est, quòd expectet: rusticè expectat: rusticum se in eo esse ostendit, qui expectet, dum defluat amnis, &c. quod genus annotauimus supra ad Od. 8. lib. 3.

VOLVIBILIS] sic sup. Od. 1. lib. 4. *te per aquas, dure, volubileis*: repete verbum *sequor*, & τὸ νόσθ.

BEATA] benè dotata, diues, & pecuniola. sic sapè Horat. sat. vlt. lib. 2. *Vi Nasidieni inuit te cena beati?*

ET INCVLTE PAC. VOM. SILVÆ] sic Virg. Geor. 2. *Aut vnde iratus siluam deuexit arator*. Et *memora euertit multos ignaua per annos*, *Antiquasq; domos animum cum stirpibus imis Eruiit*: illa altum nidis petiere relictis. At *rudis enituit impulso vomere campus*.

B QVOD SATIS EST CVI CONTIGIT HIC NIHIL] sic legendum est, & ita scriptum reperi in tribus libris antiquiss. omnes quidem habent *contigit*, non vt vulg. *contingit*.

NONDOM. AVT FVND. &c.] eandem sententiam propemodum expressit supra Od. 1. lib. 3. *Quòd si dolentem nec Phrygius lapis, Nec purpurarum sidere clarior Delenit vsus*, &c. & Lucretius lib. 1. *Nec calida citius decedunt corpore febres, Tectilibus si in picturis, ostrog, rubeti lacteris, quam si plebeia in veste cubandum est*. Quapropter quoniam nil nostro in corpore gazæ proficiunt, neq; nobilitas, neq; gloria regni, *Quòd superest, animo quoq; nil prodesse putandum est*. Varro *ἀνδραποπῆ*. Non sit *The sauris, non auro pectus solutum*: Non demunt animi curas ac religiones *Perfarum montes, non atria diuini Crassi*. Tibull. *Non opibus mentes homini, curæq; leuantur, Nam fortuna sua tempora lege regit*.

C QVI CVPIT, AVT MET. &c.] Qui cupiditate (inquit) aut metu, aut ceteris animi morbis affectus est, is nihilo maiorem ex fortunæ bonis, & possessione diuitiarum, fructum percipit, quàm lippus ex tabulis pictis, &c. in lib. Iannoct. & Torn. & Nicot. Ruffard. Cleric. Morell. scriptum est, *sic domus & res*.

FOMENTA PODAGRAM] Sed nonne fomenta siue calida, siue refrigerantia, nempe pro ratione & natura podagræ, iuuant podagram? iuuant quidem, sed ita, vt dolorem leuent, & minuunt ad tempus, non vt funditus & in perpetuum tollant. Fomenta enim admouentur summis corporis partibus, vt & malagmata, & cataplasmata. at mali causa non est in summo corpore, sed longius oritur, & altius insedit. Quocirca non qui fomentis vitur, iuuat verè podagram, sed qui causam morbi funditus extirpat: vt qui Venere & vino sese abstinere, & tenuiter, frugaliter, continenter viuunt. Vbi autem sentiri cœpta est podagra, sanguinis missio adhibita sæpe annuam, nonnumquam perpetuam valetudinem præstat:

D quidam etiam cum asinino lacte potu se eluissent, in perpetuum hoc malum euaserunt, inquit Celsus lib. 4. cap. 24. *quidam*, vt idem ait ibidem, *cum toto anno a vino, mulso, Venere sibi temperassent, securitatem totius vita consecuti sunt, &c.*

SINCER. EST N. VAS, QVODC.] sic Lucret. lib. 6. in princip. de Epicuro, *Intellexit tibi vitium vas efficere ipsum, Omniaq; illius vitio corrumpier intus, Quæ collata foris, & commoda cumq; venirent: Partim quòd fluxum, pertusumq; esse videbat, Vt nulla posset ratione explerier umquam: Partim, quòd tetra quasi conspurcare sapore Omnia cernebat, quacumq; receperat, intus, &c.*

SPERNE VOLVPT.] In quibus spernendis & repudiandis virtus vel maximè cernitur, inquit M. Tullius lib. 1. de legibus, sub extremum, quibusque sæpe vincuntur qui alioqui viribus & ferro erant inexpugnabiles atque inuicti. Exemplo sit Annibal, quem luxuria, & deliciæ Campanæ fregerunt, atque eneruarunt, bello insuperabilem atque indomitum. Itaque præclare dictum est illud à quodam, *μία τοῖς ἀδύσιν ὁδὸς, τὸ τῆ ἡδονῆς ἀεὶ ἰσχυρῶς τῶν μαιζόνων*: id est, vna est infirmioribus, & imbecillioribus via, qua potentiores aduersarios superare possint, voluptas. Hoc cum scirent prudentissimi illi viri M. Curius, & T. Coruncanius cum audissent, esse quemdam sapientem, qui diceret, omnia, quæ faceremus, ad voluptatè esse referenda, meritò optabant, vt id Samnitibus, & Pyrrho persuaderetur, quo facilius vinci possent, cum se voluptatibus dedidissent.

E NOCET EMTA DOLORE VOL.] atqui omnis voluptas corporis, emitur subsequente dolore, & cū dolore subsequente coniuncta est, seu dolorem comitem & quasi connexum habet. omnis igitur corporis voluptas nocet. subsequente autem idcirco dixi, quia si voluptatem anteiret labor, ea voluptas non esset aspernanda, aut fugienda: immò vt stabilis & solida, vehementer amplectenda, plurimiq; facienda. Itaq; qui sapiunt, voluptati laborem anteponunt, vt laboribus susceptis atq; exantlatis, solida gaudia gaudeant. Contra insipientes voluptatem expetunt, laborem fugiunt: ex quo fit vt eorum vita sit calamitosa & misera. Sed, vt ad institutum redeam, scitè & festiuè in hanc sententiam Plato in Phædone ait, mirabiliter affectum esse naturà id, quod iucundum dicitur, ad id, quod ei contrarium videtur esse, molestū, seu dolorem: propterea quòd, inquit, ea simul homini adesse nolunt: si quis autem persequatur alterum, & consequatur, propemodum cogitur etiam alterum paullo post recipere, tanquam ambo ex vno capite, seu extremo apta atq; inter se connexa sint. Ac mihi videtur (inquit) si ea animaduertisset Æsopus, fabulam huiusmodi compositurus fuisse, Deum, cum ea vellet inter se in gratiam reducere & reconciliare, bellum inter se gerentia, quoniam id consequi nō posset, eorū extrema in vnum condūxisse & coniunxisse: atq; iccirco, ad quemcumque alterum eorum ueruerit, ad eum subsequi etiam alterum. Verba Platonis Græca si quis requirat, petat ex Platonis Phædone non longè à principio, illo loco: *καὶ τὴν ἐπιθυμίαν*.

A βονάμα, ως αποποι, ή φη, ω άνδρες, ή οικη π είναι ποπο, ή καλίσιν οι άνδραποι ήδδ. ως ταυμασιος πέφυκε παθς; τδ δοκούω εναν- πον είναι τδ λυπηρόν, &c. sic & Plau. Amphit. *Satin par na res est voluptatum in vita, Atq, in atate agunda, Praquam quod molestum est? Ita quoig, compara- tum est in atate hominum, Ita dijs placitum, volupta- tem maror vt comes consequatur, Quin incommodi plus, maliq, illico affit, boni si obtigit quid.*

SEMPER AVAR. EG.] semper auaro ali- quid deest, numquam enim expletur diuitiarum sitis, quin etiam ijs, quæ habet, eget. Nihil refert vtrum auarus habeat, an non habeat, cum ei de- sint ea, quæ habet, id est, cum ijs rebus, quas vel suo labore peperit, vel beneficio fortunæ nactus est, ut frui non audeat. sed hac de re plura dice- mus ad illum locum obscurissimum, & nondum à quoquam explicatum, qui est epist. 2. lib. 2. *sed, quod non desit, habentem, &c.*

B CERT. VOTO PETE FIN.] cum sit im- mensa, & infinita in hominibus auaris pecuniæ cupiditas, certum (inquit) diuitiarum finem ex- pete: id est, cupiditatem, & studium pecuniæ de- fini, ac termina: vel certam aliquam ac definitam pecuniæ summam opta & expete, quam vbi con- secutus fueris, plura quærere desine, bonisq; par- tis fruire, & viuere. sic lat. 1. lib. 1. *Deniq, sit finis qua- rendi, cumq, habeas plus, Pauperiem metuas minus.* non est autem intelligendus hoc loco Horatius significare, diuitias nobis tamquam finem, pro- positas esse oportere: sed earum modum esse quendam constituendum, quo contenti esse de- beamus.

INVIDVS ALT. MACR. REB.] sic Lu- cret. lib. 3. *Macerat inuidia ante oculos illum esse potentem, illum aspectari, clarog, incendit honore: Ipsi se in tenebris volui, cænoq, queruntur.* Horat. satyr. 1. lib. 1. *Quodq, aliena capella gerat disten- tius uber, Tabescat? &c.* Videtur autem quædam esse non inuenusta in his duobus, *opimis macre- scit, antithesis.*

C INVID. SIC. NON INVEN.] Pindarus eĩd. 1a. πυθ. φθονεροί δ' αμύνονται άτα, id est, inuidi autem damnoplectuntur, & Plato lib. nono de legibus, inuidiam ait esse contubernalem grauem, ac mole- stam, maximè quidem ac primo loco ei, qui in- uideat, secundo loco viris optimis, & clarissimis ciuitatis. Appellat autem Horatius hoc loco in- uidiam eam, quam M. Tull. ambigui nominis fugiendi causa, *inuidentiam* nominat lib. Tuscul. 3. & 4. Sententia porro huius loci hæc est, quam- uis Sicilia tyranni grauissima tormenta ad cru- ciandos homines inuenerint, nullum tamen tor- mentorum illorum grauius inuidia fuisse.

QVI NON MODER. IRA] id est, qui iræ moderationem non adhibebit, & veluti frenum injiciet. hæc enim vis est huius verbi cum dandi casu coniuncti, vt M. Tull. Partit. *nam auditorum aures moderantur oratori prudenti, & prouido: & quod respuunt, immutandum est.*

INFECT. VOL. ESSE, DOL. QVOD, &c.] id est, nolet id esse à se admissum, vel optabit ne id sit à se admissum, quod dolore, & ira impulsus fecerit: pœnitebit eum facti. epist. de arte poët. *Com-*

mississe cauet, quod mox mutare laboret. infectum, id est, nõ factum. Plaut. Mostell. *Egone?* [somnia] *at quidem tu, qui istoc te speras modo Potesse dissimu- lando infectum hoc reddere.* Sed cur dolorem & mentem concurrenteis facit in ira, & in pœnis expetendis? De dolore, docet Aristoteles multis locis, iram cum dolore esse coniunctam: & tum dolore hominem iratum leuari, cum iniuriã acce- ptam retulerit. de mète, idem docet lib. 7. de mo- ribus ad Nicomach. eum, qui iratus sit, à ratione quodammodo persuaderi, & induci, vt pœnas ab eo, qui iniuste læserit, expetat. Vcl eò respexit quòd ex veteribus alij iracundiam definierunt feruorem mentis, alij cupiditatem puniendi doloris.

DVM POENAS ODIO, &c.] id est, dum odio prouectus pœnas de eo, qui læsisse videtur, sumere festinat: vel sic, dum iniuriæ, quam ipse sibi accepisse videtur, dolorem inultum, & iccir- co grauem & molestum, vlcisci properat, vt ani- mum dolore leuet. Nam quamdiu is, qui se acce- pisse iniuriam existimat, inultus est, tandiu graui quasi onere premitur: vbi iracundiam suam ex- pleuit, doloremque suum punitus est, tum exo- neratus est. verbum *festinat* coniunxit cum quar- to casu, vt Virgil. *Ænei. 4. Festinare fugam, tortosq, incidere funes.* idem de verbo *maturare* sentien- dum. *Æn. 1. Maturate fugam.* Horat. epist. prox. seq. *Hoc opus, hoc studium parui properemus, & am- pli. & Od. 7. lib. 2. Deproperare apio coronas.* sic Græci verbum *απύδειν*. Pindarus Πυθ. γ. μη φίλα λυ- χά βιον άτάνατον απύδει: πάνδ' έμωραχπιν άντλη μαχανάν: id est, ne care anime vitam immortalem festina: facilem autem hauri machinam. & Homerus ιλ. ν. ταύτα δ' άμα χη Σπύδειν, οίκ' όφελός η γανόμετα και δύ- εόντ: id est, hæc autem vnã nos properare oportet, si possumus aliquid prodesse nos etiam duo.

IRA FVR. BR. EST] sic Themistius in ora- tione de amicitia, *εγώ δε οίμαι* (inquit) *πύ όργιύ μα- νίαι όλγροχρόνιον είναι.* quod notat M. Anton. Mure- tus. M. Tull. Tuscul. 4. *An est quicquam similis insanie, quam ira? quam bene Ennius initium dixit insanie.* Et Apollonius dicebat, *Της όξυθυμίας τδ άρ- θος esse μανίαι,* id est, iracundiæ florem esse insaníã. Et Plutarchus in Romulo, *όργης πάχος άβρολον,* id est, iræ, celeritatem inconsideratam, & consultatio- nis expertem. vide annot. ad Od. 16. libri primi.

ANIMVM] πόν θυμόν, vt Hom. ιλιάδ. β. θυμός δέ μέγας όβδ' όδο βρεφέων βασιληών. Cæcilius, *Nunc enim de- tum mihi animus ardet, nunc meum cor cumula- tur ira.* Nam & apud Latinos animus interdum accipitur pro quauis libidine à ratione auersa, vt Plaut. in Trinummo, *si animus hominem perculit, actum est, si animo seruiuit, non sibi, si ipse animum perculit: dum viuuit, victor victorum cluet.*

HVNC FRENIS, &c.] tamquam equum fe- rocem & indomitum.

COMPESCE] comprime. sup. saty. 8. lib. 1. *qua pœnis compesceret inferiorem.* Od. 16. li. 1. *Com- pesce mentem.*

FINGIT] format, instituit, docet, vt lib. de arte poëtica, *quamuis & voce paterna Fingeris ad rectum.*

TENERA]

A TENERA] molli, & facili ad domandum.

EQUUM TEN. DOCIL. CERV.] equum iuuenem, & idcirco ad domandum facilem.

MAGISTER] ἰπποδάμοσ, qui domat equos.

IRE VIAM] sic loquebantur veteres. Cic. pro Murena: *Ite viam: Præsto aderat sapiens ille, qui ire viam doceret.* sic enim legendum, non, vt vulgò inite viam, neque inire viam.

VENATICVS] vitur hoc nomine Plautus in Mil. gloriofo. *sita non repperio, ibo odorans, quasi venaticus vsque, donec persecutus volpem fuero.* & M. Tul. Verr. de signis, *quò postea, quam venerant, mirandum in modum canes venaticos diceret: ita odorabantur omnia, & peruestigabant, vt, vbi quicquid esset, aliqua ratione inuenirent.*

CERVINAM PELL.] pellem cerui alga, aut cætonibus refertam, quæ cerui similitudinè gerit.

MILITAT] ferio feras insequitur, vel veros ceruos infectatur. catulus, id est, canis, vt sup. Od. 1. lib. 1. *Sen visa est catulis cerua fidelibus.*

B NVNC ADBIBE] vitiosa est eorum codicum scriptura, qui habent *adhibe.* est enim legendum *adhibe:* quo verbo & Terent. vitur in Heautont. *Vbi mihi adhibet plus paullo, sua quæ narrat facinora?* tralatio est ab animantibus sicutibus, & sitim exlentibus. *adhibe* enim, hoc est, attende, audi, & celeriter percipe: quemadmodum ferè supra locutus est Oda. 13. lib. 2. *pugnas & exactos tyrannos Densum humeris bibit aure vulgus,* vel dic *adhibe,* id est, animo imbibere, vt dicuntur lanæ colorè & candorem bibere. & vt Dido apud Virg. lib. 1. *Æneid. longum bibebat amorem.*

PVRO PECTORE] nondum vitis inquinato, Lucret. libr. 5. *procem. At bene non poterat sine puro pectore viui.*

PVER] vult nos statim à pueris philosophiæ, & rectè honestæque viuendi scientiæ operam dare, ne simus, ὁ ἡμαθὲς, i. feri studiorum, vt loquitur epist. 19. huius lib. sed *παῖδομαθὲς,* id est, à pueritia instituti & eruditi. Plurimū autem interest vtrum aliquid discas puer, an iam ætate grandis: quamquam præstat serò discere, quàm numquam, vt dicebat Socrates.

C QVO SEMEL EST IMB. R. S. OD.] sic Plato lib. 4. de rep. seu de iusto, ait, tinctores, seu infectores, vbi lanam purpura inficere volunt, primum lanam sumere candidissimam, deinde eam accurate preparare, vt florè purpuræ quàm maximè imbibere possit: & tum denique purpureo colore lanam illam tingere: quo factò purpuram lanæ instam atque inditā nulla ratione, nullo nitro, nullo ve lomento, aut sapone abstergeri, neque deleri posse, &c. verba Platonis posita sunt 5. ferè pagina libri, ibi, οὐκοῦν οἶδα ἢ ἂν εἴποι οἱ βαφείς, ἐπεὶ δὲν βυλὴν ὡς ἰσὶ βαφεία, ὡς εἶναι ἀλουργὰ, παρῶτον μὲν, &c.

NVNC TE MELIORIB. OFF.] nunc (inquit) dum tenera est ætas, dum mollis & tractabilis, & cerea, dede, seu præbe te honestis & salutaribus disciplinis erudendum, bonis que & rectis opinionibus imbuendum, malis artibus & prauis opinionibus reiectis.

NEC TARD. OPP. NEC PRÆC.] nec eos

D exspecto, qui sunt ignauiores: nec eos vrgeo, qui antecedunt: id est, nō excito, neque impello, cum sua sponte satis properent, meaque cohortatione non egeant. Vel, quod mihi magis placet, non in isto præcedentibus, vt eos anteuertam: non conor eos anteuertere: vt fat. 1. lib. 1. *Instat equis auriga suos vincentibus.* est enim tralatio perpetua ducta à cursoribus, seu quadrigis, falluntur autem qui in isto interpretantur *obsto,* id est, *impedio.*

3. AD IVLIVM FLORUM.

I VLI Flore quibus terrarū militet oris
Claudius Augusti priuignus, scire laboro.

Thracæne vos, Hebrusque niuali compe
de vinctus,

An freta vicinas inter currentia turreis,
An pingues Asia cæpi, collésq; morantur?
Quid studiosa cohors operum struit: hæc
quoque curo.

Quis sibi res gestas Augusti scribere sumit?

Bella quis, & paces longum diffundit in
æuum?

Quid Titius, Romana breui venturus
in ora?

Pindarici fontis qui non expalluit hau-
stus,

Fastidire lacus, & riuos ausus apertos:
Vt valet? ut meminit nostri? fidibusne

Latinis (Musa?)

Thebanos aptare modos studet auspice
An tragica desauit, & ampullatur in
arte?

Quid mihi Celsus agit? monitus, mul-
tūmque monendus, (vitet

Priuatas vt querat opes, & tangere
Scripta, Palatinus quæcunque recepit
Apollo:

Ne, si fortè suas repetitum venerit olim
Grege auium plumas, moueat cornicula
risum

Furtiuus nudata coloribus. ipse quid au-
des?

Tt Qua

A *Quæ circumuolitas agilis thyma? non tibi paruum*

Ingenium est: non incultum, nec turpiter hirtum.

Seu linguam causis acuis, seu ciuica iura Respondere paras, seu cōdis amabile carmen:

Prima feres ederae victricis præmia. quòd si

Frigida curarum fomenta relinquere posses:

Quò te caelestis sapientia duceret, ires.

Hoc opus, hoc studium parui propere- mus, & ampli:

Si patriæ volumus, si nobis uiuere cari.

Debes hoc etiam rescribere, si tibi curæ,

B *Quanta conueniat Munatius. an male facta*

Gratia nequicquam coit, & rescinditur? at vos

Seu calidus sanguis, seu rerum inscitia vexat,

Indomita ceruice feros: ubicumq; locorū

Viuitis, indigni fraternum rūpere fœdus,

Pascitur in vestrum reditum uotiuu uenca.

IVLI FLORE] ad hunc eundem scripsit & epistolam 2. lib. 2. *Flore bono, &c.*

CLAUD. AVG. PRIVIGN.] Tib. Claudius Nero Cæsar, cuius matrem Liuiam Drusillam uxorem duxerat Octavianus Augustus Scribonia dimissa. Sueton. in Aug.

C SCIRE LABORO] scire studeo, seu, ut sæpe loquitur, quero.

THRACA] θρηάκη. ut epist. ad Quinctium. ut nec Frigidior Thracam, nec purior ambiat Hebrus. vide annot. ad Od. 16. lib. 2.

HEBRVSQVE] idem Oda. 25. lib. 3. *Hebrum prospiciens, & niue candidam Thracen.*

NIVALI COMPEDE VINCTVS] sic loquitur Virg. Georg. 4. *Et cum tristis hiems etiam tunc frigore saxa Rumperet, & glacie cursus frenaret aquarum.*

ANFR. VICIN. INTER. CVRR. TVRR.] turreis, πύργος: nempe Sestum & Abydum. vicinas inter curr. turr. pro inter vicinas turreis curretia, more vsitatissimo dixit, ut annotauimus suprâ ad Od. 7. lib. 2. tale est illud, *Inter fusaniteis Vires equora Cycladas, Od. 14. lib. 1.*

MORANTVR?] detinent? ut suprâ annot. ad

Od. 7. lib. 2.

SCRIBERE SVMIT?] sumit ut scribat, vel scribendas suscipit?

LONGVM DIFF. IN ÆVVM?] prodit memoria? mandat literis ad memoriam posteritatis sempiternam?

VENTVRVS IN ORA?] qui honorifico omnium ciuium Rom. sermone celebrabitur? aliàs venire in ora, ad vitium, ad vituperationem pertinet: ut apud Catull. ad Ravidum, *An ne ut peruenias in ora vulgi?* sic Liuius libr. 2. *timorem iniecit, ne in ora hominum pro ludibrio abiret.* in laude ponit & Propertius ad Mæcen. *Crede mihi magnos æquabunt ista Camillos Iudicia, & venies tu quoque in ora virum.* his similia sunt illa M. Tull. Tuscul. 1. *Harmodius in ore & Aristogiton.* & Ennium illud, *Nemo me lacrymis decoret, nec funera fletu Faxit: cur? Volito viuus per ora virum.* & Virg. Æneid. 12. *Ille quidem ad superos, quorum se deuouet aris, Succedet fama, viuusq; per ora feretur.* Idem Geor. 3. *tentanda via est, qua me quoque possim Tollere humo, victorq; virum volitare per ora.* Iterum M. Tul. Philipp. 10. de Bruto, *erat enim in desiderio ciuitatis, in ore, in sermone omnium.* T. Liuius. lib. 9. *Postumius in ore erat: cum laudibus ad caelum ferebant.* contrâ ad probum pertinet illud Cic. Verr. 3. de Verre, *Istius nequitiam tum in ore vulgi, & in communibus prouerbiis versatam esse.*

PIND. FONTIS QVI NON, &c.] qui non dubitauit Pindarum proponere sibi ad imitandum. non expalluit haustus Pind. font. id est, non extimuit haurire è fonte Pindari: ut Od. 27. lib. 3. *mediâsque fraudes Palluit audax.* allegoria est & in hoc, & in proximo versu. hoc enim significat, qui ausus est Pindarum Latinis versibus imitari, atque exprimere?

FIDIBVSNE LATINIS THEB. &c.] id est studetne ad exemplū Pindari versus Latinos Lyricos scribere, poetica facultate fretus?

THEBANOS] id est, Pindaricos. Od. 2. lib. 4. *Multa Dircaum leuat aura cycnum.*

DESÆVIT] desequire, est valde sequire. de enim in compositione interdum auget: ut *desequire, deamare, denitare, deperire, delitigare, &c.* iam sequere, est χαλεπαίνειν, ut & sæpe admonuimus, & docent exempla probatorum scriptorum, solent autem pleraque omnia in tragædiis esse sæua, dura difficilia, atrocita, immitia, iracunda, horribilia, δεινά, χαλεπά. iccirco hoc verbum ad tragædiarum scriptorem accommodauit. vide sup. annot. ad Od. 33. lib. 1.

AMPVLLATVR] turgēt, inflatus, atque elatus est. Quas ἀμπύλλης Græci, cas ampullas appellant Latini. Quemadmodum igitur illi ἀμπύλλης vsurpant pro orationis ornamentis, iisque, omnibus dicendi figuris, quibus altior, grandior, amplior denique fit oratio: ita, & ampullas Latini. Horat. in lib. de arte poetica, *Proijcit ampullas & sesquipedalia verba.* M. Tull. ad Attic. lib. 1. *Quid multa? totum hunc locum, quem in Aristocratiâ ego variè in meis orationibus, quarum tu Aristarchus es, soleo pingere, de flamma, de ferro (nosti illas ἀμπύλλης) valde graniter pertexuit.* auctor scholiorum in He phæstio

A phæstionem, causam afferens cur dimetrum trochaicum catalecticum, Euripideum, aut lecythiū dicatur, scribit hæc, quæ deinceps sequuntur, ληκυθιον δὲ φασιν αὐτὸ, ἢ διὰ τὸν βόμβον τὸν τραγικόν. βόμβος γὰρ γίγνεται πρὸς τὸ ληκυθιον, ἐκ τοῦ ἐμπεδωμένου αὐτῷ ἀέρος κινημένου, ἢ ὑπὸ πνεύματος ἀνδρός, ἢ ὑπὸ ἀλλοῦ. διὸ καὶ καλλιμαχὸς μῦθον ληκυθίαν τῶν τραγωιδίαν λέγει. id est, lecythium autem id dicunt, aut propterea quod Aristophanes iocose reprehendit metrum illud ephthemimeres Euripidis, βοῦσιν. &c. hoc modo, ληκυθιον ἀπόλεσεν id est, ampullam perdidit: vel propter bombum, seu sonitum tragicum. bombus enim editur circa ampullam ex eo, quod aer, qui in ea continetur, mouetur siue ab hominis halitu, siue ab aliqua alia re. Quapropter etiam Callimachus musam lecythiam, tragœdiam appellat, ab ampulla autem verbum *ampullari* deductum est, quod est ampullis verborum uti.

B **PRIVATAS**] suas & proprias, non alienas & publicas.

SCRIPTA] quæ sunt iam publica, quia in lucem edita, & vulgata.

PALATINVS APOLLO.] bibliotheca Græca, & Latina templo Apollinis, quod Augustus exstruxerat, & consecrarat, adiuncta, ut sup. diximus ad Od. 31. lib. 1. *Quid dedicatum poscit Apollinem Vates, &c.*

OLIM] post hac. ut sat. 5. lib. 2. *Magna minorve foro spes certabitur olim.* & Od. 10. lib. 2. *non si male nunc, & olim Sic erit.*

GREG AVIVM PLVMAS.] quatuor senariis hunc Æsopi apologum complexus est Gabrias, Ἀπολοῖος πτεροῖσιν ἡμῖσι σήμερον Ἦυχι καλοῖς ὄρνεον ὑπερφέρειν. Πρῶτον δὲ δῶρον ἡ χελιδὼν ἤρπαιε· Μετ' ἢ τὸ ἀπαντες εἶτα γυμνὸς εὐρέθη. id est, *Plumis alienis olim amictus gracchulus Prestare se iactabat aliis volucris. Sed prima hirundo, quod dederat, illi abstulit: Quam omnes secuta: sicq; nudus restitit.*

MOVEAT CORNICVLA RISVM.] Cælius alienorum scriptorum fur, & compilator, sit omnibus ridiculus.

QVÆ CIRCVM VOL. AGIL. THYMA?] id est, circum quæ thyma volitas? ut annot. ad Od. 7. lib. 2. circum thyma autem dixit, quia poëta cū apibus comparari solent, ut Oda 2. lib. 4. *ego apibus Matina More, modoq; Grata carpentis thyma, &c.*

HIRTVM.] hirsutum, id est, rude & impolitum. verbum est, quod erat suo loco depulsum, reposui post nomen *Ingenium*, secutus cod. Iann. Faërn. & duos Vatic.

FERES] accipies, auferes, ut sup. Od. 8. lib. 4. *neque tu pessima munerum Ferres:* & sæpe alibi.

EDERÆ VICTRICIS] notat Seruius commentat. in Virgilij Melibœum, ad illum versum, *Pastores edera crescentem ornate poetam*, edera poëtas coronari, vel quia Libero sacri sunt: ex quo etiam, ut Bacchas, insanire: vel quia semper virent edera, quemadmodum carmina æternitatem & merentur, & aliis pariunt.

CVRARVM FOMENTA] ut supra *amoris fomenta.* Od. 11. epod. & Lucret. *amoris pabula.*

fomenta curarum, sunt ambitio, pecuniæ cupiditas, & similia.

HOC OPVS, HOC ST. P. PROP.] properandi verbum cum accusandi casu coniunxit, ut sup. *properare coronas.* vide Od. 7. lib. 2. hoc opus autem, nempe curarum fomenta, & cogitationes anxias ex animo eijcere: & sapientiæ studium colere, atque amplecti.

SI PATR. VOLVM.] aliquot libri vet. habent, *Si patria cupimus, &c.* id est, si patriæ, si nobis vtilis esse volumus: si & patriæ, & nobis consilere volumus: si patriæ, si nobis iucundi esse volumus. patriæ carus est, qui ita vivit, talémque ciuē se præstat, ut eius vita sit patriæ cara, magnique faciendæ: sibi carus est, qui habet rationem suæ valeditudinis, animumque interdum relaxat ac remittit, neque se curis inanibus perpetuò conficit ac macerat.

SI NOBIS VIVERE CARI] id est, si iucunde & hilariter vivere. nam qui perpetuò mæstus est, sibi ipse odio est: qualis ille Terentianus Menedemus se ipsum crucians. non dissimile est illud epist. ad Loll. 2. hoc lib. *Quid minuatur curas, quid te tibi reddat amicum,* id est, tibi carum, latum, hilarum, vel dic ut paullo antè diximus.

SI TIBI CVRÆ &c.] si positum Græcorum more pro *an*, ut epist. ad Mæcen. 2. hoc lib. *Inspice si possum donata reponere letus.* & epist. 1. lib. 2. ad Aug. *Tentavit quoque, rem si digne vertere posset.* & epist. ad Numicium: *chlamydes Lucullus (ut aiunt) si posset centum scena præbere, rogatus.* & Tibull. lib. 3. eleg. 1. *Illam mihi referat, si nostri mutua cura est, An minor, an toto pectore deciderim.* T. Liu. lib. 33. *percunctatus si consilium nõ vtile solum, sed etiam salutare, admittere auribus posset, &c.* nec

is assentior, qui hunc locum, quasi mendosum, corrigunt hoc modo, *Quam te conueniat.* nam conuenire cum accusandi casu, quid sit, sciunt omnes. at quis ita loquitur Latine de duobus, inter quos nata sit offensio, aut similtas? hic illum non conuenit. dicerem potius, huic cum illo non conuenit. Præterea cum dicat, illum debere sibi rescribere, superuacanea est hæc conditio, *si tibi cura.* Quamobrem hunc locum sic explico longe simplicius, & nisi fallor, etiam verius: debes rescribere vtrum frater tuus Munatius tantæ tibi sit cura, quantæ fratrem fratri esse conueniat, necne. Neque verò reticebo, me in tribus libris calamo exaratis cum in Italia essem, & totidem, cum in Gallia, ita scriptum reperisse, *si tibi cura.* quæ quidem scriptura mihi non displicebit, si subintelligetur *ne.*

INDOM. CERVICÆ FER.] videtur translatio sumta à bobus indomitis, & durarum cervicium: σκληρὰ ὄρνεα vocant Græci, & ζυγμάχους.

INDIGNI RVMP.] indigni, qui rumpatis, vel qui non debetis rumpere. sic loquuntur Græci ἀνάξιοι ὄρνεα λύνειν. Admonendus autem est adolescens, sententiam usque ad versum vltimum pendere hoc modo, siue vos feruor sanguinis, siue inscientia rerum agitat, vbi cumque locorum viuatis vos, quos non decet fraternam necessitudinem dissoluere, pascitur in vestrum, &c. ab iis enim

A dissentio, quia d nomen indigni, subintelligunt estis.

FRATERN. FOEDVS.] quod longè firmitus ac sanctius esse debet, quàm amicorum necessitudo: & vetat Hesiodus tantidem amicum, quanti fratrem facere. Μὴδὲ κασιγνήτω ἴσον ποιεῖσθαι ἐταῖρον. Quanti autè fratres faciendi sint, declarauit vxor Intaphernis apud Herodotum, cui cùm à Dario facta potestas esset seruandi, aut viri sui, aut fratris, aut liberorum, (quos omnes in vincula Darius conijci iusserat, & capitis damnarat,) maluit fratrem seruare, cuius rei causam cùm quaesisset Darius, respondit ὁ βασιλεὺς, ἀπὸρ μὲν μοι ἄλλος γένοιτο, εὐδαίμων ἐθέλοι, καὶ πικρὰ ἄλλα, εἰ ταῦτα ἀποβάλλοιμι: πατὴρ δὲ, καὶ μητὴρ ἐκέπαι μεν ζώντων, εἰ δὲ ἀδελφεὸς ἢ ἄλλος ἐδένι πρόπω γένοιτο. i. O rex, vir quidem mihi alius contingere possit, si ita deo visum sit, & alij liberi, si hos amiserim: sed cum mihi pater & mater è vita decesserint, nulla ratione fieri possit, vt mihi frater alius nascatur. Hæc Herodotus Thalia, A quo sumpsit illud Euripides, Μητρόσ' ἐν ἄδου καὶ πατὴρ πεπυχότων, Οὐκ ἔσ' ἀδελφεὸς, ὅστις ἂν βλασῆ ἢ ποτὶ, id est, Patre & matre mortuis, non potest mihi frater vllus nasci. Exstat libellus à Plutarcho scriptus, vtilissimus, περὶ φιλαδελφίας, id est, de amore fraterno.

4. AD ALBIVM. Tibullum.

ALBI, nostrorum sermonum cādide iudex,

Quid nunc te dicam facere in regione Pedana?

Scribere, quod Cassi Parmensis opuscula vincat?

Ant tacitū siluas inter reptare salubreis,

Curantem quicquid dignum sapiente, bonoque est?

Non tu corpus eras sine pectore, dij tibi formam:

Dij tibi diuitias dederant, artēq; fruēdi.

Quid voueat dulci nutricula maius alumno,

Quam sapere, & fari vt possit, quæ sen- Gratia, fama, valetudo cōtingat abūde,

Et mundus victus nō deficiētē crumena?

Inter spē, curamq; timores inter, & iras

Omnem crede diem tibi diluxisse supremum.

Grata superueniet, quæ non sperabitur, hora.

tibi id illuyisse, legendū ēi g'tendit Corp. Gram. p. 168.

Me pinguem, & nitidum bene curata cute vives: Cūm ridere voles Epicuri de grege porcum.

ALBI, &c.] Albium Tibullum designat, elegorum scriptorem: in quo præcipua est elegantia Latini sermonis, nulla propemodum admittit figura loquendi peregrina, aut transmarina.

CANDIDE IUDEX] qui de sermonibus nostris sincerè, & sine maleuolentia iudicas. sermonum appellatione autem satyras, & epistolas significari putamus. nam contrà odæ carmina appellantur.

CASSI PARMENSIS] de quo sat. 10. lib. 1. SILVAS INTERREPTARE SALUBREIS] reptare inter siluas salubreis, vt supra annot. ad Od. 7. lib. 2. significat autem, Tibullū, Epicureum esse. Remouebant enim se Epicurei à teip. administratione, negotiisque publicis, & in hortis, ac locis amœnis viuebant.

REPTARE] remissius, ac lentius ambulare. Vtitur hoc verbo Lucret. lib. 2. sed ad pecudes refert. Nam sepe in colli rudentes pabula leta Lanigere reptant pecudes.

SAPIENTE, BONOQUE] plerunque hæc duo coniuncta reperiuntur. vt epist. ad Mecenas. 2. Vir bonus & sapiens dignis ait esse paratū. & epist. ad Quinctium. Vir bonus, & sapiens audebit dicere, Pentheu rector Thebarum, &c. & in eadem. Ne ve putes alium sapiente, bonoque beatum: & epist. de arte poet. Vir bonus & prudens versus reprendet inertes. & M. Tull. off. 3. ostēdit, hæc inter se separari non oportere. Hæc igitur est illa pernicies, quod alios bonos, alios sapientes existimāt. Quidam hæc referunt ad Epicurei decreta: qui sapientis esse statuebat, iucundè viuere, & in locis amœnis atatem degere potius, quàm rei familiari augenda seruire, aut reip. administrandæ operam dare. quod congruit cum superiore illo, siluas interrep. salub. Iam Epicurei se solos sapientes esse contendebant: vnūque Epicurum verum vidisse, & homines erroribus liberasse dicebant.

CORPVS SINE PECTORE] excors: ἄσπρον. Nam pectus cogitationis, & mentis sedem esse vulgò putant, ex quo ductum expectorare.

VOUEAT] optet, precetur, ἐὺχόμεν. ex quo vota pro optatis. supra in respons. Canidia epod. Si tardiora fata te votis manent. & satyr. 6. lib. 2. Hoc erat in votis.

QUAM SAP. ET FARI VT POSS. QUÆ SENT. VTQUE] Cūm in omnibus libris vulgaris, & in plerisque omnibus manuscr. legeretur, Quam sapere & fari: quamuis pauci manuscr. haberent particulam vt, ego sic hunc locum olim explicandum putaueram, Quid nutrix alumno suo maius optare possit, quàm vt primū sapiat, & prudenter sentiat, deinde suas cogitationes eloqui, & exprimere queat: sic Pindarus Olymp. eīd. e. ὑγιέντα δ' εἴπῃς ὄλβον ἄρδεις ἑξαρκέων κτεράπιοσι, καὶ εὐλογίαν παρῆσθεις, μὴ ματεύσῃ θεὸς γενέσθαι, id est, si quis cum

A cum integra valetudine facultates, & eloquentiam habeat coniunctam, non est, quod deus esse velit. Et cum legeretur antea in omnibus libris excusis, & cui, ego ab vno codice manu scripto adiutus, & quasi manu ductus, in quo scriptum erat, *ut cui*, reposueram in prima editione, *utq;*, nisi quis mallet, *utq;*, huic. Iam qui ita legunt, *Quid voueat maius nutric. dulcis alumno, Cum sapere & fari possit qua sentiat, & cui Gratia, fama, val.* hac sententia, *Quid optet maius nutricula alumno suo, subintellige, quam illa superiora, forma, diuitias, artem fruendi: cum praesertim sapere & fari, &c. balbutiunt, neque argumentis opes est ad hanc explicationem refellendam, cum praesertim nulli libri habeant, Cum sapere, aut Quum sapere, cumque non apte haec inter se cohaereant cum sapere possit, &c. & cui Gratia, &c.* legendum enim esset, & cum Gratia &c. Nunc igitur iterum consultis libris veteribus, in quorum vno reperi, *Qui sapere*: in altero, *Quum sapere*, qui ambo sunt Rufardi, legendum sic cenleo, *Qui sapere, & fari possit qua sentiat, & cui Gratia fama, &c.* ut sit haec verborum sententia: Alumno, qui sapere & fari possit qua sentiat, & cui Gratia, fama, valetudo, contingat abunde, & mundus victus, &c. quid nutricula optet maius proinde ac si dicat, nihil maius optare queat alumno suo nutricula, quam haec, sapientiam, eloquentiam, seu facundiam, gratiam, famam, valetudinem, mundum victum nunquam deficiente crumena. *Fari* autem dixit, proprie. Nam non loquuntur pueri, sed fantur. lege Varonem lib. 5. de lingua Lat.

GRATIA] ut gratia valeat apud principes, & potentis viros.

ET MUNDVS VICTVS] id est victus elegans, & intra modum sumtuosus & copiosus: victus liberali & magnifico homine dignus: victus neque fordidus, neque rursus nimis amplus & opiparus. *fat. 2. lib. 2. Mundus erit, qui non offendet sordibus, atque In neutram partem cultus miser.* ex quo munditia. Plautus in *Poenulo, mulieres sunt admodum insulse, atque inuenusta. sine munditia & sumtu.* M. Tull. de finib. lib. 3. *mundos, elegantes, optimis cocis, piscatoribus, piscatu, aucupio, venatione, his omnibus exquisitis vitateis cruditate.* Idem ad Qu. Fratrem ep. lib. 2. *Domum tuam in Carinis mundi habitatores Lamia conduxerunt.* tralate dixit Hor. epist. ad August. *& graue virus munditia populere.* non dissimulabo tamen, in nonnullis libris manu scriptis legi, *Et modus, & victus non def. crum.*

INTER SPEM, CVRA'MQVE, TIM. INTER ET IRAS.] id est, inter animorum perturbationes, quibus assidue sollicita & infesta est hominum vita, quemcunque vitae diem tibi diliguntur, cum postremum esse putato. ita fiet, ut tranquillius, & iucundius viuas, casusque humanos, & fortunae iniurias moderatius feras: neque te spe, curis, timoribus, iris, angoribus, & ceteris vitae venenis maceres, & conficias.

OMNEM CREDE DIEM, &c.] existima quotidie te moriturum. hoc si animo eris, quicquid tibi temporis ad vitam accedet, id tibi depu-

tabis esse in lucro: nec perpetuo quaerenda & augenda pecuniae seruias, sed bonis quaesitis, aut a patre relictis fruere. haec enim sententia significatur per subsequenter versum, *Grata superueniet, &c.* cuius rei exemplum capere licet ex ceteris rebus secundis. finge, aliquem sperare, & expectare amplissimam hereditatem, eique id, quod sperauit, tandem euenire: longe minor est huius voluptas, quam si non speranti venisset. Ita longe maior est eius hominis vitae iucunditas, qui in die viuunt, qui diem crastinum ad se pertinere non existimat, qui diei praesentis vsura contentus est, si ad diem crastinum vitam produxerit, quam eius, qui vitae spem in multos annos profert, ac producit. Gratissima enim erit eius diei vita, ad quem quis se peruenturum esse non sperabat. Sic igitur viuere, & ita bonis tuis frui, ut hodie moriturus. quantumcunque tibi dierum ad vitam praeteritam accedet, id erit tibi multo iucundissimum. praclare igitur Anacr. *Τὸ σήμερον μέλει μοι: Τὸ δ' αὖτις οἶδεν,* id est, *Hodierna cura tantum.* Cui crastina hora nota est? sic Hor. sup. Od. 7. lib. 4. *Quis scit, an adijciant hodierna tempora summae Crastinae Diesuperi?* & ep. 2. lib. 2. *Vitar, & ex modico, quantum res poscet, acervo Tollam, &c.* sequitur mox. *Distat enim spargas tua prodigus, an neque sumum Inuitus facias, neque plura parare labores.* &c.

SUPREMVM] vltimum. ut epist. proxima, *Supremo te sole domi Torquatemanebo.* & *fat. 1. lib. 1. ad vsque Supremum tempus, ne se paenuria victus Deficeret, metuebat.* & Od. 13. lib. 1. *Quos irrupta tenet copula, nec malus Diuisus querimonis Suprema citius soluet amor die.* & Od. 17. lib. 2. *supremum Carpere iter comites parati.* & epist. ad August. *Comperit inuidiam supremo sine domari.* & epist. 2. lib. 2. *Nunc prece, nunc pretio, nunc vi, nunc sorte sumprema Permutet dominos.*

NITIDVM] corpore nitido, & solido: carne laui, & polita, non horrida, neque squallida. tralate fruges nitidas dixit Lucret. lib. 1. pro opimis, pinguibus, amplis, & tamquam geminis. *At nitida surgunt fruges, ramique virescunt.* Virg. lib. 3. *Aeneid. superoque nitentem Calicolum regi mactabam in littore taurum, nitentem, id est, opimum.*

EPICVRI DE GREGE PORCVM] hominem in voluptate abdominis, & gutturis summum bonum ponentem. eadem ratione dixit illud M. Tullius in L. Pisonem, *Confer nunc Epicure noster ex hara producte, non ex schola, confer si audes, absentiam tuam cum mea.* Quamuis enim Epicurus videretur interdum in quadam animi voluptate summum bonum constituere, hanc de eo opinionem tamen ipsius refellit oratio. eius enim verba sunt, quae retulit Athen. lib. 2. *ὅτι τὸ εὖ ζῆναι δὴ ἀφαιρῶν τὰ ἀγαθὰ, ἀφαιρῶν μὲν τὰς διὰ τῶν χειρῶν ἡδονὰς, ἀφαιρῶν δὲ τὰς διὰ τῶν ἀφροδισίων, ἀφαιρῶν δὲ τὰς διὰ τῶν ἀκροαμάτων, ἀφαιρῶν δὲ καὶ τὰς διὰ μορφῆς κατ' ὄψιν ἡδέας κινήσεις.* quae sic interpretatur M. Tullius lib. 2. de finibus, *non enim intelligo quid sit, aut ubi sit summum bonum praeter illud, quod cibo, aut portione, & aurium delectatione, & obscena voluptate capiatur.*

A 5. AD TORQVATVM.

SI potes Archaicis conuiuia recumbere
lectis,
Nec modica cenare times olus omne pa-
tella:

Supremo te sole domi, Torquate manebo.
Vina bibes iterum Tauro diffusa, palu-
streis

Inter Minturnas, Sinuessanumq; Petri-
Sin melius quid habes, arcesse, vel impe-
rium fer.

Iandudum splendet focus, & tibi munda
supellex.

Mitte leueis spes, & certamina diuitia-
rum,

B Et Moschi causam, cras nato Cesare fe-
Dat veniam, somnumq; dies, impune li-
cebit

Aestiuam sermone benigno tendere no-
Quo mihi fortunam, si non conceditur uti?
Parcus ob heredis curam nimiumq; se-
uerus

Asidet infano, potare, & spargere flores
Incipiam: pati arq; vel incōsultus haberi.
Quid non ebrietas designat? operta re-
cludit:

Spes iubet esse ratas: in praelia trudit
Sollicitis animis onus eximit: addocet ar-
teis.

C Facundi calices quem non fecere diser-
Contracta quem non in paupertate so-
lutum?

Hæc ego procurare & idoneus imperor,
Inuitus: ne turpe toral, ne sordida mappa
Corruget nareis, ne non & cantharus,
& lanx

Ostendat tibi te: ne fidos inter amicos
Sit, qui dicta foras eliminat: ut coeat
par,

Iungaturque pari. Brutum tibi, Septi-
Et nisi cena prior, potiórq; puella Sabinū
Detinet, assumam. locus est & pluribus

umbris:

(capra: D

Sed nimis arcta premunt olida conuiuia
Tu, quotus esse velis, rescribe: & rebus
omissis,

Atria seruantem, postico falle clientem.

SI POTES ARCHAÏCIS] hæc est vera, & germana scriptura: quam ego in duobus codicib. manuſc. reperi, in vno in iplo contextu: in altero, supra Archiacis positam, vt meliorem, & veram. sunt autem Græco nomine archaici lecti, Latino antiqui, id est, antiquo modo, & more fabricati. vitur hoc nomine Dionys. Halicarn. *ἱσθ. ἑ. ἀρχαϊοί. Ρομ. ἐξ ἧς γέν ἐθεασάμην ἐν ἱερῆς οἰκίας δειπνα παρκαίματα θεοῖς ἐν τραπέζαις ἑυλίταις ἀρχαϊκῆς.* i. ego igitur spectavi in sacris aedibus cenas dijs propositas in mensis ligneis. archaïcis, quo modo autem mensæ archaïcæ, eodem modo, & lecti archaïci sunt appellati: suntque intelligendi lecti imperitè, durè, & parum eleganter, & quasi antiquè facti. nos Galli dicimus, *a la vieille mode.*

Horat. epist. 2. libr. 2. *Si quedam nimis antiqua, si pleraque durè, &c.* Qui autem legunt Archiacis, secuti codices non emendatos, & explicant ab Archia artifice factis, diuinant, & *ἀεὶ ἐπερροῖσι.*

RECUMBERE] accumbere. vide quæ supra notauimus ad Od. 27. lib. 1.

TIMES] fugis, abhorres, *φυλάττω.* vt alibi docuimus.

MODICA] mihi satis magna, mediocri. contra fat. 2. libr. 2. *Porrectum magno magnum spectare catino Vellem ait, &c.* ibid. *grandes rhombi, patinaq; & Perſius fat. 2. sed patinae grandes, tucetæque crassa.* Erat & patella, in quam conijciebant quod dijs libabant. Varro apud Nonium. *Quocirca oportet bonum cinem legibus parere, deos colere, in patellam dare μισθὸν κρέας.* Cic. libr. 2. de finibus, *ita non religiosos, vt edant de patella.*

OLVS OMNE] primùm tenuem apparatus fore ostendit, deinde paucum, & minime varium, ita vt olus omne comedendum sit ei, qui famem sedare velit, cum præter olus nihil admodum aliud appositum sit. olera autem, apparatus & victum fuisse tenuiorum cum alibi docuimus, tum ad illum locum, *lachaniq; catinum,* lat. 6. lib. 1.

SUPREMO SOLE] sub vesperam, hora diei xi. aut duodecima. Varro lib. 5. de lingua Lat. *supremum, & summum diei. i. superrimum.* Hoc tempus xi. tabula dicunt occasum esse solis. Obseruet autem hoc loco politus humanitate lector, in hac epistola, in qua Horatius Torquatum ad cenam inuitat, ea ferè omnia seruari, quæ Varro disputat & præcipit in satyra quadam de apto cõuiuarum numero, deque ipsius conuiuij habitu, cultuque: *Dicit autem, conuiuarum numerum (vt testatur A. Gell. lib. 13. cap. 11.) incipere oportere a Gratiarum numero & progredi ad musarum: id est, proficisci a tribus, & consistere in nouem: vt, cum paucissimi conuiua sunt, non pauciores sint, quam tres: cum plurimi, non plures quam nouem. Nam multos, inquit Varro, esse*

A esse non conuenit, quòd turba plerumque est turbulenta, ut Roma quidem constat, sed & Athenis: nusquam autem (inquit Gellius) plures cubabant. Ipsum deinde conuiuium constat, inquit Varro, ex rebus quatuor: & tum denique omnibus suis numeris absolutum est. si belli homunculi collecti sunt: si lectus locus: si tempus lectum: si apparatus nō neglectus. Nec loquacis autem (inquit) conuiuias, nec mutos legere oportet, quia eloquentia quidem, in foro & apud subfellia: silentium uero, non in conuiuiis, sed in cubiculo debet esse. Sermones igitur (inquit Gellius) id temporis habendos censet non super rebus anxiiis, aut tortuosis, sed iucundos atque inuitabileis, & cum quadam illecebra & voluptate uileis: ex quibus ingenium nostrum uenustius fiat & amoenius. Quod profectio (inquit Varro) eneniet, si de id genus rebus ad communem uitam usum pertinentibus confabulemur, de quibus in foro, atque in negotiis loqui non est otium. Dominum autem (inquit) conuiuij esse oportet non tantum laurum, quam sine sordibus: & in conuiuiis legi non omnia debet, sed ea potissimum, quae simul sunt saporis, & delectent. Neg, non de secundis quoque mensis, &c. Hac Gellius ex Varr. Primū igitur quattuor conuiuij futuri sunt, iique apti, & commodi, bellique homines, Torquatus, Brutus, Septimius, Sabinus, quibus quintus accedet Horatius, dominus. Et tamen Torquato permittit quot conuiuias interesse uelit: modò ne nimium multi sint: ibi, Tu quotus esse uelis, &c. & ibi, locus est & pluribus umbris. Sed nimis arcta, &c. Ad tempus cœnae & locum pertinent illa Supremo te sole domi Torquate manebo: Ad apparatus illa: Hac ego procurare & idoneus imperor & non Inuitus, ne turpe toral, &c. Ad sermones illa, Est in am sermone benigno, &c. Cetera, quae congruunt cum præceptis Varronis, considerabit in hac epistola lector eruditus.

MANEBO] expectabo, ut supra diximus ad Od. 28. lib. 1.

C ITERVM TAVRO DIFF.] diffusa iterum cos. T. Statilio Tauro. sic notabatur ætas, & bonitas uini, consulum (inquam) nominibus, ut notauimus ad Od. 3. lib. 2. ibi. Interiore nota Falerni. unde nota Opiniana, & Aniciana apud M. Tull. lib. de claris orat. fuit autem T. Statilius Taurus iterū consul anno ab urbe condita DCCXXVIII. Caesaris Augusti collega. consul primū fuerat anno ab urbe condit. DCCXVII. substitutus in locum L. Caninij Galli, qui abdicauerat se magistratu: collega autem M. Vipsanij Agrippæ. Itaque hæc uina non admodum erant uetera, nempe superioribus annis proximis diffusa.

DIFFUSA] è torculari, uel lacu, uel dolio in amphoras fusa. Solebant enim ueteres è dolijs uinum in cados, testas, & similia uasa diffundere in multos annos. utitur eodem uerbo satyr. 2. lib. 2. sed paullo aliter, Et nisi mutatum parcat diffundere uinum. utitur & M. Tull. lib. 2. de finib. quibus uinum diffusum è pleno sit anophoro: nisi quis & apud M. Tull. putet legendum defusum, & apud Hor. defundere. Quid sit autem uinum diffundere, ex Iurifcon. intelligerelicet. Proc. de tritico, uino, &

oleo legatis. Illud uerum esse puto, cui uinum cum uasis legatum erit, ei amphoras & cados, in quibus uina diffusa seruamus, legata esse. Uinū enim in amphoras & cados hac mente diffundimus, ut in his sit, donec usus causa comprobetur, & scilicet cū his amphoris, & cadis id uendimus. In dolia autem alia mente conijcimus, scilicet ut ex his postea uel in amphoras & cados diffundamus, uel sine ipsis dolijs ueneat. Idem, Qui uinum Surrentinum in urnalibus habebat diffusum, is tibi uinū legauerat in amphoris. Omne illud quoque uinū, quod in urnalibus fuisset, legatū esse Labeo, & Trebatius responderunt. Pomponius, uino legato ea demum uasa sequuntur, in quæ uina ita diffusa sunt, ut non ad perpetuum usum referentur, ueluti amphora & cadi. Iterum Proculus, Cui uinū heres dare damnatus est: quod in amphoris & cadis diffusum est, dari debet, etiamsi uasorum mentio facta non est. Africanus in titulo de legatis & fidei cotam. 3. Nam & si uina diffudisset habiturus usui ipse & heres eiu, tamen in pena omne existimari. In amphoris autem & cadis, & similibus uinum in multos annos seruari solitum esse à ueteribus illis, non in dolijs, declarat etiam locus ille M. Tull. in Bruto, *Ut si quis Falerno uino delectetur, sed eo nec ita nouo, ut proximis consulibus natum uelit, nec rursus ita uetere, ut Opimum, aut Anicium consulem querat: Atqui ea nota sunt optime, credo: sed nimia uetustas nec habet eam, quam querimus suauitatem, nec est iam sanè tolerabilis. Nūquid qui hoc sentiat, si is potare uelit, de dolio sibi hauriendum putet? minime: sed quandam sequatur ætatem, &c.*

INTER MINTURNAS] significat, uinum hoc non esse admodum magni pretij, neque admodum generosum, ut pote in paludibus natū. Minturnæ oppidum Liri fluuio, & Sinuessæ oppido propinquum, in Campania finibus.

SIN MELIUS] quidam libri ueteres habent *Simelius*.

ARCESSE, VEL IMPER. FER.] id est, uel arcesse uinum, quod habes, melius meo, id est, iube tecum afferri ad me: uel patere tibi mecum ministrari, id est, utere eo uino, quod tibi apponam. uerbo arcessendi sic utitur M. Tull. lib. 6. epist. ad Attic. epist. cuius initium est, *Nonis accepi, &c. Ego autem & eius librum arcessiui, & ad Athenodorum Caluum scripsi, ut ad me uenisset, uel mitteret.* & ep. ad M. Fab. Gallum libr. 7. *sed tamen si ista mihi sunt habenda, certiore uelim me facias, ubi sint, quando arcessantur, quo genere uelutur.* Alij hunc locum sic explicat, *sin mel. q. h. arc. uel imp. fer.* *sin* quod uinum melius habes, aut si quid aliquid melius habes in cenam, quam quæ habeo, arcesse me, id est, uoca me domum tuam, uel domi mea contentus esto iis, quæ tibi apponentur, ac ministrabuntur. arcessendi uerbum Priscianus docet lib. 1. ab arcio deflexum esse: *arcio* autem dici pro *accio*, seu *adcio*. ar enim dicebant ueteres pro *ad*, in uerbis compositis, ut *arferre*, *aruenire*, *arcedere*, &c. pro *adferre*, *aduenire*, *accedere*. Turpil. *Qui uerba mea uenatur pestis? arcedat, & sermonem hinc sub legat.* & in XII. arduito, pro *addito*, & sexcenta alia. Quòd autem uerbo *arcessere*, pro *arcessere* uulgus

Tt iij utitur,

D. l. 15. 39.

l. 16. ord.

E

F

A vtitur errat. nam vitiosa scriptura est, & vbicun- que *accesere* scriptum est, *arcesere* restituendum. Denique hoc loco omnia antiqua exemplaria habent *arcesse*.

CERTAMINA DIVITIARVM] id est, nimium studium, nimiamque contentionem in diuitiis comparandis.

ET MOSCHI CAUSAM] clientis tui, cuius tu patronus es: cuius causam receperisti.

CRAS NATO CÆSARE FESTVS] dies natalis Cæsaris.

SOMNV M QVE] vt tibi non sit necesse manē surgere.

SERMONE BENIGNO] sermone multo, & liberali, & largo. vt supra ad Od. 17. lib. 1. annotauimus. *tendere* autem positum pro extendere, id est, producere, extrahere.

QVO MIHI FORTVNAS, SI NON CONC.] ita legendum esse indicauit Muretus, & vt ita legatur, consuetudo Latini sermonis, & ratio postulant. subaudiendum enim verbum expetam, vel optem & similia. omissum autem est à librarijs s. nominis *fortunas*, propter s. vocis sequentis: vt in multis alijs similibus accidit. P. Victorius porrò aliter legit: à quo dissentio. Ex libris manu scr. autem alij habent, *fortuna*, alij *fortunam*, alij *fortuna est*. Omnino *fortunas* legendum censeo, quamuis reclamet licet corniculæ quædam alienis plumis onustæ.

PARCVS OB HEREDIS CVRAM] sic supra Od. 7. lib. 4. *Cuncta manus anidas*, &c. & sat. vlt. lib. 1. *nec metuam, quid de me iudicet heres*.

SEVERVS] rebus serijs nimis deditus, tristis.

ASSIDET INSANO] proximus est insano, id est similis. *ἄσπιδος*.

ET SPARGERE FLORES] Od. 19. lib. 3. *Parcenteis ego dexteris Odi spargere rosas*.

PATIARQVE VEL INCONSVLTVS HABERI] Græcorum more locutus est, vt sup. Od. 2. lib. 1. *patiens vocari Cæsaris vltor*. nam Latine diceremus, *patiarque me vel inconsultum haberi*.

C **QVID NON EBR. DESIGN.**] innouat, efficit? tralatio est, vt Terent. adelph. *modo quid designauit?* nam designare est inusitatum, & nouū quiddam efficere.

OPERTA RECLVDIT, &c.] huc pertinent ea, quæ collegimus ad Oden. 18. lib. 1. ibi, *Arca nique fides prodiga perlucidior vitro*. & sat. 4. lib. 1. ibi, *Condita cum verax aperit præcordia Liber*. Sic & Homer. *iv. ζ.* ait hominem etiam valde prudentem ac sapientem à vino impelli, vt & cantet, & molliter rideat, & saltet, & nonnulla loquatur, quæ taceri præstitisset. Homeri verba sunt hæc, *οἶνος γὰρ ἀνώγει Ηλέος, ὅς τ' ἐφέκε πολύφρονά παρ μάλ', αἰεῖσαι, καὶ τ' ἀπαλὸν γέλασαι, καὶ τ' ὀργήσασθαι ἀντικεν. καὶ τε ἔπος παρῆκεν, ὅ περ τ' ἀρήρητον ἀμεινον.*

SPES IVBET ESSE RATAS] sic sup. Od. 21. lib. 3. *Tu spem reducis mentibus anxius*. Aristot. *ἠθικ. Νικομ. γ.* *ἐυέλπιδες γὰρ γίνονται οἱ μεθυσκόμενοι*. id est, bona spe freti sunt qui ebrii facti sunt. Idem problem. de atra bile, *ὅτι πάντας ὁ οἶνος ἐυέλπιδας ποιεῖ*. id est, quia vinum omneis bona spe complet. huc

pertinent ea, quæ sunt apud Platon. lib. 1. de legib. extrem. de vino, *ἢ καὶ πωαν πὸν ἔχει τὸ τοῦ πῦρ καὶ δὴ λεγόμενον, πόντα τὸν ἀνθρώπον αὐτὸν αὐτὸ ποιεῖ πρῶτον ἰλεων ἐυθὺς μᾶλλον ἢ πρῶτον? καὶ ὁπόσω ἂν πλεον αὐτῷ γίνηται, ποσούτω πλείονων ἐλπίδων ἀγαθῶν πληροῦται καὶ δυνάμειος εἰς δόξαν? &c.* i. anetiā hoc cōtra se habet quā id, quod nunc dicebatur, vt vinum placidiorē reddat, quā erat antea? & quanto plus de eo gustarit, tanto maiore, & meliore spe compleatur, & facultare ad bonam de se existimationem? & ad extremum omni orationis licentia, proinde ac si sapiens sit, instruat, & libertate, & audacia, ita vt sine dubitatione ac metu quiduis loquatur, & item agat? quæ cum supra esse à me prolata ad Odam illam 21. lib. 3. serò animaduertissem, dele re hīc mihi integrum non fuit.

HÆC EGO PROC. ET IDON. IMP.] id est, hæc sunt meæ partes: hæc procurare iubeor, ego, qui ad hanc procuracionem idoneus sum, & non inuitus ad hanc procuracionem vocor. Seruius ad illum Virgilij locū, *Æncid. 10. Socij cesserunt equore iusso*, notat *iussus* participium esse à verbo iubeor, quod tamen non sit in vsu: in quo fallitur. Nam & Virg. lib. 7. dixit, *Mores iubeatur*: & alij boni scriptores, *Iuberi, iubemur, iubeare, iubebare* vsurparunt. Idem paucis post addit, sic à Virgilio vsurpatum esse *iussus* particip. vt ab Horatio verbum *imperator*, nimis licenter. Sed hac de re plura supra ad Odā. 11. epod. ibi, *Iussus abire domum*.

NE TURPE TORAL] ne illotum, immūdum toral. aliās turpe, ad animum refertur, vt Od. 5. lib. 3. *Turpis maritus*. toral autem, seu torale, vestis stragula, quæ toro imponitur, vt sat. 4. lib. 2. *Et Tyrias dare circum illota toralia vesteis*. Profert hunc locum Seruius ad illum Virgilij libr. 1. *Æncid. tonsisq; ferunt mantilia villis*: & notat, quod hīc toral legatur, esse apocopen. integrum enim esse *torale*.

MAPPÀ] mappam dictam esse volunt, quod è manibus pendēret. fiebant autem mappæ ex lino, iisque manus tergebantur à conuiuijs. lintea appellat Catullus epigr. In Asinium. differebant autem à mantilibus: quæ à manibus antè lotis esse dicta vult Seruius ad illum locum Virg. lib. 1. *Æn. tonsisq; ferunt mantilia villis*. idem ad illud Virgil. *Æn. 2. Raptatus bigis*: ait bigas, quadrigas, mappas numero multitudinis tantum efferri debere ex præceptis artis, sed artem plerumque ab auctoritate corrumpi ac negligi, vt ab Horatio, inquit, *ne sordida mappa*.

CORRUGET NAREIS] offendat, solent enim qui odore aliquo offenduntur, nareis contrahere. *corrugare nareis* autem, quamuis hic de re, quæ offendit nareis, dicatur: ad personam quoque tamen, quæ odore aliquo offenditur, referri potest. sic supra *fronte explicare* dixit, de iis rebus, quæ hilaritate afferunt: Od. 29. lib. 3. *Mūdaq; paruo sub Lare pauperū Cene sine aulais, & ostro Sollicitā explicuere frontem*. Plaut. in *Casina. rugare* vsurpauit absolutè. *vide pallioli vt rugat i. rugosum est*.

OSTENDAT TIBI TE] splendeat instat speculi,

A Speculi, tibi que intuenti tui reddat imaginem: quod fit aëre repercusso, atque in oculos reflecto. De speculis vide Lucret. lib. 4. & Plin. lib. 33. & Platon. in Timæo. Quidam legi volunt ostendant.

FORAS ELIMINET] foras efferat, diuulget. proprie est extrà limen eijcere. Accius Meleagro. *Tum eliminator clamore, simul ac nota vox ad aureis accidit.* Ennius vsus est hoc verbo, significatione absoluta, *Quid sic extra adeis exanimata eliminat?* elegans est epigramma lib. 2. epigramm. Græc. quod declarat, quàm sit horribile ac fugiendum id hominum genus, quod, quæ dicuntur liberius in conuiuio libero, perfidissimè enuntiat, ac diuulgat. *Οὐ μοι πηλιάδων φοβερά δῖσις, ἐδὲ θαλάσσης Ἐρύμνονοι σφραγίσματα ἀεὶ σκοπέλιον, Οὐ δ', ὅταν ἀσπράτη μύχας ἕρατος, ὡς κακὸν ἄνδρα Ταρβῶ, καὶ μύθων μνήμονας ἰδρόπιντας.* id est, non ita mihi Virgiliarum horribilis est occasus, neque maris fluctus, qui attollitur circum durum scopulum, neque magnū cæli fulgur, vt improbū hominē extimelco, & sermo num memores aquæ potores.

VT COËAT PAR, IUNGATVRQVE PAR I] hæc quoque pendent ab illis superioribus, *Hæc ego procurare, &c.* neque sunt coniungenda cum iis, quæ sequuntur, *Brutum tibi Septimiumque, &c.* significat enim Horatius, boni conuiuatoris esse, operam dare, vt conuiuæ sint pares, aut certè nō admodum dispares. Coire pro eo, quod est coniungi, & congregari, vsurpauit etiam in principio libri de arte poet. *Sed non vt placidis coeant immittia.*

BRUT. TIBI SEPTIM. QVE, &c.] hæc ab iis, quæ antecedunt, separanda sunt interpunctio nis nota, neque verò assentior iis, qui legi volunt *Brutam tibi Septimiamque*, quasi significet Horat. se puellas aliquas in conuiuio adhibiturum. Nam primū Bruta, & Septimia nomina sunt ingenuarum faminarum. At neque ingenuæ in conuiuio intererant, nisi cum viris suis, neque scorta nominibus ingenuarum mulierū appellabantur, nisi fortè essent libertæ: sed, vt ferè erant seruæ, sic & nominibus seruilibus & plerumque peregrinis afficiebantur. Deinde versus qui sequitur, *Et nisi cena prior, &c.* vincit legendum esse *Brutum Septimium, Sabinum.* assumam (inquit) tibi Brutum, Septimium, Sabinum, nisi hic Sabinus à conuiuio lautiore, & à formosiore puella detinebitur. Quod si quis mihi dicat in hac cena etiam puellas interfuisse, fateor id qui dem: sed nego eas hic nominari.

LOC. EST ET PLVRIB. VMBR.] vmbre dicuntur conuiuæ, qui ad conuiuium eunt à conuiuatore quidem non vocati, sed à vocatis ducti, illos videlicet sequentes, vt vmbra corpus. vide Plutarchum *συμπος. ζήτημα.* lib. 7. Horat. sat. 8. lib. 2. *quos Macenas adduxerat vmbra.*

SED NIM. ARCTA PREM. OL. CON.] caper, aut capra, fætor sub ala, vt supra diximus ad Od. 12. epod. vbi hircum nominat, licet (inquit) pluribus tecum comites adducas: sed hoc est metuendum, ne è multitudine conuiuatarum arctè sedentium existat alarum odor grauis, & tæ-

ter. Gelafinus ille Plautinus in Stichō, neque hoc metuat, neque quicquam aliud: quin dicit se vel inter cuneos ferros accubare posse. *Tantillum loci* (inquit) *vbi catellus cubet, id mihi sat est loci.* Sed quidam tamen hic per capras, scorta significari putant.

QVOTVS ESSE VELIS] quot velis vocari.

REBUS OMISSIS] *rebus relictis:* Terent. Lucretius, Plautus.]

ATRIA SERVANTEM] in atrio domuste expectantem.

POSTICO] ostio posteriore, *Ἐυδοδύρα*, id est, falsa porra, vt Græci nominant, anticum, & posticum opponuntur inter se. Seruius ad illum Virgilij versum, lib. 2. *Encid. Limen erat, cacaq; fores, &c.* hæc annotat, posticum dicit, quod generis est neutrius: vt apud Horat. Flacc. *Atria seru. postico falle cl.* nam non antica, postica generis fæmini auguralia sunt.

FALLE] late, *λάθων.* lege annot. ad Od. 10. lib. 1.

CLIENTEM] Moschum, vel quemuis alium, patronus & cliens ex iis sunt, quæ ad aliquid referuntur. Quemadmodum autem patroni erat, clientem in iudicio, siue priuato, siue publico, defendere, eius curā habere, vt liberorum: ita clientis officium erat, patronum, tanquam parentem quendam colere, eum, aut eius filios ab hostibus captos redimere, eius filiabus collocandis dotem præbere, si patronus esset tenui, & angusta re familiari. erantque clientes plebeij ordinis: patroni senatorij: quod initio à Romulo fuerat institutū, vt inter patres & plebem concordia conseruaretur. ex eo natum, vt inferiores homines viros claros, & splendidos, patronos vocarent, vt epist. 7. lib. 1. *pol me miserum patrone vocares, Si velles (inquit) verum mihi ponere nomen.* & eadem epist. Menaille cliens appellatur. eadem ratione orator, qui alterius caput & fortunas defendit, patronus: & qui defenditur, cliens dici solet, vt hoc loco: & Vatinius epist. ad Cic. lib. 5. *si tuam consuetudinem in patrociniis tuendis seruas, P. Vatinius cliens ad te venit, qui pro se causam dicere vult.*

6. AD NUMICIVM.

NIL admirari, propè res est vna, Numici,

Solâque, quæ possit facere, & seruare beatum.

Hunc solem, & stellas: & decedentia certis

Tempora momentis, sunt qui formidine nulla

Imbuti spectent, quid censes munera terræ?

Quid

- A *Quid maris extremos Arabas ditantis,
& Indos?
Ludicra quid plausus, & amici dona
Quiritis?
Quo spectanda modo, quo sensu credis,
& ore?
Qui timet his aduersa, ferè miratur eo-
dem,
Quo cupiens, pacto pauor est utrobique
molestus. (que
Improuisa simul species exterret utrum-
Gaudeat, an doleat: cupiat, metuátne:
quid ad rem,
Si, quicquid vidit melius peiusve sua spe,
Defixis oculis, animoque, & corpore tor-
pet?*
- B *Insani sapiens nomen ferat, equus iniqui:
Vltra, quàm satis est, virtutem si petat
ipsam.
Inunc: argentum, & marmor vetus,
aràque, & arteis
Suspice: cū gēmis Tyrios mirare colores:
Gaude, quod spectant oculi te mille lo-
quentem:
Nauus manè forū, & vespertinus pete
tectum:
Ne plus frumenti dotalibus emetat agris
Mucius, indignum, quòd sit peioribus
ortus,*
- C *Hic tibi sit potius, quàm tu mirabilis illi,
Quicquid sub terra est, in apricum pro-
feret atas:
Defodiet, condetque nitentia. cū bene
notum
Porticus Agrippa, & via te conspexerit
AppI:
Ire tamen restat, Numa quò deuēnit, &
Ancus.
Si latus, aut renes morbo tentātur acuto:
Quare fugam morbi. vis rectè viuere?
quis non? (sis
Si virtus hoc vna potest dare: fortis omis
Hoc age delicijs. virtutē verba putas, vt*
- Lucū ligna: caue ne portus occupet alter: D
Ne Cibyratica, ne Bithyna negotia per-
das.
Mille talenta rotudentur: totidem al-
tera: porrò &
Tertia succedant, & quæ pars quadret
aceruum.
Scilicet uxorem cum dote, fidemque, &
amicos,
Et genus, & formam regina pecunia do-
nat.
Ac benè nummatum décorat Suadela,
Venusq;
Mancipijs locuples eget aris Cappado-
cum rex.
Ne fueris hic tu. chlamydes Lucullus, vt
aiunt, E
Si posset centum scenæ præbere, rogatus,
Qui possum tot: ait: tamen & queram:
& quot habebō
Mittam. post paullo scribit, sibi millia
quinque
Esse domi chlamydum: partem, vel tolle-
ret omneis.
Exilis domus est, ubi non & multa su-
persunt:
Et dominum fallunt, & prosunt furibus.
ergo
Sires sola potest facere, & seruare bea-
tum: F
Hoc primus repetas opus: hoc postremus
omittas.
Si fortunatum species, & gratia præstat:
Mercesur seruum, qui dicet nomina:
leuum
Qui fodiat latus: & cogat trans ponde-
ra dextram
Porrigere. hic multum in Fabia valet: il-
le Velina: (rule
Cuilibet hic fasceis dabit: eripietque cu-
Cui volet, importunus ebur. frater, pater
adde: (adopto.
Vt cuique est atas, ita quemque facetus
Si*

A *Sibenè qui cenat, benè viuuit: lucet: ea-*
mus,

Quò ducet gula: piscemur: venemur: vt
Gargilius, qui manè plagas, venabula, ser-
uos,

Differtum transire forum, populumq; iu-
bebat:

Vnus vt è multis populo spectate referret
Emtum mulus aprum, crudi, tumidique
lauemur,

Quid deceat, quid nò, obliti: Cerite cera
Digni, remigium vitiosum Ithacensis
Vlyssi.

Cui potior patria fuit interdicta volu-
ptas.

Si, Mimnermus vti censet, sine amore,
iocisque:

B *Nil est iucundum: viuas in amore, iocisq;*
Viue: vale. si quid nouisti rectius istis:
Candidus imperti: si non, his utere mecum.

C NIL ADMIR. PROPE RES EST, &c.] videntur hæc magnopere pugnare cum iis, quæ sunt apud Platonem *ὁ Θεαγήτω*, his verbis, *μάλα γὰρ φιλοσοφῆν τὸ τοῦ πάθος τὸ θαυμάζειν. οὐ γὰρ ἄλλη ἀρχὴ φιλοσοφίας, ἢ αὐτῆ.* id est, maximè enim videtur esse philosophi hic affectus, nempe admirari. Nò enim aliud philosophiæ principium est, quàm id ipsum. & ita Arist. libr. 1. *τῶν μετὰ τὰ φυσ.* sed Horatius hoc loco vult, cupiditatem, & metum, lætitiã & dolorem ex earum rerum, quas cupimus, & metuimus, propter quas dolemus, lætitiãque afficimur, admiratione nasci, denique si diuitias, & honores, & voluptates: si paupertatem, morbum, exilium, mortem contemneremus, ac pro nihilo putaremus, ab omni cupiditate, metu, ceterisque animi morbis soluti, ac vacui essemus. Sic Plutarchus libr. *περὶ ἀκούειν* testatur, dicere solitum esse Pythagoram, sibi hoc ex philosophia partum esse, *τὸ μηδὲν θαυμάζειν*: id est, nihil mirari. verba Plutarchi sunt hæc: *Εκεῖνος ἐκ φιλοσοφίας ἐφθονεῖ αὐτὰς ἀπειρογόνους τὸ μηδὲν θαυμάζειν, &c.* sequitur mox, *ὁ γὰρ φιλοσοφικὸς λόγος τὸ μὲν ἐξ ἀπορίας, καὶ ἀγνοίας θαύματα καὶ θαύματος ἐξαιρεῖ γινώσκει καὶ ἰστορεῖ τὰ ἀπὸ ἑκάστοις αἰτίας: τὸ δὲ εὐκόλον καὶ μέγα, καὶ φιλάνθρωπον ἐκ ἀπόλλυσιν*: id est, Nam philosophica ratio miraculum quidem & pauorem ex habitatione & ignoratione nascentem eximit cognitione & scientia causarum vniuersiusque: facilitatem autem, & magnitudinem, & humanitatem non perdit. Idem etiam placebat Epicuro. Mirantur enim qui rerum causas ignorant. Contrà omnium rerum causa cognita, leuamur superstitione, inquit, liberamur mortis metu, non cõturbamur ignoratione rerum: è qua

D *ipla existunt sæpe formidines. Lucr. lib. 5. Sitamen interea mirantur, quæ ratione Quæque geri possint, præsertim rebus in illis, Quæ supra caput atberis cernuntur in oris, &c.* Eodem pertinent illa M. Tullij ex lib. 3. quæstionum Tusc. *Et nimirum hæc est illa præstans & diuina sapientia, perceptas penitus & pertractatas res habere, nihil admirari cum acciderit: nihil, antequam eueniret, non euenire posse arbitrari.* Idem lib. 4. *Quid enim videatur ei [beato] magnum in rebus humanis, cui æternitas omnis, totiusque mundi nota sit magnitudo? nam quid aut in studijs humanis, aut in tā exigua vita breuitate magnum sapienti videri potest, qui semper animo sic excubat, vt ei nihil improuisum accidere possit, nihil inopinatum, nihil nouum? &c.*

NUMICI.] in vno & altero codice manu scripti reperi *Numati*: vnde quidam amicus meus legendum suspicatur & hinc *Munati*, & in inscriptione, *Ad Munatium*: vt intelligamus, Horatiū scribere ad L. Munatiū Plancum, ad quem scripta est Od. 6. lib. 1.

E SERVARE BEATVM] sic locutus est satyræ lib. 1. *retinere velis, seruareque amicos.*

QVID MARIS] munera, *ἀπὸ κοινῆ.* mare Arabicum & Indicum describit.

AMICI DONA QVIRITIS] Mæcenatis, & potentioris amici, alij, honores, qui deferuntur à populo Romano, intelligunt.

QVO SPECT. MODO, &c.] vtrum cum aliqua cupiditate, necne? vel vtrum cum aliqua admiratione, ex qua cupiditas oritur, necne?

QVI TIMET HIS ADV. &c.] vt, qui cupit, admiratur: ita & qui timet: sed non profusè eodem modo. Nam qui cupit, ita admiratur, vt id, quod admiratur, expetendum esse existimet: qui metuit verò, vt fugiendum esse, ille admiratur bona fortunæ, & res secundas, easque expetit: hic fugit contrarias. *mirari* vsurpauit supra in re, quæ videtur bona, Od. 9. lib. 4. *Non sola comtos arsit adulteri Crineis, & aurum vestibibus illitum Mirata, regaleisque cultus, &c.* & Od. 29. lib. 3. *Omitte mirari beata Fumum & opes, strepitumque Romæ.* & Virg. in Sileno, *Tum canit Hesperidum miratam mala puellam.* His aduersa autem intellige paupertatē, ignominiam, sibilos, & similia.

PAVOR] τὸ θαύματος, Pauor, vt definitur à Stoicis scribit M. Tull. libr. 4. quæst. Tusc. *est metus mentem loco mouens.*

VTROBIQUE] non potui 10. librorum manu scriptorum, trium Vatic. Faër. Iannoët. Torn. Ruffard. Nicot. Morell. mei, qui ita habent, consensum negligere: tamen si vulgata *utroque* sit tolerabilis. *utroque* autem interpretor in cupiendo, & metuendo.

F IMPROVISA SIMVL SPECIES EXT.] fuit hæc opinio Cyrenaycorum, non omni malo ægritudinem effici, sed insperato, & nec opinato, vt refert M. Tull. lib. 3. Tusc. quæ de re plura lege apud eundem, eo, quem indicaui, loco. Est tamen viri fortioris, & melioris à malis repentinis & improuisis non exterreti, quàm improuisis & præmeditatis. Nã (vt ait Aristot. lib. 3. de morib. ad Nicom.) quæ multo antè prouisa & prospècta sunt

A sunt, in iis quavis animi agitatione & ratione consilium ceperit: at in repentinis, habitu.

GAVDEAT, AN DOLEAT: CVP. METVATNE] hæ sunt quatuor animi perturbationes, quæ ceteras omnes eiusdem generis continent, quæ de re vide M. Tullium Tull. lib. 4. quo loco scribit Stóicos docere duas nasci ex duobus opinatis bonis, nempe lætitiâ, & libidinē, ut lætitiâ sit præsentium bonorum, libido futurorum: duas ex duobus malis opinatis, metum, & ægritudinem, metum quidem futuris, ægritudinem verò præsentibus. legendum autem est apud Horatium *cupiat metuatne*, non ut vulgo legitur, *metuatve*.

DEFIXIS OCVLIS] τὸς ὀφθαλμοὺς πεπηγῶς vel ἀπὸ τῶν ὀφθῶν, quo acerrima, attentissimaque significatur cogitatio, ut alibi dicemus.

INSANI SAP. NOM. FERAT, &c.] Sic M. Tull. Tull. lib. 4. *Itaque primum in ipsa cupiditate, cum id solum agitur, ut ea tollatur, non est querendum bonum illud, necue sit, quod libidinem moueat: sed libido ipsa tollenda est: ut siue, quod honestum est, id sit summum bonum, siue voluptas, siue horum utrumque coniunctum, siue illa tria genera bonorum, tamen, etiam si virtutis ipsius vehementior appetitus sit, eadem sit omnibus ad deterrendum adhibenda oratio.* Atque negat Aristoteles, virtutis nimium esse posse, cum sit mediocritas, quia sit quodammodo summum, inquit.

I NUNC, ARGENTVM, &c.] concessio est, dissimulationis, & irrisionis plena, qua utuntur Latini cum vel à re quapiam deterrēt, vel aliquid improbant, vel fieri non posse significant, ut Catull. in Memmium, quamuis omiserit verbum, *i pete nobileis amicos.* Virg. Æneid. 7. *In nunc, ingratis offer te irrise periculis: Tyrrenas i, sterne acies rege pace Latinos.* Et Horat. epist. ad Iul. Flor. lib. 2. *In nunc, & versus tecum meditare canoros.* Propert. lib. 3. *In nunc, tolle animos, & tecum singe triumphos.* Ouid. lib. 2. de arte amandi, *In nunc, claude fores custos odiose puella, Et centum duris postibus adde seras.* ibid. *Paruit imperio domina Tyrrinthius heros: In nunc, & dubita ferre, quod ipse tulit.*

C ÆRAQVE] statuas areas, vel vasa area antiqui artificij.

TYRIOS COLORES] purpureos colores, vesteis purpureas.

GAVDE QVOD SPECT. OCVLIS] conueniunt hæc in homines eloquentiæ laude claros, qui corona, & frequentia delectantur: immò verò, qui si à corona relicti sint, non queant dicere, ut respondet Brutus apud M. Tull. in Bruto.

ET VESPERTINVS] id est, vesperi, ut docuimus supra ad Od. 16. epod. sic fat. 6. lib. 1. *Fal-lacem Circum, vespertinusq, pererro Sape forum.* ubi tamen alij legunt, *vespertinū forum*, non malè.

NE PLUS FRVM. DOT. EM. AGR.] pendet hic versus à superiore, hoc modo, Tu nauus à prima luce confer te in forum, vesperi domum redito, id est, totum diem in studio rei faciendæ cōsumito, ne Mucius, qui humiliore loco, & deterioribus parentibus natus est, quàm tu, plus frumenti percipiat ex agris, quos ab vxore in dotem

accepit, quàm tu ex tuis auitis: quasi indignum sit, Mucium, humilioribus parētibus natum, esse te locupletiore. Sed Simeo Bosius Lemouix, amicus meus, primùm legit, *Me plus frumenti dot. em. ag. Mucius?* aitque se ita scriptum reperisse in suo codice manuscr. Deinde quæ sequuntur, sic explicat, *indignum*, id est, indignum sit, Mucium esse me ditiozem, & plus frumenti ex agris dotalibus, quàm me ex meis percipere, atque hæcenus vult esse illius nauiter rem facientis verba. hæc autem, quæ deinceps sequuntur, iam putat esse Horatij, si hic Mucius sit te ditior, futurum est, ut is tibi sit mirabilis, non tu illi, quia sit ex humilioribus parentibus natus. de qua explicatio- ne iudicet lector.

DOTALIBVS EMETAT AGRIS] id est, è dotalibus agris metat: ut annotatum est supra ad Od. 7. lib. 2. dotaleis agros intellige, quos in dotem accepit ab vxore.

INDIGNVM, QVOD SIT, &c.] hæc dicuntur ex eius sensu, & sententia, qui studium omne suum in augenda re familiari ponit, & collocat quasi in pecunia, & copiis sita sit beata vita: suntque vultuosè pronuntianda, hoc modo, Indignum est Mucium, hominem inferiore loco natum, quàm tu es, te ditiozem esse. in tribus Vatic. Faern. Torn. scriptum est, *Mutus, ut indignum.*

HIC TIBI SIT POTIVS] hic versus aut legendus cum interrogatione est, hoc modo, tūne patieris, ut tibi huius diuitiæ sint mirabiles potius quàm illi tuæ? vel intelligendus est pendere ab illis, qui antecedunt, *Nauus manè forum, &c. & Ne plus frumenti, &c.* ut sit hæc sententia: rei faciendæ operam naua, ne Mucius plus frumenti metat ex agris dotalibus, quam tu, & ne tibi sit mirabilis potius ob diuitias, quam tu illi. & ita subintelligemus *ne*, vel repetemus ἀπὸ κοινῶ. Quod si legamus, *Hic tibi si potius*, ut habent quædam vulgata exempla, pendebit à superiore versu, hoc modo, Indignum fuerit, quia Mucius natus sit obscure loco, quàm tu, si tibi sit potius mirabilis, quàm illi tu. & ita subintelligendum erit *fit*. iudicet lector.

QVICQVOD SVB TERRA EST, IN APRICVM] sic Sophocles in Aiace, Ἄπαντ' ὁ μακρὸς, καὶ ἀριθμητὸς χρόνος φέει τ' ἀδελφὰ, καὶ φασίεντα κρύπτειται. i. Quicquid hodie occultum & obscurum est, tempore prodibit in lucem, & in promptu erit: que nunc sunt in promptu, & quæ sunt omnium oculis exposita, ea de medio tollet vetustas, & tenebris obscurabit sempiternis.

IRE TAMEN RESTAT, NVMA QVOD] moriendum est. sic Lucret. lib. 3. *Lumina sis oculis etiā bonus Ancæ reliquit.* lege ann. ad Od. 28. lib. 1.

SI LATVS, AVT RENES] si laboras morbo lateris, quem Græci πλενελπιδὰ nominant, aut renum dolore, quem νεφρίτις, &c.

MORBO TENTANTVR ACVTO] supra fat. 3. lib. 2. *Quod latus, aut renes morbo tetatur acuto.*

SI VIRT. HOC VNA POT. DARE] sic reperi scriptum in libris manuscriptis, & ita scriptum esse in codice Bernard. Lauredani, testatur viri docti, quam scripturam comprobant & nonnulli

A nulli libri typis excusi. *hoc* autem, intelligere ceterè viuere. Itaque hic versus non est ita à superiore separandus, quasi nouæ sententiæ principium sit: sed cum eo ita coniungendus, quasi pendeat sententia. Vulgati habent *hac*.

HOC AGE] huic vni rei stude, in hac vna cogitatione, curaque versare: in hoc vno tuus animus sit occupatus. sic epist. ad Loll. 2. huius libri, *Hoc age, ne mutata retrorsum teferat aura.*

VIRTUT. VER. PVT. VT LVC. LIGNA?] hic scribenda est interrogationis nota, vt sit hic sensus Horatij, si virtutè verba putas, neque eam quicquam ad beatam vitam valere existimas: totum studium, totamque operam tuam ad quæstû, & pecuniam congerendam confer. Dion lib. 47. narrat, Brutum clade accepta in illo vltimo cum Octauiano, & M. Antonio, prælio dixisse, ὅ τλημονάρητι λόγος ἄρα ἦδ' ἔργον δὲ σὺ ὡς ἔργον, ἥσκειω σὺ δ' ἐδύλευες πύχην, id est, ὀ misera virtus, eras igitur fabula, seu verba: At ego te, vt rem, colebam, & exercebam: tu autem fortunæ seruiebas. Sunt autem

B versus duo senarij ex nescio quo poëta. Sic epist. 17. huius libri, *Aut virtus nomen inane est, Aut decus & pretium recte petit experiens vir.*

NE CIBYRATICA, NE BITH. NEG.] à negotio, & negotiando, negotiatores sunt appellati, quales sunt publicani, aratores, pecuarij, mercatores autem longè ab his differunt, vt supra ostendimus. Cibiratica porrò negocia à Cibiris vrbe Ciliciæ.

ROTUNDENTVR] rotundandi verbo vtitur & M. Tull. in Timæo, *Cumque similem vniuersitatis naturæ mundum efficere vellet, ad volubilitatem rotundauit.* videtur autè ab Horatio pro eo, quod est, aceruum, aut summâ complere, positum esse: proinde ac si dixisset, mille talenta congerantur, coaceruentur, cumulentur.

TOTID. ALTERA] id est, mille. sic Virgil. *Palam. cras altera mittam.*

PORRO ET TERTIA SVCCEDANT] tertia mille postea accedant. sic autem, vt edendum curavi, reperis scriptum in omnibus libris veteribus.

C **ET QVÆ PARS QVADRET]** & pars, quæ aceruum in quadrum redigat: nempe quarta mille, quæ quattuor millia efficiant. *quadrare* enim per translationem quandam perficere est. M. Tull. orat. perf. *delectationis aucupium, & quadrante orationis industria.* nonnumquam absolutum est, vt Virg. Georg. 2. *Arboribus positus secto vialimite quadret.*

SCILICET VXOREM CVM DOTE, &c.] reginam pecuniam dixit, tanquam in rebus humanis dominantem, regnumque obtinentem. sic fat. 3. lib. 2. *Virtus fama, decus, diuina, humanaque pulchris Diuinis parèt, quas, &c.* Hesiodus paucioribus verbis, quantum momenti habeat, quantumque valeat pecunia, satis declarat hoc versu, *Χρήματα γὰρ ψυχῆ πέλειται δειλοῖσι βροτοῖσι,* id est, pecunia enim mortalibus anina est.

AC BENE NUMMATVM] M. Tull. orat. 2. de lege Agr. *non minus bene nummatus, quam bene capillatus.*

SVADELA] eloquentia, dicendi facultas. **D** Prisc. deducit à verbo suadeo, vt à candeo candela, libr. 4. cum à nomine *suada* oriri videatur, quod nomè ab Ennio videtur factum ad exēplum Græci nominis *πειθῶ*. id enim significare videtur M. Tull. in Bruto, his verbis, *πειθῶ, quam vocant Græci, cuius effectus est orator, hanc suadam appellauit Ennius.* hanc eandem hominum reginam appellat Euripides in Hecuba, quærens quamobrem homines ceteras quidem disciplinas magno studio perdiscant: in eloquentia autem non assidue elaborent, neque eius magistris magnam mercedem persoluant, vt possint alteri periuadere, quæ velint, ab eoque obtinere. verba Eurip. sunt hæc, *τί δή τα θνητοὶ πάλλα μὲν μαθήματα Μοχθῆμεν ὡς χεὶ πάντα, καὶ ματεύομεν? Πειθῶ δὲ τὴν τύραννον ἀνδράποισ μόνω Οὐδὲν πᾶλλον ἐς τέλος σπουδαζόμεν, Μισθὸς δὲ δόντες μαθηάμεν, ἢ ἢ πτε Πείθειν, ἃ πρ βύλοισ, πυχάνειν ἢ ἄμα?* Themistocles apud Herodot. lib. 8. *Πειθῶ καὶ ἀνάγκη, id est, suadelam, & necessitatem, magnos deos esse dicit, iisque fretos Athenienseis ab Andrijs pecuniam deposcere. Non temerè autem* **E** *Suada cum Venere ab Horatio copulata est, posteaquam de re vxoria facta mentio est. Nam & Plutarchus inter deos nuptiales etiam Venerem, & Suadam numerat in Ρωμαϊκοῖς. Sic enim ille, non longè à principio, vbi causas affert, quare quinque faces sponis præferantur, ἢ ὅτι πάντε δειώται θεῶν τὸς γαμουῦτας οἰονται, διὸς τελεῖς, καὶ ἦρας τελεῖας, καὶ ἀφροδίτης, καὶ πειθοῦς, ὅτι πᾶσι δ' ἀρτίμυθος: id est, an quod quinque deis egere putant eos, qui matrimonio coniunguntur, Ioue perfecto, Iunone perfecta, Venere, Suada, Diana?*

MANC. LOCUPLES EGET, &c.] hunc versus sic explico, rex Cappadocum mancipijs locuples, id est, mango, seu venalitiarius, seu multorum seruorum dominus, & mancipijs abundans, eget are. Cappadoces enim barbari, seruiq; sunt vel natura, vel lege, seruiuntque suo regi, vt serui domino. Præterea è Cappadocia serui venales Romam adducebantur. M. Tull. in orat. quam habuit ad senatum, post redit. *Cum hoc homine, ancum Æthiopo, si in foro constitisses, nihil crederes interesse. sine sensu, sine sapore, elinguem, tardum, inhumanum, neglectum, Cappadocem modò abruptum de grege venalium diceris.* Perlius, *Cappadoces rigida pinguis panisse caraska.* quidam sic interpretantur, Locuples, id est, is, qui pecunia abundat, seu pecuniosus, eget mancipijs: rex Cappadocum, id est, mango, & venalitiarius, qui complureis seruos habet, pecunia eget. à quibus dissentio. significat enim Horatius, seruorum multitudinem, ceterarumque rerum copiam, sine pecunia mancã, ac debilem haberi. *locupletes* (inquit Festus) *multorum loculorum domini.*

NE FVERIS HIC TV] netalis fueris, qualis Cappadocum rex, aut mango aliquis mancipijs abundans, pecunia egens, si summum bonum positum esse putas in diuitijs, & pecuniæ magnitudine: sed esto potius talis, qualis Lucullus, qui non solum nulla re egebat: sed etiam multa possidebat, quàm se possidere putaret. pro-

A uocabulum hic refertur ad id, quod antecedit, non ad id, quod sequitur, vt epist. ad Vallam. *Nimirum hic ego sum.* & satyra 2. lib. 1. *Hic si mutonis verbis, &c.* & sat. 4. eiusdem lib. *Hic tibi comis, & urbanus, &c.*

CHLAMYDES LVCVLLVS, &c.] Plutarchus hanc historiam in Lucullo extremo narrat, atque etiam Horatium Flaccum nominat, his verbis, *σρατηγὸν δέποτε φιλοτιμημένου ἀδελφείας, καὶ χορῶν πρὶ κλισίῳ ἀτεμένει πορφύρας χλαμύδας, ἀπεκρίνατο σκευάμενος, ἀν' ἑλπί, δάσειν εἶτα μετ' ἡμέραν ἠρώτησεν αὐτὸν, ὁπόσων δέοιτο: τὸ δὲ ἕκατὸν ἀρκέσειν φήσας, ἐπέλευσε λαβείν δις ποσούτας. εἰς δὲ καὶ φλάκκος ὁ ποιητὴς ὄπιπε φώνηκεν, ὡς ἔνομιζε πλείον, ἢ μὴ τὰ παρορώμενα, καὶ λαυθάνοντα πλείονα τῶν φαινομένων εἶναι, id est, Cum prator quidam Rom. qui ludos magnificentissimos facere, & spectaculum apparatissimum populo prabere cogitabat, petiisset ab eo ad ornatum chori chlamydes aliquot purpureas: respondit se visurum, haberet, necne: & si haberet, daturum. postridie quæsiuit ab illo, quot chlamydibus ei opus esset: cum ille respondisset, centum satis sibi futuram, Lucullus in seipsum eum bis tantum sumere. Ad quod acclamans Flaccus poeta, dixit, illas non videri esse dinitias, ubi ea, quæ negliguntur, & quæ ignorantur, plura non sunt iis, quæ sunt in promptu, quæq; apparent.*

PRÆBERE] *μελίζειν*, suppeditare: intellige tamen, commodatò dare.

MILLIA QVINQUE] discrepat ab Horatio Plutarchus, qui Lucillum ducentas chlamydes duntaxat domi reperisse scribit: hoc est duplo plures, quàm ab ipso essent petita. Sed licet respondere, Plutarchum, vt historicum, primam historiam legem seruasse: quæ est, ne quid falsi dicat: Horatium autem, vt poetam, rei quidem veritatem eò vsque secutum, quoad instituto eius opus fuerit: rem ipsam autem pro suo iure ornasse, & auxisse verbis.

ET QVOT HABEBO] sic habent cod. Iann. Faër. & duo Vatic. Ruffard. Nicot. Cleric. non (vt quidam vulgati) *quot habebo.*

TOLLERET] *sumeret*, vt sat. 4. lib. 1. *erat, quod tollere velles.*

EXILIS DOMVS EST] acclamatio est: & ita Plutarchus, *ὄπιπε φώνηκεν*. exilis est autè. i. angusta, vel inanis, non referta bonis, sed inops, supr. Od. 4. lib. 1. *Et domus exilis Plutonia.*

VBI NON ET MVLTÀ SVPER S.] narrat Plutarchus, Scopam Theffalum, copiosum hominem, & opulentum, cum ab eo posceret quidam, quæ ei superessent, quæque superuacanea viderentur, ita respondisse: at his superuacuis, & quæ superant, fortunati, & beatissimus.

ET DOMINVM FALLVNT] dominum latent, à domino ignorantur.

ET PROSVNT FVRIB.] Plautus in Aulul. *Nam hic apud nos nihil est aliud quasi furibus: Ita inanis sunt oppleta, atque araneis.* & Tibull. lib. 4. *Et domino satis, & nimium furiq; lupog;.*

SI RES SOLA, &c.] si pecunia, sola, &c. si sola diuitia, & copia rei familiaris: *ἴσθια, τὰ ὑπάρχοντα*, bona, facultates. epist. 1. lib. 1. *Isne tibi melius suadet, qui vt rem facias, rem Si possis rectè, &c.* & sat. 5.

lib. 2. *Et genus & virtus nisi cum re, vilior alga est.* & Od. 8. lib. 4. *non tibi talium Res est, aut animus deliciarum egens.*

ET SERVARE BEATVM:] sic loquitur sat. 3. lib. 1. *Hac res & iungit, iunctos & seruat amicos.*

HOC PRIM. REP. OP. HOC POSTR.] hoc est, quod paullo antè dixit, *Nauius manè forū, & vespertinus pete tectum.*

SI FORTVN. SPEC. ET GR.] si species, id est, decus externum, & forense: cultus & ornatus corporis ex honoribus, & magistratib. quæ situs, vt pretexta, sella curulis, latus clauus, calcei lunati, adde his, si volēs falceis, lictores, comitatum, &c. & gratia prest. fort. i. & si populi & potentium virorum fauor beatum præstat: si ambitiosus es: si in honore summum bonum positum esse existimas, &c. M. Tull. in Pison. *Magnū nomen est, magna species, magna dignitas, magna maiestas consulis.* ibid. in quibus si moderatio illa, quæ in nostris solet esse consulibus, non fuit: at fuit popa, fuit species, fuit incessus saltem Sepsis dignus. Idem epist. ad Lent. lib. 1. *qui splendorem, & speciem huius vite intuentur, sollicitudinem autem, & laborem perspicere non possunt.*

MERCEM. SERV.] Mercemur seruum nomenclatorem. habebant Romani illi veteres magistratum petiti, seruos nomenclatores, à quibus docebantur, ac monebantur quo quisque ciuis, qui in suffragijs aliquid valeret, nomine appellaretur, vt candidati à seruo nomenclatore admoniti vnumquemque nominatim salutare possent: quod declarant verba illa M. Tull. in orat. pro Murena: quibus Catonem alloquitur, *Quid, quod habes nomenclatorem? in eo quidem fallis, ac decipis. nam si nomine appellari abs te ciuis tuos honestum est, turpe est eos notiores esse seruo tuo, quàm tibi: si, etiam si noris, tamen per monitorem appellandi sunt, cur autè appellas, quam insusurrant? aut quid, cum admoneris, tamen, quasi tute noris, ita salutas? quid, posteaquam es designatus, multo salutas negligentius? ita autem legendum est apud M. Tullium, non, vt habent codices vulgati: quæ emendatio, mea est.*

Sed quæret aliquis, quam obrem ambitiosi homines, & candidati nominatim ciuis suos appellare vellent, atque ad eam rem nomenclatores adhiberent. dicam. Cum studerent illi ciuium benevolentiam sibi conciliare, primum erat cauere, ne eorum voluntates à se alienarent, neve eorum animos offenderent: Secundum omnia experiri quibus hominum benevolentia allicitur, & comparatur. At obliuio nominum, iram iis commouet, quorum nomina oblitus sumus. Videmur enim de iis parum laborare, quos ita negligimus, vt ne eorum quidem nomina memoria teneamus: quod docuit Aristotel. lib. 2. rhetoric. Contrà salutare homines nominatim, significat nostrum in eos studium, curam, & diligentiam. Itaque non est mirum, si candidati, & honoris cupidi, taleis salutationes adhibebant, vt vnum quiddam ad hominum benevolentiam colligendam accommodatissimum, atque vtilissimum. Et Nicias ille Atheniensis, infelix illud prælium nauale commissurus apud Syracusas, Trierarchos nominatim, & patriis & tribuum nominibus appellans hor-

A tatur vt fortiter pugnent, vt scribit Thucyd. lib. 7. αὐθις τῶν προέροχων ἕνα ἕκαστον ἀνεκείλει, πατρῶθεν τὸ ὄνομα ζῶν, καὶ αὐτὸς ὄνομασὶ, καὶ φυλῆν, &c. id est, rursus trierarcharum vnumquemque patrio nomine appellabat & ipsos, & eorum tribum nominatim commemorans, &c. Id vidit Homerus, apud quem Ἰλ. κ. Agamemnon fratri Menelao præcipit, vt suo quemque Græcorum, nomine appellet: ipsos honorificè saluter, de se modicè & summissè loquatur & sentiat, his versibus. Φθέρησε, δ' ἦ κεν Ἰθάκῃ, καὶ ἱερήρησται ἄνωγχι, Πατρῶθεν ὃν γενεῆς ὄνομαζῶν αὐδρα ἕκαστον Πάντας κωδμήταν, μηδ' ἐμεγαλίξο θυμῶ. Et Themistocles ille Atheniensis (vt refert M. Tull. in Catone maiore) omnium suorum ciuium nomina percepit. viuebat enim ille in ciuitate libera: in qua populus plurimum, atque ad eò omnia poterat. Nam & à populo illo petebantur honores, & populus honores suo arbitratu mandabat. Sic igitur & Romæ, vbi ferè è populi suffragiis tota comitiorum ratio pendebat, non temerè candidati operam dabant, vt à nomenclatoribus moniti ciueis gratiosos nominatim salutarerent.

QVI DICTET NOMINA] qui moneat quisque ciuis nomine appelleretur: qui nomina ciuium insularet, vt eos nominatim salutemus, rogemusque, vt nobis petentibus studeant, ac suffragentur ad honorem obtinendum.

LÆVVM QVI FODIAT LATVS] ita legendum esse equidem dudum iudicaueram, non *seuum*. nunc autem in hac sententia eo libentius perseuero, quod video & in aliquot cod. antiquis ita legi, & doctiss. viris idem videri. hæc verba autem, *qui lævum fodiat latus*, hoc significant: qui astant domino à parte minus honorata, læuo ipsius latere fosso, id est, extrema manu pulso, admonet, vt illum & illum saluter, & prenet. fodere latus autem consueuisse eos, qui admonere velent, declarat illud Terent. in Hecyra. Lach. *Dixisse te. Phidipp. Noli fodere: insi.* Neq; verò fuit quòd quidam in hoc loco, satis alioquin aperto, explicando nuper nouam operam sumerent, cum & sex ab hinc annos ita nos eum explicauerimus, & illi nihil de suo addiderint, nihilque melius attulerint. Sed hoc idem fecisse in aliis sexcentis reperientur, quasi verò nihil esset satis tersum atque purgatum, quod nou orationis suæ cæno inquinassent. Virg. armos fodere dixit de equite, equo calcaria admouente, lib. 6. *Æn. Seu spumantis equi foderet calcaribus armos.* At Plautus Aulul. *latus fodere* posuit pro latus cultro aperire. sic Congrio coquus apud Plaut. *istuc male factum arbitror, quia non latus fodi.*

ET COGAT TRANS PONDERA, &c.] cogat herum trans saxa, aut trabeis magni ponderis, quæ vel machinis attolluntur, vel plaustris vehuntur in viis, dextram porrigere ad aliquem ciuem apud tribuleis suos gratiosum, in via saxis impedita laborantem, subleuandum. sic Propertius lib. 3. *saxa pyramidum, & sumtuosorum sepulcrorum, pondera* appellat, *Aut illis flamma, aut imber subducet honores, Annorū aut ictu pondera vitæ aruent.* Officiosum autè est in angustiis, & turba, manus alteri subijcere, & laborantem mani-

bus subleuare. Tibull. lib. 1. eleg. 5. *Pauper in angusto fidus comes agmine turba, Subiicietque manus, efficietque viam.* Quod si quis malet ita accipere hæc verba, *dextram porrigere*, vt pertineant ad gestum prestantis candidati, & gratioso alicui in via supplicantis, ac blandientis, non magnopere repugnabo. solebant enim candidati singulorum manus eorum, quibus supplicabant, apprehendere: immò verò ex singulis tribubus gratiosissimos quosque sibi adiungere, eosque etiam in campum secum producere, vt ab iis vniuerso populo magis commendarentur, cum ille suo nomine quodammodo peteret. Et ita fortasse intelligenda sunt ea verba, quæ statim sequuntur, *Hic multum in Fab. valet ille Velina.* licet & dextram porrigere, accipere pro *δέξιόνισσιν*, id est, dextra porrecta salutare atque amplecti, vt intelligamus, nomenclatorem monere candidatū, vt dextram porrigat gratioso apud tribum aliquam ciui, ad eum officiosè, blandeque salutandum & complectendum. sic enim vsurpat Plutarchus libro, *εὐπειρώτερον πολιτυτικόν*, his verbis *οὐ γὰρ ὡς πρέσβειος ὁ κλισίον ἐλεγε τῶν τῶν χεῖρα τῶν ἰατρῶν πεινῶν ὑπὲρ ἐξήκοντα ἔτη γεγονότας, αἰσχρὸν ἐστὶ ἀλλὰ μάλλον τὸ πῶ χεῖρα τῶ δῆμῳ πεινῶν, ἢ φωνῶν ἀρχαῖς ἀφῆσαν,* &c. id est, Non enim, vt Tyberius Cæsar dicebat, manum medico porrigere homines amplius sexaginta annos natos, turpe est: sed potius manum populo porrigere, suffragium petentis, aut vocem ad honorem obtinendum accommodatam atque opportunam.

HIC MVLT. IN FAB. VAL. ILLE VEL.] verba sunt nomenclatoris hortantis dominum, vt gratiosis apud suas tribus hominibus, blandiatur, eosque saluter comiter. hic (inquit) multum valet gratia, & auctoritate in tribu Fabia, ille in Velina. quare da operam, vt eum tibi adiungas, & concilies, si magistratum, quem petis, obtinere vis. Velina autem tribus fortasse à lacu Velino dicta est: Fabia à Fabiis.

CVILIBET HIC, &c.] etiam hæc sunt nomenclatoris verba. hic tantum valet in sua tribu, vt, cui suffragatus fuerit, is sit consulatum adepturus: ei que, cui voluerit, sellam curulem, id est, adilitatem maiorem erepturus.

IMPORTVNVS] in eo quod sibi proposuerit, obfirmatus, & perseuerans: neque quiescens ipse, neque alios quiescere sinens: vt sup. annot. ad Odam 16. lib. 3. sic satyra 5. lib. 2. *Importunus amat landari?*

EBVR CVRYLE.] sellam curulem eburneam, id est, adilitatem maiorem, &c.

FRATER, PATER ADDE] gratiosos in suffragiis pro sua cuiusque ætate, fratres, patres appellato, & quàm blandissimè queas, salutato.

FACETVS] urbanus, comis, blandus, id est, facetè & comiter.

ADOPTA] tibi adiunge. *adoptare* propriè valet eligere, vt alibi admonuimus.

SI, BENE QVI CEN. BENE VIV. &c.] si in epulis, & cenis sumtuosis beata vita posita est, statim vt diluxit, obsonia lautissima, & carissima conquiramus.

A QVO DVCE[T] sic habent libri veteres longè plures, alij ducit.

VT OLIM GARGILIVS] quasi aliud agens Gargilium quendam notat, qui stulta quadam, & inani gloria cupiditate ductus id venando cepisse videri volebat, quod pretio cōpararat. Itaque etiā in epistolis Horatius, satyricè, id est, comiter, & vrbane hominum mores vellicat.

PLAGAS] Virg. Æneid. 4. Retiarara, plaga, lato venabula ferro.

DIFFERTVM TRANSIRE FORVM] frequentissimum forum. sic sat. 5. libr. 1. Inde forum App. Differtum nautis, &c.

EMTVM] non à se venante captum, sed pretio soluto paratum. longè huic dissimilis est venator ille, & qui cum eo comparatur, amator matronarum, sat. 2. libr. 1. leporem venator vt alta In niue sectatur: posium sic tangere nolit: Captat & apponit. meus est amor huic similis. nam Transuolat in medio posita, & fugientia captat. mendose autem habent quidam libri vet. captum.

B TVM IDI QVE] cibo & potione onerati, & conferti.

QVID DECEAT, QVID NON, OBLITI] quid honestū sit, quid turpe: quid decōrum, quid indecorum, obliti.

CERITE CERA] tali tabula, qualis erat ea, qua Cerites ignominia affecti fuerunt: cūm videlicet eis suffragiorum ius nō dedit populus Rom. vt ceteris municipibus. Gellius lib. 16. cap. 13. Pri- mos municipes sine suffragij iure Cerites esse factos, accepimus, concessumque illis, vt civitatis Romanae honorem quidem caperent, sed negotiis tamen, atque honoribus vacarent, pro sacris bello Gallico receptis, custoditisque. hinc tabula Cerites appellata versa vice in quas referri iubebant, quos nota causa suffragiis priuabant. Hæc ille. M. Tullius orat. in Vatiniū, cūm eum suffragio dignum esse negat, eò fortasse spectauit. Referebantur autem in tabulas Ceritum à Cenforibus plebei ignominia notati, ætati que fiebant: quod eò valebat, vt nullam aliam ad rem ciues essent, quàm vt pro suo capite tributi nomine arapenderent, vt ait Alcon.

C REMIG. VITIUS. ITHAC.] remiges & socij Vlyssis, homines intemperantes, & voluptatij, qui malunt suis cupiditatibus, & libidinibus obsequi, quàm in patriam reuerti. Præmonuerat Vlysses Tiresias, cūm venisset ille ad inferos, vt diligenter caueret, si saluus in patriam redire vellet, ne in Sicilia boues solis attingeret, vt est ὀδυσσ. λ. Ὁ πότι δὴ πρῶτον πελάγῃς εὐεργεία νῆα Θενακῆν νήσω παρφυρῶν ἰοειδέα πόντον, Βοσκομένας δ' εὐρητε βόας τε καὶ ἴφια μῆλα Ηελίῃ, ὅς πάντ' ἐφορέα καὶ πάντ' ἐπακύνει, Τὰς εἰ μὲν κ' αἰσινέας ἔδρας, νόστο τε μέδῃαι, Καί κεν ἔτ' εἰς Ἰθάκῃω κακὰ περ πάροντες ἴκοιόδε. Εἰ δέ κεν σίνται, τότε τι τεκμήρομ' ὀλεθρον. id est, vbi autem primūm nauem tuam ad insulam Siciliam appuleris, & maris pericula effugeris, Boues autem Solis, qui omnia cernit, & omnia audit, pascentis & pinguis oueis offenderitis: eas si intactas, & ab omni detrimento integras esse sueris, reditūmque dumtaxat attendas: vos in patriam tandem quamuis multa perpeffi peruenire possitis: Sin eas læseris, tum tibi perni-

ciem & interitum imminere præuideo, cuius monitionis memor Vlysses, ὀδυσσ. μ. socios orat, vt, præsertim cūm rebus omnibus abundant ad victum necessarijs, ab armentis, & gregibus Solis abstineant manus. verba Vlyssis apud Hom. sunt hæc, ὦ φίλοι· ἐν γὰρ νηὶ θῆη βροῶσις τε, πόσις τε ἔστιν, πῶν δὲ βοῶν ἀπεχόμεθα, μὴ π' πάθωμεν, Δεῖνὸ γὰρ θεῶν αἰδέε βόες, καὶ ἴφια μῆλα, Ηελίῃ. i. ὁ amici, In nauibus est & potus. Quapropter ab his bobus manus abstineamus, ne quid nobis ex eo detrimenti eueniat. horrendi enim dei hæ sunt boues, & pingues oues. Illi autem tandem cūm cibariis deficientibus, vinoque consumpto, tūm ab Eurylocho impulsī, quæ ex bobus Solis erant præstantissimæ, eas Vlysses dormiente abegerunt, & mactauerunt: quo factō Sol vehementer offensus, questus est apud deos immortalis facinoris illius atrocitatem: minatus est denique se cælo relicto ad inferos descendurum, lumēnque suum à Dijs, & hominibus ad Plutonem, & manes translaturum, si tam insignem in se iniuriam, atque impietatem inultam relinquerent. quare audita, Iupiter pollicetur ei se nauis Vlyssis fulmine consumturum.

D CUI POT. PATR. FVIT INTERD.] id est, qui Vlyssis remiges, & socij maluerunt proposito naufragij periculo, boues Solis violare, quàm in patriam incolumes reuerti. sic apud Hom. loquitur Eurylochus ὀδυσσ. μ. Εἰ δὲ χολασσόμενός π' βοῶν ὀρθοκεσεσθῶν Νῆ' ἐθέλη ὀλέσσω, ὅππ' δ' ἔσσωμαι θεοὶ ἄλλοι, Βούλομ' ἀπαξ πῶδες κῆμα χανῶν ὑπὸ θυμῶν ὀλέσσω, Ἡ δὴ θὰ σπυράσσει ἐὼν ἐν νήσῳ ἐρήμῃ. id est, Quod si Sol iratus propter boues nauem nostram obruere fluctibus voluerit, eūmque alij Dij secuti fuerint, semel mori malo fluctu demersus, quàm diu in deserta insula morans languere, ac tabescere.

E SI MIMNERMVS VTI CENSET] Mimnermus legendum: non, vt in nonnullis codicib. Mimernus. Μίμνερος enim semper apud Athenarum scribitur & libr. 14. & 15. & 16. Eius tota ferè poësis fuit amatoria. cuius extant hi versus apud Plutarch. πῶς ἦδ' ἄρετις, Τίς δὲ χαίρει, πὶ πόπερον, ἄνευ χροῆς Αφροδίτης? Τεθναίω, ὅτε μοι μικρὴν πάντα μέλει, id est, quis lepos, quid iucundum est sine aurea Venere? Moriar tum, cūm hæc desinent mihi esse curæ. Propertius lib. 1. Plus in amore valet Mimnermi versus Homero: Carmina mansuetus lauia querit amor. Horat. infr. epistol. ad Iul. Flor. lib. 2. significat, eum Callimacho fuisse à veteribus antepositum. Discedo Alcaus puncto illius: ille meo quis? Quis nisi Callimachus? si plus apposcere visus, Fit Mimnermus, & optiuo cognomine crescit. si igitur (inquit Horat.) Mimnermi sententiam secutus vitam beatam & iucundam in amore, & iocis esse locatam existimas, totam ætatem in amore, & iocis exige.

7. AD C. MÆCENATEM
Cilnium. 2.

QUINQVE dies tibi pollicitus me
rurere futurum,

Sextil

- A Sextilem totum mēdax desideror. atqui,
 Si me viuere vis sanum, recteq; valentē:
 Quam mihi das agro, dabis agrotare ti-
 menti,
 Macenas, veniam: dum ficus prima ca-
 lorque
 Designatorem décorat licitoribus atris:
 Dum pueris omnis pater, & matercula
 pallet:
 Officiosaq; sedulitas, & opella forensis
 Adducit febreis, & testamēta resignat.
 Quòd si bruma niueis Albanis illinet
 agris:
 Ad mare descendet vates tuus: & sibi
 parcat:
- B Contractusque leget. te, dulcis amice, re-
 uiset
 Cum Zephyris, si cōcedes, & hirundine
 prima.
 Non, quo more piris vesci Calaber iubet
 hospes,
 Tu me fecisti locupletem. vescere sodes.
 Iam satis est. at tu quantumuis tolle. be-
 nignē.
 Nō inuisa ferēs pueris munuscula paruis.
 Tam teneor dono, quàm si dimittar onu-
 stus.
 Ut libet: hæc porcis hodie comedenda re-
 linques.
- C Prodigus, & stultus donat, quæ spernit,
 & odit.
 Hæc seges ingratos tulit, & feret omni-
 bus annis.
 Vir bonus, & sapiens dignis ait esse pa-
 ratum:
 Nec tamen ignorat, quid distent ara lu-
 pinis: (rentis.
 Dignum præstabo me etiã pro laude me-
 Quòd si me noles vsquã discedere: reddes
 Forte latus, nigros angusta fronte capillos:
 Reddes dulce loqui: reddes ridere deco-
 rum, & (teruæ.
 Intèr vina fugam Cynaræ marere pro-
- Fortè per angustam tenuis vulpecula ri-
 mam
 Repserat in cumeram frumenti: pastaq;
 rursus
 Ire foras pleno tendebat corpore frustra.
 Cui mustela procul, si vis, ait, effugere
 istinc:
 Macra cauum repetes arctum, quem ma-
 cra subisti.
 Hac ego si compellor imagine, cuncta re-
 signo (nec
 Nec somnum plebis laudo satur altitium:
 Otia diuitijs Arabum liberrima muto.
 Sæpe verecundū laudasti: rexq;, paterq;
 Audisti coram, nec verbo parcus absens:
 Inspice, si possum donata reponere letus. E
 Haud male Telemachus proles patientis
 Vlyssæi:
 Non est aptus equis Ithacæ locus, ut ne-
 que planis (herbæ:
 Porrectus spatijs, neque multæ prodigus
 Atride, magis apta tibi tua dona relin-
 quam.
 Paruum parua decent: mihi iam non re-
 gia Roma,
 Sed vacuum Tibur placet, aut imbelle
 Tarentum.
 Strenuus, & fortis, causisq; Philippus
 agendis
 Clarus, ab officijs octauã circiter horam F
 Dum redit: atque foro nimium distare
 Carinas
 Iam grandis natu queritur: conspexit, ut
 aiunt,
 Ad rasum quendam vacua tonsoris in
 umbra, (gueis.
 Cultello proprios purgantem leniter un-
 Demetri (puer hic no leuè iussa Philippi
 Accipiebat) abi. quære, & refer, unde
 domo, quis,
 Cuius fortuna, quo sit patre, quòve pa-
 trono. (Menam,
 It redit: & narrat, Vulteium nomine
 Vu ij Praco

A Praeconem, tenui censu, sine crimine notū,
Et properare loco, & cessare, & querere,
& uti,
Gaudentem paruisq; sodalibus, & Lare
certo,
Et ludis, & post decisa negotia, campo.
Scitari libet ex ipso, quacumque refers.
dic

Ad cenā veniat. non sanè credere Mena:
Mirari secū tacitus, quid multa? benignè
Respondet. negat ille mihi? negat impro-
bus, & te

Negligit, aut horret. Vulteiū manè Phi-
lippus

B Vilia vendētem tunicato scruta popello,
Occupat: & saluere iubet prior. ille Phi-
lippo

Excusare laborē, & mercenaria vincla,
Quòd non manè domum venisset: deni-
que quòd non

Prouisisset eum. sic ignouisse putato

Metibi, si cenas hodie mecū. ut libet. ergo
Post nonam venies. nunc i: rem strenuus
auge.

Vt ventū ad cenam est dicenda, tacenda
locutus,

Tandē dormitū dimittitur. hic ubi saepe
Occultum visus decurrere piscis ad ha-
mum:

C Manè cliens, & iam certus conuiuia: iu-
betur (tinis.

Rura suburbana indictis comes ire La-
Impositus mannis, aruum, calumq; Sabi-
num

Nō cessat laudare. videt, ridetque Phi-
lippus: (querit,

Et sibi dum requiem, dum risus undique
Dum septē donat sestertia: mutua septē
Promittit: persuadet uti mercetur agel-
lum.

Mercatur. ne te longis ambagibus ultra,
Quàm satis est, morer, ex nitido sit ru-
sticus: atque

Sulcos, & vineta crepat mera: preparat D
ulmos:

Immoritur studiis: & amore senescit ha-
bendi.

Verūm ubi oues furto, morbo periere ca-
pella:

Spē mentita seges: bosest enectus arando:
Offensus damnis, media de nocte caballū
Arripit: iratusq; Philippi tēdit ad aedis.
Quem simul aspexit scabrum, in tonsūm-
qu ePhilippus:

Durus, ait, Vultei nimis, attentusque
videris (res

Esse mihi. pol me miserum patrone voca-
Si velles, inquit, verū mihi ponere nomē.

Quod te per Genium, dextramque, deos^E
que Penateis,

Obsecro, & obtestor, vita me redde prio-
ri.

Qui simul aspexit, quantum dimissa pe-
titis

Præstent: maturè redeat, repetatque re-
licta.

Metiri se quemque suo modulo, ac pede,
verum est.

DESIDERO] absūm. desideramus enim,
quæ absunt.

SI ME VIV. V. S.] in duobus cod. Vat. Ian-
noct. Turnesiano, Clericano, & vno Nicotiano,
& aliis duobus item manu scr. Ruffard. & vno^F
meo, scriptum est, *Si me vinero vis recteq; videre
valentem.* quam scripturam probo, neque tamen
receptam damno. hoc tantum dico, mihi videri
alteram potiolem, & probabiliorem.

SANVM] perspicuè hæc vox hoc loco, ad cor-
poris sanitatem refertur, vt suprâ diximus, si hæc
germana est huius loci scriptura: & ita Plautus in
Trucul. *agrotare malim, quam esse tua salute sanior.*
& infra epist. ad Quinct. *Neu, si te populus sanum,*
recteq; valentem Dicitet, &c. Propert. lib. 3.
Nam quocumque die sanum te fata remittent, Pen-
debit collo Gallapudica tuo.

DVM FIG. PR. CALORQUE DESI-
GN. &c.] totis his quattuor, qui deinceps se-
quuntur, versibus, anni tempus describit graue
corporibus, difficile, periculosum, & ad morbum
præcep, ac lubricum. huius loci igitur hæc sen-
tentia est: tantisper dum multis hominibus pro-
pter anni tempus immoderato calore feruidum
morientibus, designatores, qui funera, ludosque
funebreis

A funebreis procurant, lictoribus atratis stipati incedunt, &c. quod fit plerumque mense sextili, & se ptembri, id est, ineunte autumno: vt sat. 6. libr. 2. *Autumnusque granis Libitina questus acerba.* Quoniam autem mense sextili ficus primùm maturefcunt, & ex arboribus suis decerpuntur, iccirco ficum primam dixit, vt per ficum primam, & calorem, tempus anni significari intelligamus.

DE SIGNATOREM] eum, qui præest ludis funebribus, designatque quid, & quo modo, & quo ordine quicque sit agendum, quæque ornamenta sint adhibenda, docet ac præscribit.

LICTORIBVS ATRIS] ministris libitinariis atratis.

DVM PVERIS OMNIS PATER] satis declarat hic versiculus describi ab Horatio tempus anni morbis opportunum, & (vt Plautino verbo vtat) planè Acherunticum.

PALLET] timet pueris, id est, liberis suis, ne scilicet & tali anni tempore in morbum incidant, & moriantur, puerum vsurpare solet pro filio, vt indicauimus ad Odam 12. libr. 1. ibi, *puerosq, Læda.* pallerè autè posuit pro timere, propterea quòd timorem sequitur pallor. propriè posuitum est epist. 19. huius lib. *quòd si Pallerem casu, biberent ex sanguine cuminum.*

OFFICIOSAQUE SEDVLITAS, &c.] & dum ij, qui nimium diligentes sunt in officio retinendo, ac præstando, & qui studiosius in foro versantur, operam dantes suis clientibus, in febrè incidunt, & mortem cum vita commutant.

OPELLA] *ὑποκομιχὴν*, id est, deminutum ab opera.

ADDUCIT FEBREIS] sic Lucretius lib. 5. dixit, morbos apportare. *cur anni tempora morbos Apportant? quare mors immatura vagatur?*

TESTAMENTA RESIGNAT] per testamentorum resignationem, mortem significat. nam mortuo testatore, testamentum resignatur, id est, aperitur.

QVOD SI BRVMA NIVEIS, &c.] id est, cum autem bruma aduenerit. Nam particula *si*, hoc loco tempus significat, non condicionem vt apud Virgil. libr. 5. *Æn.* *Præterea si nona diem mortalibus alnum Aurora extulerit, & adsisque retexerit orbem, &c.* Terent. Phorm. *Non si redisset pater, ei veniam daret?* quod annotat Do. ad illum locum. & Catull. ad C. Licinium Caluum, *Nam si luxerit, ad librariorum Curram scrinia, Cæsios, Aquinos, &c.* & ita fortassè locus ille explicandus est Od. 27. libr. 3. *Rumpat & serpens iter institutum. Si per obliquum similis sagitta Terruit mannos.* & sat. 3. libr. 2. *Si vacuum tepido cepisset villula tecto.* M. Tull. lib. accusationum 2. in princip. *putabam tum denique rectè indicari posse, si nò modo reus improbus adduceretur, sed etiam diligens, & firmus accusator ad iudicium veniret, & 4. Verum hæc tū queremur, si quid de vobis per eum ordinem agetur, &c.*

ALBANIS] Latinis, Romæ propinquis, à monte Albano, qui est in Latio.

ILLINET AGRIS] hoc verbo aliter vtitur sat. 5. libr. 1. *Hic oculis ego nigra meis colyria lippus Illinere.* Est autem hæc tralatio.

AD MARE] fortassè ad sinum Tarentinum.

DESCENDET] accommodato, & proprio verbo vsus est. oræ enim maritimæ sunt aliis inferiores, vt pote ad quas fluuij decurrant.

VATES TVVS] Horatius. ego Horatius ad mare descendam.

SIBI PARCET] suæ valetudini consulat, ac seruiet: remissius viuet.

ET HIRVNDINE PRIMA] vere ineunte. Aristoph. in equitib. *Σκέψασθε παῖδες, ἢ Χόρδον, ἢ ἔρα, ἢ ἄρα χελιδόν.* id est, considerate pueri, non videtis? tempus est: noua hirundo. Arist. *ἠδὲκ. α. μὴ χελιδόν ἔρα οὐ ποιεῖ:* id est, vna hirundo ver non efficit.

NON, QVO MORE PIRIS VESCI] non quemadmodum Calaber pira comedenda dat esufus suis hospitibus, nempe propterea quòd iis abundat, eaque nihili æstimat, ita ea mihi munera dedisti, quæ parui faceres, & me non merentem locupletauisti.

VESCERE SODES] verba Calabri ad hospitem, vescere piris, sodes. *sodes* blandientis vox, seu blandè hortantis: pro si audes, vt scribit M. Tullius in Oratore perf. Horat. sup. sat. 9. *Tene relinquam, an rem me sodes.*

AT TV, QVANTVM VIS TOLLE B.] verba sunt Calabri hospitis, Tolle (inquit) pitorum quantum vis. deinde subiicitur viatoris responsio, *benigne*, quem Calaber piris vult onerare, hoc modo, *benignè*, id est, hui, liberaliter mecum agis: verum habeo tibi gratiam: tua liberalitate non vtor. alij legunt, *tolle benigne*, coniunctim, & volunt hoc totum esse Calabri sermonem, vt sit hic verborum sensus, tolle liberaliter, & largiter, & quantum vis. quos non refello quidem, verum tamen placet mihi magis prior explicatio. *benignè* enim qui respondet, honestè & pudenter reicit, atque aspernatur. quòd autem quidam sic explicant *benignè* est blande recusantis. est enim perinde ac si diceret, excusatum me habeas: non satis eleganter loquuntur, aut dicunt quod sentiunt. debuerunt potius sic dicere, *benigne* est modestè & prudenter reiicientis: perinde ac si quis ita dicat, ignosceas mihi velim, si non vtor tua liberalitate, &c. suprà autem admonuimus, *benignus*, & *benignè* idem valere, quòd liberalis, seu largus: & liberaliter, seu largè. *tolle* autem, id est, sume, vel aufer.

TAM TEN. D. Q. SI] respondet viator hospes Calabri, tam delector tuis piris, quæ mihi donas, quàm si dimittar & discedam abs te eis oneratus.

VT LIBET: HÆC PORC.] Vt libet, (inquit Calaber) id est, facito vt voles: vel tollito, vel relinquito. Si tolles, leuabis me pitorum, quæ mihi oneri sunt, quæque pro nihilo duco, multitudine: si relinques, comedentur à porcis.

PRODIGVS ET STVLTVS] Prodigus (inquit) ea donat, quæ contemnit, ac pro nihilo putat: alioqui non profunderet, neque daret indignis. At vir bonus, & liberalis, quamuis pecuniam non admodum magni æstimet, (vt ait Aristoteles) scit tamen quid intersit inter æs, & lupinum, id est, quid intersit inter veros nummos,

A & nummos ex lupinis factos, comicos, speciem duntaxat nummorum habentis. Atque hic cum ita sit animatus, ampla, & pretiosa munera dignis referuat. Arist. libr. 4. de moribus ad Nicomachum, scribit, hominē liberalem suos fructus, suamque rem familiarem non neglecturum, vt possit de suo, viris bonis opitulati, & res necessarias suppeditare. Quemadmodū autem hīc Horatius ait prodigū ea donare, quæ parui aestimat: sic & Plautus in Truculento, amatorem bona sua pro stercore habere dicit.

HÆC SEGES] id est, hi deprauiati hominū huius ætatis mores, & hæc inepta, stultaque liberalitas, &c. sententia totius huius loci mihi hæc videtur esse: multi exoriuntur prodigi, & stulti, qui sua profundunt, & largiuntur indignis: qui denique bona sua pro stercore habent (vt loquitur Plautus): ita fit, vt multi quoque reperiantur homines ingrati, & immemores beneficii. Vir bonus autem, & verè liberalis: & qui cum dilectu, ac sapientia de rebus, & hominibus iudicat, qualis tu es, sua bona plurimi aestimat: & ex eis benignè facit viris bonis: & quibus plurimū debetur, in eos beneficii confert plurimum: & quæ admodum tu me iudicio, & dilectu locupletasti, atque ornasti: ita me gratum erga te præstabo. vel hoc modo explica, & facilius. Prodigii & stulti homines, sua bona profundunt, nullum dilectum in donando adhibent, viros bonos mendicare, & esurire sinunt, improbos, facinorosos, impuros homines collocupletant: hæc causa est, quamobrem tam multi exoriantur ingrati: neque enim mirum est, si lenones, aleatores, impudici, beneficii accepti sint immemores. mirum esset, si boni viri, beneficijs affecti à potentiore aliquo sese ingratos in eum præberent. nam neque vir bonus, ingratus, neque ingratus, vir bonus esse potest. hunc igitur versum, *Hæc seges ingratos* &c. sic interpretabere, Peruersa, & præpostera largitio, causa est, quamobrem toti ingrati homines reperiantur. atque hanc posteriorem explicationem, à priori non admodum differentem, magis probabant Paullus Manutius, & M. Muretus. Vtrocumque modo dicamus, tralationem in nomine *seges* in esse intelligere debemus. Quamquam Seruius hunc locum proferens ad illum Virgilij locum *Æn. 3. & victum seges agræ negabat*, segetem videtur velle hoc loco terram significare proprie & sine vlla translatione. quod non ita est. nam hoc tantum admonet, segetem hīc terram significare: neque iccirco negat in esse tralationem, & per segetem, seu terrā significari causam efficientem, & gignentem ingratos: nempe peruersam & inconsideratam largitionem.

INGRATOS TVLIT] rectè tulit. nam vt terra fruges ferre dicitur: sic hæc stulta largitio, prodigos gignere.

VIR BONVS ET SAP.] Virum bonum & sapientem opponit stulto & prodigo: & ostendit, quemadmodum stultus & prodigus dat indignis, & ea dat, quæ pro nihilo ducit: sic virum bonum & sapientem, non ignorantem quid distent veri & probi nummi à falsis, & improbis: veros illos

nummos referuare dignis hominibus, & sui similibus. **D**

NEC TAMEN ING. QVID DIST. ERA LVP.] id est, nec tamen ignorat quid intersit inter bonos & malos nummos: & ita Acron, si modò Acronis verba sunt. Natum à consuetudine comicorum, qui in scena lupinis, seu nummis ex lupino factis, utebantur pro veris, & aureis, seu areis. iccirco Plautus lupinos, aurum comicum appellat. Quin etiam hodie pueri in Italia ex lupinis nummos imitari solent. Verum ne quid dissimulem, M. Antonius Muretus cum hīc Lutetia, quatuor ab hinc annos nobiscum esset, veram huius loci explicationem mihi & Turnebo indicauit.

DIGN. PRÆST. ME ETIAM] hic versus opponitur illi superiori, *Hæc seges ingratos tulit*. &c.

QVOD SI ME NOLES VSQVAM] vide quàm cautè, & quàm modestè, & quàm liberè tamen pro se dicat Horatius. Primo loco Macenatis erga se beneficia commemorat, & verbis amplificat: deinde gratum se in eum, & beneficiorum memorem futurum pollicetur: hæc sunt modestiæ, & pudoris: postremò liberè simul, & vrbane, quæ à se Macenas acceperit, id est, quæ ipse habuerit tum, cum se ad eius amicitiam contulit, exponit, nempe corporis vireis, & firmitatem, formam, iuuentam, ætatem aptam ad suauitatem, blanditiàmque sermonis, ad risus, ad amores: quæ omnia (inquit Horatius) si me, vt mancipium quoddam vincitum, & constrictū apud te retinere voles, neque vsquam animi causa discedere fines, mihi redde: redde meliores annos, quos tecum consumsi. Quidam libri habent *vmquam discedere*. &c.

NIGROS ANG. FRONTE CAP.] iuuentam. in senectute enim & frons caluitio dilatatur, & capillus canitie albescit.

INTER VINA FUGAM, &c.] id est, vno verbo, reddes ætatem ad leuitates amatorias aptam. Nam si quem decet puellæ, aut mulieris alicuius impudicæ discessum, & fugam inter vina iniquo animo ferre, & marere: decet iuuenem, non virum: & multo minus senem. **E**

TENVIS] inani ventre.

REPSE RAT] contrahens, & demittens se introiuerat.

PASTA] iam satura.

RVRVS IRE] id est, redire, *παλινίεναι*.

TENDEBAT] conabatur, contendebar.

CVMERAM FRVMENTI] vas vimineum, seu, vt alij malunt, fictile, in quo frumentum à rusticis, & plebeiis hominibus condebatur, sat. 1. lib. 1. *Cur tua plus laudes cumeris granaria nostris?* *κωλέλη* nominatur à Græcis. capiebat autem medimnos sex.

QVEM MAC. SVBISTI] quem tum ingrefsa es, cum macra, & gracilis esses. cauus, quiuis locus excavatus. sat. 6. lib. 2. *me silua, cauusq; Tutus ab insidiis tenui solabitur ervo.*

HAC EGO SI COMPELLOR IMAGINE] non recusò, exemplo vulpis sature, omnia tibi reddere, si me nusquam abs te discedere velis, & si iubeas me etiam valetudinis incommodo semper apud

A apud te hærere. Omnes ferè libri manu scr. sic habent, *si compellor*: vulgati plerique *si compellar*. nõ profus malè. alij *si cõpeller*, mendosè, opinor. nam *cõpellar* à verbo *cõpello*, is, accipiendum esse detur, non à *compello*, as.

RESIGNO] restituo. vt supr. Od. 29. lib. 3. de fortuna, *Lando manentem, si celereis quatit Penas, resigno, qua dedit.*

NEC SOMN. PL. LAVDO SATVR, &c.] nec animi tranquillitatem, & securam (vt Virgil. appellat) quietem plebeiotorum hominum, ideò laudo, quòd epularum exquisitarum & lautarum cõperit me satietas, & quòd lautus sim iam, & copiosus, aliter sensurus, si egerem, & si amicitias principum expertus non essem: immò verò et si non essem hujusmodi dapibus, & cenis expletus, animi securitatem, & somnum quietum, ac facilem, nihilominus optabilem, atque expetendum putarem: nec libertatem otiosam cum amplissimis diuitiis commutare vellem.

ALTIIVM] animalium, quæ eo consilio aluntur, vt saginentur, & saginata edantur: epularum exquisitarum, & sumtuosarum.

B ARABVM] sup. Od. 28. lib. 1. *Ischi, beatis nunc Arabum inuides Gazis.*

SÆPE VEREC. LAVDASTI] sæpe pudorem meum laudasti, ex quo me minimè cupidum & paucis contentum esse cognouisti.

RÈXQVE, PATERQVE AVDISTI CORAM] audisti rex, id est, appellatus & salutatusest rex. sic enim & Græci, & Latini loquuntur. Theocr. eid. 15. quod inscribitur *Χάριτες, Ο΄φρα κ' εἰν Αἰδωο κεκρυμμένος ἐδολὸς ἀκρότης*. id est, vt etiam apud inferos, & in domo Plutonis conditus, bonus audias. & Sophocles in OEdipode Colon. *Αλλ' ἔδρ' ἔτ' ὄπις δ' ἀκρόταται κακὸς Γάμοισιν, ἔτ' ἔς αἰὼν ἐμφ' εἶς σὺ μοι Φόνος πατρὸς ἐξονείδ' ἔσον πικρῶς*. id est, at neque in his nuptiis malus audiam, neque in cædibus paternis, quas tu mihi semper maledicti loco amarè obijcis. Demosthenes *ἀπὸ τῶν φίλων καὶ ἐχθρῶν, ἃ τότε ἀνομάζοντο, ἦν ἵκα ἐδωροδοκίαι, γινώσκοντες καὶ θεοὺς ἐχθροὶ, καὶ ἄλλα, ἃ προσήκει, πάντ' ἀκρόσειν*. nam pro

C amicis & hospitibus, quibus tunc nominibus appellabantur, cum munera capiebant, nunc assentatores & diis inimici homines, & similia quæ eis conueniunt, nomina audiunt. Iterum Hor. epist. ad Quintium hoc libro, *Tu recte viuis, si curas esse quod audis.* & sat. 7. lib. 2. *Subtilis veterum iudex, & callidus audis.* ex quo illa nata sunt apud M. Tul. & ceteros bonos scriptores vsitatissima, *benè, & male audire*. rex autem hoc loco superiorem amicum significat, qui alit inferiorem, & tenuiorem, vt sup. annotaui ad Od. 36. lib. 1.

NEC VERBO PARC. ABS.] appellatus es à me rex, & coram, & nihilominus absens.

INSPICE SI POSSVM] id est, cum animo tuo considera, vtùm libenter, ac iucundè ea, quæ mihi donasti, tibi sim redditurus, necne.

HAVD MALE TELEM. PROL. PAT.] non malè Telemachus Vlyssis filius Menelao respondit, equos ei pollicenti, & donare volenti.

PATIENTIS] expressit epitheta Homeri. sic enim passim nominatur in Iliade, & Odyss. *παλαί-*

φρον, πολύτλας: & ab alijs πολυτλήμων.

NON EST APTVS EQVIS] locus est id. d. vbi sic Telemachus, *Εὐδ' Ἰθάκη ἔτ' ἀρδρόμοι εὐρέες, ἔτε πλειμὸν Αἰγίβοτες, καὶ μάλλον ἐπὶ ἑατος ἰπποβότσιο*. Οὐ γὰρ πρὸς νήσῳ ἰππῆλατος, ἔδ' εὐλεμων, Αἰθ' ἀλὶ κεκλιαται, Ἰθάκη δὲ τε καὶ πρὸς πασσῶν. id est, in Ithaca autè neque apta sunt ad cursum spatia, neque prata. Quin aspera est, & à capris depasta, & tamen gratior, quam si equos pasceret. Nulla enim insularum est, quæ in mari iacent, planis spaciis porrecta, & equis agitan dis apta, neque pratis abundans, & herbosa: Ithaca autem omnium minimè. sic Aristoteles lib. 1. de arte dicendi, *τὰ ἀρμόττοντα*, id est, quæ nobis accommodata sunt, bona esse dicit. contraria ergo mala.

PORRECTVS SPATIIS] loca porrecta a Julio Cæsare dicuntur lib. 2. de bello Gallico, neque montibus intersepta, neque siluis impedita. sic enim loquitur ille, *Cum se illi identidem in siluas ad suos reciperent, ac rursus è silua in nostros impetum fecerent, neque nostri longius, quam, quem ad finem porrecta, atque aperta loca pertinebant, &c.*

PRODIGVS HERBÆ] largè herbam efferens: herba abundans, herba ferax. suprà *Arca-nique fides prodiga*. Od. 18. lib. 1.

REGIA ROMA] vt epist. ad Bullatium, *Cræse Regia Sardis*. Oda. 3. li. 4. *Roma principis vrbiū, &c.*

IMBELLE TARENTVM] otiosum, quietum, à bello vacuum, & voluptarium: quod declarat M. Tull. ep. ad Trebatium, *Indicauit mihi Pansa meus Epicureum te esse factum. O castra praclaræ: quid fecisses, si te Tarentum, & non Samarobrinam misisses?* Tum Athenæus lib. 4. sic scribit de Tarentinis, *λέγουσι καὶ τὸν πνα λόγον οἱ Ταρεντινοὶ, τὸς μὲν ἄλλως ἀνθρώπους διὰ τὸ φιλοπονεῖν, καὶ ἀπὸ τῆς ἐργασίας διαπερβεῖν, ἀπὸ τῆς κενῆς ἕως τὴν αὐτὸς δὲ διὰ τῆς σιωπῆς, καὶ τῆς ἡδονῆς, ἔμμελλεν, ἀλλ' ἤδη βιάσθαι*. id est, Dicunt & hoc Tarentini, alios quidem homines, propterea quòd industrij & laboriosi sunt, & in opere faciundo assidue versantur, parare se ad viuendum: se autè propter molles concubitus, & voluptates, non constituturi in futurum, sed iam viuere.

PHILIPPVS] L. Philippus eloquentia, grauitate, florentissimus ciuitatis, vt ait Cic. orat. pro Quinctio. de eodem sic in Bruto, *Dnobis igitur summis, Crasso, & Antonio, L. Philippus proximus accedebat, &c.* hic dicebat, se tum, cum brachium concalfecisset, solere pugnare, vt scribit M. Tullius 2. de Oratore.

HORAM] dici. dies enim in duodecim horas inæqualeis diuidebatur. sat. 5. lib. 1. *quarta vix demum exponimur hora.*

CARINAS] hac in vrbe regione Philippi domus erat. ibidem etiam Ciceronis: ibidem & Pompeij Magni. notus iocus Sex. Pompeij in M. Antonium, qui domum Pompeij occuparat. quæ referunt cum alij, tum Plutarch. in Anton. & Paterculus. Paterculi verba sunt hæc, *haud absurdè Sex. Pompeius, cum in nauis Casarem, & Antonium cena exciperet, dixit, in Carinis suis se cenam dare. Carinas, lautas appellat Virg. libr. 8. Encid. ibi, passimq, armenta videbāt, Romanòs foro, & lautis mugire Carinis: vel propter ædificiorum elegantiam* (inquit)

A (inquit Seruius) vel propter Augustum, qui à Curriis veteribus natus est, & in Carinis nutritus ac sublati. dictæ autem Carinæ à carinarum nauis similitudine.

ADRASVM QVENDAM] ex libris veteribus alij habent *Arrasum*, alij *Adrasum*, alij *Ab-rasum*.

TONSORIS IN VMBRA] in officina, in pergula, in umbraculo. Sed cur vacua? quia ad tonforum officinas solent cōuenire loquaces homines & otiosi. lege annot. ad versum illum sat. 7. lib. 1. *Omnibus & lippis notum & tonforib. &c.*

DEMETRI] inquit Philippus Demetrii dominus.

PVER HIC] Demetrius, seruus Philippi. Ode 38. li. 1. *Persicos odi, puer, apparatus.* sat. 6. li. 1. *Cum Tiburte via pretorem quinque sequuntur Te- pueri lasanum portantes.* Oda 19. lib. 3. *Da noctis media, da puer auguris Murena.* epist. 2. li. 2. ver. 2. *Si quis forte velit puerum tibi vendere, &c.* sat. vlt. lib. 1. versu vlt. *Ipser, atque meo citus hac subscribe libello* sat. 7. lib. 2. *an hic peccat sub noctem qui puer vna furtiuam mutat strigilem, &c.*

B **CVLTELLO PROPRIOS PVRC.**] quidam libri veteres habent *Cultello proprio*: in his Nicotianus vnus. præterea nonnulli alij habent *refecantem* pro *purgantem*. sed hoc *refecantem*, tamquam ex annotatione natum, refeco, ac reijcio. *proprio*, probò, vt cohæreat cum voce *cultello*.

NON LÆVE] non stultè, & otiosè. Virg. in Tyro, *Si mens non laua fuisset.* Catull. in Cæsarem, *an hac sinistra liberalitas, Parum expatruuit?* Horat. in epist. ad Pison. *o ego laeus, Qui purgo bilem sub verni temporis horam:* & læuum tempus pro inopportuno, sat. 4. lib. 2. *cum te sic tempore lauo Impellarim.*

ABI, QVÆRE, ET REFER] & refer, ad me scilicet, id est, mihi renuntia. mira breuitas, vt tertio abhinc versu, *It, redit, & narrat.*

VNDE DOMO, QVIS?] sic loquitur Virg. *Æneid. 7. Qui genus? unde domo? pacemne huc fertis, an arma?* Proper. lib. 2. *Qualis, & unde genus: qui sint mihi, Tulle, Penates.*

C **CVIVS FORTVNÆ**] diues, an pauper. M. Tull. epist. ad Q. Valerium Q. F. lib. 13. *Gransif- simum autem est, cum superior factus sit ordine, infe- riorem esse fortuna.*

PRÆCONEM] præconis munus erat in comitiis tribus citare: qui magistratus essent creati, renuntiare: leges, quæ suadebantur pronuntiare: in iudiciis, iudices, testeis, reos citare: in auctio- nibus, rerum pretia declarare.

TENVI CENSV] tenui re familiari, tenui fortuna. census est, quantum quis ex omnibus suis bonis auctione facta venditis, reficere potest.

ET CESSARE] & feriari interdum: non semper esse occupatum in re quærenda, & negotio gerendo, *χολαίειν.*

ET QVÆRERE, ET VTI] quærit rem aua- rus, sed non vitur: vt sat. 3. lib. 2. *Qui nummos, aurumque recondit nescius vti Compositis, metuens- que velut contingere sacrum.* & epist. de arte poet. *Quærit, & inuentis miser abstinet, ac timet vti.* hic

Mena autem rem quærebat, & rebus quæsitis, ac D partis utebatur.

GAVD. PARVISQVE SODAL.] in quibus- dam codicibus distinctionis nota ponitur post particip. *Gaudentem*. ea autem tollenda est. sat. 5. lib. 2. *Gaudentem nummo.*

ET LARE CERTO] domicilio certo, ac sta- bili, non vita vaga.

ET POST DECISA NEGOTIA] & nego- ciis suis transactis, & confectis.

CAMPO] Martio. in quo complura ludorum genera exercebantur. Horat. epist. de arte poet. *Ludere qui nescit, campestribus abstinet armis.* ho- mines otiosos, & feriarios in campo Martio fre- quenteis esse consueuisse, declarat M. Tullius in oratione pro P. Quinctio, *Vixit enim semper incul- tē, atque horridè, natura tristi, ac recondita fuit: non ad solarium, non in campo, non in conuiuio versatus est.*

SCITARI LIBET EX IPSO] non est mihi satis ex te audire: volo ex ipso Mena quærere. ver- ba Philippi.

QVODCVMQVE REFERS] quidam libri vet. habent *quacumque refers.*

BENIGNE, RESPONDET] id est, si con- iuncte legamus, liberaliter respondet, vt loquitur Cæsar lib. 4. de bello Gall. *quibus pacem, atq. ami- citiam petentibus, liberaliter respondet.* Sallust. de bello Iugurth. *Ad ea Iugurtha, tamesi regem fiet a lo- cutum intelligebat, tamen pro tempore benigne respon- det.* Terent. Phorm. *benigne dicis.* M. Tull. ad Attic. lib. 7. epist. ad Pomp. *cum pacis condiciones ad te afferri, a teque ad ea honorificè, & largè responderi viderem.* Idem ad Q. frat. li. 1. *Pompeius per benigne mihi respondit.* Muretus putat etiam hoc loco, ad- uerbiū *benigne*, seorsum legendum, cui assentior. Qui autem respondet, *benigne*, honestè recusat: quo modo etiam nos nostro sermone loqui- mur, *Je vous remercie*, cum aliquid ab altero delat- tum, aut oblatum recusamus. sic sæpe Terentius, *rectè* vsurpat, pro negationis particula: fortasse ominis causa. nam Romani mali ominis vitandi causa non temere negabant. sic etiam Græci, vt apud Aristoph. *καλῶς, & παρῶ:* id est, rectissime, lau- do. quibus tamen verbis se recusare, atque asper- nati significat.

NEGAT ILLE MIHI?] Verba Philippi. Itane est? negat ille mihi se venturum?

NEGAT IMPR.] respondet Demetrius. negat improbè, & pertinaciter. in eo se impro- bum præbet, quòd negat: & vel tuam voluntatem non curat, vel te fugit, ac reformidat.

TVNICATO] qui tunicis, non togis, propter egestatem, utebatur.

SCRUTA] vetera, & fracta ferramenta, pan- nos veteres, vasa dimidiata, & similia. Lucillius apud Gell. lib. 3. *Quidni? & scruta quidem vt ven- dat scrutariū laudat. Praefractam strigilem, soleam improbu dimidiatā.* *χρῆμα* & *χρητήριον* nominat Græci, vnde *χρητῶν*, qui vasa fracta, & similia vendit.

OCCVPA T] appellat eum improuidò, oppri- mit imparatum, & necopinantem: vel anteuertit, & salutat prior, vt subiungit.

MERCENARIA VINCLA] occupationes mercena-

A mercenarias, & præconias. erat enim præco: & mercede conductus, interdum merceis venaleis prædicabat.

PROVISISSET] mendosè in nonnullis libris legitur *pravidisset*, cum sit legendum *provisisset*: id est, prævisisset, seu antevisisset: quo verbo utitur Ter. Andr. *Provisio quid agat Paphilus*. idè Adolph. *Hera, ego hinc ad hos provisam, quam mox virginem arcessant. provisio autè duo significat*, (inquit Don.) procedo, & cum processu, video. Plaut. in Stich. *more hoc sit, atque est ita, mea sententia, si quem hominem expectant, eum solent provisere.*

POSTNONAM] tribus horis ante solis occasum.

DICENDA, TACENDA] *ἰνῆ, καὶ ἀπὸνῆ*: ut fit in libero conuiuio, & apud eum, qui nobis suspectus non est, & cuius fide & amicitia ita confidimus, ut non vereamur, ne, quæ liberius locuti fuerimus, foras efferantur.

SÆPE OCCULTVM] ad hamum sæpè occultatum, quo Mena tanquam piscis, caperetur.

B VISVS] subaud. est, ut sæpè aliàs. *decurrere* autem, est è loco superiore currere. quamquam piscatores aiunt, pisces ad hamum venire aduerso flumine.

ETIAM CERT. CONV.] sic habent omnes libri manuscripti, ubi vulg. *etiam*, vna voce, minus rectè: quamquam *etiam* ferri potest.

INDICTIS] ferijs Latinis, quæ à Consule indicebantur, seu imperabantur. harum feriarum (ut scribit Dionys. libr. 4.) participes erant vrbes Latinae quadraginta septem: vel, ut alij volunt, sexaginta septem: quibus diebus taurus communiter ab omnibus immolabatur, eiusque tauri singula ciuitates partem ratam capiebant. fiebat porro hoc sacrificium in monte Albano Ioui Latiali. sacrificium ipsum Latiar appellabatur, à Tarquinio Superbo institutum. Quoniam autem Latij principatum populus Romanus obtinebat, iccirco taurum illum macabant sacerdotes, & pontifices Romani. Appellatur à Macrobio libr. 1. Saturn. cap. 16. hæ feriae etiam conceptiuae, quia à magistratu, videlicet consule, in dies certos concipiebantur. Varro libr. 5. de lingua Latina, *Similiter Latinae feriae, dies conceptiuae, dictus à Latinis populis, quibus in Albano monte ex sacris carnem petere fuit ius cum populo Rom. a quibus Latinae feriae dicuntur.*

IMPOSITVS MANNIS] vetus equis pusillus, seu subblatus in equos pusillos. sic loquitur Virg. Georg. 3. *Frena Pelethronij Lapithæ, gyròsque dedere, Impositi dorso, atque equitem docuere sub armis Insultare solo, &c.* & Cæsar libr. 1. de bello Gall. *omnibus equis Gallis equitibus detractis, in eos legionarios milites legionis decima imponere.* de mannis supra ad Od. 23. libr. 3.

DVM SEPT. DONAT SEST.] id est, septè millia sestertium nummum, quæ centum & septuaginta quinque aureos nostros efficiunt. Sed quoniam quidam viri docti scripserunt, sestertia, & sestertius idem valere, minuenda est hæ opinio, & hic error eripiendus est hominibus: Budæus denique noster, quem illi reprehenderunt,

defendendus, primùm autem constituendum est, quid sit sestertius. Valet igitur idem sestertius, quod nummus, & sestertius nummus: id est, duo asses, & semis: seu duæ libræ, & dimidia. nam a libræ valebat. iccirco ita notabatur sestertius ab antiquis, LLS. vel sic HLS. posterius tamen notari ceptus est hoc modo IIS. quæ nota significat, nummum illum sic signatum valere duos asses & semissem. Atque hac nota signatum sestertium nummum æreum inspiciendum dedit mihi Clemens Teueninus, & alterum argenteum. Idem duos alios nummos argenteos ostendit, quorum alter sic erat notatus V. quæ nota significat valere quinque asses, seu duos sestertios, id est, dimidiam partem denarij: alter sic, X: quæ significat valere denarium, id est, decem asses, seu quattuor sestertios. dictus autem sestertius, *quasi semis tertius* (inquit Varro libr. 5. de lingua Lat.) *dipondius enim, & semis, antiquus sestertius est.* estque quarta pars denarij. Nam denarius quattuor sestertios continet. Quod & Sosipater confirmat libr. 1. instit. gramm.

his verbis. *Sestertius autem unde appelletur, solet quari: quod manifestum erit, si sciamus, apud antiquos denarium decem asses habuisse. Ideoque in rationibus faciendis denarium decussit X. inductum notamus. Cuius quarta pars dipondius semis, sestertius dicitur, quod de tribus assibus semis deficiat.* Denique & nota nihil aliud, quàm dipondium & semissem ostendit LLS. quod si sestertius ad rationem monetæ nostræ Gallicæ redigatur, quinquaginta circiter sestertij, aureum hodiernum scutatium constituent: denarius autem erit ferè duodecima pars nostri aurei. Atque hæc de sestertio, & denario perspicua esse poterunt exemplis. M. Tull. frumentar. *Quid ergo à me tibi nummorum dari potest, cum senatus tibi quaternos nummos dederit? quid poscat, attendite. & vos queso simul indices, æquitatem prætoris attendite. Quaternos LLS, quos mihi senatus decreuit, & ex erario dedit, ego habeo, & incistam transferam ex fisco. Quid postea? quid pro singulis modijs, quos tibi impero, mihi octonos LLS dato. qua ratione? quid queris rationem?*

non tantam rationem res habet, quantam utilitatem, atque prædam. Dic (inquit ille) planius. Senatus te voluit mihi nummos dare, me tibi frumentum metiri: tu eos nummos, quos mihi senatus dare voluit, ipse habebis? à me cui singulos denarios dari oportuit, binos auferes? &c. Ex hoc loco intelligi potest, quattuor sestertios vni denario pares esse, si conferas illa verba, *pro singulis modijs, quos tibi impero, tu mihi octonos LLS dato, cum his, à me cui singulos denarios dari oportuit, binos auferes?* Denique sestertius ferè duos asses cum dimidio valebat. assem autem constat tertiam partem solidi Gallici, seu solidum Venetum valuisse. Suetonius scribit C. Iulium populo Romano hortos circa Tiberim publicè, & viritum trecenos sestertios legauisse. quæ summa æstimatione æqualis ferè est sex aureis Gallicis scutatis hodiernis. at si ciuibus Rom. singulis trecena sestertia legata essent, sena circiter millia aureorū scutatorum nostratum eis legata fuisset

A fuisse intelligerentur: quam summam neque populo Ro. viritim legatam esse, neque si legata fuisset, ex bonis C. Iulij Cæsaris redigi potuisse credibile est. Sestertium igitur dicimus mille sestertios nummos valuisse. id planum fiet exemplis, quorum id primum sit, quod nobis hic locus suppeditat. Quæ nam fuisset hæc Philippi in Menam liberalitas, si septem sestertios nummos, id est, vix octodecim solidos, seu marketos Venetos, aut sex Gallicos ei donasset, totidemque mutuos dedisset? Idem Horat. epist. ad Iul. Florum, lib. 2. epist. de quodam Luculli milite, qui castellum Mithridatis munitissimum ceperat, *Clarus ob id factum donis ornatur honestis, Accipit & bis dena super sestertia nummum.* nonne ridicula fuisset Luculli in militem illum siue Valerianus fuerit, siue quis alius, munificètia, si viginti sestertios, id est xx. Carolinos nostros, ei donatos intelligeremus? quòd si quis quærat quid sibi velit vox *nummum*, dico bis dena sestertia nummum positum esse, pro eo, quod est, bis dena, seu xx. millia sestertiùm nummum. atque ita locutus est M. Tull. Verr. de iure dicundo. *Redeunt illi Rhegio Siracusas: queri cum multis, ita ut sit, incipiunt, sese LLS LXXX. nummum frustra dedisse.* id est, octoginta millia sestertiùm nummum. Idem Horat. sat. 3. lib. 1. *decies centena dedisses Huic paruo paucis contento: quinque diebus Nilerat in loculis.* decies centena sestertia, seu decies cetera sestertiùm millia, nostra ratione valent circiter xxv. aureorum hodiernorum millia. Ostendamus etiam ex M. Tullio, sestertium valere mille sestertios. Verr. de iure dicundo, *Dicebant quantum cuique eius iussu nummorum esset datum: gemebant Syracusani: sed tamen patiebantur: repente recitatur vno nomine LLS CCL. millia iussu pratoris data.* sequitur mox aliis verbis eadem sententia. *numerantur illa LLS ducenta quinquaginta Siracusanis. ea quemadmodum ad istum postea per pseudothyrum reuertantur, tabulis vobis & testibus iudices planum faciam.* Idem epist. lib. 5. ad Rufum, *Reliquum est de sestertiùm centum millibus, de quibus memini mihi a te Myrina literas esse allatas, non mei errati, sed tui, in quo peccatum videbatur esse, si modo erat, fratris tui, & Tullij.* eadem epistola mox eandem summam iterat aliis verbis. *Quòd si mihi expensa ista sestertia centum tulisses, tamen, quæ tua est suauitas, quique tuus in me amor, nolles à me hoc tempore, estimationem accipere.* En, quæ suprâ sestertiùm centum millia dixit, hic sestertia centum appellat. Idem Paradox. vlt. de Crasso, *capit ille ex suis pradiis sexcenta sestertia, ego centena ex meis.* nonne exploderetur, si quis diceret Crassum ex suorum prædiorum fructibus sexcentos sestertios duntaxat, M. Tull. ex suis centum refecisse? Idem ad Attic. lib. 2. *de Terentia autem (mitto cetera, quæ sunt innumerabilia) quid ad hoc addi potest? scripseras, ut LLS XII. permutaret: tantum esse reliquum de argento. misit illa CCCC. (id est, decem millia) mihi, & ascripsit tantum esse reliquum. Cum hoc tam paruum de paruo detraxerit, perspicias quid in maxima refecerit? Queritur his verbis M. Tull. de Terentia, quòd, cum ab ea expectaret xxi. millia sestertiùm, decem millia*

duntaxat miserit, & de tam parua summa, vide- **D**
licet, duodecim millibus sestertiùm, duo millia detraxerit, id est, ex trecentis aureis nostris, quinquaginta. quis erit tam excors, qui hoc loco sestertia duodecim idem esse dicat, quod sestertios duodecim, cum ex sestertiis nummis xii. nullo modo duo sestertiùm millia detrahi possint? Accedant superioribus exemplis alia ex Catullo, Salustio, Martiali. Catullus igitur ad Furium, *Furi, cui neque seruus est, neque arca, Nec cimex &c. Hæc tu commoda tam beata, Furi, Noli spernere, nec putare parui: Et sestertia, quæ soles precari Centum, desine: nam sat es beatus.* Non est profectò verisimile, hunc Furium à Diis immortalibus centum sestertios, id est, vix duos aureos hodiernos optare in animum vnquam induxisse. Quid? in eo epigrammate, quod scripsit idem poëta ad Silonem lenonem, *Aut sodos, mihi redde decem sestertia Silo, &c.* decem sestertia, decem sestertios nummos interpretabimur, vt dicamus Catullum vix quintam partem aurei nostri huic lenoni dedisse ea lege, vt puellam ab eo acciperet, deinde ab illo delulum, tantillam pecuniam repoposcisse? Sallustius de coniurat. Catil. scribit, si quis quid indicasset de coniuratione, quæ contra repub. facta erat, præmium seruo libertatem, & sestertia centum: libero, impunitatem eius rei, & sestertiorum ducenta millia senatum decreuisse. quid minus credibile, quàm sestertios centum, pecuniam vilissimam, cum libertate, re omnium carissima, senatum coniunxisse? Martialis (vt est in epigrammate quodam libr. 6.) sex sestertia à Pæto petiuerat: ille non negauerat quidem, sed longo post tempore tradiderat: Martialis in eum sic scribit, *Sex sestertia si statim dedisses, Cum dixti mihi, sume, tolle, dono: Deberem tibi, Pæte, pro ducentis. At nunc cum dederis, diu moratus, Post septem, puto, vel noue kalendas, Vis dicam tibi veriora veris? Sex sestertia, Pæte, perdidisti.* non sit profectò audiendus, qui dicat, Martialem sex sestertios à Pæto vnquam petiuisse, vix nonam aurei nostri partem: aut, cum eam pecuniolam accepisset, tanti eam fecisse, vt Pæto scriberet, eam iccirco illi periisse, quòd serò liberalis fuisset. **E**

F
Ex NITIDO FIT RVSTICVS] *ex nitido*, id est, vrbano, & bene habito, *fit rusticus*, id est, impolitus, scaber, horridus & obsoletus. Vrbani enim homines magnam partem cultiores, comtiores, mundiore, ac nitidiores rusticis solent esse. rustici contra horridi, scabri, inculti, strigosi, & illoti. sup. epist. 3. *Me pinguem & nitidum bene curata cute vises Cum ridere voles, &c.* Nitidus autem non eum tantum significat, qui in victu mundus, & minimè sordidus est, verum etiam qui in sumtu faciendo elegans, & minimè parcus est. Plaut. Aulul. *Tamen e meo quidem animo, aliquanto facias rellius, Si nitidior sis in filia nuptiis.*

SVLCO ET VIN. CREP. MERA] nihil aliud loquitur, nihilque aliud habet in ore, quam sulcos, & vineta. M. Tull. ad Attic. lib. 9. *Dolabella suis literis Idibus Martij datis merum bellum loquitur.* vide quæ notauit ad Od. 1. 8. lib. 1. de verbo *crepandi*. Vineta autem, loca sunt vitibus confita. sup. epist.

A epist. ad August. *Vt vineta egomet cadam mea.*

V L M O S] quibus maritantur vites alioqui viduis. vide supra annotationem ad illum locum, *Altas maritat populos.* Od. 2. epod.

S E N E S C I T] maceratur, tabescit, conficitur. Cicero pro Sextio, *otio, & tranquillitate reip. connefcebat.* ita senium pro re odiosissima, tardique plenissima usurpatur. Cæcilius, *Tibi ego Antipho has sero. Senium est, cum audio.* Plautus in Stich, *Heret vite me soror saturant: hæ mihi diuidia, & senio sunt.* Horat. epist. ad Loll. 2. *inhumana senium depone camæna.*

V E R V M, V B I O V. F. M. P. C A P.] non dissimile est exemplum illud apud Xenophontem *Κύριος παύδ.* li. 8. vbi Pheraulas, qui ex paupere diues à Cyro factus erat, desiderio tandem pristinae tranquillitatis, & quietis affectus, & curatum, ac molestiarum, quas sibi diuitias importasse querebatur, multitudinem offensus, omnium bonorum suorum possessionem in Sacam transfert, hoc sibi tantum excipiens, vt ab eo, tamquam hospes, atque etiam parcius, minusque eleganter, ac sumtuosè, quam hospes, alatur. Inter cetera autem diuitiarum incommoda, hoc quoque commemorat, quod necesse sit homini diuiti sæpe ab aliquo aut afferri oueis aliquot à lupo iugulatas, vel bouem è prærupto, & præcipiti loco delapsam: aut nuntiarum iumenta in morbum incidisse. verba Xenophontis, quæ ad hunc locum pertinent, sunt hæc, *ἡκεί δὲ πρὸς ἡ τῶν παροχῶν λευκομένα φέρων, ἢ τῶν βοῶν κατὰ κρημνισμένας, ἢ τῶν φάσκων ἐπιπτοκέναι πρὸς κτήσιν. ὡς μοι δοκῶ, ἔφη ὁ φερῶν, καὶ διὰ τὸ πολλὰ ἔχειν, πλείονα λυπεῖσθαι, ἢ παροχῶν διὰ τὸ ὀλίγα.* id est, venit autem aut oueis eas, quæ à lupo morsæ, vel iugulatae sunt afferens, aut boues, quæ præcipites è saxo deciderunt, aut nuntians in pecora morbum aliquem inuasisse. Itaque mihi videor, inquit Pheraula, pluribus nunc molestiis affici propterea quia multa possideam, quam antea, quia pauca haberem.

S P E M M E N T. S E G.] id est, minus reddidit, quam sperauerat agricola, spem fefellit, vt supra Od. 1. lib. 3. *Fundusque mendax arbore nunc aquas culpante, nunc torrentia agros sidera.*

B O S E S T E N E C T V S] bos arator: *Βοῦς ἀροτήρ.* Prisc. libr. 9. docens, necatum ferro, necatum verò, alia vi peremptum intelligi, hunc locum testem producit, sic Liuius, *fame, frigore, illuue, squallore enecti.* M. Tull. Tuscul. 1. *siti enectus Tantalus.*

M E D I A D E N O C T E] sic loquitur supra ep. 2. *surgunt de nocte latrones.* & sat. 3. lib. 2. *Vnde vxor media currat de nocte vocata.* & satyr. vlt. eiusd. lib. *De medio potare die.* & epistol. 14. quæ est ad Villic. *Quem bibulum liquidi media de luce Falerni, &c.* de media nocte autem, de medio die, de meridie, id est, aliquanto post mediam noctem, mediū diem, meridiem. sic M. Tull. pro Murena, *Vigilas tu de nocte, vt consultoribus tuis respondeas.*

S I M V L] simulatque, vt sæpe alibi.

S C A B R V M] horridum, squallidum, incomitum, impexum, qui antea erat nitidus, pexus, mundus, comtus.

I N T O N S V M] capillus intonsus, præterquam

in pueris, maroris, & luctus, & vitæ tristioris erat argumentum. Suet. in Aug. *Adeo namque consternatum ferunt, vt per continuos menses, barba, capilloque summissa, caput interdum foribus illideret.* vide quæ notauimus ad illum locum sat. 3. lib. 2. *sapientem pascere barbam.* Sed Aristotel. Rhet. 1. scribit pulchrum esse Lacedæmone, comam alere, ac producere. libertatis enim signum esse, quia non sit facile ei, qui sit capillatus, quicquam illiberale, aut mercenarium facere: *ὁν Λακεδæμονιοι κομῶν καλὸν ἔλευθερίας γὰρ σημεῖον. ἢ γὰρ ὅτι κομῶνται ῥᾶδιον ἢ δὲν ποιῆν ἔργον θητηκόν.*

D V R V S] durus dicitur hoc loco nimis in negotio gerendo occupatus, nullū à labore vacuū tēpus intermittens, ab omnibus voluptatibus, & animi oblectationibus abstinens, homo ferreus, & pæne dicā inhumanus, doloris sensu carens, sic ep. ad Quint. hoc eod. lib. *sine pascat durus, aréiq.* aliter sat. 2. lib. 1. *Sub patribus duris ironum.*

V V L T E I] Vultei dissyllabum est. notat Prisc. lib. 7. & producit testem hunc versum. Sic & Pompei, à recto Pompeius. Od. 7. lib. 1. *Pompei meorum prime sodalium.*

V E R V M M I H I P O N E R E N O M.] sic habent omnes ferè libri veteres, cum vulgati habeant *discere nomen.* ponere autem, id est, imponere. sic sat. 4. lib. 2. *Ponere signa nouis præceptis.*

Q V O D T E] id est, propter quod te obsecro, vt me reddas vitæ priori. sic Virg. lib. 6. *Æn. Quod te per cali iucundum lumen, & auras, Per genitorem oro, per spem surgentis Iuli, Eripe me his iniuste malis.*

D E O S Q V E P E N A T E I S] Cicero libro de natura Deorum 2. *Penates à penu ducti sunt. est enim omne, quo vescuntur homines, penu: aut ab eo, quod penitus insident.* Habebat autem suos quisque deos Penateis domi suæ. Idem pro domo sua. *Quid est sanctius, quid omni religione munitius, quam domus vnus cuiusque ciuium? hic ara sunt, hic foci, hic Diij penates, hic sacra, religiones, caremonia continentur, &c.* idem Lares familiares dicebantur. Hor. sat. 5. lib. 2. *dulcia poma, Et quoscūque feret cultus tibi fundus honores, Ante Larem gustet venerabilior Lare diues.* Iterum M. Tull. in orat. pro P. Quinctio, quos appellauerat paullo antè deos Penateis, eodè paullo post Lares familiares dicit his verbis. *At hic quidem iam de fundo expulsus, iam à suis Dijs Penatibus eiectus esset. idem infra. illud dico, dominum expulsus esse de prædio, domino à familia sua manus allatas esse ante suos Lares familiares.*

Q V I S I M V L A S P E X I T, Q. D.] sic habent omnes libri manu scrip. & item vulgari. Nonnulli tamen legi volunt, *Qui semel aspexit, &c.* & ita hunc locum explicant: qui semel aspexit, quantum d. p. distent, is mature redeat. Ego nihil mutandum censeo, & hæc verba sic declaro: Qui, Philippus, simulatque aspexit, id est, cognouit, seu cōsiderauit, quantum dimissa, id est, relicta, distent à petitis: subintell. dixit ea, quæ sequuntur *mature redeat Vulteiis*, ad prius vitæ genus scilicet, seu ad pristinum vitæ institutum, siue in urbem: repetatque, ea, quæ reliquit. Hæc autem ita dicuntur à Philippo, vt imperante alicui suorum, det operam, vt redeat Vulteiis: videat eius rationes, &

A accipiat : agatque cum eo liberaliter, vtille primo quoque tempore omni negotio & molestia, & cura vitæ rusticæ solutus ad vitam priorem reuerti possit. Non erat enim consentaneum L. Philippum, clarissimum virum, & in repub. occupatissimum, cum Vulteio rationem inire & συναρρολογεῖν. Itaque dat alicui è suis negotium, vt eū quàm primùm dissoluat.

MATURE REDEAT] inquit Philippus, redeat quàm primùm in urbem: & quàm primùm repetat ea, quæ reliquit.

MET. SE QV. SVO M. AC P. V. EST.] verum est, id est; par est. vt sat. 3. lib. 2. *An, quodcunque facit Macenas, te quoque verum est, Tanto dissimilem & tanto certare minorem?* monet autem prouerbium, vt id vitæ genus vnusquisque sequatur, quod sibi aptum sit.

§ AD CELSVM ALBINOUANVM.

B **CELSE** gaudere, & bene rem gerere Albinouano

Musa rogata refer, comiti, scribæq; Neronis. (chraminantem,

*Si quæret, quid agam: dic multa, & pul-
Viueret nec rectè, nec suauiter: haud quia
grando*

*Contuderit viteis, oleamq; momorderit
estus:* (in agris:

*Nec quia longinquis armentum ægrotet
Sed quia mente minus validus, quam cor
pore toto,*

*Nil audire velim, nil discere, quod leuet
agrum:*

C *Fidis offendar medicis: irascat amicis,
Cur me funesto properet arcere veterno:
Quæ nocuere sequar: fugiam, quæ profore
credam:*

*Roma Tibur amem ventosus: Tibure
Romam.*

*Post hæc, vt valeat: quo pacto rem gerat,
& se:* (horti.

*Vt placeat inueni, percontare, utq; co-
Si dicet rectè: primùm gaudere: subinde
Præceptum auriculis hoc instillare me-
mento:*

Vt tu fortunam, sic nos te, Celse, feremus.

CELSE GAVD. ET BENE REM GER. **D** &c.] Græcorum more locutus est, κέλεω χαίρειν, καὶ εὖ πράττειν, &c. ordo est, ô musa à me rogata refer, id est, renuntia salutem Celso, qui me prior saluere iussit. Plato in Charmide improbat hanc Græcorum salutationem, χαίρει, id est gaude: aitque multo præstare ita salutare, σωφρόνει, quod idem valere dicit, atque γῶθι σταυρὸν, id est, nosce te ipsum.

COMITI, SCRIBÆQVE] notandum, inferiorem amicum, comitem nominari: scribam autem cum accipio, qui scribendis litteris ab amico potentiore præpositus est.

MINANTEM] præ me ferentem, promittentem, iactantem, sic loquitur sat. 3. lib. 2. *Atqui vultus erat pulchra, & præclara minantis,* id est, de te promittentis. atque eadem est interdum verbi ἀπειλεῖν apud Græcos significatio. Homer. ὁδύσοθ. Ἡμῶν ἀπειλήσας βῆταρμονας εἶναι ἀέλιος. id est profecto minatus es saltatores esse optimos. iungit item hoc verbum cum accusandi casu Od. 28. lib. 1. *Sic quodcunque minabitur Eurys Fluctibus Hesperis, &c.*

NON QVIA GR. CONTVDERIT VITEIS] nomē Græcum χαλαροποιῖαν videtur expressisse. translātè dictum illud sat. 7. li. 2. *postquam illi iusta podagra contudit articulos, &c.*

MOMORDERIT] affecerit, læserit. alibi ad frigus trāstulit, vt sat. 6. lib. 2. *Matutina minus cantos iam frigora mordent.* epistol. 16. translātè dixit, *Mordeat opprobrijs falsis, mutemque colores?*

ÆGROTET IN AGRIS] sic est scriptum in duob. cod. Vatic. & Iann. Faer. Torn. Rain. Card. Russ. Nicot. Cleric. ceteris. vulgati autem habent, *in aruis.*

MENTE MINVS VALIDVS] animo æger potius, quàm corpore. Hippocr. aphorism. γῶμῃ νοσέων.

CVR ME FUNESTO, &c.] hæc ita sunt accipienda, quasi pronuntientur ab Horatio offenso, atque irato: vel *cur hoc loco valet*, propterea quod, cuius rei exempla sunt ratiōra. M. Tull. ad Att. lib. 3. *Quod me accusas, cur hunc meum casum tam grauitè feram, debes ignoscere.* frequentiora sunt illa M. Tull. ad Cælium lib. 2. *Quid ergo accidit, cur cōsiliū mutarem? nonne omnia potius, cur in sententiā permanerem?* & lib. 2. *accus. tamen digna causa esset, cur inimicitias hominis improbiissimi susciperem.* & pro Sextio. *male dicit Sabino, homini Reatino, cur tam temerè exclamarit occisum.* Idem lib. 5. de finib. sub extrem. *nō pugnem cum homine cur tantum habeat in natura boni: illud urgeam,* &c. T. Liuius lib. 43. *Fecerit aliquid Philippus, cur aduersus eum armati, & bellum gerentem hoc decerneremus.* dixit autem *me arcere veterno* pro eo, quod est à me veternum arcere, per hypallagen: vt epistol. de arte poët. *classis Aquilombus arcet.*

VETERNO] lethargo: vnde, qui veternos à Latinis, lethargici à Græcis appellantur, qui veterno laborant. Horat. satyr. 2. lib. 2. *Vilethargicus hic cum sit pugil.* vtitur hoc nomine Cicer. epist. ad Cælium lib. 2. *erat in eadem epistola veternus ciuitatis.* & Cæli. ad Cic. 8. *nisi ego cum tabernarijs, & aquarijs pugnarem, veternus ciuitatē occupasset.* Virg. Georg.

A Georg. i. *Nec torpere gravi passus sua regna veterno.* funestum appellat hoc loco Horatius: stolidum Catullus in carmine ad Coloniā, *Sipote stolidum repente excitare veternum.* Est autem propriè veterinus morbus, quo quis somni necessitate (vita dicam) adamantina vrgetur, omnium propemodum rerum oblitus.

QVÆ NOC. SEQVAR: FVGIAM, &c.] ea sequar, quæ scio esse damnosa: fugiam autem, quæ mihi vtilia futura exploratum habeam. quod est incontinentis, seu impotentis, id est, eius, quem Aristoteles ἀκρατῆ nominat. dictus autem ex eo est quòd in illo partem animi meliorem, videlicet rationem, vincat deterior, nempe cupiditas, & libido. vide Arist. lib. 7. de morib. ad Nicom.

ROMÆ TIB. AM. VENTOS.] mobilis sim, & inconstans. simile illud est sat. 7. lib. 2. *Romæ rus optas, absentem rusticus urbem Tollis ad astraleuis.* infra epist. ad Mecen. 3. *plebem, ventosam* nominat. Sic apud Eurip. Hippoly. coron. nutrix ait Phædræ offendit presentibus, amare, quæ absunt, his verbis Οὐ δὲ σ' ἀρέσκει τὸ παρὸν τὸ δ' ἀπὸν φίλτερον ἦν.

B **ET SE] gerat.** Cicer. ad Matium lib. 2. epist. *Quoniam modo me gererem aduersus Cesarem, vsus tuo consilio sum.*

IUVENI] Tiberio Claudio Neroni.

VTQVE COHORTI] & quomodo cohorti placeat. sic autem habent libri veteres, pro quo vulgati, *atque cohorti*, minus rectè.

SVBINDE] deinde, vt satyr. 5. lib. 2. Sparge subinde.

INSTILLARE] tralatio est à rebus liquidis, quæ instillantur: vt satyr. 2. lib. 2. Cuius odorem olei nequeas perferre, &c. Caulibus instillat.

VT TV FORTVNAM.] suprâ Od. 27. lib. 3. *bene ferre magnam Disce fortunam.* quasi dicat: si secundam fortunam insolenter, & immoderatè ferres, nec nos insolentiam tuam feremus.

IX. AD CLAVDIVM

Neronem:

C **SEPTIMIVS, Claudii, nimirum intelligit vnus,**

Quanti me facias. nã, cùm rogat, & prece cogit (coner,

Scilicet, vt tibi se laudare, & tradere Dignū mente, domoque legentis honesta

Neronis:

Munere cùm fugi propioris censet amici: Quid possim videt, ac nouit me valdius ipso.

Multa quidem dixi, cur excusatus abire Sed timui, mea ne sinxisse minora putarer, (dus uni.

Disimulator opis propria: mihi commo-

Sic ego maioris fugiens opprobria culpa, D Frontis ad urbana descendendi premia.

quòd si

Depositum laudas ob amici iussa pudorè:

Scribe tui gregis hunc: & fortem crede, bonumque.

SEPTIMIVS] hic ille est Septimius, ad quem scripta est Oda 6. lib. 2. Septimi Gadeis adiure mecum, &c.

NAM, CVM ROGAT] secutus sum hoc loco & testimonium P. Vict. qui lib. Var. lect. xx. testatur ita scriptum esse in antiq. cod. & meam ipsius conscientiam, qui hanc scripturam offendi expressam in tribus cod. Vatic. & lannoct. Faer. Tornel. & Clericano, Nicotiano, Ruffard. meo. neque verò quemquam commouere debet alterum, cùm quod sequitur quarto ab hinc versu. est enim locutio ἀσύνδετος, hoc modo, cùm rogat, cùm censet me propioris, id est, interioris, seu intimi amici munere fungi, *Quid possim videt, &c.*

ET PRECE COGIT SCILICET] legenda sunt hæc continenti, & non intermisso spiritu. significat autem, amicorum, & virorū bonorum preces vim cogendi quandam obtinere apud nos: hoc modo, cùm rogat, & scilicet rogando cogit, &c. *quid possim videt.*

LAVDARE, ET TRADERE] id est, commendare, vt eum in fidem, & amicitiam tuam recipias. sic loquitur epist. ad Loll. 2. hoc libro, *Fallimur & quodam non dignum tradimus.* & sat. 9. lib. 1. *haberes Magnum adiutorem, posset qui ferre secundas: Hunc hominem velles si tradere.* M. Tull. epist. ad Cæs. lib. 7. *totum denique hominem tibi trado de manu (vt aiunt) in manum tuam istam, & victoria, & fide prestantem.* & ad Trebat. eod. lib. *sic eite commendauit, & tradidi, vt grauissimè, diligentissimèq. potui.* Sallust. coniur. Caut. ex epist. Ca. i. *Nunc Orestillam tibi commendo, tuaq. fidei trado.*

DIGNVM M. D. QVE L. H.] vel tamquam dignum mente, & domo Neronis, &c. vel reuera dignum Neronis mente, id est, animo, & domo, id est, familia, seu contubernio & conuictu. legentis honesta, id est, res honestas, & honestos viros eligentis, atque in suam amicitiam recipientis.

MVNERE CVM FVNGI PROPRIORIS] id est, cùm censet me vti munere, & fungi officio interioris amici, quid apud te possim, videt, &c. nemo enim quenquam opulento alicui, & potenti viro commendat, nisi qui apud eum gratia valeat, sitque ei pãne intimus.

NOVIT ME VALDIVS IP SO] perinde ac si diceret, non arbitror me tantum apud te valere, vt quemquam tibi commendare, & tradere conari debeam: sed ille tamè me rogat, vt id faciam, sibi que ita persuasit, me ab te impetraturum. valdius autem valet idem, quod magis, vt in epist. ad Pilones, *Valdius oblectam populum dimissa per aurem, &c.*

MVLT A QVIDEM DIXI, CVR] multas
Xx ij quidem

A quidem causas attuli, quibus hoc commendandi munus mihi ab eo impositum deprecarer.

SED TIMVI, MEA NE, &c.] id est, sed timui, ne ei vireis meas, meamque apud te gratiam nimis extenuare, & dissimulare viderer. talis describitur εἴρων ab Aristotele lib. 4. de morib. ad Nicomach. his verbis, ὁ δ' εἴρων δοκεῖ ἀρνεῖσθαι τὰ ὑπάρχοντα, ἢ ἐλάττω ποιεῖν, id est, dissimulator autem ea negare videtur, quæ in se insunt, aut minora fingere. sed hoc interest, quod εἴρων laudatur: dissimulator opis propriæ vituperabilis est, si suam opem dissimulat, ne alteri proffit. sic sat. 10. lib. 1. *Defendente vicem modò rhetoris, atque poëta, Interdum urbani parentis viribus, atque Extenuantis eas consultò.*

MAIORIS CVLPÆ] dissimulationis, & animi in officio tribuendo restricti, ac maligni. Est enim maior culpa, grauiusque peccatum nolle commendare aliquem virum bonum, & dignum amicitia potentium virorum, apud virum potentem, dissimulando suam gratiam, & extenuando suas vireis, quàm talem virum commendando, subimpudentem, & subaudacem ab illo potente viro existimari.

FRONTIS AD VRB. DESC. PRÆM.] ad impudentiam. urbani enim perfriictioris oris esse solent, quàm rustici: atque hanc impudentiam, quam frontis urbanæ præmium dicit, proximo versiculo *depositum pudorem* nominat.

SCRIBE TVI GREGIS HVNC] hunc ascribe in amicorum tuorum numerum.

ET FORTEM CR. BON.] *fortem*, vellaborum perferentem, & patientem, minimèque mollem & leuem. vel propriè ἀνδρείον, id est, ad omnia pericula subeunda promptum ac paratum. bonum autem, ἀγαθόν, ἐσθλόν, virum bonum.

X. AD FVSCVM

Aristium.

VRBIS amatorem Fuscum saluere iubemus

C Ruris amatores: hac in re scilicet vna Multùm dissimiles, ad cetera pane gemelli:

Fraternis animis: quicquid negat alter, & alter:

Annuimus pariter, vetuli, notiq; colūbi.

Tu nidum seruas: ego laudo ruris amœni

Riuos, & musco circūlita saxa, nemusq;

Quid queris? viuo, & regno: simul ista reliqui,

Quæ vos ad calū effertis rumore secūdo:

Vtq; sacerdotis fugitiuus, liba recuso:

Pane ego iam mellitis potiore placentis.

Viuere naturæ si conuenienter oportet:

Ponendæq; domo quærenda est area præmum:

Novistine locum potiozem rure beato?

Est vbi plus tepeant hiemes? vbi gratior aura

Leniat & rabiem Canis, & momenta

Cum semel accepit solem furibundus acutum?

Est vbi depellat somnos minus inuida cura?

Deterius Libycis olet, aut nitet herba lapillis?

Purior in vicis aqua tendit rumpere plumbum,

Quàm, quæ per pronum trepidat cum murmure riuum?

Nempe inter varias nutritur silua columnas:

Laudaturque domus, longos quæ prospicit agros.

Naturam expelles furca: tamen usque recurret:

Et mala perrumpet furtim fastidia vino,

Nescit Aquinatè potâtia vellera fucum,

Certius accipiet damnum, propiusve medullis:

Quàm, qui non poterit vero distinguere falsum.

Quæ res plus nimio delectauere secunda:

Mutata quatiens, siquid mirabere, pones Inuitus, fuge magna: licet sub paupere tecto

Reges, & regū vita præcurrere amicos.

Ceruus equum pugna melior communibus herbis

Pellebat: donec minor in certamine longo

Implorauit opes hominis, frenūq; recepit.

Sed postquam victor violens discessit ab hoste:

Non equitem dorso, nō frenū depulit ore:

Sic, qui pauperiē veritus, potiore metallis Libertate caret, dominum vehet improbus atque

Serviet

A *Seruiet aeternum, quia paruo nesciat uti.
Cui non conueniet sua res, ut calceus
olim,*

*Si pede maior erit, subuertet: si minor,
vret.*

*Latus sorte tua viues sapienter Aristi:
Nec me dimittes incastrigatum, ubi plura
Cogere, quàm satis est, ac non cessare vi-
debor.*

*Imperat, aut seruit collecta pecunia cui-
que,*

*Tortum digna sequi potius quàm ducere
funem.*

*Hac tibi dictabam post fanum putre
Vacuna,*

B *Excepto, quòd nò simulesse, cetera letus.*

VRBIS AM. FVSC.] Nos ruti amatores
Fuscum urbis amatorem salutamus.

AD CETERA PÆNE GEMELLI] id est,
pares maximè & similes. ductum à geminorum
similitudine, ad distinguendum, atque interno-
scendum perdifficili. & ita loquuntur boni scri-
ptores. M. Tul. partit. *memoria, quæ est gemina litte-
raturæ quodammodo, & in dissimili genere persimilis.*
sic enim in eo loco legendum, non ut voluit Bu-
dæus noster, alioqui optimarum artium, & bona-
rum literarum laude clarissimus, germana. Idem
pro Rosc. Comcedo. *simillima, & maximè gemina
societas hereditatis est.* Idem fragmentaria ex epist.
Timarchidis. *Volo mihi fraterculo tuo credas.* ad ea
verba sic Cicero consorti *quidem in lucris, atque sur-
tis: gemino, & simillimo nequitia, improbitate, auda-
cia.* Idem in Pison. *Illud verò geminum consiliis Ca-
tilina & Lentuli.* Catull. in Mamurræ & Cæsa-
rem. *Morbosi pariter, gemelli utriusque: Vno in ludu-
lo erudituli ambo.* Pacuuius. *par fortitudo, gemina
confidentia.* Horat. sat. 3. lib. 2. *Quinti progenies Ar-
ri, par nobile fratrum, Nequitia & nugis, prauorum
& amore gemellum.* breuiter, quod Græci ἀδελφῶν
nominant pro simillimo, Latini geminum dicunt,
non germanum, ut etiam hodie quidam docti viri
putant, Budæum secuti.

QVICQVID NEGAT] quidam libri vet. ha-
bent, *siquid negat, &c.*

VETULI, NOTIŒ COLUMBI] id est,
tāquam vetuli, & noti columbi, quorum mutuus
amor notus est. sic omnes quidem habent libri
manu scrip. sed videtur legendum, *Annuimus pa-
riter vetulus, notiq; columbis,* non ut vulgò, *vetuli,
notiq; columbi.* dictum autem Græcorum more,
pariter *vetulis, &c. ἰῶς, seu ὁμοίως τῆς ἀδελφείας.* sic
Homerus *ἰ. ὁ δὲ μὴ νέεσσα τέκεσσι:* id est, hic autem
eum colebat pariter liberis. & Lucretius lib. 6.
sic fulgorem quoque cernimus ante, Quam tonitrum

accipimus, pariter qui mittitur igni. à columborum
mutuis oculis *columbatim* fecit Matus in his ver-
sibus. *Sinūque amicam recipio frigidam caldo, Co-
lumbatimq; labra conferens labris.* Omnino, ut ad
meam diuinationem redeam, lectio vulgata mihi
videtur ferri non posse, *Annuimus pariter veluti,
n. q. col.* id est, ut vulgò explicant, consentimus, &
concordamus inter nos, tanquam vetuli, & noti
columbi. Nam hoc tamquam addūt de suo: quod
videtur non fuisse omisurus Horatius, aut vocem
aliquam similem.

NIDVM] domicilium vrbis. *Tunidum ser-
uas* igitur, id est, tu domi manes: & ita Porphir. si
modò Porphirionis verba sunt. ductum ab aui-
bus: ut annotauimus supra ad Od. 4. lib. 3.

MUSCO CIRCVMLITA] muscosa, lanugine
illa viridi obducta. Virgil. Georg. 3. *& plena secun-
dum Flumina, muscus ubi, & viridissima gramine
ripa.* Idem in Melib. *Muscosi fontes, & somno mollior
herba.* Catull. *Riuus muscoso profuit lapide.* Sospa-
ter lib. 1. instit. gramm. *Hic muscus herba, quæ in pa-
rietibus, vel corticibus arborum nascitur, vel heres.*

QVID QUÆRIS?] sic loquuntur boni scri-
ptores, cum paucis rem expedire volunt. M. Tull.
epist. ad Cornific. *Quid queris? magna spes est in eo.*
Idem ad Attic. lib. 2. *Quid queris? conturbani Græ-
cam nationem.* ibidem, *Quid queris? prater quer-
cum Dodonæam, nihil desideramus.* idem ad Qu. Fr.
lib. 1. *quid queris? nihil festiuus.*

VIVO ET REGNO] beatissimè viuo: quouis
rege beatiorem vitam viuo. verè enim regnat, qui
nulli cupiditati seruit, & qui re sua, quantumuis
angusta, contentus est. Tūm licet sub paupere tecto
*Reges, & regum vita præcurrere amicos: Et virtus
vni regnum, & diadema tutum defert, Quisquis
ingentis oculo irretorto Spectat acervos.* Præterea
*sapiens vno minor est Ioue, Diues, honoratus, pulcher,
Rex denique regum: Et pueri ludentes rex eris, aiunt,
Si recte facies: Et rectius occupat Nomen beati, qui
Deorum Muneribus sapienter vti, Duramque callet
pauperiem pati, Peiusque letho stagnium timet.* Et pa-
stor ille Virgilianus patrios fineis, *Pauperis & tu-
gur congestum cassiæ culmen,* sua regna nominat.
Postremò, ut regnat, & rex est quisque domi suæ,
ita seruus est, & seruitutem durissimam seruit, qui
diuitum, & potentium istorum amicitiam colit,
qui in purpuratorum, & principum, & regum
marmoreis, atque auratis ædibus ætatem agit, &
consenescit.

SIMVL] simulac. millies diximus: & millies v-
surpatum est ab Horatio.

AD CÆLVM EFFERTIS] maximo opere
laudatis: ut sup. *educit in astra,* Od. 2. lib. 4. & sat.
7. lib. 2. *urbem Tollis ad astra leuis.* Quidam libri
veteres habent *fertis.*

RVMORE SECVNDQ] id est, ex opinione, &
consensu vulgi: approbante populo. Virg. Æn. 8.
Ergo iter inceptum celerant rvmore secundo. quam
quam hunc locum aliter explicat Seruius. M. Tul.
Tuscul. lib. 2. *multitudini suspecta, & inuisa philoso-
phia est, ut vel, si quis vniuersam velut vituperare, se-
cundo id populo facere possit, vel, &c.* Idem contra
Rull. *secunda contione.* Idem lib. 2. epist. ad Quin.

A **FRATR. eum tanquam rerum accusari multis, & secundis admurmurationibus cuncti senatus.** Cassius ep. ad M. Tullium, cuius princ. *Non me hercule lib. 15. Pansam nostrum secunda voluntate hominum paludatum ex urbe exisse gaudeo, &c.* sic Liuius dixit lib. 6. *secundis auribus.* & lib. 27. *secunda fama.*

VTQVE SACERDOTIS FUGITIVVS] id est, & vt sacerdotis seruus. sic enim seruum vocant Latini, cum seruum improbum & nequam significare volunt. Alioqui fugitiuus seruus, proprie is est, qui dominum reliquit, quive ab eo fugit, consilio non reuertendi: qui consilium cepit fugiendi, & numquam ad dominum reuertendi. herifugam appellat Catull. in Galliambo de Atti.

LIBA] placentas ex farina, & melle confectas. constant autem placentae ferè ex farina, & melle, vt subindicat interpres Theocriti ad eius versum illum *ιδ. ιδ. Οσσα τ' απο γλυκερα μελιτος, τα τ' ον υρω ελαω.* id est, & quaecumque conficiuntur è dulci melle, & quae ex liquido oleo. Athenæus autem lib. 3. significat, libum ex lacte, & sumine, & melle componi, his verbis, *εξ ης δ' επεισεν εχθη πλακας ον γαλακτος, η τελειων τε, και μελιτος, ον ρωματα λιβον καλσαι.* Denique Horatius ipse satis declarat proximo versiculo, libum esse placentam mellitam. Varro libr. 4. de lingua Latina, libum eò appellatum esse scribit, quod libaretur priusquam esset coctum.

PANE EGEO] δεομαι αρα, desidero panem, vt de art. poet. *Si plausoris eges anlea manentis.*

VIVERE NATURAE SI CONVEN.] Hæc est Polemonis, & veterum Academicorum sententia, quam probant & Peripatetici. dicebant enim finem bonorum esse secundum naturam viuere, id est, virtute adhibita, frui primis à natura datis: quod Stoici postea dixerunt viuere naturæ conuenienter. vide M. Tull. lib. 2. & 4. de Finib. Idem Tuscul. 5. *Stoicorum quidem facilis conclusio est, qui cum finem bonorum esse senserint, congruenter naturæ conuenienterque viuere, &c.* Idem de Finib. 3. *Hunc ipsum Zenonis aiunt finem esse, declarantem illud, quod à te dictum est conuenienter naturæ viuere. ibidem, relinquitur, vt summum bonum sit viuere scientiam adhibentem earum rerum, quæ naturæ conueniant, seligentem, quæ secundum naturam: & si qua etiam contra naturam sunt, reijcientem, id est, conuenienter, congruenterque naturæ viuere.*

PONENDÆQUE DOMO] & si ponendæ domo, id est, ad domum ædificandam, primùm querendū solum est, & c. Hesiod. *Οικον μεν προωπισα,* & c.

BEATO?] opulento, omni rerum copia affluente.

EST VBI PLUS, &c.] Est ne locus vllus, vbi hiemes sint tepidiores?

PLUS TEPEANT] minus sint frigida.

RABIEM CANIS] immoderatum Canis calorem. vide ad Od. 13. lib. 3. *Te flagrantis atrox hora Canicula Nescit tangere.*

ET MOMENTA LEONIS] circiter Idus Quintileis. suprâ Od. 29. lib. 3. *iam Procyon furit, Et stella vesani Leonis Sole dies referente siccos.*

FVRIBVNDVS] vesanum appellat Oda illa

29. lib. 3.

EST VBI DEPELLAT] *diuclat* habent libri vulgati: sed *depellat* scriptum est in duob. cod. Var. & Rain. Card. Iann. Faer. Torn. & Clerican. Nico tiano, vno Ruffardino, meo: quos secutus sum, quamuis videatur recepta scriptura probabilis. Nam sic ferè Virg. locutus est Georgic. 3. *nec somnos abrupit cura salubreis.* Hor. autem ita, vt hic, Od. xi. lib. 2. *Pellente lasciuos amores Canitie, facilemque somnum.* Omnino *depellat* magis probo, quàm *diuclat*: itaque edendum curauit.

INVIDA CVRA] quæ hominibus omnem animi tranquillitatem, & oblectationem, somnum denique liberum ac solutum videtur inuidere. Est autem hæc cura vitiosa, & ab ægro animo profecta. alia est laudabilis, quæ industriam acuit, sollem tiamque excitat, qualis est hominū strenuorum, industriorum, nauorum, ac fortium, sine qua nihil præclarum, nihil cum officio coniunctum geri potest.

DETERIVS LIBYC. OL. &c.] deteriusne olet, id est, minus gratum odorem naribus afflat, aut minus nitida est herba, quàm marmora ex Africa aucta?

LIBYCIS LAPILLIS] marmoribus Numidicis, ex quibus fiunt pauimenta.

PVRIOR IN VICIS AQ. T. &c.] id est, puriorne ea est aqua, quæ in vicis vrbis, è tubis plumbeis erumpit, quàm, quæ sine tubulis per decliuem riuum trepidè manat? vicus ex domibus constat (inquit Varro) vicus Cyprius, vicus Africanus, vicus sceleratus, &c. Vici Romæ fuisse dicuntur quadraginta. Hor. sat. 9. libr. 1. *cum quilibet ille Garriret, vicos, urbem laudaret.* epist. ad lib. *Hoc quoque te manet, vt pueros elementa docentem Occupet extremis in vicis balba senectus.* & ad Augustum, *Deferar in vicum vendentem thus, & odores.* & sat. 3. libr. 2. *Tusci turba impia vici.*

TENDIT RVMP. PLVMB.] tanta celeritate, & copia fertur, vt tubulos plumbeos ruptura videatur.

TREP. CVM MVRM.] cum sonitu celeriter labitur, seu properè manat? *καταρρζει.*

NEMPE INTER VARIAS, &c.] ea (inquit) quæ natura sponte sua præbet, & procreat, ijs, quæ ab arte proficiuntur, esse potiora argumèto est, quod inter columnas marmoreas, & adificia sumptuosa, instituuntur, à diuitibus horti multis & proceris arboribus cõstiti: & laudatur domus, quæ habet longos, & latos agros adiunctos, & continentes. vel dic hoc modo, Nempe vt planè perspicias, optabilius, ac suauius esse rure, quàm in vrbibus viuere: diuites isti, & potentes in suis adificiis magnificis, & inter columnas marmoreas, hortos & pæne dicam, siluas habere volunt. ita cogit eos, ipsa natura fateri, vitam rusticam vrbana esse anteponendam. varias autem columnas intellige versicoloreis vel ex marmore versicolori. quidam legunt *Parias*, quemadmodum & ibi, *Ten lapides varios lutulenta radere palma?* sat. 4. libr. 2. nonnulli censent legendum *Parios.*

NATURAM EXP. FVRCA] versus sunt vulgatissimi. significant autem, vim tantam esse naturæ,

D

E

F

A ræ, ut quamuis fastidiosus hominum animus, morosa fatietas, nouarum denique rerum cupiditas vim illi quodammodo afferant, multaque superuacanea ab arte facta conquirit, atque arcessant, nulla tamen alia in re tandem, quam in pulchritudine, copiæque naturali acquiescant. *expelles autem habent cod. Iann. Faër. duo Vatic. Tornes. Russard. Nicot. Cleric. alij, quos secutus sum. Iam expellere furca, prouerbum est, quod valet, asperè, & ignominiosè expellere: sumtum ab iis, qui aliquem furca expellunt, sic M. Tull. lib. 16. epist. ad Atticum, epist. 11. Sed quoniam furcilla extrudimur, Brundisium cogito. & Catull. Mentula conatur Pimplæum Scandere montem: Musæ furcillis præcipitem eijciunt.* Sic Aristophanes. Εἰρήνην τήνδε μὲν Δικροῖς ἐάθουσαν τὴν θεὸν κεκράγματος: id est, hanc deam (pacem) expellebant furcis.

ET MALA PERR. F.] Et vincet vitiosam istam diuitum istorum, & superuacaneam, & sumtuosam, rerumque visitatarum, ac parabilium fastidiosam luxuriam.

B **NON, QUI SIDON. &c.]** id est, is, in quo non inest ea calliditas, aut solertia, ut sciat, eas lanas, quæ succo Aquinati infectæ sunt, cum purpura Tyria, seu Sidonia certare, hoc est, ad eam ita propè accedere, ut difficile sit internoscere: non maiore damno afficietur, neque certiore, quam qui non poterit verum à falso discernere. Vel sic, is, qui nescit callidè contendere, id est, comparare, & conferre, lanas fucæ Aquinati tinctas, cum purpura Tyria, non certiore detrimento afficietur, quam, & cer. ut supra. Atque ita Simeo Bosius Lemouix vir doctissimus hunc locum explicabat. Ego tamen priorem explicationem malo. Nam non videtur esse magnæ solertiæ, magnæve calliditatis comparare purpuram simulatam, & falsam, cum germana & vera. sed alteram ab altera discernere, hoc opus, hic labor est. Nam si quis dicat, nihilo maioris prudentiæ esse internoscere falsam à vera, cum inter se componuntur, & cõtenduntur, quod & ab Isocrate in oratione quadam positum est, negabo, quod simulata & falsa interdum ita sunt natiuis & veris propinqua ac similia, itaque obscura eorum notæ, ut difficillimè internosci queant. Verum tamen Bosij sententiam non damno.

SIDONIO] id est, Tyrio, Puniceo.

PROPIVSVE MED.] quidam libri vet. habent, propiusque. propius medulis autem, id est, quod te propius attingat, quod magis ad te perueniat. tralatio est à corpore.

FVCM] colorem, ut Od. 5. lib. 3. nec amissos colores Lana refert medicata fucæ.

QVAM QUI NON POT. V. D.] quod tamen omnium rerum difficillimum est. Obscura enim sunt veri & falsi, boni & mali, recti & prauis notæ. Adde quod vnumquodque bonorum humanorum videtur esse periculo proximum, nullumque à contrario purum ac sincerum. Quare scitum est illud poetæ cuiusdam, nullum esse bonum, quod in hac vita, tanquam arbor, ex vna radice nascatur: sed contrà ei aliquod etiam malum agnasci. Atque hoc ipsum est, quo vulgus hominum funditus interit, quod non facile pos-

sint meliora à deterioribus discernere, ac se- **D** cernere.

QVEM RES PLVS NIM. &c.] id est, qui rebus secundis nimium insolens fuit, conuersa, & mutata fortuna magnopere commouebitur. eiusdem est enim indolis, & ingenij, nimia alacritate, & lætitia efferri in rebus secundis, & contrahi, consternarique contrariis. *plus nimio*, id est, plus multo, ut Oda. 33. lib. 1. *plus nimio memor Immitis Glycera.*

QVATIENT] id est, commouebunt. supra Od. 3. lib. 3. *Iustum & tenacem propositi virum Non ciuium ardor praua inuentium, Non vultus instanti tyranni, Mente querit solida, &c. & Od. 18. lib. 1. non ego te candide Bassareu, Inuitum quatiam. & inf. epist. 2. lib. 2. statua taciturnius exit Plerumq; & risu populum quatit.*

SI QUID MIRAB. PON. INVIT.] id est, si quid magni facies, vel si quid erit tibi egregiè carum, amittes inuitus.

PONES] depones, amittes, *δοσβαλεῖς, ἀφήσεις:* sic sæpe aliàs, ut epistol. 16. *Pone, meum est, inquit, &c.*

REGVM AMICOS] gratiosos homines apud reges.

PRÆCVRRERE] antequam tralatio est, ut sat. 2. lib. 1. *adeo sermonis amari, Sifennas, Barros ut equis præcurreret albis.* Quidam libri veteres habent præcedere.

CERVVS EQV. PVGNA MEL. &c.] Aristoteles ῥητορικ. β. eo in loco, in quo de exemplis & apologis loquitur, hanc fabulam ascribit Stesichoro, his verbis, Σπείχουρος μὲν τὸν ἐλομένω σρατηγὸν αὐτοκράτορα τῶν ἡμερῶν Φάλακρον, καὶ μελλόντων φυλακῶν δίδοναι τὴν σάματος, πάλαι διαλεχθεὶς εἶπεν αὐτοῖς λόγον, ὡς ἴππος κατ'ἴχνη λειψόμενος μόνος ἐλθόντος δ' ἐλάφου καὶ διαφθείραντος τὴν νομῶν, βυλόμανος πμωρήσασθαι τὸν ἐλάφου, ἠρώτα τὸν ἀνθρώπον, εἰ διώοιτο μετ' αὐτὸν κολάσαι τὸν ἐλάφου. ὁ δὲ φησιν, εἰάν λάβῃ χαλινὸν, καὶ αὐτὸς ἀναβῆν ἐπ' αὐτὸν, ἔχων ἀκόντια· συνομολογήσαντος δὲ καὶ ἀναβάντος, ἀνὴρ τὸ πμωρήσασθαι, αὐτὸς ἐδύλευσεν ἠδὲ τὴν ἀνθρώπων, &c. id est, *Stesichorus, cum Himareus Phalarim ducē exercitus, summo cum imperio creassent, presidium, & custodiā corporis daturi viderentur: alia quadam locutus, hinc postea sermonē habuit. Olim equus pratum obinebat solus. Cum autē eò venisset ceruus, & eius pascua corrupisset, equus ceruū vlciscei volēs, ex homine quæsivit, possēine cum eo ceruū coercere. Homo respōdit, posse, si modo ille frenū recipiat, & ipse in eū ascēdat, iaculis instructus. Cum ascēsus esset equus, & ascendisset homo, pro eo ut ceruū vlcisceretur, ipse iam homini seruiit.*

PVGNA MELIOR] id est, superior, potētior, κρείττων. ut alibi docuimus.

MINOR] ἡττων, id est, inferior, imbecillior, minus potens, nempe equus.

VICTOR VIOLENS DISCESSIT] si coniunctè legas, *victor discessit*, idem valebit, quod discessit superior, ut loquitur M. Tullius: sin hoc modo, *discessit ab hoste*, sententia erit aperta, quod magis probo. *violens* autem, id est, violentus, quo nomine vsus est & Od. 30. libr. 3. *quā violens obstrepit Ausidus.* Qui autem legi hinc volunt, *Sed postquam victor violento abscessit ab hoste*, falluntur.

A IMPROBUS] id est, affidue, perpetuo, vt Virg. Georg. 1. labor omnia vincit Improbus, & duris vrgens in rebus egestas. Horat. sat. 6. lib. 2. improbus vrget Iratis precibus. vel dic improbus, id est, cupidus, & idem miser: vel dic compendio & rectè improbus, id est, miser, & laboriosus, πόντος.

QUIA PARVO NESCIAT VTI] sic habet aliquot libri manuscr. nonnulli nesciet, quos non sequor: malim legi nesciit. Passeratius volebat ita legi, Seruiet aeternum qui paruo nesciit vti.

NON CONVENIET] vel amplior erit, vel angustior, quàm satis est.

VT CALC. OL. SI PEDE] tale est illud Epicteti, μέτρον κτήσεως τὸ σῶμα ἐκείτω, ὡς ὁ πῶς ἰσοδύναμος, εἰάν μὲν οὐδὲν ἔσθῃ τέτυκτος, ἔχεις τὸ μέτρον, καὶ τὴν ὀπίθεσσαν. εἰάν δ' ἠσπύβης, ἀφῆκας, ὡς καὶ κρημνὸς σαυτὸν. ἔπειτα γίνεται κατὰ χρυσὸν ἰσοδύναμος, εἴτῃ πορφύρου, εἴτῃ κεντητῶν ἰσπύβησιν ἰσοδύναμος τῶν χρεῖων τῶ ποδός. τὸ αὐτὸ καὶ ὅτι τῆς κτήσεως εἰάν ἠσπύβῃ σῶμα, ὅρος ἔδειξέσθαι. id est, modulus possessionis unicuique corpus est, quemadmodum pes calcei. Si igitur in hoc consistas, habes modulum, & scalam: **E** sin ultra modum prodeas, te ipsum precipuam agis. Ita sit auratus calceus, deinde purpureus, deinde punctis distinctus. nam pedis vsus superauit. idem & de possessione sentiendum. Si extra corporis modum prodeat, infinita est. Nō dissimile est illud Dionis Chrysostomi oratione περὶ πλεονεξίας: id est, de cupiditate immensarum diuitiarum, & aliarum rerum fortuitarum, καὶ ἐόηται μὲν ἔδειξέσθαι μίσησιν τὸ σῶμα ἔχειν, ὡς δὲ χρυσὸν ὄν' εἰσὶν δὲ τῶν πάντων μίσησιν τῆς χρεῖας ὀπίθεσσαν ἀπαρτῆς ἔχειν, ἔκ' εἰδότες, ὅτι τὸ πῶς ἐκείτω χαλεπώτερον: id est, Et vestem quidem nemo vult habere corpore maiorem, tanquam incommodum quiddam. rem familiarem autem omni ex parte maiorem quàm vsus postulet, cupiunt omnes habere, non intelligentes, hoc esse longè illo incommodius, ac molestius.

SI MINOR VRET] si minor, pedem lædet, & dolore afficiet.

OLIM] ποτὶ, aliquando, vel tunc, vt Plaut. in Mili glori. Curate, vt splendor meo sit clypeo clarior, Quam solis radij esse olim, cum sudum est, solet. Idem **C** Trinummo, Primum omnium olim terra cum profcinditur, in quinto quoq, sulco moriuntur boues. Horat. satyr. 1. lib. 1. vt pueris olim dant crustula blandi Doctores. Lucret. lib. 6. Vi calidis candens ferrum è fornacibus olim Stridit, ubi in gelidum prope demersimus imbrem. Virgil. Æneid. 3. Sed tamen idem olim curru succedere sicuti Quadrupedes.

LÆTVS SORTE TVA, &c.] fors ab Horatio plerumque vsurpatur pro eo, quod cuique vel casu aliquo, & beneficio fortunæ, vel natura, vel ratione obtigit: cuiusmodi sunt facultates, nobilitas, potentia, res secundæ, quæuis denique facultas, & condicio viuendi: idque per tralationem quandam, vt Od. 16. lib. 3. Pura riuus aqua, siluæque iugerum Paucorum, &c. Fulgentem imperio fertilis Africa Fallit sorte beatior. Od. 11. lib. 4. Telephum, quem tu petis, occupauit Non tue sortis inueniem puella. Od. 14. epod. quod si non pulchrior ignis Accendit obsessam Ithon, Gaude sorte tua. Od. 24. li. 3. Defunctumque laboribus Æquali recreat sorte vicarius. epist. ad villic. hoc lib. Cui placet alterius, sua

nimirum est odio fors. & fat. 1. lib. 1. Qui sit Mæcenas, vt nemo, quam sibi sortem, seu ratio dederit, seu fors obiecerit, illa contentus viuat? Virgil. Æneid. 6. Multa putans, sortemque animo miseratus iniquam. eod. li. Inualidus vireis ultra sortemq, senecta. Idem Æn. 5. Heclorei socij, Troia quos sorte suprema Delegi comites. Lucret. lib. 4. Inde Venus varias producit sorte figuras, Maiorumq, refert vultus vocæsq, commasq, fors autem longè aliud est, vt annotauimus ad fat. 1. lib. 1.

NEC ME DIM. INCAST.] id est, & me acriter castigabis, me acerbè reprehendes, & accusabis. &c. incastigatum, ἀνεπλήρωτον.

COGERE] congerere, coaceruare, quærere.

IMPERAT, AVT SERV.] id est, alij bonis quæsitis & partis libenter vtuntur: alij parcunt, vt facris: neque audet quicquam de acervo, aut summa demere. Epist. 1. huius lib. Et mihi res, non me rebus subiungere conor.

TORTVM DIGNA SEQ. POT. &c.] id est, quæ tamen debet potius trahi, quàm trahere: hoc est, seruire potius, quàm imperare, videtur tralatio, aut allegoria ducta ab iis, qui restim ductant, vel, vt alij volunt, à machinationibus. præfultoris autem erat funem, seu restim ductare: eorum, qui vnà saltabant, restem manu apprehensam sequi. Terent. Adelp. Tu inter eas restim ductans saltabis. Iam nomen tortus, funis est epithetum etiam alijs scriptoribus vsitatum, vt Virg. 4. Æneid. tortos incidere funeis. Catull. in Carm. de nuptiis Pelei, Can didaque intortis sustollant vela rudentes.

TIBI DICTABAM] puero meo dictabam, vt ab eo excepta, & scripta ad te mitterem. sic M. Tull. ad Q. fr. lib. 2. Non occupatione, quaeram sane impeditus: sed paruula lippitudine adductus sum, vt dictarem hanc epistolam. & alibi ad eund. hac inter cenandum dictaui Tironi, vide sup. ad epist. 1. hæc recinunt iuuenes dicta a senesque.

POST FANVM PVTRÆ VACVNÆ] ponè fanum Vacunæ Deæ, vetustate consumptum. Vacuna Dea à vacando dicta, quæ vacantibus & otiosis præerat. hæc in agro Reatino nobilia habebat nemora, de quibus lege Plin. li. 3. cap. 12. Erat etiam eorum, qui à crimine, aut calumnia, aut contumelia & maledicto liberati ac soluti, & quasi vacui erant, dea: quod ex Aufonio intelligere licet, Totam trado tibi simul Vacunam, Nec iam post metues ubique dictum.

EXCEPTO, QVOD NON SIM. ESS. &c.] id est, molestè ferens, quod vnà mecum non esses: cetero qui latus. vel sic, eò excepto, quod mecum non esses, cæteris rebus latus. cetera dictum Græcorum more, τὰ μὲν, id est, τὰ τ' ἀμα, & ita supra locutus est Od. 2. lib. 4. Quæ notam duxit, niueus videri: Cetera fuluus. sic Virg. Georg. 3. Cetera nec fatu ra habilis, nec fortis ararris. T. Liuius lib. 22. Annalium, Hac est pugna Cannensis clade nobilitata, par cetera Alliensis.

XI. AD BVLLATIVM

QVID tibi visa Chios, Bullati, notaque Lesbos?

Quid

- A *Quid concinna Samos: quid Cræsi regia
Sardis?
Smyrna quid, & Colophon? maiora, mi-
nor ane fama?
Cunctane præ campo, & Tiberino flu-
mine sordent?
An venit in votum Attalicis ex urbibus
vna?
An Lebedum laudas odio maris, atque
viarum?
Scis, Lebedus quàm sit Gabijs desertior,
atque
Fidenis vicus: tamen illic viuere vellem:
Oblitusq; meorum, obliuiscendus & illis*
- B *Neptunum procul è terra spectare furen-
tem.
Sed neque, qui Capua Romam petit im-
bre, lutóque (qui
Aspersus, volet in caupona viuere: nec,
Frigus collegit, furnos: & balnea laudat,
Vt fortunatam plenè præstantia vitam.
Nec, si te validus iactauerit Auster in
alto:
Iccircò nauè trans Ægeum mare vèdas.
Incolumi Rhodos, & Mitylene pulchra
facit, quod
Penula solstitio, cæpestre niualibus auris,
Per brumã Tiberis, sextili mèse caminus.
Dum licet, & vultum seruat fortuna be-
nignum:*
- C *Romæ laudetur Samos, & Chios, &
Rhodos absens.
Tu, quacumque Deus tibi fortunauerit
horam,
Grata sume manu: nec dulcia differ in
annum:
Vt, quocumq; loco fueris, vixisse libenter
Te dicas. nam, si ratio, & prudètia curas,
Non locus effusi latè maris arbiter au-
fert:
Calum, non animum mutant, qui trans
mare currunt.
Strenua nos exercet inertia. nauibus, atq;*
- Quadrigris petimus benè viuere. quod D
petis, hic est:
Est Vlubris, animus si te non deficit
equus.*
- CHIOS] insula est in mari Ionio, seu Icario:
quæ nomen etiam hodie retinet.
- LESBOS] insula est nõ longe à Troade, in qua
est Mitylene.
- CONCINNA] lepida, festiua. amœna, pulchris
ædificiis descripta.
- SAMOS] Homerus *πυπυλοσσαν* nominat *ὀδ. δ.*
id est, editam, aut asperam. Insula est in mari
Ionio, non admodum longè distans à Chio in-
sula.
- CROESI REGIA SARDIS] in qua Cræ-
sus rex Lydiæ commorabatur, & confidebat, vt
in vrbe totius Lydiæ principe, & reliquarum om-
nium munitissima: quæ à Cyro expugnata, & ca-
pta est decimoquarto post oppugnationem die, vt
narrat Herod. Clione. Sic Virg. libr. 7. *Æn.* de do-
mo Pici, *Tectum augustum, ingens, centum sublime
colūnis Vrbe fuit summa, Laurentis regia Pici.* Idem
lib. 8. de Caci specu. *At specus, & Caci detecta appa-
ruit ingens Regia.* sic Hor. epist. 7. ad Mæcen. 2. *mi-
hi iam non regia Roma, sed vacuum Tibur placet,
aut imbelles Tarentum,*
- SMYRNA] vrbs in Ionia, Hermo fl. & Miman-
ti monti propinqua.
- COLOPHON] vrbs in Ionia, non longè à Sar-
dibus, continentem versus: ab altera parte, Lebe-
do vicina, & ad vnum quoddam promuntorium
sinus Ionij posita.
- CAMPO] Martio. epist. 7. ad Mæcen. 2. *& post
decisa negotia, campo.*
- SORDENT?] nihili sunt? tibi vtilia sunt? vt
epist. ad Loll. 2. *pretium atas altera sordet.* Virgil. in
Alex. *quoniam sordent tibi munera nostra.*
- AN VENIT IN VOTVM ATTAL.] id est,
an vna aliqua ex urbibus Asiaticis, quæ sub impe-
rio Attali fuerunt, tibi optabilis est?
- AN LEBED. LAVD. ODIOMARIS, &c.]
an iccirco Lebedum laudas Ionix oppidum deser-
tum, atque infrequens, quod te longæ nauigatio-
nis, longique itineris pigeat? fuit tamen olim Le-
bedus Apollinis Clarij fanum non ignobile, ne-
que incelebre, aut desertum.
- SCIS, LEBEDVS QVAM SIT, &c.] vrba-
norum, & pudentium hominum more primò
eius consilium, factumque approbat, qui Roma
ab sit, quouis loco contentus: ostendens, se etiam
Lebedi æquo animo, libentèrque ætatem acturū,
quamuis vicus sit desertissimus, etiam ea lege, vt &
suorum obliuiscatur, & è suorum memoria ef-
fluat: verumtamen (inquit) quemadmodum, qui
Capua Romam venit, si fortè via lutulenta, im-
bribusque corrupta iter fecerit, non iccirco in
deuersorio totam ætatem commorabitur: sed vbi
vesteis suas imbre, lutóque madidas exsiccauerit,
atque aliquot horas quieuerit, iter institutum re-
petet: sic tu itineris longinquitate, aut difficultate

A te deterri non debes, quominus in urbem redeas, tuosque reuisas, &c. Gabij oppidum fuit in via Prænestina, citra Præneste, Roma distans circiter centum stadia. Fidenæ quoque non admodum Roma aberant, quippe quæ essent in agro Rom. sitæ.

VELLEM] non recusarem, non nollem. aliàs velle, optare est.

OBLIVISCENDVS ET ILLIS] *obliuiscendus* dixit παθητικός. participium est futurum ab obliuiscor.

NEPTVN. PROCVL È TERRA, &c.] sic Lucret. lib. 2. *Suaue mari magno turbantibus æquora vêtis, E terra magnum alterius spectare laborem.* & Menander in Thrasyleonte. Ως ἰδὺ τὴν θάλατταν ἀπὸ γῆς ὄραν, Ω μὴτὲρ βῆι, μὴ πλείοντα μὲνδὰ μὲν. id est.

Quam dulce, mater, improbum è terra mare, Nullas in oras nauigantem cernere est? & Oppianus lib. 4. ἀλιεντ. ἀλλὰ θάλασσα Χαῖρὲ μοι ὄκρῆις, ἔκαθεν δὲ μοι ἦτος ἔμης. id est, At mare salue mihi ex terra: longè autem mihi propitium sis. & M. Tull. ad Attic. lib. 2.

B nunc verò cum cogar exire de nauis, non abieclis, sed ereptis gubernaculis, cupio istorum naufragia ex terra intueri: cupio, ut ait tuus amicus Sophocles, καὶ ἰπὸ στήνῃ, Πικρὰς ἀκρόασι ψακὰ δὲ εὐδύση φρενί. Xenocrates autem in Ἀΐθῳ sic loquitur, εἰς ἐξ ἀπόπῃς θεώμενος, id est, tanquàm è specula prospiciens.

SED NEQUE, QVI CAP. ROM. PET. &c.] sed quemadmodum qui Capua Romam venit brumali tempore, si assiduo imbre madidus, lu tòque conspersus in cauponam aliquam deuertit, non tamen in ea perpetuò viuere volet: neque qui frigus contraxit, focum, & balnea ita laudat, quasi in eis posita sit vita beata: sic neque tu, quòd aliquando incommodè nauigaris, atque aduersa tempestate vsus sis, propterea loca ista transmari-na patriæ anteferre debes.

NEC QVI FRIG. COLL.] id est, nec qui frigus contraxit.

NEC SI TE VAL. IACT.] nec si te auster validus, i. acer, vehemens, & sauuus, ἄρξενος, in man disiecerit, &c.

C **ÆGÆVM MARE**] Ægæum mare dictum vel ἀπὸ τῶν ἀγῶν, quæ est insula iuxta Eubœam, vel quòd in eo mari scopuli sic vocantur à similitudine caprarum. & ita Varro lib. 6. de lingua Lat. vide annot. ad illum locum, in *patienti Prensus Ægæo*, Od. 16. lib. 2.

VENDAS] vendere debeas: aut venditurus sis.

INCOLVM I RHODOS ET MYTIL. &c.] Poterat ita respondere Bullatius, se Rhodi, & Mytilenis, & in aliis nobilibus urbibus, beatus, quàm in patria victurum. cui orationi statim occurrit Horatius hoc modo, Si quis animo valet, æquè superuacanea est ei peregrinatio, ut *Penula solstitio, campestre niualibus auris, &c.* Penulæ autem ad imbrem arcendum comparatæ sunt: campestria ad tegendas eas corporis parteis, quæ deformem essent aspectum habituræ, in certaminibus gymniciis, & campo Martio. ea enim nemo adhibebat ad propulsandum frigus. decursio item Tiberina æstiuo tempore fiebat. camini denique, & foci nullus est mense sextili, aut certè prauus vsus.

INCOLVM I] sano & valenti: animo scilicet. D

PENULA SOLSTITIO, CAMP.] *penula vestis, quam supra tunicam accipimus*, inquit Festus. Varro Virgula diuina, *Non querenda est homini, qui habet virtutem, penula in imbrī.*

CAMPESTRE] campestre, subligaculum, quo vtebantur ij, qui in campo Martio certabant, & sese exercebant.

NIUALIBVS AVRIS] mensibus hibernis: ventis frigidis, & niuem gignentibus.

CAMINVS] caminus, & focus non eo tantum differunt, quòd alterum Græcum est, alterum Latinum: sed quòd caminus fornacem significat: focus vas, aut locum, ubi ignis excitari ex materia solet. talibus autem fumi spiraculis non esse veteres vsos, qualia hodie sunt nobis in vsu è rectorum fastigijs prolata, figura vel quadrata, vel rotunda, constat inter doctiores. voce *camini* vtitur & M. Tull. epist. ad Trebat. lib. 7. *valde metuo ne frigeas in hibernis, quamobrem caminolucento utendum censeo.*

DVM LIC. ET VLTVM SERVAT, &c.] declarat id, quòd proximis superioribus versibus dixerat *Incolumi Rhodos, &c.* Dum licet (inquit) & dum tu incolumis es, dumque tibi per fortunæ liberalitatem licet, Romæ laudato Samū, & Chium & Rhodum, id est, ne te Roma commouero, neque peregrinator: Samum quidem & Chium, & Rhodum laudato Romæ & domi, longè distantes, sed ne in insulas illas peregrè proficiscitor. sic loquitur Virg. Georg. 4. *laudato ingentia rura, Exiguam colito.* sic Heliodus ἐργ. καὶ ἡμερ. Νῆ ὀλιγὴν ἀνεῖν, μεγάλη δ' ἐν φόρτῃ βέδου. id est, nauem exiguam laudato, in magnam vero onera imposito.

NEC DVLCIA DIFFER IN ANN.] sic sup. Od. 8. lib. 3. *Dona presentis cape latus hora.* vide annotata ad illum locum, *Latus in presens animus, quod ultra est.* Oderit curare, Od. 16. lib. 2. Quidam libri vet. habent, *nen dulcia.*

NON LOC. EFF. LATE MAR. ARB.] id est, non locus mari propinquus.

CÆLYM NON ANIM. MVTANT, &c.] sic Æschines in Ctesiph. τὸ πῦρ, ὃ πρόπῃν μετὶ βῆλε. id est, locum, non mores mutauit. & M. Tull. pro Quinctio *sit magna mutatio loci, non ingenij.*

STRENUA NOS EXERCET INERTIA] similia sunt illa, *scuitta facilis, insaniens sapietia*, quæ notauimus ad Od. 34. lib. 1.

NAVIB. ATQ. QVADR. PET. B. VIV.] id est, nos maria, & terras peragramus, ut benè, beateque viuamus, quasi in locis externis, atque à patria remotissimis tranquillius, beatusque viaturi, quàm domi: sed vehementer erramus. non enim ex loco, sed ex animo nostro: non foris, sed intrinsecus benè viuendi rationem petere debemus.

HIC EST] domi, in patria, non in externis locis.

EST VLVBRIS] quouis in loco, quantumuis obscuro, & ignobili. Vlubras commemorat M. Tull. epist. quadam ad Trebat. lib. 7. *Nam Vlubris honoris mei causa vim maximam ranunculorum se commosse constabat.*

ANIMVS

A ANIMVS SI TE NON DEF. A Q] id est, si animus est tibi nulla cupiditate, nullaque agriditudine concitatus, aut perturbatus: animus tranquillus, ac sedatus. *ἐὐθυμία* Græci nominant. epist. ad Loll. 2. hoc lib. *Det vitam, det opes, equū mi animum ipse parabo.* sic Plaut. in Aulular. *Pol si est animus equus tibi, satis habes qui bene vitam colas.* vide supra ad Od. 3. libr. 2. *Aquam memento rebus in arduis, &c.*

Defer. nil Grosphus, nisi verum, orabit, D
& equum. (deest.)

Vilis amicorū est annona, bonis ubi quid
Ne tamen ignores quo sit Romana loco
res: (ronis)

Cantaber, Agrippæ: Claud I virtute Ne
Armenius cecidit. ius, imperiūmq; Phra-
ates (ges)

Cæsaris accepit genibus minor. aurea fru-
Italia pleno defudit copia cornu.

12 AD ICCIVM.

FRUCTIBVS Agrippæ Siculis,
quos colligis, Icci,

Si rectè fruëris: non est, ut copia maior
Ab Ioue donari possit tibi. tolle querelas.
Pauper enim non est, cui rerum suppetit
vsus.

B Si ventri bene, si lateri est, pedibusque
tuis: nil

Diuitia poterunt regales addere maius.
Si fortè in medio positorum abstemius,
herbis

Viuis, & vrtica: sic viues protinus, ut te
Cofestim liquidus fortuna riuus in auret:
Vel quia naturā mutare pecunia nescit:
Vel quia cuncta putas una virtute mi-
nora.

Miramur, si Democriti pecus edit agel-
los, (corpore velox:

Cultaque, dum peregre est animus sine
Cum tu inter scabiem tantam, & conta-
gialucris

C Nil paruum sapias: & adhuc sublimia
cures?

Quæ mare compescant cause: quid tem-
peret annum:

Stellæ sponte sua, iussane vagentur, &
errent:

Quid premat obscurum Luna, quid pro-
ferat orbem:

Quid velit, & possit rerum concordia
discors?

Empedocles, an Stertiniū deliret acumē?
Verū seu pisceis, seu porrum, & cepe
trucidas: (tet, vltro

Vtere Pompeio Grospho: & si quid pe-

NON EST, UT COP. M. AB IOVE
DON. POSS. TIBI] id est, nullaratione fieri po-
test, ut copia maior, &c. & ita loquuntur Græci,
ἢ ἐστὶν ὁ πῶτος: quod supra admonuimus ad Od. 1. li.
3. Est, ut viro vir latius ordinet *Arbusta sulcis.* At-
que hoc loquendi genus crebrò vsurpat Lucret.

verbi causa lib. 2. *quare non est, ut credere possis Esse
infinitis distantia semina formis.* eodem lib. *Quin
etiam, quanto in parteis res quæque minutas Distra-
hiur magis, hoc magis est, ut cernere possis Euanesce-
re paulatim, stringiq; colorem.* & lib. 3. *quod si linguū-
tur, & insunt: Haud erit, ut merito immortalis possit
haberi.* & lib. 4. *Hic odor ipse igitur, nareis quicumq;
laccessit, Est alio ut possit permitti longius alter.*

TOLLE QUERELAS] desine conqueri, omit
te querelas.

SI VENTRI BENE, SI LATERI EST,
&c.] fortasse hæc sunt ex Theognide expres-
sa: cuius exstant hi versus, *Ἴσον ποὶ πλοῦσιον, ἔτα
πολὺς ἀργυρὸς ἔστι, καὶ χρυσὸς, καὶ γῆς πυροφόρος πεδία, Ἰα-
ποδοῖ, ἠμῖονοιτε, καὶ ὧ τὰ θεῶντα πάρεστι, Γαστρι τε, καὶ πνευ-
ραῖς, καὶ ποσὶν ἀερα παθεῖν.* i. Equè diuites sunt & is, cui
multum argentum suppetit, & aurum, & agri tri-
ticum ferentis campi, & equi, & muli: & is, cui ea,
quæ oportet, adsunt, neque venter, neque latera,
neque pedes dolent. sed credibilius est Horatium

Metrodori, aut etiam Epicuri sententiam respexif-
se: quam pluribus locis exponit M. Tull. Ac de Epi-
curo quidem, res in promptu est. De Metrodoro au-
tem ita scribit offic. 3. *Nam si non modò utilitas, sed
vita omnis beata, corporis firma constitutione (ut à
Metrodoro scriptum est) continetur, certè hæc utilitas,
& quidem summa (sic enim censent) cum honestate pu-
gnabit.* Idem lib. 2. Tuscul. *Metrodorus quidè eum
perfectè putat beatum, cui corpus bene cōstitutum sit,
& exploratum ut a semper fore.* Idem Tusc. lib. 5. *Tu
verò Metrodore, qui omne bonū in visceribus, medul-
lisq; condideris, & desinieris, summum bonum firma
corporis affectione, exploratæque spe coniuveri: fortune
aditus interclusisti? quomodo? isto enim bono iam ex-
spoliari potes.* verba Metrodori sunt hæc, *τελος ἀγα-
θῶν τὸ ἀσθενὲς εὐσταθὲς κατὰ σῆμα, καὶ τὸ ἀεὶ τέρτε πρὸς ἐλ-
πίσση.* finis bonorum carnis constitutio stabilis, &
spes certa atque explorata ita semper fore. Athen. lib. 15. ex eius epistola ad Timocratem hæc citat, *ὁ
φυσιολόγος Τιμόκρατες, ἀεὶ γαστρεὶ ὁ καὶ πύσση βαδίζων λόγος
ἀπάσων ἔχει ἀσθενή.* i. ὁ qui de natura disputare soles,
Timocra-

A Timocrates, ea, quæ naturam ducem sequitur ratio, omnem operam, omnéque studium in ventrem confert. Plutarchus autem in libr. ὅπ' ἐστὶ τὴν βίον ἡδέως κατ' ὀπίκρον, ita disputat aduersus Metrodorum, κατὰ σῆμα μὲν γὰρ εὐσαθὲς σῶκος γίνεται πολλὰ κίς· ἔλπιμα δὲ πρὸν ὑπὲρ σῶκος, καὶ βίβαμον, ἐκ ἔστιν ὁ ψυχῆν ἐχέουσαν γενέσθαι· ἀλλ' ὡσαύτ' ὁν θαλάσση κατ' αἰχμῶλον, ὁδὸν ἀπὸ τῆς κυβερνήτης σφῶ, καὶ ὁν γαλήνη· ἔτω ψυχὴν ὁ σῶμα π' εὐσαθὲν π, καὶ τὰς ἀδελφῶματος ἐλπίσι τὰ γὰρ θὸν θεμῆναι, ἐκ ἔστιν ἀφοβὸν, καὶ ἀκωμον διεξαγαγεῖν. ἔτ' ἔξωθεν μόνον, ὡσαύτ' ἡ θαλάσση, χερσῶνας ἴζει καὶ κατὰ γισμοὺς π' σῶμα· πλείονας δὲ παρὰ τὰς ἐξ ἑαυτοῦ, καὶ μείζονας ἀναδίδωσι. ἐυδῖαν δὲ χερμεινῶ μαλλον ἀντις, ἢ σῶκος ἀβλαβείαν ἐλπίσειν αὐτῶ ἀρξάμενεν βεβαίως, &c. id est, *stabilis enim est firma carnis affectio, seu (ut ita dicam) constitutio sepe contingit: spes autem de ea, explorata, est certa in animo mentis compote est sano, non potest existere: sed quemadmodum ex sententia Eschyli, Etiam mari tranquillo nox curam grauem, Acremque gubernatori sapienti parit: Ita fieri non potest, ut animus, qui in corpore bene affecto, benèque constituto, eiusque affectionis spe summum bonum collocat, timoris est perturbationis expers permaneat. Non enim extrinsecus duntaxat, ut mare fluctibus est procellis agitur, est conturbatur, sed multo plureis, ac maiores ex seipso motus gignit.* Metrodori sententiam videtur propemodum expressisse Lucret. libr. 2. in princip. *nonne videre, Nil aliud sibi naturam latrare, nisi ut, cum Corpore seiunctus dolor absit: mente fruatur Incundo sensu cura semota, metrique?*

SI FORTE IN MED. POS. ABSTEM.] *abstemius postorum*, Horatianum. abstemius autem propriè dicitur, qui à vino abstinet: sed hinc latior quædam vim habet. significat enim eum, qui quibuslibet bonis ante se positis sua voluntate non vitatur.

SIC VIVES PROTINVS, VT TE, &c.] putabam hunc locum sic explicari posse. tam parco & tenui victu, cultuque assidue, seu deinceps uteris, ut statim ditissimus fias. Sed fortasse rectius hoc modo: & probat Muretus. æque parco, & tenui victu deinceps, seu postea, seu assidue, & sine intermissione utere, atque antea consueuisti, quauis statim locupletissimus fias. protinus, seu potius protenus (ut quidam malunt) idem ferè valet, quod porro tenuis, continuè, deinceps. pro quo vereres protinam, & protinis dixerunt, ut scribit Varro libr. 6. de ling. Lat. & Non. Marcell. & ita Virg. videtur vsurpasse libr. 7. *Æn. Mos erat Hesperio in Latio quem protinus vrbes Albane coluere sacrum.* & 3. *Dissiluisse ferunt, cum protinus utraque Tellus una foret.* & Georg. 4. *Protinus aerij mellis caelestia dona Exsequar.* & M. Tull. lib. 1. de diuinat. *denum respondisse vastitatem esse Italia. praecepisseque, ut pergeret protinus: quid retro, atque a tergo fieret, ne laboraret.* & Cæf. lib. 2. de bell. Gall. *Hostes protinus ex eo loco ad flumen Axonam contenderunt.* Idem libr. 2. de bello ciuili. *ac nonnulli protinus eodem cursu in oppidum contenderunt.* Sic & Horat. alibi, ut Od. 3. lib. 3. *Nostrisque ductum seditionibus Bellum resedit: protinus est graueis Iras, est inuisum nepotem. Troica, &c. Marti redonabo.* ep. 18. huius lib. *Protinus ut moneam, si quid monitoris egestu, &c. & fat.*

5. lib. 2. *tu protinus, unde Diuitias, arisq; ruam, dico augur, acernos.*

LIQVIDVS FORT. RIV.] alludit ad fluuios illos, qui micis, & ramentis aureis nobilitati sunt, de quibus ad illum versum Odæ 15. epod. *Tibiq; Paetolus fluat.*

INAVRET] locuplet, dicit. M. Tull. ad Treb. *moriar nisi (quæ tua gloria est) puto te malle à Casare consuli, quam inaurari.*

VEL, QVIA NATVRAM, &c.] duas rationes subiicit: priorem ferè, & ex animi sui sententia: alteram εἰρανευόμενος, id est, dissimulatione quadam utens, & iocans, hoc modo: tu (inquit) ita tenuiter & restrictè sumtum facies, ut prope diem ingenti pecunia sis abundaturus, vel quia hominis auari ingenium pecuniæ accessione nibilo fit liberalius: vel quia tanti virtutem facis, ut minimo apparatu contentus sis, neque putes quicquid ad vitam beatam victus elegantiam, mundiciamque habere momenti: & ita versus posterior erit ἐπιβεβηκώς prioris. Quod si quis posteriorem explicationem sequetur, hæc erit sententia, reliquo tēpore ætatis viues parcè, & sordidè, quamuis totus inaureris, vel quia hominis auari ingenium à pecunia non mutatur: vel quia, &c. ut supra.

MIR. SI DEM. PEC. EDIT.] miramur, si pecus edit agellos Democriti, &c. id est, miramur, si Democritus propter philosophiæ studium, rem familiarem neglexit, cum tu vno tempore, & in lucri studio, & in rebus philosophicis occupatus sis? longè enim facilius est in vno elaborare, neglecto altero, quàm simul in vtroque. De Democrito sic M. Tull. de finib. 5. *dicitur oculis se priuasse: certè, ut quàm minimè animus à cogitationibus abduceretur. patrimonium neglexit: agros deseruit incultos, quid querens aliud nisi beatam vitam?* idem de eodem lib. 5. Tusc. quæst. *Democritus luminibus amissis alba scilicet est atra discernere non poterat: at verò bona, mala: aqua, iniqua: honesta, turpia: vtilia, inutilia: magna, parua poterat: est sine varietate oculorum licebat ei viuere beatè, sine notione rerum non licebat, &c.* De eodem Athen. lib. 4. καὶ Δημόκριτον δ' ἐπιμήσαν Αβδηρίται δημοσία κρινόντες ὡς κατέφθαρε τὰ παρ' ὧν ὅς ἐπεὶ ἀναγνῶς αὐτοῦ τὸν μέγαν διάκοσμον, καὶ τὰ ἀδελφῶν ὡς ἄδ' ἔπει εἰς ταῦτα ἀνελκέναι, ἀφείθη, id est, & Democritum verò multarunt Abderitæ publicè in ius vocatum, quod patrimonium suum consumsisset: qui recitato suo illo libro, quem μέγαν διάκοσμον inscripserat, & altero de rebus inferorum, dixit se rem familiarem in hæc insumpsisse, & ita absolutus est. agros autem à pecudibus depastos & incultos Græci μηλοβότος, & ἀργός appellant. Simeo Bosius putat, Horatium memoria vacillasse ac titubasse. propterea quod hoc idem de Anaxagora litteris proditum sit. Sic enim Plutarchus lib. ἀπὸ τῶν μὴ δειν δεινίζεσθαι, de eo scribit, *Αναξαγόρας δὲ τὴν χώραν κατέλιπε μηλοβότων: id est, Anaxagoras autem agros suos reliquit incultos, & pecudibus depascendos. De eodem scriptum illud esse puto à Varrone in, Longè fugit qui suos fugit: Ager dereliqueretur ac periret squallore scabrinèque, illuvie est vastitudine.*

DVM PEREGRE EST ANIMVS, &c.] id est,

A est, dum peregrinatur animus, in rerum magnarum contemplatione occupatus, & omni earum rerum, quæ ad corpus pertinent, cura solutus. Plato in Theæteto solum philosophi corpus ait ἐν τῇ πόλει κείσθαι, καὶ ὀπίσθημιν, id est, in vrbe aut ciuitate habitare: animum autem peregrinari. Idem in Phædro scribit non immeritò philosophi mentem solam alise esse præditam. illis enim semper affixa eius memoria est quàm maximè fieri potest, in quibus Deus occupatus, diuinus est. verba Platonis sunt hæc, διὸ δὴ δικαίως μόνη πλεῖστα ἢ τῷ φιλοσόφῳ διάνοια. πῶς γὰρ ἐκείνοις αἰεὶ ὄσι μνήμη καὶ δυνάμιν, πῶς οἷς πρὸ θεοῦ ὄν, θεοῦ ὄσι.

SINE CORPORE VELOX.] à corpore semotus, ac seiunctus. assidueque in rebus diuinis ac cælestibus contemplandis defixus.

CVM TV INTER SCAB. TANTAM, &c.] pecuniæ & lucri studium duobus lectissimis, & artissimè rem significantibus nominibus appellauit: scabiem quidem, quia quemadmodum scabies corpus assidue mordet, & vrit, perpetuèque scabendi cupiditate afficit: ita lucri studium animum peremni plura habendi cupiditate incendit: contagium autem, quia serpit hoc animi malum, & funditur in dies latius, atque ad alios etiam dimanat. Videtur hunc versum respexisse Aulonius in epist. ad Symmachum, cuius initium est, *Latabat inter nugas.* &c. non longè à princip. *Hunc locum de ternario numero ilico nostra illa poetica scabies cepit excelsperere: cuius morbi quoniam facile contagium est, vitium ad te quoque prurigo commigret,*

SUBLIMIA] μετώρα: ardua quædam.

QVÆ MARE COMP. CAVS. &c.] Quibus causis mare compressum non effundatur latius, neque terras obruat. Hanc quæstionem tractat Lucret. libr. 6. & Aristot. μετώρολ. βιβλ. β. κεφ. β. ex cuius philosophi sententia, si quis hoc ex me quærat, respondeam, locum, quem mare occupauit, non esse maris locum, sed aquæ. Cùm igitur hoc ita sit, elementa autem locum nata sint sua naturæ proprium, vnde non nisi per vim depellantur, & quò sua natura ferantur: neque est mirum, in maria fluuios omneis influere, neque tot aquis in mare decurrentibus, id tamen non crescere, neque terras obruere. Hæc Virg. Georg. 2. scire cupit, *Me verò primùm dulces ante omnia Musæ, Quarum sacra fero ingenti percussus amore, Accipiant, calique vias, & sidera monstrent, Defectus solis varios, lunaq; labores, Vnde tremor terris, qua vi maria alta tumescant.*

QVID TEMPER. ANN.] quæ res efficiat vicissitudines dierum ac noctium, commutationesque temporum, quadripartitas, ad temperationem corporum & ad maturitatem frugum aptas: quæ vis terras vere ad concipiendas fruges relaxet, æstate ad maturandas partim mitiget, partim torreat: hieme ad cõtinentum calorem comprimat, autumno ad effundendum patefaciat. Si quis hoc quærat, audiat Virg. Georg. 1. princip. *vos ò clarissima mundi Lumina, labentem calo qua ducitis annum, Liber & alma Ceres.* Liber autem & Ceres, sunt sol & luna.

SPONTE SVA, IVSSÆNE] vtrùm sua vi, &

per se, an verò dei alicuius iussu, & imperio, & moderatione.

QVID PRÆMAT] quæ res, aut quæ causa cõdat lunam.

CONCORDIA DISCORDS] quæ apparet cùm in quattuor elementis, tùm ceteris in rebus contrariis illis quidem inter se, & pugnantibus: sed tamen proportionem quadam consentientibus, de quo consensu præclare Oppianus libr. 1. αλιευ. Οἷη σὺ φιλότιπ διακρίνας ἐκέδασας Αἰθέρα τ' αἰγλήσας, καὶ ἠέρας καὶ ἕλκον ὕδαρ, Καί χθονὰ παμμύτιεσαν, ἀπ' ἀλλήλων δὲ ἔκαστα. Πάντα δ' ἐν ἀλλήλοισιν ὁμοφροσύνης ἕσσο δεισμῷ Ἀρρήκτω σωέδηςσας ἀναγκάη δ' ἐπέρεσσας Ἀστμφεὶ πάγκοινον ἕσσο ζυγόν' ἔτε γὰρ αἰθήρ Ἡέρος, ἔτ' αἰὴρ ἀπὲρ ὕδατος, ἐδὲ μὲν ὕδαρ Γαίης νόσφι τέτυκται' ἐν ἀλλήλοισ δὲ φύονται' Πάντα δ' ὁδὸν μίαν εἶσι, μίαν τ' ἀνελίσσεται ἀμοιβήν, &c. id est, Quali cum amicitia discreuisti, & dissipauisti æthera lucidum, & aërem, & liquidam aquam, & terram omnium matrem, singula verò inter se separata sunt: omnia autem inter se concordia vinculo irrupto colligasti, necessitati autem immota affixisti sub communi iugo. neque enim æther separatim ab aëre, neque aër ab aqua, neque aqua à terra facta est, sed inter se nascuntur, & omnia vnam viam eunt, vnàque vicissitudine conuertuntur. &c. Ouid. lib. 1. Metamorph. *Quippe ubi temperie sumfere humôrque, calorque, Concipiunt, & ab his oriuntur cuncta duobus: Cumque sit ignis aqua pugnax, vapor humidus omneis Res creat, & discors concordia fatibus apta est.*

EMPEDOCLES] qui ignem, aëra, aquam, terram, principia rerum statuebat: quibus addebat amicitiam, qua illa contrahantur: & litem, qua dissipentur. Eum reprehendit Aristoteles cùm in primo, & 6. lib. de principiis, tùm maximè primo τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ, his verbis, εἰ γὰρ τις ἀκελευθὸν, καὶ λαμβάνοι πῶς τὴν διάνοιαν, καὶ μὴ πῶς ἀψυμμιζέται λεγόντων Εμπεδοκλῆς, εὐρήσει τὴν μὲν φιλίαν εἶναι τῶν ἀγαθῶν τὸ δὲ νεῖκος τῶν κακῶν. ὡς εἶπες φαίη ἕτως, τρέποντινὰ, καὶ λέγειν, καὶ πῶς ἐπὶν λέγειν τὸ κακόν, καὶ τὸ ἀγαθόν ἀρχαῖς Εμπεδοκλέα. τὰ δ' ἀν λέγει καλῶς, εἴπερ τὸ ἡ ἀγαθῶν ἀπαιτων αἰπὸν αὐτὸ τὸ ἀγαθὸν ὄσι, καὶ τῶν κακῶν τὸ κακόν: id est, si quis enim rationem sequatur, & comprehendat, atque ad cogitationem, non ad ea, quæ balbutit Empedocles, aspectum referat, reperiet, amicitiam quidem esse bonorum: litem autem malorum. Quapropter si quis dicat, Empedoclem quoque quodam modo ita dicere, & primum malum, primumque bonum principia dicere, fortasse rectè dicat, si quidem causa bonorum omnium est ipsum bonum, & malorum omnium ipsum malum. Empedoclis versus ad hanc rem pertinentes, qui producuntur à Simplicio, hi sunt, Ἀμοτε μὲν φιλότιπ, σωερχόμεν εἰς ἐν ἅπαντα, Ἀμοτε δ' αὖ δίχα πάντα φορημένα νεῖκος ἔχει. quorum hæc sententia est, *Interdum omnia ab amicitia in vnum contrahuntur: interdum autem singula à lite distrabuntur.* Iterum Arist. eod. lib. 1. τῶν μετὰ τὰ φυσ. de eod. παραχρῆζεν αὐτῷ ἡ μὲν φιλία διακρίνει τὸ δὲ νεῖκος συγκρίνει, id est, multis locis ei amicitia quidem dissipat, lis autem contrahit. Atque hanc Empedoclis opinionem attingit his verbis M. Tull. in Lælio, *Agrigentinum quidem doctum quendam virum carminibus Grecis vaticinatum ferunt, qua in rerum natura, totoq; mō*

A do constarent, quæq; mouerentur, ea contrahere amicitiam, dissipare discordiam. Hunc philosophum pluribus versibus laudat Lucretius lib. 1. quos, quia & pulcherrimi sunt, & huic loco mihi videtur conuenire, non me pigebit ascribere. *Quorum Acragantinus cum primis Empedocles est, In sula quem Triquetris terrarum gessit in oris, Quam fluitans circum magnis am fractibus æquor Ionium glaucis aspergit vi rus ab undis, Italia terrarum oras a sinibus eius, lequitur deinceps paucis versibus interpositis, Quæ cum magna modis multis miranda videtur Gentibus humanis regio, visendâque fertur Rebus opima bonis, multa munita virum vi: Nil tamen hoc habuisse viro præclarium in se, Nec sanctum magis, & mirum, carumq; videtur. Carmina quin etiam diuini pectoris eius Vociferantur, & exponunt præclara reperta, Vt vix humana videatur stirpe creatus.* Iam de quatuor elementis, igni, aëre, aqua, terra: quæ Empedocles principia rerum esse voluit, materia locum obtinentia, extant hi versus: Τέσσαρα δὴ πάντων ῥιζώματα πατρῶν ἔσσιν Ζεὺς ἄργής, ἦν τε φερέσβιος, ἦ δ' αἰδανεύς Νῆστοδ' ἠ δακρυόεις γὰ πικροῖς *

B * * id est, Quatuor sunt omnium rerum fundamenta, seu radices, Iupiter candidus, aut liquidus, aut celer: Iunôque salutaris, & Pluto, &c.

AN STERTINIUM DEL. ACVM.] Stertinium, seu Stertinij acumē, id est, Stertinus, vt annotauimus supra ad Od. 5. lib. 3. de Stertino sat. 3. lib. 2. *Si quid Stertinus veri crepat.* in trib. cod. Vatic. & Iann. Tornef. Rain. Card. vno Rufflad. Nicot. Cleric. scriptum est, *Stertiniu acumen.* vt non dubitem, quin hæc sit vera, & incorrupta lectio, sic locutus est sup. Od. 12. lib. 4. *Sulpiciis accubabat horreis.*

VERVM SEV PISC. PORR. ET CEPE] id est, siue sumtuosè, & opiparè: siue tenuiter, & parcè, frugalitèrque viuus, &c. pisceis enim posuit pro obsonio carissimo: porrum & cepe pro cibo vilissimo. nam terra nata ferè omnia tenuiorum hominum, & plebis sunt epulæ. M. Tull. epist. ad Gallum lib. 7. *Nam, dum volunt isti lauti terra nata, qua lege excepta sunt, in honorem adducere fungos, heluellas, herbas omnes ita condiunt, vt nihil possit esse suauius. in eas cum incidissem in cena augurali apud Lentulum, tanta me διαρροια arripuit, vt hodie primum videar cæpisse cōsistere.* Ita ego, qui me ostreis & muranis facile abstinebam, à beta, & malua deceptus sum. ex quibus verbis intelligere licet, lege sumtuaria à C. Cæsare lata, piscibus, & ceteris obsoniis modum esse constitutum, ne in eis comparandis, & apponendis sumtus fieret nimius: terra nata autem eadem lege fuisse excepta. Homerus quidem il. λ. facit Hecamedam Nestoris ancillam bello captam, nihil aliud ipsi Nestori, & Machaoni apponentem præter cepe, mel, & farinam, seu panem, his verbis, Η σπῶν πατρῶν μὲν ὅτι παρῶν ἡλε πρᾶξαν Καλήν, κτανόπζαν, ἐύχοον· αὐτὰρ ἐπ' αὐτῆ Χάλκιοι κείρον, ὅτι δὲ κρόμμυον ποτ' ᾤον, Η δὲ μέλι Χλωρόν, παρ δ' ἀλφίτῃ ἱερῶ ἀκτῆν. i. Quæ eis primum quidem propius admouit mēsam pulchram, cæruleis pedibus, politâ: deinde apposuit in canistro cepe, obsoniū ad potum prouocans, & mel flauū, & panem. Sed hæc erat illorum temporum frugalitas.

SEV PORR. ET CEPE TRUCID.] id est, seu tibi nihil apponitur animatum, nihilque aliud occidis in cenam, nisi porrum & cepe: quæ sine dubio cum sint inanima, occidi non dicuntur, nisi improprie, aut εἰρωνικῶς, quomodo mihi videtur Horatius hoc loco posuisse, significans eum tenuiter viuere, nihilque omnino trucidare, qui porro, & cepa vescatur. Nam cenam sine sanguine veteres appellabāt, tenuem, & sine magno admodum apparatu, sine piscibus, & reliquis obsoniis: Plautus terrestrem cenam, Captiuus. Sic enim ille, *Æ. terrestris cena: E. sus, terrestris bestia est. Æ. multis cleribus. E. curato agrotos domi.* verbo igitur communi vsus est ad res dissimileis, pisceis, porrum, cepe. sic locutus est quodam loco Lucilius, *fragmenta intersic panis.*

VLTRÒ] id est, non rogatus: vt sat. 5. lib. 2. *caute roget, vltro. Penelopen facilis potiori trade.* Itaque verba superiora, *si quid petet*, sic interpretor, si quare egebit: vel si quid tacitus petet. Nā reuera qui eget, tacitus petit. sic epist. 14. *Tu mediastinus tacita prece rura petebas.* Alioqui ei, qui petat, non possumus dici vltro deferre.

VILIS AMICOR. EST ANN. BON. VBI. &c.] hunc locum sic explico: paruo constant amici, cum viris bonis aliquid deest. nam vox *bonis*, cum verbo deest est coniungenda. Atque huius rei è vita communi sumamus exemplum. finge aliquem esse virum bonum, eundemque non admodum copiosum, neque rebus ad victum, cultumque necessariis instructum: continuò hictalis ab homine locuplete, & copioso, beneficio deuinciendus, & quodammodo emendus est, vt eius amicitiam sibi cōparet, & promereatur. nam quantumuis sese in eum præbuerit liberalem, & muniticum, & benignum opulētus ille, talem amicum tamen, vt pote rem omnium carissimam, haud carè videbitur emisse. sic loquitur Plautus in Mil. gloriofo. *Si hoc parauissent, homines essent minus multi mali, & minus audacter scelestâ facerent facta: & postea, Qui homines probi essent, esset his annona vilior.* Io. Palleratius putabat hunc locum esse corruptum, & ita legendum, *vbi quid des:* vt sit hæc sententia, paruo constant amici, vbi quid viris bonis largiaris: quia paruo beneficio eorum amicitiam tibi comparas. ego nihil muto. verum tamen iudicet lector, hoc tantum lectori testabor, in plerisque libris vet. scriptum esse *deest*, pro *deest*.

CANTABER AGRIPPÆ.] ἄνδ' κωνῶ, virtute. supra Od. 8. lib. 3. *Cantaber sera domitus catena.* & Od. 14. lib. 4. *Te Cantaber non ante domabilis, Medæque, & Indus, te profugus Scythes Miratur.*

CLAUDI VIRT. NER.] id est, Armenij Tiberij Claudij Neronis, Augusti priuigni virtute subacti sunt. de hoc sup. epist. 3. *Iuli Flore, quibus terrarum militet oris Claudius Augusti priu. &c.*

IVS, IMP. QVE PHR. CÆS. &c.] Phrates Rex Parthorum, & Perfarum: de quo sic Strabo lib. 6. *ὡς ἔ μόνον τὰ πρόπαια ἐπέμψαν εἰς Ρώμην, ἀ καὶ Ρωμαίων ἀνέστησαν ποτε, ἀλλὰ ἐ πῆδαι ὅτις εὖσε Φεράτης τῷ σέβαστῳ Καίσαρι, id est, itaq; nō solūm tropæa Romæ miserunt Parthi, quæ aduersus Romanos quondā crexerant, verum etiam liberos suos Calari Augusto*

A gusto credidit Phraates. accepit ius & imperium, id est, populi Ro. legibus, & imperio parèrese vel le dixit, siue Augusti fama commotus, siue metu coactus.

GENIBVS MINOR] supplex. est enim supplicantis & genua sua inflectere, & eius, cui supplicat, genua tangere. Eurip. in Hippol. *Καὶ σὺν γέροντων ἔμεθ' ἰσομαί ποτε*, id est, & tua genua numquam omittam.

DEFVDIT] sic habent tres cod. Vatic. & item Iannoct. Tornes. & vnus Russard. quam scripturam probò, reiecta altera *diffudit*: quamquam ferri potest. *defudit* autem positum pro *fudit de*, κατ' ἀναστροφὴν. vt *circumgemit*, *emetiris*, *personat*, & similia.

AVREA COPIA] aurea, id est, optabilissima, & summopere expetenda, *πρωτόταμ, ἐυδαίμωνικότητα*, id est, maximi pretij, & ad beatam vitam magnopere pertinens. suprâ beatam dixit in carm. laicali ad Deos, *apparētique beata pleno Copia cornu*. & mediocritatem auream Od. 11. lib. 2. *Aurēā quisquis mediocritatem Diligit*, &c. & Od. 5. lib. 1. *Qui nunc te fruitur credulus aurea*.

13 AD VINNIVM Afellam.

VT proficiscentem docui te saepe, diuq̄, Augusto reddes signata volumina Vinni:

Si validus, si latus erit, si denique poscet: Ne studio nostri pecces, odiūmque libellis Sedulus importes opera vehemente minister. (tæ:

Si te forte meæ grauis vret sarcina char- Abijcito potius, quàm quò perferre iuberis,

C *Clitellas ferus impingas: Asinæq̄; paternū Cognomen vertas in risum, & fabula fias. Viribus utêris per cliuos, flumina, lamas. Victor propositi simulac perueneris illuc: Sic positum seruabis onus, ne forte sub ala Fasciculum portes librorum, vt rusticus agnum:*

Vt vinosa glomos furtiue Pyrrhia lanæ: Vt cum pileolo soleas conuiuia tribulis: Ne vulgò narres te sudauisse ferendo Carmina, quæ possint oculos, aureisq̄; morari

Cæsaris. oratus multa prece nitere porrò. Vade, vale, caue ne titubes, mandatâque frangas.

VT PROFICISCENTEM, &c.] quemadmodum tibi hinc discedenti saepe & diu præcepi: seu quemadmodum te abeuntem saepe & diu monui, &c.

SIGNATA] obsignata, ne à quoquam legantur prius, quàm ab Augusto.

SI VALIDVS] si firmus erit, si valebit. contrâ malè validum posuit pro infirmo satyr. 5. lib. 2. *Si cui praterea validus male filius, &c.*

STVDIO NOSTRI] nimio in nos studio: dum studes nobis gratum facere.

ODIVMQVE LIBELLIS SEDVL.] id est, ne immoderato tuo erga nos officio, & sedulitate nostros libellos odiosos, & inuisos Augusto reddas. sedulum appellant Latini, qui diligentiam adhibet in re aliqua interdum nimiam, aut minus opportunam, minúsque vtilem: sed tamen bona fide, & sine dolo. quod quidem exemplis perspicere licet. Terent. in Andr. *parum successit, quod ago: at facio sedulo*. Idem Adelp. *Ego istos vobis vsque à pueris curavi ambos sedulo*. Idem Hecyra, *ergo propterea te sedulo Et moneo, & hortor, ne cuiusquam mi fereat*. Idem Heaut. *pro se quisque sedulo Faciebat, quo illâ mihi Lenirêi miseriam*. Ibid. *Nescio alias: me scio quidè fecisse sedulo, vt ex illius còmodo meū còpararè commodum*. M. Tul. pro Arch. *poëta de Sylla. Qui sedulitatem mali poëta duxerit aliquo tamen premio dignam: huius ingenium, & virtutem in scribendo, & copiam non expetisset?* Idem in Rullum in senatu, *finem feci offerendi mei, ne forte mea sedulitas aut insidiosa, aut impudens videretur*. Horat. epist. ad August. lib. 2. *Sedulitas autem, stultè quem diligit, vrger.* & suprâ epist. ad Mæcen. 2. *Officiosâque sedulitas, & opella forensis Adducit febreis*. Idem sat. 5. lib. 1. *vbi sedulus hospes Pane arsit macros dum turdos versat in igne*.

SI TE FORTE MEÆ GRAVIS] si tu forte meorum librorum onus ægrè sustinere poteris, abijcito potius in itinere, quàm in eo loco, quò te perferre iussi, defatigatus, ac defessus oneri succubas. *clitellas impingas* autem dixit tralatione ducta ab asinis onere oppressis, alludens ad eius cognomen *Afellam*, seu *Asinam*: quod quidam malunt.

FERVS IMPINGAS] tanquam asinus onere oppressus clitellas in terram stolidè impingas. Priscian. lib. 18. ait *impingas* positum esse pro *impingito*, hoc modo, abijcito potius, quàm clitellas impingito.

ASINÆQVE PATERNVN COGN.] id est, & cognomen paternum *Asina*, seu *Afella*: (dicebatur enim nomine Vinnius, cognomento Afella) *vertas in risum*: id est, ridiculum reddas, seu ridendum præbeas, ac propines. dicent enim homines rusticitate tua audita, te nihil fecisse ab asini natura alienum, impingendo clitellas stolidè in eo ipso loco, quò te libros meos perferre iussi, id est, alieno tempore, & intempestiuè, aut stultè, & rusticè, libros Augusto tradendo: vel in ipsis Augusti ædibus, atque in eius oculis cum ei libros trades, ineptè aliquid aut faciendo, aut loquendo. Asinorum tarditas & stoliditas etiam pro- uerbijs notata est. vide annot. ad illum locum, vt

Yy ij *siquis*

A *si quis asellum in campo doceat, &c.* sat. 1. lib. 1. & ad illū, *ut iniqua mentis asellus, &c.* sat. 9. lib. eiusdem.

ET FABVLA FIAS] sermonis ansam hominibus præbeas: in ora hominum pro ludibrio venias. sup. Od. xi. epod. *Fabula quanta fui?*

VIRIB. VTERIS PER CLIV. &c.] omnibus tuis viribus cōtendes per cliuos, flumina, lacunas iter faciēs, vt, quò vis, peruenias, librosq; perferas. *utēris*, autē, futurū indicatiui, pro futuro imperatiui *utitor*, positum est, vt ibidem docet Prisc. idem de illo, *reddes*, quod est in secundo versu, sentiendum. idem enim valet, quod *reddido*.

VICTOR PROPOSITI] id est, victis, atque expugnatis difficultatib. omnibus: vel cōpos propositi. sic enim Græci ἐκπατὴς ἢ σκόπε, ἢ ὀρθοῦμαι. Sic POS. SERVAB. ON.] sic accipe δεκτικῶς, libros hoc modo, vel certo quodā loco cōditos seruabis, quoad Augusto poscenti reddas: neque ostentabis, aut palam habebis.

B NE FORTE SVB ALA, &c.] hoc eo dico, ne forte sub ala, & in oculis omnium libros meos feras: ne subfarcinat⁹ eas, quasi rusticus agnā sub ala portās, aut cōiuiua tribulis soleas cū pileolo, aut Pyrrhia glomos lanę furtiue, tria proponit exempla perridicula, quibus Vinnium monet, vt libros occultè ferat, aut domi seruet potius, donec reddendi maturum tempus aduenerit.

GLOMOS] sic legendū, & ita habēt oēs ferè libri calamo exarati, & quos Romæ inspexi, & quos hīc in Gallia. Glomus autē & glomer (nā vtrumq; vsū receptum est pro eadem re) globus est lanæ, & fili. Lucr. in nomine glomere producit primā syllabam lib. 1. *Nam sitantumdem est in lana glomere, quantum Corporum in plumbo est, &c.* glomerare tamen verbum in eadem syllaba semper corripitur.

MORARI] retinere, delectare: vt epist. ad Pison. *Valdius oblectat populum, meliusque moratur.*

ORATVS MVLTÀ PRECE] sic loquitur & Cæsar lib. 6. de bello Gall. *flentes omnibus precibus orabant.* & M. Tull. ep. ad Att. lib. 9. ep. ad Cæsarem. *Quamobrē a te peto, vel potius precibus omnibus oro, & obtestor, vt in tuis maximis curis aliquid impertias temporis huic quoque cogitationi.* sed quidam hæc sic distingui volunt, *Cæsaris, oratus multa prece. nitere porrò, &c.*

VADĒ, VALE,] quidam libri veteres habent, *Vine, vale:* quos non sequor.

NE TITVBES] ne offendas, ne pecces. tralatio est.

EP. 14. AD VILLICVM suum.

VILLICE siluarum, & mihi me reddentis agelli,
Quem tu fastidis, habitatum quinque focis, &
Quinque bonos solitum Bariam dimitte-

tere patres:

Certemus, spinas animone ego fortius antu (res. D

Euellas agro: & melior sit Horatius, an Me quamuis Lamia pietas, & cura morretur

Fratrem marentis, raptō de fratre dolētis Insolabiliter: tamen istuc mens, animusq; Fert: & amat spatijs obstantia rumpere claustra:

Rure ego viuentem, tu dicis in vrbe beatum.

Cui placet alterius, sua nimirum est odio fors.

Stultus vterque locum immeritum causatur inique. E

In culpa est animus, qui se non effugit vquam.

Tu mediastin⁹ tacita prece rura petebas: Nunc urbem, & ludos, & balnea villicus optas.

Me cōstare mihi scis, & discedere tristē, Quandocumque trahunt iniūsa negotia Romam.

Non eadē miramur: eò disconuenit inter Mēque, & te. nam, quæ deserta, & inhospitate squa

Credis, amœna vocat, mecum qui sentit: & odit,

Quæ tu pulcra putas, fornix tibi, & vna- F
sta popina

Incutiunt vrbis desiderium, video: & quòd Angulus iste feret piper, & tus ocyus vna:

Nec vicina subest, vinū præbere taberna Quæ possit tibi: nec meretrix tibicina, cuius

Ad strepitum salias terræ grauis. & tamen vrges

Iampridē nō tacta ligonibus arua: bouēq; Deiunctum curas, & strictis frondibus exples.

Addit opus pigro riuus, si decidit imber, Multa

A *Multa mole docendus aprico parcere prato.*

Nunc age quid nostrum concentum diuidat, audi.

Quem tennes decuere toga, nitidique capilli:

Quem scis immunem Cynara placuisse rapaci:

Quem bibulum liquidi media de luce Falerini:

Cenabreuis iuuat, & prope riuum somnus in herba.

Nec luisse pudet: sed non incidere ludum Non istic obliquo oculo mea commoda quisquam

B *Limat: nō odio obscuro, morsuq; venenat: Rident vicini glebas, & saxa mouentem.*

Cum seruis urbana diaria rodere manis.

Horum tu in numerum voto ruis. inuidet usum

Lignorum, & pecoris tibi calo argutus, & horti:

Optat ephippia bos piger: optat arare caballus.

Quam scit uterque, libens, censebo, exerceat artem.

C **MIHI ME REDDENTIS AG.]** id est, cuius amœnitate, & salubritate me officijs, negotijsque vrbis defatigatum, reficio, ac recreo. sic Catull. carm. ad Fundum, à cenà illa Sextiana se vsque eò grauedine frigida, & frequenti tussi quassatum esse dicit, donec in sinu fundi sui Tiburtis confugerit, ibique se ocymo, & vitica recurauerit.

QUINQUE FOCIS] quinque familiis separatim, ac distinctis.

ET QUINQUE BONOS SOLITVM, &c.] intellige ex hoc agro Horatiano, in quo quinque foci essent, quinque homines grandis natu in oppidum Sabinorum Bariam conuenire solitos, tamquam senatores, qui consultarent, & sententiam dicerent de re Sabinorum communi, & publica. nonnulli arbitrantur eò euocari solitos esse, ut ibi gererent magistratum. alij annotant, Bariam locum esse in Sabinis, ad quem soliti essent transire ad causas agendas. Ego de Baria nihil habeo dicere, præterquam quod aiunt omnes fuisse oppidum in Sabinis aliquando frequentissimum, ac celeberrimum. Hoc etiam lectori testi-

D ficabor, in omnibus ferè libris manuscriptis & Vaticanis, & alijs, legi *Variam*, non *Bariam*. *Varia* autem, cui Appula cognomen est, longè admodum distat à Sabinis.

SPINAS] eleganter spinas ad agrum, animumque retulit: sed agri spinæ, propriè dicuntur: animi spinæ, pro curis, & angoribus, translata. Catullus curas, *spinosas* appellauit in carmine de nuptiis Pelei, & Thetidis, *Spinosas Erycina serens in pectore curas*. & Horat. epist. 2. lib. 2. *Quid te exempta iuuat spinis de pluribus una?*

AN RES] id est, an bona, sic sæpe alibi: ut sat. 5. lib. 2. *Et genus & virtus, nisi cum re, vilior alga est.*

ET CVRA MORE TVR] quidam libri veteres habent, *moratur*.

RAPTO] sibi à Parcisi erepto, id est, immaturè mortuo. sic Catullus ad Manl. *ò misero frater adempte mihi.*

INSOLABILITER] ita acerbè, ut nullus consolationi locus sit relictus.

MENS, ANIMVS QVE] video, hæc sæpe coniunctè poni à scriptoribus. Terent. Andria, *malus mens, malus animus*. Lucr. lib. 3. *Primum animum dico, mentem quam sepe vocamus*. Idem ita vtrumque coniunxit, ut alterum in patrio casu efferret, hoc modo, *mens animi*, ut libr. quart. *Nec ratione alia cum somnus membra profundit, Mens animi vigilat, nisi quod simulacra laceffunt* Hac eadem nostros animos. Idem libr. 5. *Tennis enim natura Deum, longèque remota Sensibus a nostris animi vix mente videtur*. Idem libr. 6. *Perturbata animi mens in merore, metuque*. Catull. ad Ortal. *Nec potis est dulcis Musarū expromere fatus Mens animi*. Plautus in Cistell. *Nullam mentem animi habeo: vbi sum ibi non sum: vbi non sum, ibi est animus*. Aristoteles autem huiusmodi ἀναλογίαν id est, comparisonem seu proportionem proponit, tum in lib. 1. de morib. ad Nicomach. tum Topicorum primo. *ὡς οὖν σὸν μὰν ὄψις, ἔτιω ῥῆς ἐν ψυχῇ*, id est, ut in corpore aspectus, sic mens in animo.

ET AMAT SPAT. OBST. RVMP.] id est, & cupit impedimenta omnia, morasque præcidere: & quodammodo è carceribus euolare. *amat rumpere*, id est, libenter & cupidè rumpit: seu cupit rumpere.

CLAVSTRA] repagula, carceres. sat. 6. lib. 2. *tu pulses omne quod obstat, Ad Macenatem memori semente recurras*.

SVA NIM. EST. OD. SORS] quidam libri veteres habent *f. n. est od. res*: quos non solum secutus, quamuis non damnem.

STVLT. VTERQVE LOC. IMMER. CAVS.] culpam confert in locum, cum ea in ipso hæreat, ut statim subijcit, *In culpa est animus, &c. causatur*, more Græcorum, *αἰμαται* id est, accusat, criminatur, causam sui angoris, suæque ægitudinis esse dicit. Qui ex animo laborat, id est, cuius animus non est ab omni perturbatione liber, ac solutus, is, cum perpetuò exercietur, & æstuet, existimat se loco commutando curam, & molestiam ex animo depulsurum: sed magnopere fallitur. nam morbi causa, & principium ægitudinis

A nis inest in animo, non in loco. vide supra annot. ad illum locum Od. 16. lib. 2. *patria quis exsul, &c.*

QVI SE NON EFFUGIT VNQVAM,] sic sup. Oda illa 16. lib. 2. *patria quis exsul Se quoque fugit?*

TV MEDIASTINVS] sic hanc vocem scriptam reperi in omnibus codicib. antiq. non, vt in vulgatis, *mediastynus*. Est autem vox mera Latina ex duobus nominibus Latinis composita, *medio* & *stano*, non à Græco *αστυ*, vt nonnulli vaticinantur. Ac mediastini serui omnium propemodum sunt laboriosissimi, quippe qui ad omnia ferè ministeria parati, & tanquam in medio positi esse debeant. Nonnulli per mediastinum, seruum balnearioris significari putant. Cato, *ille imperator: tu illi, ac ceteris mediastinus*. Nonius, *Mediastinos, non solum balnearum, sed adiuu quoque ministros, & curatores legimus*. Lucill. 17. *Villicum Aristocrate mediastinum atque bubulcum, Commanducatus corrupt, ad incita adegit*. Quidam eosdem esse putant atque attrienseis, quos Græci *μικσωλλιοις*, & *πρεστωοις* appellant.

B TACITA PR. RVRA PET.] rura tacitus expetebas, & exoptabas.

CONSTARE MIHI] in sententia manere. semper commorationem, & vitam rusticam vrbana antepone.

DISCONVENIT INTER MEQVE, ET TE] eo inter nos dissidemus, ac discrepamus. *disconuenit*, id est, non conuenit. nã impersonale est hoc loco, vt loquuntur Grammatici. supra epist. 1. personale est, *Estuat, & vita disconuenit ordine toto*.

INHOSPITA] *ἀξίνα* Virg. *Æneid. 5. tot inhospita saxa*.

TESCA] agrestia, difficilia, inculta, horrida desertaloca. Attius in Philoctete. *Quis tu es mortalis, qui in deserta Lœnia, Et tesca te apportes loca?* ex Varrone & Festo: apud quos tamen non eodem modo scribitur hoc nomen: sed apud alterum *tesqua*, apud alterum *tesca*. libri scripti plerique habent *tesqua*. ego tamen malim scribi *tesca*, vt scriptum est apud Varron. qui deducit à tuendo, vt sint quasi *inesca*. At Scaliger F. mauult à Græco desistere, vt dicta sint *tesca*, quasi *δένουα*: id est, umbrosa, seu nemorosa.

AMOENA VOCAT] vocat amabilia, & ad se amanda allicientia: sic Festus.

MECVM QVI SENTIT] is, qui amat solitudinem, filuas, locaque ab arbitris remota.

PVLCH. PVTAS] sic habent cod. duo Vatic. Iannoct. Fabr. Raïn. Card. Torn. Russard. Nicor. Cleric. meus: alij vocas, vt vulg. mendosè, opinor.

FORNIX] prostibulum, ganeum. sat. 2. lib. 1. *Quidam notus homo, cum exiret fornice, maeste Virtute, &c. ead. sat. versu superiore, nisi olenti in fornice stantem.*

VNCTA POPINA] in qua coquuntur omnis generis obsonia. vnde popino, popinonis, sat. 4. lib. 2. *Quacumque immundis seruent allata popinis*. Lucil. *Infamem, immundam, turpemque odisse popinam.*

INCVTIUNT VRBIS DESID.] iniiciunt

tibi vrbis cupiditatem, vel afficiunt te vrbis desiderio. & est tralatio, vt dicimus *incutere timorem, dolorem*. Idem Horat. epist. ad Loll. 2. hoc libr. *ne mox Incutiant aliena tibi peccata pudorem. incutere amorem* Lucret. lib. 1. *Et simul incussit suauem mi in pectus amorem Musarum. incutere tremorem* idè lib. 6. *Et fera vis venti per crebra foramina terra Dissertitur, vt horror. & incutit inde tremore. morbos, idem ibidem, Multa cibos, quæ sunt vitalia, multaque morbos Incutere, & mortem quæ possint accelerare.* Horatius *incutere bellum* sat. 1. lib. 2. *seu quòd Lucania bellum Incuteret violenta.* idem ibid. *incutere negotium. ne forte negoti Incutiat tibi quid sanctarum inscitia legum.* M. Tull. lib. 2. de orat. ad Qu. frat. *Item timor incutitur, aut ex ipsorum periculis, aut ex communibus.* T. Liuius li. 2. *postem iam tenenti Consuli fœdum inter precationem Deum nuntium incutiunt, mortuum eius filium esse.*

ET QVOD ANGVLVVS ISTE] id est, & hoc alterum tibi vrbis desiderium commouet, quòd ager iste, cui colendo te preposui, neque vnam effert, neque cauponam propinquam habet, nec tibi cinam, cuius ad cantum saltus. angulum Latine per tralationem ponimus, pro lóginquo, remoto, abdito, infrequenti loco, vt sup. Od. 6. lib. 2. *Ille terrarum mihi præter omneis Angulus ridet.* M. Tull. in Catil. 2. *nemo non modò Roma, sed nec villo in angulo totius Italia oppressus are alieno fuit, quem non ad hoc incredibile sceleris fœdus ascinerit.* angulum à Græco nomine *ἀγυλον* dictū esse verisimilius est, quàm ab aduerbio *ἐξυλος*.

FERET PIP. ET TH. OCY. V.] id est, numquam feret vnam, cum thus, & piper in Arabia nascantur.

PRÆBERE] *μελτεν*, suppeditare, vt Virgil. Georg. 1. *Arbuta sufficere, & stuuos præbere salubris.* lege annotation. ad Od. 13. lib. 3.

CVIVS AD STREPITVM] ad strepitū tibi cinæ tibia canentis, id est, ad strepitum tibiæ, qua canit tibi cinæ. sup. epist. 2. *Ad strepitum citharæ cessatum ducere curam.* Od. 3. lib. 4. *Dulcem que strepitum Pieri temperas:* ad què locum plura.

SALIAS] saltus non admodum scienter, neque numerosè. saliant enim verius, quàm saltant rustici. idem de arte poët. *saliet, tundet pede terram.*

TERRÆ GRAVIS] tu grauis terræ, hoc dixit ad exprimendam villici saltantis vel insciam, vel contentionem, cuius grauitatem, & pondus terra sentire videatur vt supra Od. 18. lib. 3. *Gaudet inuisam pepulisse fossor Ter pede terram.* annot. ad Od. 4. lib. 1. Bosius tamen, *terra grauis*, sic accipit: tu terræ grauis salias, vt terram onere leues: tu tanquam terræ grauis, salias, vt eam exoneret.

ET TAMEN VRGES IAMPRIDEM, &c.] hæc sunt referenda ad ea, quæ sunt supra. *nam, quæ deserta, & inhospita tesqua.* vel ad principium epistolæ, *Quem tu fastidis habitatum, &c.* hoc modo, quamuis agrum meum fastidias, vel quamuis locum istum sterilem, desertum, & incultum esse dicas, tu tamen arua, quæ iam pridem non fuerunt culta, aut fossa, studiose, & assidue fosis, subigis, & colis.

BOVEM DEIVNCTVM] bouem sciunctum,

A ac separatum ab altero: vel iam dissolutum: quod fit vesperi. ideòque βελυπν nominant Græci tempus vesperinū. annotatum suprâ ad Od. 6. li. 3. ibi, *Es inga demeret Bobus fatigatis. deiunctum autem excudendum curavi, quattuorlibros manu scriptos secutus.*

ET STRICTIS] id est, stringendo succisis. sic Virg. in Mœride. *hic, ubi densas Agricole stringunt frondeis.* Idem Georg. 2. *tunc stringe comas, tunc brachia tonde.* Idem primo, *Sed tamen Es quernas glandeis tunc stringere tempus.* eodem libro, *cum flauis messorum induceret aruis Agricola, Es fragili iam stringeret hordea culmo.*

EXPLES] faturas, pascis. Virgil. Georg. 2. *hic piscibus atram Improbis ingluuiem, ranisq; loquacibus explet.* Idem lib. 3. *Æneid. Nam simul expletus dapibus Ec.*

ADDIT. OPVS] negotium tibi exhibet præter ea, quæ quotidiana sunt, & vsitata: non finit te cessare: te exercet.

B **MVLTA MOLE DOCENDVS**] multis mobilibus oppositis, in aliam partem auertendus, ne prato noceat. verbum *docendi* attribuit rei inanimæ, cum animata sola doceantur. sic in epist. ad Pisones. *Seu cursum mutauit iniquum frugibus amnis Dolus iter melius.*

QVID NOSTR. CONC. DIV.] quid causæ sit, quamobrem dissentiamus, alioqui maximè concordēs. *concentum*, pro consensione, & concordia posuit translâtè. propriè enim συμφωνία significat. quæ constat ex pluribus dissimilibus, & disparibus sonis, proportionē coniunctis, æqualibus, & concordibus. dissoluitur autem & corrumpitur, ubi proportio, & similitudo rationum tollitur, & tum est *symphonia discors*, quam commemorat epist. ad Pisonem, non longè ab extr. Ex disparibus autem sonis debet concentus, seu symphonia cõstare, non paribus, aut iisdè. tum enim etiã corrumperetur, & fieret *ὁμοφωνία* id est, vnius vocis sonus, vt docet Aristoteles lib. 2. polit. ubi disputans aduersus Platonem, seu Socratem, qui communionem vxorum & liberorum & possessionum in suis libris de rep. introduxit eo consilio, vt ciuitas maximè fiat vna, probat, nihilo magis oportere ciuitatem maximè vnâ fieri, quàm symphoniam fieri *ὁμοφωνίαν*, id est, vnum sonum, aut rhythmū, pedem vnum. eò enim progredere tur illa, vt ita dicam, vnitas, vt desineret esse ciuitas, &c.

DIVIDAT] dissoluat, vel discordem efficiat.

QVEM TENVES] me, quem tenues, &c. sequitur infrâ verbum *inuat*.

NITIDIQVE CAPILLI] λιπαροί, vnguento delibati. vt suprâ Od. 7. lib. 2. *nitentis Malobathro Syrio capillos.*

IMMUNEM] gratis, sine muneribus, vt suprâ Od. 12. lib. 4. *non ego te meis Immunem meditor tingere poculis.*

CYNARÆ] amicæ, de qua suprâ Od. 13. lib. 3. *sed Cynara breneis Annos fata dederunt.*

RAPACI] qualia sunt scorta. Catull. ad Thallum, puerum impudicum, *Idemque Thalle turbida rapacior procella.*

BIBVLVM] bibacem, vt infrâ ep. ad Loll. 2. *Po- D tores bibuli media de nocte Falerni.* ita per tralationè bibulam arenam dixit Lucret. lib. 2. *Littoris incurui bibulam lauit equor arenam.*

MEDIA DE LVCE] fat. 8. lib. 2. *dictus here illis De mediopotare die.* atque hoc tempore diem frangere dicebantur homines inertes, voluptarij, luxuriosi, in cute curanda occupati: conuiuiaque ad multam noctem nõnumquam producebant. ego igitur (inquit) qui cenis à meridie vsque ad multam noctem productis olim delectabar, nunc breuibus delector magis.

NEC LVSSISSE PVDET, &c.] neque verò me pudet olim cenis longis, ac sumtuosis, deliciisque, ac voluptatibus seruasse, atq; indulisse, cum ætas ferret: sed non constituere modum huiusmodi vitæ, intemperatæ, & libidinosa. nam hic dies aliam vitam affert, alios mores postulat. *ludere* interdum valet, amori operam dare, vt epist. 2. lib. 2. *Lusisti satis, edisti satis, atque bibisti.* & Od. 13. li. 4. *Ludisq; Es bibis impudens.* Liuius Andr. *Affatim edi, bibi, lusi.*

SED NON INCID. LVD.] sed non facere finem ludi.

NON ISTIC OBLIQ. OCULO, &c.] Non temere (inquit) vitæ rusticæ cupiditate afficior. Nam nemo istic, id est, rure, mea commoda oculo obliquo limat: hoc est nemo meis commodis inuidet: nemo aspectu maligno, & inuido mea commoda fascinat, & minuit. Nam siquam inuidiam mihi constarent res secundæ meæ, risus vicinorum eam discerneret, atque obrueret.

LIMAT] limare puto esse à lima ductum, non à limis oculis, vt nonnulli volunt, vt sit deterere, attenuare, imminuere. Itaque sic mihi videtur hic locus esse explicandus. Nemo istic obliquo, id est, inuido, aut maleuolo oculo mea commoda atterit, aut minuit. putabant enim veteres, aspectum inimicum, atque infestum alteri nocere. sic Virg. in Palamone, *Nescio quis teneros oculus mihi fascinat agnos.* βασκαίνει appellant Græci. & βασκανον τὸν οἴονει φάσιν, id est, ὀφθαλμοῖς κείνοντα, καὶ φθείροντα τὸ ὕπ' αὐτῷ ὄραθῆν, id est, qui oculis interficit, & corrumpit quod ab ipso cernitur, vt scribit Theocr. interpres. **F** Quomodo autem fiat fascinatio, vel quamobrem fascinetur pueri maximè, declarat Alex. Aphrod. probl. 53. lib. 2. & Plutarch. lib. e. συμποσιακ. πρὸς τὸν κατα βασκαίνειν λεγόμενον disputat. Est & limare interdum copulare, vt ait Nonius Marcellus: quod ad hunc locum non quadrat. vtitur Plautus in Pœnulo. *at vide sis. cum illa numquam limauit caput.* postremò limare significat etiam limo conspircare. Plaut. ibidem *M. curram igitur aliquò ad piscinam, aut lacum, limum petam.* A G. *quid eo opus sit? M. ego dicam: vt tibi Es illi limen caput.*

RID. VIC. GLEB. ET SAXA MOV.] vicini inquit, rident me dum glebas & saxa moueo, similiaque opera rustica facio. ita inuidia in me, & mea commoda nihil valet: neque mihi meis nocere potest. Ridicula, & risum inuidiam ac fascinum depellere atque auertere diximus suprâ ad illum locū, *Inuidiam placare paras, &c.* fat. 3. lib. 2.

VENENAT] corrumpit. translatio est. vtitur Yy iij &

A & Lucret. lib. 6. *Vt spatium cali quadam de parte venenet.*

CVM SERVIS VRB. DIAR.] tu contra rusticus in vrbe viuere maus. diariū, victus est diurnus. Cic. ad Attic. lib. 8. *eo modo autem ambulat Caesar, & iis diariis militum celeritatem incitat, vt timeat, ne citius, quam opus sit, ad Brundisium accesserit.*

RODERE] *αρωγειν* significat victum aridum, & sollicitum, itaque verbo vsus est muribus conuenienti potius, quam hominibus. Notat hic Porphyrio, *non cum seruis maus, sed cum seruis rodere maus.*

HORVM TV IN NVMER.] in numerum seruorum vrbanoꝝ.

CALIO] qui lignum domi non habet: qui it lignatum foras. Calones (inquit Festus) *militum serui dicti, quia ligneas clauas gerebant, quas Graci *κάλια* vocant. Cala* (inquit Seruius in 6. *Aeneid.*) *dicebant maiores nostri fusteis, quos portabant serui sequentes dominos ad proelium.* M. Tull. lib. 3. de natur. Deor. *Eos [Tyndaridas] tu canterius albis, nullis calonibus obuiam Vatiemo venisse existimas.*

B ARGVTVS] astutus, follers, callidus, vafer.

OPTAT EPHIPPIA BOS FIG. OPT. AR.] *Ephippium* (inquit Nonius) *tegmen equi ad mollem vecturam paratū.* Acron notat, aliis ephippia esse sagmata, id est, onera, aliis ea, quæ propè iugum equis curulibus imponuntur. prouerbium conuenit in eos, qui muneris functionem, & conditionem sibi accommodatam, fastidiūt: alienam, & ad quam inepti sunt, expetunt. M. Tull. ad Attic. lib. 5. *Clitella boni sunt imposta. planè non est nostrū onus, sed feremus. modò, si me amas, sim annuus.* Cum his congruit illud Pindari, quod refert Plutarch. *εν τῷ ἀεὶ εὐθυμίας, ὑφ' ἄρμασιν ἵππος, ἐν δ' ἀρότρῳ βῆς· παρὰ ναυῶ ἰθὺς ἐπὶ δελφίς· καὶ παρὰ δὲ βουλευόντα φόρον κούα δὲ θλάθυμον ἐξευρεῖν.* i. equus curui aptus est, bos aratro: Delphinus præter nauem celerrimè, & concitatissimè rapitur: ei autem, qui apro necem meditetur, canis repertiendus est generosus, & laboriosus, qui aprū adoriti audeat. Ephippium porrò equi tergo imponitur, vt in eo infidēs commodius vehatur eques. at ipsa boum terga (vt scribit M. Tull. lib. de natur. Deor. secundo) *declarent non esse se ad onus accipiendum figurata: ceruices autem nata ad iugum: tum vires humerorum & latitudines ad aratra extrahenda.* Eodem pertinet illud Maximi Tyrij, *λόγω ἡβ. φέρε, εἴ τις ἐπιχείρει τὸν βοῦν ὑπολύσας τῶν ἀρότρων καὶ τὸν ἵππον τῶν ἀρμάτων ὑπαλλάξας ἐκατέρω τῶ ἐργασίαν, ὑπαγαγεῖν τὸν μὲν βοῦν τῷ ἄρματι, τὸν δὲ ἵππον τῷ ἀρότρῳ, ἀρ' ἐκ ἀνῆν ἡρώδης μὲν τὴν φύσιν παρονομοῦσ, ἡρώδης δὲ τὰ ζῶα αὐτὰ ὑβρίζει, ἡρώδης δὲ τὰς τέχνας ἀμαθῆς, ἡρώδης δὲ τὴν χεῖραν ἀκερδῆς, ἡρώδης δὲ τὴν ὑπηρεσίαν καταγέλαστος?* id est, Age, si quis conaretur boue diiuncto ab aratris, & equo à curribus, commutata vtriusque opera, subiungere bouem curui, equum aratro, nonne esset in naturam quidem exlex atque iniustus, in ipsa animalia autem contumeliosus, ad arteis autem rudis atque indoctus, ad vsum verò atque vtilitatem quaestus faciendi ignarus, ad ministerium autem ridiculus?

C

BOS FIGER,] qui ad arandum natus est, non ad vehendum, neque ad cursum, vt equus. Itaque

appellatur à Gracis *ἀροτήρ*, id est arator. Hesiod. *ἔργ. καὶ ἡμ. Οἶκον μὲν παρ' ὄψα, γυναῖκα τε, βοῦν τ' ἀροτήρα.* id est, domum primū, & mulierem, & bouem aratorem. & Aratus, *πρωτῶν δὲ βοῶν ἐπάσονται ἀροτήρων:* id est, primi autem gustarunt boues aratores.

QVAM SCIT VTERQVE, LIBENS] prouerbium est vulgatissimum: *Quam quisque didicit, eam artem exerceat.* Aristophanes in Vespis, *Ἐρδαι πῶς ἕκαστος εἰδὲν τέχνην.* apud Ath. lib. 8. in illo Stratonici, hominis falsissimi respōso ad harmonicum illum, qui antea hortorum custos fuerat, cum eo de harmoniis disputantem, scriptum est, *ἄρδαι πῶς,* non *ἔρδαι πῶς,* leui immutatione facta, propter eius in quem dicebatur, personam, vitur & M. Tull. epist. ad Attic. eod. lib. quem proximè citauit. *O rem minime aptam, meis moribus, ὃ illum verum, ἔρδαι πῶς.*

15. AD C. NVMO-
nium Valam.

QVÆ sit hiems Velia, quod calum Vala Salerni:

Quorum hominum regio, & qualis via: (nam mihi Baias

Musa superuacuas Antonius: & tamen illis (vnda

Me facit inuisum, gelida cum perluor Per mediū frigus. sanè myrteta relinqui,

Dictaq; cessantem neruis elidere morbū Sulfura contemni, vicus gemit, inuidus

egris, (tibus audent Qui caput, & stomachum supponere fon

Clusinis: Gabiosq; petūt, & frigida rura. Mutandus locus est: & deuersoria nota

Præteragendus equus. quò tendis? non mihi Cumas (bena

Est iter, aut Baias, leua stomachosus ha-Dicet eques. sed equi frenato est auris in

ore) (pascat: Maior utrum populum frumenti copia

Collectosne bibant imbreis, puteosne per-emneis

Dulcis aqua: nam vina nihil moror illius ora. (que:

Rure meo possum quiduis perferre, pati-Ad mare cum veni, generosum, & lene

requiro: (manet Quod curas abigat, quod cum spe diuite

In

A *Invenas, animúmque meum: quod verba
ministret:*

*Quod me Lucana iuuenem commendet
amica.*

*Tractus vter plures lépores, vter éducet
apros:*

*Vtra magis pisceis, & echinos æquora
celent:*

*Pinguis vt inde domum possim, Phæáxq;
reuertri: (est.*

*Scribere te nobis, tibi nos accredere par
Menius, vt rebus maternis, atq; paternis
Fortiter absuntis, urbanus cœpit haberi,
Scurra vagus, non qui certum præsepe te
neret:*

B *Imprāsus nõ qui ciuem dignosceret hoste:
Qualibet in quemuis opprobria fingere
seuus:*

*Pernicies, & tempestas, barathrúmque
macelli, (uaro.*

*Quicquid quæsierat, ventri donabat a-
Hic, vbi nequitia fautoribus, & timidis
nil,*

*Aut paulum abstulerat, patinas cenabat
omasi,*

*Vilis & agnina, tribus vrsis quod satis
esset.*

*Scilicet vt vètres lamna cãdente nepotũ
Diceret vrédos correctus. Menius idem*

C *Quicquid erat naçtus prædæ maioris, v-
bi omne*

*Verterat in fumum, & cinerem: non her-
cule miror,*

*Aiebat, si qui comedũt bona, cum sit obeso
Nil melius turdo: nil vulua pulchrius
ampla.*

*Nimirum hic ego sum. nam tuta, & par-
uula laudo,*

*Cum res deficiunt: satis inter vilia fortis.
Verũ, vbi quid melius contingit, & vn-
ctius, idem*

*Vos sapere, & solos aio benè viuere, quorũ
Cõspicitur nitidis fundata pecunia villis.*

AD C. NVMON.] Primũ hanc inscriptionem præ se ferunt omnes ferè codices manuscr. & quos in Italia, & quos in Gallia mea vidi. Deinde Fuluius Vrsinus, homo & humanissimus, & Græcarum litterarum cognitione præstantissimus mihi ostendit domi suæ argenteum nummũ hac ipsa inscriptione, C. NVMONIVS VAALLA gemino AA. similẽmque & planè geminum domi suæ mihi ostendit Clemens Teuchinus, quem supra commemoravi. ego tamen *Valam* excudendum curavi, vnico A. in ceteris, nummorum illorum inscriptionem secutus sum.

QVÆ SIT HIEMS VELIÆ, QVOD, &c.] hæc referenda sunt ad versum, qui est infra, *Scribere te nobis, &c.* ea autem, quæ statim sequuntur, nam mihi *Baias Musa, &c.* vique ad versum, *Maior vtrum populum, &c.* includenda sunt interpositionis nota. Horatius ab Antonio Musa clarissimo, ac præstantissimo medico edoctus, Baias, Campaniæ oppidum amœnissimum, ad cuius aquas, & ceteras delicias concurrebant homines voluptarij, ad eandẽmque ægri, quod essent saluberrime, con- fugiebant, edoctus igitur, Baias minimè sibi esse necessarias, nec ad valetudinem vtilis, cogitat Veliæ. & Salernum proficisci, ibique hiemare. Iccirco petit à Vala, vt scribat ad se, quæ sit illis in locis hiems, quod calum, &c.

NAM MIHI BAIAS, &c.] nam si quæras, cur Veliæ, & Salerni hiemare cogitem, & nõ Baijs, Antonius Musa ait, aquas calidas Baiarum mihi esse superuacuas: id est, ad voluptatem gignendam duntaxat valere: ad bonam valetudinem autem inutile esse. M. Tullius pro Cælio. *si fas est cum à me hominem defendi, qui nullum cõuiuium renuerit, qui unguentum sumserit, qui Baias viderit.*

ET TAMEN ILLIS ME FACIT] & tametsi de Antonij Musæ sententia Baiarum aquas cõtemnam, & relinquam: mihi tamen Baiæ quodammodo sunt iratæ, & me oderunt, quod frigidis aquis vtar per medium frigus. Suetonius in Augusto, scribit Augustum, quia calida fomenta non proderant, frigidis curari coactum esse.

QVI CAP. ET STOM. SVPP.] hæc vix intelligi possunt, nisi ab ijs, qui experti sunt, tametsi Horatius non obscurè rem ipsam elocutus est. sed memini ego, cum vir clariss. Franc. Turnonius E. R. Card. ad quas Lucenseis de medicorum cõsilio venisset duos ab hinc annos, videre me in ijs locis ægros complurẽs, ex quibus alij de aquis illis bibebat, alij lauabatur, alij parteis corporis affectas, vt caput, ventriculum, renes stitlicidijs supponebant, & quibus aqua in eas parteis demanabat. Eos horam vnã eodem, quo cœperant, situ manere necesse erat. dies quindecim, aut viginti id factitabant. fontes Clusini autem sunt in Etruria, à Clusio Etruriæ oppido nominati.

MYRTETA] loca myrtis cõsita, quæ sunt Baijs. liber Iannoçi, & nonnulli alij habent *myrteta*, quod idem valet. à murto Murria Venus.

CESS. NERVIS ELID. M.] elidere, id est, depellere è neruis. cessantem autem morbum intellige, vel longum, & aduersus remedia contumacem,

A tumacem & difficilem curatu: vel ab effectu, quia tardet, & cessare cogat. Articulorum dolores, qui manus, aut pedes infestos habent, significat.

SULF. CONT. VICVS GEMIT.] Baia moleste ferunt, sulfura, id est, aquas sulfuratas, quæ dicuntur valere ad morbum articulorum leuandum, contemni, ac pro nihilo putari.

MVTANDVS LOCVS EST] alius locus mihi petendus est, quàm Baianus: vel alia via mihi iter faciendum est.

DEVERSORIA NOTA] deuersoria Baiana, seu potius, quæ sunt in via, quæ Baias ducit, vel mihi, vel ipsi equo nota.

PRÆTERAGENDVS] equus est agendus, id est, ducendus præter deuersoria nota.

QVÒ TENDIS?] verba Horatij, aut cuiusvis alius equitis, nota, & solita diuersoria præterire volentis, aut certè se velle simulantis, equumque sponte sua eò se conferentem, ac tendentem reuo cantis.

B **SED EQVI FRENATO EST, &c.]** sed equus equitis volutati obtemperat, non quod eius vocem audiat, aut intelligat, sed quod freno doceatur quorsum iter facere debeat. equus enim non aure, sed ore, in quo inest frenum quod sit eundem, sentit, frustra igitur eques vocem adhibet, frustra que stomachatur, cum freno solo quouis equum impellere queat. & fortasse obscure significat, equitem, quamuis sciat sibi frigidis aquis lauari expedire, calidas tamen persequi, & voluptatem vtilitati, bonæque valetudini anteferre: quod si quis probet, intelligere nos oportebit, hunc equitem, quamuis verbo neget se Baias proficisci in animo habere, re tamen, id est, consilio, & frenoviam Baianam equo præmonstrare.

MAIOR VTRVM POPVLVM] Velienfis, an Salernateis. & repete eum, quem dixi, versum, *Scrivere te nobis, &c.*

PVTEOSNE PEREMNEIS] vox *peremnis* ab anni originem ducit: iccirco cum m. & n. scribenda est, *peremnis*. Vnde *peremnia*, in auspicijs M. Tull. lib. 2. de nat. deor. *Nulla peremnia seruantur, nulla ex acuminibus. Festus, Peremne dicitur auspicari qui amnem, aut aquam, quæ ex sacro oritur, auspicato transit.* Idem *Petronia amnis est in Tiberim profluens, quam magistratus auspicato trāsēunt cum in capo quid agere volunt. quod genus auspicij peremne vocatur. amnē autē femininē antiqui enuntiabāt.*

DVLICIS AQVÆ] sic scriptum reperi in duobus codicibus manuscriptis, vno Vatic. & Iann. atque hanc puto rectam, ac germanam scripturam: non *Iugis*, ut est in vulgatis, & aliis calamo exaratis. nam cum *peremneis* puteos dixerit, superuecaneum sit addere, *Iugis aquæ*. quandoquidem *ingis*, & *peremnis* idem valent: neque verò est, quod quisquam mihi dicat, aquam *αχμορ*, id est, saporis expertem esse oportere, ut scribit Aristot. lib. *αειαισθησ. και αισθησε* non igitur dulcem. primum enim dulcem aquam appellat Latini, & *γλυκὺ ὕδωρ* Græci, quæ non est salia, à marina scilicet distinguentes. ut M. Tull. Verr. de signis. *In hac insula extrema est fons aquæ dulcis, cui nomen Arethusa est, incredibili magnitudine, ple-*

nissimus piscium. idem de natura Deorum libr. 3. Alii autem solem, lunam, reliqua astra aquis alia dulcibus, alia marinis, &c. Hirtius de bello Alexandr. *Nam puteis fossis aquam dulcem reperiri posse affirmabat: omnia enim littora natur aliter aqua dulcis venas habere.* Lucr. lib. 6. *Quod genus endo mari spirat fons dulcis aquarum: Quis sciat, & salvas circum se dimouet undas.* Virg. Æn. 1. *Intus aqua dulces, vinoque sedilia saxo.* Vitruu. lib. 8. cap. 3. *Supra se autem feruidum emittit in superiora loca vaporem, & ita si qui in his locis, qui sunt supra, fontes dulcis aquæ nascuntur, offensi eo vapore effervescent inter venas, & ita profuunt incorrupto sapore.* Galen. βιβ. θεερεπ. μεθ. ια, οἷος ὑδατῶδης πινόμενος ἀπάσας κινεῖ τὰς ἐκρήσεις, καὶ λεπτοῦς ἔνκρατον ἐν γλυκίαις ὑδατῶς. εἰ δὲ καὶ μὴ ἀποροῦσιν ποτὲ καὶ τὴν λέξιν τὸ γλυκὺ, ἀποροῦσιν καὶ τὴν λέξιν: id est, *vinum sibi bibatur multa aqua dilutum, & balneum temperatum ex aqua dulci, omnem excretionem, quas appellant, ciet.* Deinde dulcis aqua non est semper accipienda, quæ sit reuera dulcis, & amaræ contraria: sed, quæ gustatu sit iucunda, quemadmodum ex Hippocrate cognoscere licet lib. *αειαισθησ. ὑδατῶν. ὁμοῖα ὑδατῶν κρυφῶτα, καὶ γλυκῶτα, καὶ λαμπρῶτα, καὶ λεπτότατα,* id est, *aqua pluuia leuissima sunt, & dulcissima, & clarissima, & tenuissima.* Postremò Aldus Pius vir doctiss. qui olim Venetijs Græcarum litterarum naufragij reliquias collegit, nobisque tradidit: qui que Paullum Manutium, hominem eloquentissimum suæ probitatis, atque humanitatis effigiem nobis reliquit, iam pridem testatus est, ita scriptum esse in antiquo exemplari, quod habebat domi suæ: & præter eam rationem quam initio de eius sententia proposui, exemplum profert è Virgilio Daphn. *Dulcis aqua saliente sitim restinguere riuo.*

NAM VINA NIHIL MOROR] vina, quæ illic nascuntur, non magni facio: non desidero. sic Plaut. in Trucul. *satis est mihi tua salutis: nihil moror, non saluo.* Virg. Æn. 5. *nec dona moror.*

RVRE MEO POSSVM, &c.] huius loci hæc sententia est, Cum rure sum, & in villa mea, tenui fimo apparatu contentus sum, & quouis cibo, ac potione æquo animo vtor: sed, ad mare cum veni, exempli causa, in Campaniam, aut Lucaniam: vinum generosum & lene victumque mūdiorem, atque elegantiore sequor, ac desidero. Itaque versus proximus *Ad mare cum veni, nō est,* (ut fit vulgò) ab hoc diuellendus, sed cum eo coniungendus. Non dissimulabo autem in nonnullis libris vet. scriptum esse *quiduis sufferre p. q.*

MANET] diffundatur, dimanet, didatur in corpus, & animum. sed quomodo vinum in animum manate potest? re vera non potest. sed ex cōtagione corporis vini potu concalescenti excitantur animorum motus.

MINISTRET] suppeditet: præbeat. sed si vina illius oræ nihil moratur Horatius, qui potest in illis locis vinum generosum requirere? pugnant enim nihil morari, & requirere. Intellige meliora vina ex alijs locis eò supportari, quemadmodum fieri solet.

ECHINOS] de echinis sup. notauimus quædā ad Od. 5. epod. & alibi.

A PHΛΑΧΟΥΕ] corpore benè curato, & nitida cute, quales erant Phæaces, homines voluptarij, conuiujs, citharis, choreis, & ceteris delicijs, ac luxuriæ dediti. vide Hom. ὀδυσσ. β. & sup. ann. ad epist. 2.

ACCREDERE] vtitur hoc verbo & Lucret. lib. 3. facile hoc accredere possis, Semina sæpe in eodem, vt nunc sunt, ordine postea. & Plaut.

MÆNIUS, VT REBUS, &c.] quidam hæc, quæ sequuntur, à superiore epistola separant: sed minus rectè. vna est enim epistola vsque ad eam, quæ est, ad Quintium. coherentem autem hæc cum versiculo illo, *Pinguis vt inde domum possim, &c.* Ac proponit exemplum luxuriosi cuiusdam hominis nomine Mænij, cognomine Pantolabi, cui se in eo similem esse dicit, quòd quemadmodum ille, cum habebat, vnde sumtum faceret, sumtuosissimè, & luxuriosissimè epulabatur: cum res deerat, parsimoniam victus, & frugalitatè colebat: ita ipse, cum defunt facultates, victu tenui, & modico contentus est: cum abundat autem, & cum

B aliquid amplius, & lautius nactus est, diuitum fortunas ait se laudare, & in pecunia, & fundorum fructibus benè, beatèque viuendi facultatem collocare. Porro huius Menij nobilitata est multorum scriptorum literis luxuria: ab eoque Meniana dicta esse putantur. M. Tull. Acad. 2. *Vt enim ij, qui nisi sub nube solem non ferunt, ite ille (Antiochus) cum est uar, veterum, vt Menianorū, sic Academiorum umbram secutus est.* Sextus Pompeius, *Meniana adificia à Menio sunt appellata. Is enim primus vltra columnas extendit tigna, quo ampliaretur superiora:* Hinc columna Menia, seu Meniana, ad quam Triumuii capitales de eorum maleficijs, qui ciues Romani nō erant, cognoscebant: quam solam Menius amplissimo patrimonio consumpto, & domo vendita exceperat, vnde spectaret gladiatores. M. Tullius columnam nominat simpliciter in Cluentiana, *Manilium plerique noratis, non ille honorem à pueritia, non studia virtutis, non vllum existimationis bone fructum vnquam cogitabat: sed expetulant, atque improbo scurra, in discordijs ciuitatis ad eam columnam, ad quam multorum sæpe conuicijs perductus erat, tū suffragijs populi peruenerat.*

C Idem de accusatore in Verr. constit. Meniam columnam dicit: *vobis autem tanta inopia reorum est, vt mihi causam præripere conemini potius, quam aliquos à Columna Menia vestri ordinis reos reperiatis?* ad quem locū Asconius, *Menius cum domum suā venderet Catoni & Flacco censoribus, vt ibi Basilica adificaretur, sibi exceperat ius vnius columnæ, super quam tectum projiceret ex pronolantibus tabulatis, vnde ipse & posteri eius spectare munus gladiatorij possent, quod etiam tū in foro dabatur. Ex illo igitur columna Menia vocata est.* Alij Menianam columnam, & Meniana ædificia à C. Menio P. F. qui censor fuit cum L. Papirio Crasso an. ccccxxxv. cui propterea quòd de Antiatis, alijsque prisca Latinis triumphauit, columna data est, dicta esse volunt. qua de re lege Plin. lib. 34. Vtūm autem Menius sine diphthogo, an Mænius cum diphthongo scribendum sit, viderint docti. in marmoribus quidem antiquis Mænius cum diphthongo æ. in-

cifum sæpe legi.

FORTITER] strenuè, impigrè, non timidè, neque ignauè. Sed videtur improprie dictum. Nam, vt docet Aristoteles libr. 4. de moribus ad Nicomach. Fortitudo versatur in rebus & terribilibus & fiduciam afferentibus: non in pecunia. itaque dicimus proprie aliquem fortiter periculum adire pro patria: non fortiter pecuniam largiri, aut profundere. hoc enim est liberalitatis, & profusionis. Nam liberalitas in pecuniæ donatione, atque acceptione versatur. Idem libr. 2. de rebus. disputans contra Platonem, disertè dicit non licere, seu non esse pote, leniter, aut fortiter vti patrimonio suo, aut re sua familiari: moderatè autem, & liberaliter, licere. Itaque necessarium est hos duos vsus tantum in re familiari, & pecunia versari, nempe moderatum, seu temperatum, & liberalem, quorum tamen vtriusque contrarij intelligendi sunt in eadem re locum habere, nempe fieri posse, vt quis dicatur & largiri pecuniam profute, & dare parce atque illiberaliter: & item immoderatè, seu intemperanter pecuniam profundere, & contrà, &c. Verba Aristotel. hæc sunt libr. 2. Politic. *Ἐπι μόνων γ' εἰσὶν ἕξεις ἀρετῶν καὶ τῶν ἄλλων χρησθῆναι ἀδύνατον, οἷον οὐσία παραφροσύνη, ἢ ἀνδρείος χηρῶν, ἢ καὶ ἐστὶ, σωφροσύνης δὲ καὶ ἐλευθερίας ὄντων. ὡς καὶ πῶς χρησθῆναι ἀνάγκη, καὶ ἄλλων ἀδύνατον εἶναι πάντως:* id est, Nam soli hi habitus [frugalitas & liberalitas] in vsu bonorum, sunt laudabiles & expetendi. Verbi gratia, non est, seu non licet leniter, aut fortiter bonis ac facultatibus suis vti, frugaliter verò & liberaliter licet. Quare & hos vsus necessarium est in bonis, & pecunijs versari. Quid igitur dicendum? vel fortiter Horat. posuit improprie pro effusè: seu profute: vel eò spectauit, quòd qui rem suam dissipat & perdit, se ipsam perdit, & interimit quia vita sine re tolerari non potest. quemadmodum igitur dicitur qui mortem fortiter oppetere, qui se offert in discrimen vitæ, pugnans pro patria: ita & qui rem suam effusè dissipat, dicitur hic ab Horatio fortiter patrimonium suum absumere, quia hoc facto moriatur necesse est. proprie dixit sat. 3. *nil verbi percas quin fortiter, addam.*

VRBANVS] εὐσεβῆς ἀπλοῦς, vt risu mouendo sibi ad diuitum mentes aditum compararet.

COEPIT HABERI] cæptus est haberi. sic enim antiquiores loquebantur.

SCURRA] βωμολόχος, alienarum mensarum insidiator: qui risum mouebat diuitibus, pastus causa. sat. 7. lib. 2. *Scurra Volanerijs.* quamquam scurræ nomen etiam vrbans hominibus, & facetis tribuebatur. Plautus Trinummo. *neque periuorius, Quam vrbani assidui ciues, quos scurras vocant.* Idem Mostell. *Tu vrbans vero scurra, delicia populi, Rus mihi obiectas?* Idè Epidico. T. *Scurra es.* E. scio te esse equidem hominè militare. M. Tul. pro Quint. *Nam neq. parum facetus scurra Sextus Neuius, neque inhumans praco est vnquam existimatus.*

VAGVS] modò hanc, modò illam mensam cōfectans: vt statim interpretatur.

NON QUI CERT. PRÆSEPE TEN.] declarat vocem, quæ antecedit *vagus*. non enim domi suæ cibum capiebat, sed mensas alienas fectabatur

D

E

F

A Et abatur: neque semper easdem, sed alias, atque alias. & est tralatio ab equis, per quam significat, homines gatturis vitio, & abdomini deditos, bestiarum esse simileis.

IMPR. NON QUI CIVEM, &c.] id est, qui fucus, & impransus ita ferus erat, & inhumanus, ut ciuem ab hoste non distingueret, sed cuius petulantissimè malediceret: atque hæc tam libera, atque impunita petulantia, ac maledicentia, facilem ei ad diuitum mēsas aditum patefaciebat, ne quod in se crimen confingeret, metuentium. extat epigramma Græcum lib. 2. hac sententia, nos vesperi, cum bibimus, homines esse: manè autem, dum fici sumus, feras inter nos esse. *Ἀνθρώποι δειλῆς, ὅτε πίνομεν· ἰὼ δὲ γένηται ὄρθρος, ἔσσι' ἀλλήλους θῆρες ἐγερόμεθα.*

FINGERE SÆVVS] sævus in confingendis in quemuis criminibus, & congerendis maledictis: atque iccirco diuitibus horribilis.

BARATHRVMQVE MACELLI] id est, qui, quæcumque è macello obsonia petuntur, deuoraret, & in ventrem, tanquam in barathrum quoddam conijceret, atque abderet. fuit autem barathrum locus in terram altissimè depressus Athenis, in quem præcipientes detrudebantur malefici, & scelerati. Commemoratur Pausanias in Arcad. barathra quædam ad Phœneum urbem, quæ *χεροπιπτά* appellat, id est, manufacta, eo cōsilio ab Hercule instituta, ut aquam ex propinquis montibus defluentem, agròsque Phœneensium obruentem exciperent. Barathrum (inquit Sex. Pompeius Festus) appellant Græci, locum præcipientem, vnde emergi non possit, dictum ab eo, quod est *βαθύς*.

QUICQUID QUÆSIERAT] quicquid lucrifecerat, quicquid labore, aut opera sua pepererat.

HIC V. NEQV. FAVT.] Hic Manius cum diuitibus, qui plerumque nequissimis hominibus velutilenonibus, scurris, aleatoribus, ganeonibus fauent, ac benignè faciunt potius, quam viris bonis. &c.

TIMIDIS] sic repeti scriptum in duobus cod. Vatic. & Iann. Faern. Tornel. non, ut alij librorum arrogantissimi corruptores, reposuerant, *tumidis*. ac testatur quoque P. Victorius, quem semper honoris caula nominatum volo, ita scriptum esse in vno, atque altero codice antiquo: idemque hunc locum hoc modo explicat, intelligere oportere scurras eosdem fuisse, & sycophantas: quos diuites, propterea quod sibi ab eis metuerent, studiosè, & crebrò ad cenam vocabant, & liberaliter, prolixèque accipiebant.

PATINAS CENABAT OMASI VILIS, &c.] tanta erat huius scurræ edacitas, ut cum epulæ lautiores, cariorèsq; eum deficerent, maximam sibi vilissimorum, & plebeciorum ciborum copiam apponendam curaret. agninum omasum dixit, ut distingueret à bubulo: de quo Plin. lib. 8. cap. 45. Horat. sat. 5. lib. 2. *Sen pingui tentus omaso Furius hibernas cana niue consuet alpeis. Patinas omasi cenare dixit, ut epist. ad Scævam, Si pranderet olus. & epist. 2. lib. 2. Emtum cenat olus. & sat. ult. lib. 2. Nos (inquam) cenamus auéis.* Sed non est dissimulandum, in aliquot libris manuscriptis, ita

legi, *patinas cenabat omasi, Vilis & agnina, &c.* quæ scriptura fortasse recta est: in voce *agnina* autem subintelligendum, *carnis*. de omaso supra ad sat. 5. lib. 1. Præterea quidam legunt *tabulas*, pro *patinas*: quo nomine scilicet maior significaretur edacitas. Græci *πίνακας* dicunt.

TRIBVS VRSIS QVOD SATIS ESSET] edacitatem hominis declarat loquendi genere hyperbolico.

SCILICET VT VENTRES] ita scilicet, ut nepotum luxuriam supplicio acerrimo coercendam esse diceret, inopia & egestate correctus, id est, ut Græci dicunt, *σωφρονισθεῖς*, vel potius corrector, ut mox dicemus. coniunge *ventres*, cum patrio casu *nepotum*.

LAMNA CANDENTE] lamina candente. genus cruciatus fuisse apparet vel ex illis verbis Ciceronis lib. 5. *accus. quid, cum ignes, candentesque lamina, ceterique cruciatus admouebantur?* quamquã eo loco Ciceronis quidam libri habent, *ardentesque*. quam scripturam non probo. lamina enim candens dicitur, non ardens. Erant autem lamina, crustæ ferreæ, quæ igni candefactæ, admouebantur nocentium corporibus.

CORRECTVS] hunc locum in omnibus libris vulgatis & manuscriptis, in quibus legitur partim *correctus*, partim *correptus*, deprauatum esse puto, & emendandum, *corrector*, ut sit ironia, hoc modo. vbi nihil abstulerat à diuitibus, & profusus hominibus, & nihil habebat opipari, quod esset, nepotes & luxuriosos dicebat esse castigandos, & grauibus supplicijs afficiendos, ut corrector quidam, & magister morum. sic Terent. Adelp. *si illud, quod est maximè opus, iactu non cadit illud, quod cecidit forte, id arte ut corrigas.* Dem. *Corrector. nepe tua arte, &c.* Nuper quidem paullo ante hanc secundam editionem, ita scriptum vidi in vno antiquissimo codice manuscripto.

MENIVS IDEM] quidam libri veteres habent. *Bestius idem*. nonnulli sic, *diceret vrendos correptus, al. correctus Bestius idem, &c.*

VERTERAT IN FVM. ET CIN.] confecerat, consumserat. *κατασπιδέν* dicunt Græci, ut mihi nuper indicauit Scaliger F. Æschylus *κατασπιδιμένος* pro mortuis, & sepultis vsurpauit. sic ille de fratribus Thebanis, *ἐκ ἀναμφιέκτους μὲν κατασπιδιμένοι:* id est, ἀφανισθέντες, seu de medio sublatis. Sed fortasse vertere in fumum & cinerem bona sua dicuntur planè decoctores. Præterea quid si dicamus, Horatium spectauisse illud sacrificij genus, quod fiebat Herculi propter viam, in quo id, quod ex epulis superabat, igni consumebatur?

SI QUI COMEDVNT BONA] omnes codices manuscripti, quos quidem viderim, hanc scripturam tuentur, ac retinent: omnes viri docti probant: nonnulli tamen indoctissimi homines corrupta vera scriptura, *comedunt bene*, supposuerant. Est autem vsitatissimum loquendi genus bonis scriptoribus. *bona comesse*. M. Tull. pro Flacco, *Quid attinuit hanc urbem relinquere, libertate tam præclara carere? adire periculum nauigandi? quasi bona comesse Roma non liceret.* Idem epist. ad Pap. Prætorum, lib. 9. *sed cura si me amas, ut valeas, ne ego te iacente bona*

A *bona tua comedim.* sic enim legit Non. Marcellus. Catull. in Cael. *Ut ista vestra diffututa mentula Ducenties comesset, aut trecenties?* Iterum M. Tullius in Sextiana, *utrum ego tibi patrimonium eripui Gelli, an tu comedisti?* Nonius, *Edæpol qui paternam comest pecuniam, &c.* Græci dicunt *καταφαγὴν τῆν ὀσίαν*, & *κατὰ δὲν τὰ πατρῶα*. Itaque comedum, & comedonem, bona sua consumentem veteres dixerunt, ut ait Festus.

CVM SIT OBESO NIL MEL. TURDO] turdum & vuluam exempli causa posuit, ut elcas & gratissimas, & lautissimas. de turdo dicere nihil est necesse, vuluam suillam autem apud Athenæū laudat Arcestratus ὁ δὲ δαίδαλος, id est, obsoniorū optimus artifex, eamque *μητρὰν ὄος* nominat. *Γαστήρ καὶ μήτραν ἐρεμύω ὄος ἐν τε κυμίνω, ἐν τ' ὄξει δορυμῆι.* id est, ventrem, & vuluam profundam suis, in cumino & aceto. obeso autem, id est, pingui: quamuis aliter vsurparit Næuius apud Gelh. lib. 19. cap. 7. *Corpore, pectoreque vndique obeso, Ac monte exfensa, tardigemulo senio oppressum.*

B NIMIR. HIC EGO SVM] nimirum (inquit Horatius) huic Mænio simillimus sum. admonuimus alibi prouocabulum *hic* apud hunc poetam, referri semper ad id, quod antecedit.

SATIS INTER VILIA FORTIS] satis fortiter, satis forti animo, satis patienter vilibus cibis famem explens.

VNCTIV] delicatius, sumtuosius, apparatus. sic Catullus per vncta patrimonium, ampla & opima significat, in Cæsarem. *Quid hunc (malum) sonetis? aut quid hic potest, Nisi vncta deuorare patrimonium?* Horat. in epist. de arte poet. *Si verò est, vnctum recte qui ponere possit.* vnctum interdum vnguento delibutum: ut epist. ad Scæuam hoc lib. *accedes siccus ad vnctum.* translata dixit M. Tullius ad Brutū. *Iam enim erat vnctior quadam splendidioreq; loquendi consuetudo.*

VOS SAPERE] quasi vera sapientia, & vera virtus sit, diuitem esse, & habere vnde tibi bona facere possis.

C BENE VIVERE] benè viuere hoc loco valet, beatè viuere, non, ut apud M. Tull. lib. 2. de finib. *Hos ego asotos benè quidem viuere, at beatè numquàm dixerim.* Idem tamen eodem lib. paullo post illum locum, ostendit ex Lucillij sententia numquam benè cenasse Gallonium, hominem luxuriosum, quia *quod benè* (inquit) *id rectè, frugaliter, honestè: ille porro malè, prauè, nequiter, turpiter cenabat.* Plato item in Critone vult hoc solidum, ac fixum esse *τὸ εὖ ζῆν, τὸ καλῶς καὶ δικαίως ζῆν ταῦτ' ὅν εἶναι:* id est, benè viuere idè esse, atque honestè & iustè viuere. Item apud Aristotelem *εὖ ζῆν* valet beatè viuere.

QUORVM CONSPICITVR NITID. FVND.] i. quorū pecunia ab incerto aliquo questu non pendet. sed in prædiorum, ac fundorum fructibus posita est. nitidas autem villas appellat, refertas, vberes, opimas, & fructuosas,

16 AD QVINCTIVM.

NE perconteris, fundus meus, optime Quincti,

Aruo pascat herū: an bacis opuletet oliuæ: Pomisne, & pratis, an amicta vitibus ulmo:

Scribetur tibi forma loquaciter, & situs agri.

Continui montes, nisi dissocientur opaca Valle: sed ut veniens dextrum latus aspiciat sol:

Leuū discedens curru fugiente vaporet. Tēperie laudes. quid, si rubicūda benignè, Corna vepres, & pruna ferant? si quercus, & ilex,

Multa fruge pecus, multa dominum iuuet umbra?

Dicas adductum propius frondere Tarentum.

Fons etiā riuo dare nomē idoneus, ut nec Frigidior Thracam, nec purior ambiat Hebrus,

Infirmo capiti fluit utilis, utilis aluo:

Hæ latebræ dulces, etiā (si credis) amœnæ Incolumem tibi me præstant Septembribus horis.

Tu rectè viuis, si curas esse, quod audis.

Lactamus iam pridem omnis te Roma beatum.

Sed vereor, necui de te plus, quàm tibi, credas:

Nè ve putes alium sapiēte, bonoque beatum:

Neu, si te populus sanū, recteq; valentem Dictitet, occultā febrē sub tēpus edendi Dissimules, donec manibus tremor incidat vnctis:

Stultorum incurata pudor malus ulcera celat.

Si quis bella tibi terra pugnata marique Dicat: & his verbis vacuas permulceat aureis:

Tēne magis saluum populus velit an populum tu:

Seruet in ambiguo, qui consulit, & tibi, & vrbi,

Zz Iupiter

- A *Iupiter: Augusti laudes agnoscere possis.*
Cum pateris sapiens, emendatusque vocari:
Respondesne tuo, dic sodes, nomine? nepe
Vir bonus, & prudens dici delector ego,
actu.
Qui dedit hoc hodie, cras, si volet, aufe-
ret: ut si
Detulerit fasceis indigno, detrahet idem:
Pone: meum est, inquit: pono: tristisque
recedo.
Idem si clamet furem, neget esse pudicum:
Contendat laqueo collū pressisse paternū:
Mordeat opprobriis falsis, mutemque co-
lores?
- B *Falsus honor iuuat, & mendax infamia*
terret
Quem, nisi mendosum, & mendacem?
vir bonus est quis?
Qui consulta patrum, qui leges, iurāque
seruat:
Quo multa, magnaq; secantur iudice lites:
Quo responfore, & quo causa teste te-
nentur.
Sed videt hunc omnis domus, & vicinia
tota
Introrsum turpē, speciosum pelle decora.
Nec furtum feci, nec fugi, si mihi dicat
Seruus: habes pretiū: loris nō vreris, aio.
- C *Non hominem occidi non pasces in cruce*
coruos.
Sum bonus, & frugi renuit, negat atque
Sabellus.
Cautus enim metuit foueam lupus: acci-
pitēque
Suspectos laqueos: & opertum miluius
hamum.
Oderunt peccare boni virtutis amore.
Tu nihil admittes in te formidine pœnæ.
Sit spes fallendi: miscebis sacra profanis:
Nam de mille fabæ modijs, cum surripis
unum: (men: esto.
Est damnum leuius mihi, non facinus ta-
- Vir bonus, omne forum quem spectat, & D*
omne tribunal,
Quandocumque deos vel porco, vel boue
placat:
Iane pater, clarè: clarè cum dixit Apollo:
Labra mouet metuens audiri: pulchra
Lauerna
Da mihi fallere: da iustum, sanctūque
videri:
Noctem peccatis, & fraudibus obijce nu-
bem.
Qui melior seruo, qui liberior sit auarus,
In triuijs fixum cum se demittit ob assem,
Non video. nam, qui cupiet, metuet quo-
que: porrò,
- E *Qui metuens uiuet, liber mihi non erit*
umquam.
Perdidi arma: locū virtutis deseruit, qui
Sēper in augenda festinat, & obruitur re.
Vedere cum possis captiū, occidere noli.
Seruiet utiliter sine pascat durus, aretq;:
Nauiget: ac medijs hiemet mercator in
undis:
Annonæ profit: portet frumēta, penūsque
Vir bonus & sapiens audebit dicere, Pen
theu
Rector Thebarū, quid me perferre, patiq;
Indignum coges? adimam bona. nempe pe-
cus, rem,
Lectos, argentū. tollas licet in manicis, & F
Compedibus seuo te sub custode tenebo.
Ipse deus, simulatq; volam, me soluet, opi-
nor.
Hoc sentit, moriar. mors ultima linea re-
rum est.
- OPULENTET] ditet, locupletet. opulenti (inquit Festus) dicuntur rebus terrestribus copiosi.
- AN AMICTA VITIBVS VLMO.] quam vitium maritam nominat Catull. vide annot. ad illa verba, *Atlas maritat populos, Od. 2. epod.*
- CONTINVI MONTES, NISI DISSOC.] continui sunt montes, coniuncti & continentes, nisi quod vallis est interiecta, qua separantur. sed quid opus fuit hac exceptione, cum sine valle mons ne intelligi quidem possit? continui

A tinui quidem hi montes sua quisque valle alius ab alio distinguebantur, sed erat hæc vallis, in qua situs erat fundus Horatianus, ceteris maior, explicatior, longior, ac latior, per quam montes illi alioqui continui, disparabantur.

SED UT VENIENS, &c.] sed ita est hæc vallis opaca, ut eam sol & exortiens aspiciat, & occidens vaporet. dextrum igitur fundi latus spectabat solem orientem: sinistrum, occidentem.

CURRUM FUGIENTE] de cursu solis, vide que notavi supra ad Od. 6. lib. 3. ibi, *abeunte currum*. significat autem per currum solis fugientem, solem occidentem.

VAPORET] tepesciat, calefaciat. vapor enim calorem significat, ut Lucret. lib. 1. *Dissiliuntque, ferro feruentia saxa vapore*. ibid. *Æstifer ignis vit lumen iacit, atque vaporem*. & lib. 2. *At vapor is, quem sol mittit, lumenque serenum, Non per inane meat vacuum*. & lib. 5. *Multa videmus enim caelestibus incita flammis fulgere, cum cali donavit plaga vapores*. Idem Lucretius vaporandi verbum, facit absolutum. lib. 6. *Invidia quoniam, cum fulmine, summa vaporant Plerumque, & qua sunt alijs magis edita cumque*. vide ann. ad 3. epod.

B **TEMPERIEM LAUDES]** cali & loci temperiem merito laudaueris.

QUID, SI RUBICUNDA BENIGNE, &c.] sententia huius loci hæc est, quid dicas, si & frutices corna ferant, & quercus, ceteraque id genus arbores, partim glandem affatim pecori suppeditent, partim umbram domino præbeant? tum profecto dicere possis, fundum meum amœnitate, & fertilitate cum Tarento comparari posse, atque adeo Tarentum ipsum in fundum meum translatum esse. in duobus cod. Vatic. & Iannoct. Faern. Torn. scriptum est, *Quod si, &c.* sine interrogationis nota.

BENIGNE] largè, copiosè, ut alibi diximus.

MULTA FRUGE] glande. sed cur glandem frugem appellavit, cum glans, & fruges quodam modo videantur inter se opponi? sic enim M. Tullius in perf. oratore, *Quæ est autem in hominibus tanta peruersitas, ut inuentis frugibus glande vescantur?* Idem acc. lib. 4. *nã & natas esse has in locis deas, & fruges in ea terra primùm repertas arbitratur*. adde proverb. *ἀνὴρ ἐπυός*, id est, satis quercus.

C **TARENTVM]** urbem & amœnam, & admodum pacatam: quam sæpe laudat Horat. ut Od. 6. lib. 2. *Dulce pellitis ouibus Galei Flumen, & regnata petam Laconi Rura Phalantho*. & epist. ad Mæcen. 2. lib. 1. *mibi iam non regia Roma, Sed vacuum Tibur placet, aut imbelle Tarentum*.

FONS ETIAM RIVO DARE NOMEN IDONEVS] fons tam salubris, purus, gelidus, & vber, ut dignus sit, cuius riuus ab eo nominetur. Digentiam significat, de quo 18. epist. ad Lollium 2.

THRACAM] Ἐπὶ τὴν, ut supra ad Iul. Florum, *Thracæne vos, Ebrisque niuali compede vinetus, &c.*

SEPTEMBRIB. HORIS] illo anni tempore: ut epistola de arte poet. *sub verni temporis horâ*. septembre tempus autem dixit, ut fundi sui amœ-

nitatem, & salubritatem demonstret ac declaret, qui tempore anni maximè insalubri, Horatiû saluum & rectè valentem præster amicis.

QUOD AVDIS] quod diceris, ut supra, *rexque, patèrque Audisti coram*, epist. ad Mæcen. 2.

SED VEREOR, NE CVI DE TE, &c.] id est, vereor ne te aliorû sermone de te, magis, quam tua conscientia metiaris, ita ut si illi te virum bonum, aut beatum prædicent, tu illis credas, etiam si aliter esse scias: sin contrà te improbum, & miserum dicant, eorum verbis commouearis. huic loco similis est locus ille Aristotel. lib. 1. de morib. ad Nicom. *ἐν δ' εὐχαισὶ τὴν τιμὴν διακρίνει ἢ αὐτὸς ἢ ἑτέρους ἀγαθὸς εἶναι*, quem sic vertimus, *Præterea verò eo videntur honorem persequi, ut seipos bonos esse credant*. Atque hanc Aristotelis sententiam suo loco explanauimus. sic M. Tull. de Finib. lib. 2. in Epicureos, *Ita quod certissimum est, pro vera, certaque iustitia simulationem nobis iustitie traditis, præcipitisque, quodammodo, ut nostram stabilem conscientiam contemnuamus, aliorum errantem opinionem aucupemur*. Præclara igitur laus illa Amphiarai apud Æschyl. *Ὁὐ τὸν δοκεῖν ἀεὶ εἶναι, ἀλλ' εἶναι θέλει, Βαθεῖαν αὐτὰρ ἀναδία φρονὸς καρπύμανος Ἀφ' ἧς τὰ κέδνα βλασταίνει βουλεύματα*. id est, Non enim videri vir optimus, sed esse vult, ex profunda mentis gleba fructus percipiens: Ex qua considerata pullulant consilia.

ALIVM SAPIENTE, &c.] id est alium à sapiente: insipientem, sapienti dissimilem, ut epist. 1. lib. 2. *Edicto vetuit, ne quis se præter Apellem Pingeret, aut alius Lysippo duceret era, &c.* vide quæ notata sunt ad illum locum sat. 3. lib. 2. *Quis species alias veris, &c.* Qui autem dicunt hic esse *εὐαμαγὴν*, & beatum positum pro beatiorem desipiunt.

SVB TEMPVS] paullo ante tempus, vel circiter tempus.

PVDOR MALVS] pudor vitiosus: *δυσωρία* Græci vocant: de quo scribit Plutarchus libellum utilissimum. sat. 3. lib. 2. *pudor (inquit) te malus urget, Insanos qui inter vereare insanus haberi*. ob hunc vitiosum pudorem, dij immortales, quàm multa peccamus? quàm multa virtutis officia prætermittimus, dum populi sermonem reformidamus, si ab eo vita, factisque dissentiamus? de quo venustissimè, ut omnia, scripsit Io. Casa Florentinus, antistes ecclesiæ Beneuētanae, vir cum primis eruditus: qui non ita dudum Romæ est mortuus, his verbis, *Debueram dudum crinem secuisse decorum: Hoc est, argentum, comites, & stragula, cenas, Lususque, & musas missas fecisse loquacis, Inrepidus nuper corruptæ mentis, & acer Corrector. sed enim prauus populi pudor obstat. Hinc propter pauidi phaleris amicumur ineptis. Nec sicci madidam audemus veriti beneputum Conuinâ vulgus, collo demisse coronâ, &c.*

BELLA TIBI PVGNATA] id est, bella abs te gesta, seu prælia commissa. pugnare pugnam etiam M. Tull. dixit, ut annotauimus supr. ad Od. 6. lib. 2. ibi, *& regnata petam Laconi Rura Phalantho*.

VACVAS] inaneis, stultas, assentationi patentes, ut supra Od. 18. lib. 1. *vacuum verticem dixit*.

TENE MAGIS SALVVM, &c.] hæc oratio
Zz ij neque

A neque ad Quintiū aptè cōuenit, neque omnino ad quemquam alium, quàm ad Augustum. estque verisimile verum esse alicuius poetæ illius temporis, Augusto assentantis. Si quis igitur (inquit) tecum ita loquatur, Vtrum tu cupidior sis populi salutis, an tuæ populus, dubium est, atque incertum: faxitque Deus, ne huius rei periculum fiat, id est, vt quàm diutissimè viuas, ne te mortuo, ex desiderio tui, populi que maiore intelligatur quàm sis carus populo: si quis igitur huiusmodi orationem tecum habeat, facillè intelligere possis, talis laudes ad te non quadrare, sed ad Augustum: itaque continuo eas respueis.

SERVET IN AMBIGVO] ita legendum, non *Servat*, vt habent quidam libri corrupti. est enim benè precantis oratio.

AVG. LAVD. AGNOSC. POSS.] hæc sunt legenda enuntiando, & sine interrogationis nota.

B CVM PATERIS SAPIENS, &c.] Latinorum more dixisset, cum pateris te sapientē, emendatumque vocari. nunc autem Græcorum exemplo locutus est, vt annot. sup. Od. 2. libr. 1. *patiens vocari Caesaris vltor.*

RESP. NE TVO, DIC SOD. NOM.] cum te aliquis sapientem, atque ab omni vitio integrum appellat, tibine hæc nomina conuenire existimas? itane respondes, quasi nominatim sis appellatus?

NEMPE VIR BONVS, &c.] respondet ipse Horatius per concessionem quandam. nempe, ne mo est, qui non delectetur viri boni, & sapientis appellatione: sed, cum hæc appellatio, atque laudatio pendeat ab arbitrio, & libidine populi: atque idem possit cras eam adimere, qui hodie dedit: non est, cur ea tantopere delectemur. ostendit, famam popularem, incertissimum & leuissimum quiddam esse, neque viri boni existimationem ex opinione vulgi, sed ex virtute, & recta cōscientia pendere.

C VT SI DETVLERIT F.] vt si populus Rodetulerit consulatum indigno, idem adimet. honor enim (vt scribit Aristot. libr. 1. de moribus ad Nicom.) videtur in iis esse, qui honorem deferunt, non in eo, qui honorem consequitur, id est, in illorum potestate situs esse, non in huius. *δοκεῖ τὸν ἐν τοῖς πρῶτοι μᾶλλον εἶναι, ἢ ἐν τοῖς ὑπομένειν ἢ πρῶτον.*

FASCEIS] honorem, puta praturam, vel consulatum, &c. sic Virg. Georg. 2. *Illum non populi fasces, non purpura regum Flexit.* sic idem Horatius Oda 2. libr. 3. *secureis pro honoribus populi vsurpauit, ibi, Nec sumit, aut ponit secureis Arbitrio popularis aure.* & ab eodem Od. 16. libr. 2. *consularis lictor* pro consulatu ponitur: quamquam ibi venustè, & luculentè dixit, lictorem consularem non summouere tumultus mentis & curas, quia lictoris quidem erat turbam summouere: sed non habebat potestatem tamen summouendarum curarum, & ægritudinum animi, ceterarumque animi perturbationum, vt ad illum locum admonuimus. & sat. 6. libr. 1. *onustos, [al. honestos] Fascibus, & sellis nolim mihi sumere.*

PONE] depone magistratum, (inquit popu-

lus, qui eum mandauit.) quod idem dicere non potest virtuti, aut viro virtute prædito, quia *Virtus repulsa nescia sordide in Contaminatis fulget honoribus. Nec sumit, aut ponit secureis Arbitrio popularis aure.*

IDEM SI CLAMET, &c.] significat, neque nostram bonam existimationem ex oratione, aut iudicio vulgi pendere, neque eam pertimescendam esse infamiam, quæ ex leuitate, aut malevolentia populi, non ex culpa nostra nata sit. Quemadmodum igitur (inquit) si quis me virum fortem, sapientem, iustum, temperantem esse dicat: si ab his virtutibus longè absum, non debeam falsam illam de me prædicationem, falsumque testimoniū agnoscere, neque probare: sic si quis me furē, paricidam, impudicum esse criminetur, causa non sit, quare hoc maledictio commouear.

PUDICVM] pudicus est qui alienā libidinem non est perpeffus, qui muliebria non est passus. impudicus contra, qui alienæ libidini obtemperauit, & gratificatus est, siue mas sit, siue femina. notum est maledictum illud in nescio quem, *auerfus, & aduersus impudicus es.* quo arguebatur ille, *τὸ ἀνώκτω, καὶ τὸ ἐπιμακί:* id est, & parte postica, & ea, quæ totius corporis sanctissima est, alterius libidinem pertulisse. esse autem hanc pudici & impudici apud Latinos scriptores significationem, testimonio mihi erunt Plaut. Catull. M. Tull. Plautus in Amphitr. *ego tibi istam hodie, sceleste, comprimam linguam.* A. *haud potes. benè, pudiceque custoditur.* inest autem ambiguum in illis verbis, *comprimam linguam*, vt comprimere linguam alterius, sit vel eius loquacitatem comprimere, vel in os eius meiere. Idem Trinummo, *nam pudicum neminem esse oportet, qui ab terra, ad celum peruenerit.* Idem Captiuus, *Nam is mecum a puero puer benè, pudicèque educatus est vsque ad adolescentiam.* Catull. ad Aurelium. *veniam peto pudentem, Vt si quicquam animo tuo cupisti, Quod castum expeteres, & intelligillum, Conserues puerum mihi pudicè.* ad eundem.

Quare desine, dum licet pudico, Ne finem facias, sed irrumatus. in Cæsarem, Quis hoc potest videre, quis potest pati, Nisi impudicus, & vorax, & aleo? Ibid. Cinade Romule, hæc videbis, & feres? Es impudicus, & vorax, & aleo. Ibid. Aut facere ingenue est, aut non promissè, pudica, & Ausilena, fuit. M. Tull. pro C. Rabirio, *Nam quid ego ad id longam orationem comparem, quod est in eadem multa irrogatione perscriptum, hunc nec sua, nec aliena pudicitie pepercisse?* Idem pro Milone, *Pudicitiam cum eriperet militi tribunus militaris in exercitu C. Marij, propinquus eius imperatoris, intersectus ab eo est, cui vim afferebat.* Idè pro Cælio, *parcat inuentus pudicitie sua, non spoliat alienam.* Horat. lat. 5. libr. 1. *quid multa? pudicum, Qui primus virtutis honos, seruauit ab omni Non solum factò, verum opprobrio quoque turpi.* Mart. lib. 10. *Nec tristis torus, attamen pudicus.* & in Priapeijs, *Prædictum tibi, ne negare possis: Si fur veneris, impudicus ibis.*

CONTENDAT LAQVEO COLL. PR. P.] si contendat id est, si obfirmatè, & pertinaciter dicat, me patrem strangulasse, &c. sic ferè sup. Od. 3. epod. *Parentis olim si quis impia manu Senile guttur*

A tur Fregerit. gulam digitis oblidere dixit M. Tull. in oratione pro Scauro: quæ non exstat.

MORDEAR OPPROBRIIS FALSIS?] mordearne his falsis criminationibus, & maledictis? proinde quasi dicat, non mordeat. morderi maledicto est offendi, commoueri, pungi. sic Terent. loquitur in Eunuch. Tu par pari referto, quod eam mordeat. Idem Adelph. Principio si id te mordet summi filij que faciunt, &c. & M. Tul. ad Att. lib. xi. Quod rogas, ut in bonam partem accipiam, si quas sint in tuis literis, que me mordeant, ego vero in optimam.

Idem lib. 4. quæst. Tuscul. Impunitas enim peccatorum data videtur eis, qui & ignominia, & infamiam ferunt sine dolore. morderi est melius conscientia. Graeci dicunt δεινέειν, quod tantumdem valet. Xenoph. Oeconomico, καὶ μὴ δὲ ἐπὶ τὸ ἰσομαχος, καὶ διηγεῖται γὰρ αὐτῶν οἷον, & ἐρυθρίασται σὸς δεσπότης, εἴπῃ τῶν εἰσνεχθέντων ἀιτήσαντος ἐμὸν, ἕκ ἐξ ἡμῶν δὲ δῶνα. Mehercule (inquit Ischomachus) & memini eam valde morderi, & crubescere, si quid eorū, quæ domum illata erāt, cūm ego poscerē, non posset mihi dare. Aristoph.

B in Nubibus, Ἄλλ' ὃ δυνάμαι δειλῆος εὐδεν δεικνόμενος ὑπὸ δὲ δεινέειν. id est, At non possum infelix dormire à somno morfus. dicunt & κνίθειν, ut Theocritus ὁ δειπῶν, εἰδ. ε. Κἢ γὰρ μὲν κνίθει, Μόρσων, πνῆ, καὶ σὺ δὲ λεισεῖς. Atque ego quidem, ὃ Morlo, aliquem pungo, seu vellico. Eodem pertinet verbum κερδομεῖν, quod est falsè dicto aliquem pungere, aut morderi, aut carpere: ad verbum autem, cor aut animum scindere. vsitatum est Latinis & verbum pungendi ferè pro eodem illo, de quo agimus, morderi: ut Cic. ad Treb. lib. 7. moleste ferebam antea te iuictum istic esse: pungi merursum, quod scribis te esse istic libenter. Idem ad Cæl. lib. 2. extrema pagella pupugit me ino chirographo.

MVTEMQVE COLORES?] expallescami minime scilicet.

FALSVS HONOR IVVAT, &c.] quemadmodum, qui falso honore delectatur, leuis est, vanus, & mendax: ita & qui falsa infamia commouetur, & exterritur. Plutarchus in proœmio Agidis & Cleomenis eleganter, & grauitè ostendit infamiae metum Tib. & C. Græchos summo loco natos, & optimè educatos, & rectissimo sibi fine proposito, ad remp. administrandam ingressos, perculisse ac perdidisse. ΓράχΧος ἀπώλεσεν ἀδοξίας φόβος, inquit ille. Sed non celabo lectorem, me in nonnullis libris manuscriptis reperisse scriptum, Quem nisi mendosum & medicandum? quam scripturam probat Simeo Bosius, & interpretatur medicandum, insanū, & medicamentis egentem.

C VIR BONVS EST QVIS?] quis est vir bonus opinione vulgi? nam versus duo, qui subsequuntur, Sed videt hunc omnis, &c. declarant, hunc talem non esse reuera virum bonum.

CONSULTA PATRYM] senatusconsulta. nam senatores patres appellabantur.

SECANTVR] transiguntur, dirimuntur, deciduntur. sic idem sat. x. lib. 1. ridiculum acri Fortius, & melius magnas plerumque secat res.

QVO RESP. ET Q. C. T. TEN.] i. quo iurisconsulto consiliū dante, & quo teste, causæ obtinentur.

SED VID. HVNC OMNIS, &c.] significat, D multos haberi viros bonos, castos, integros, incorruptos, religiosos, qui si explorentur, penitusque inspiciantur, ac spectentur, reperiantur improbi, corrupti, scelerati, periuri, perfidi.

INTRORS. TVRP. SPEC.] sic disputat Glauco apud Platon. lib. 2. de rep. atque ita colligit, Quandoquidem existimatio, & opinio vim affert veritati, & penes eam est vite beate principatus, omnino studium nostrum eo conferendum est, ut viri boni, & iusti videamur: vestibula, & umbracula quedam, & species, & adumbrata virtutis descriptio, nobis est comparanda, & circumdanda. vulpes autem Archilochi varia, atque astuta. post illa involucra, & pone illius generis umbracula, attrahenda. verba Platonis sunt hæc, ἕκαστῶν ἐπειδὴ τὸ δοκεῖν, αἷς ἀλλοῖσι μοι οἱ σοφοί, καὶ ἀληθεῖαι βιάται, καὶ κλέρον ὄντι ἐν δαιμονίας, ὅτι τὸ ποτὶ δὴ ἀρετῆς οἷος. πρὸς θύρα μὲν καὶ γῆμα κίχλω πρὸς ἐμῶν, σμιαγραφαὶ ἀρετῆς πρὸς ἀρετῆς, πλὴν δὲ τὸ σφωπῆτε Ἀρχιλόχῳ ἀλώπικα ἐλαττόν ἐξ ὀπιθεῖν καρδαλέας, & πικίλιω.

E NEC FVRT. FECI, NEC FVGI] ostendit magnam partem hominum sese à maleficio, ac peccato abstinere metu legum, & pœnæ. boni autem viri appellationem ei soli conuenire, qui sua sponte, & virtutis studio, non metu coactus, rectè faciat. idque declarat similitudine seruorum, qui plerumque in officio continentur verberibus, & plagis.

VRETERIS] cæderis. vrit enim verberum dolor. sic sup. Od. 4. epod. Ibericis perustis funibus latus. & sat. 7. lib. 2. Quid refert vri virgis, ferroque nocari Auctoratus eas?

NON PASCES IN CRUCE] non tollèris in crucem, aliòve supplicio afficeris:

SVM BON. ET FR.] quia hominem nō occidi: aut quia non sum furatus.

REN. NEG. ATQVE SABELL.] ego Horatius Sabellus renuo ac nego, te idè bonum esse dicendum, quod hominem non occideris, aut furatus non sis. nam pœnæ metu abstinuisti à maleficio, non amore recti. Sabellus autem idem valet, quod Venusinus: quia pulsus Sabellis, in loca vacua coloni Venusini deducti sunt à Romanis. sat. 1. lib. 2. Nam Venusinus arat sinem sub vtrumque colonus, Missus ad hoc, pulsus, vetus est vs fama Sabellis, &c.

F METVIT] vitat, φιλῶται, annotat. ad Od. 2. lib. 2.

OPERTVM] occultum, ut sup. epist. 7. ad Mæcen. 2. hic ubi saepe Occulium visus decurrere piscis ad hamum,

ODERVNT PECC. BONI VIRT.] boni à peccando abstinere sua sponte, propterea quod in animum induxerunt, virtutem vitio præstare, siue ita sint comparati natura, siue hoc à recta institutione sint consecuti, siue ex viroque. Atque hi parent legibus sua voluntate, non metu pœnæ. quin nec legibus eis opus est, ut rectè faciant, cū sine legibus, & suapte natura iustè, & temperanter viuant, iniustitiam autem & intemperantiam fugiant.

TV NIHIL ADMITTES IN TE] tu autem à peccato te abstinēbis, metu pœnæ. non igitur

A tur reuera bonus es. ita si speres fore clam, ad ingenium redibis, vt ait Terentius. Atqui qui pœnæ metu à furando, & similibus, se continet, nõ quod rem ipsam oderit, & condemnet, nihilo minus fur est, quàm qui furatur, inquit Dion Chriostomus, nisi forte eum, qui interdium quidem non furatur, sed noctis praesidio fretus, furari non dicemus interdium, sed iustum esse. Verba Dionis sunt hæc oratione *ὡς ἀρετῆς*, id est de virtute: *καὶ τοὶ ἕδὲν ἦσαν ὁ φόβος καὶ ἀσπίδος τὸ κλέπτεν ἀπέχεσθαι δοκῶν, ἀλλὰ μὴ μισῶν τὸ πρᾶγμα, καὶ καταγινώσκων, κλέπτης τῶν ὑφαρμυμένων ὄντιν: εἰ μὴ καὶ τὴν ἡμέραν ἔκλεπτοντα, ἀλλὰ νυκτὸς γενομένου, κλέπτεν ἔφασκεν ὅτι τῆς ἡμέρας, ἀλλὰ διχῶν εἶναι.*

B SIT SPES FALLENDI] si sit spes occultandi facinoris: si speres fore clam maleficium, aut peccatum tuum: si speres fore vt lateas, &c. *falle-re* hoc loco valet *καθίστασθαι*. i. latere, vt annotauimus ad Oden 10. lib. 1. Plato libr. secundo de rep. similia quædam de vulgari hominum iustitia disputat, ostendens, eam parùm admodum ab iniustitia discrepare, his verbis, *ὡς δὲ καὶ οἱ ὄντιν δέοντες τὸ δικαίον, ἀδυναμία τὸ ἀδικεῖν, ἀκόντες αὐτὸ ὄντιν δέουσι, μάλιστα ἀναιδέοιμεθα, εἰ ποῖόνδε ποιῶμεν, τῆς διανοίας δόντες ἐξουσίαν ἑκατέρω ποιεῖν ὃ, πᾶν βούληται, τὰ πικρὰ καὶ τὰ ἀδίκῃ, εἴτ' ἐπακολούθησιν θεόμενοι ποῖ ἢ ὄντιν μὴ ἐκπεροῖ ἄξει. ἐπ' αὐτοφώρῳ οὐδ' ἀβόοιμεν ἀντὶ τὸν δικαίον τὸ ἀδικῶν εἰς ταυτὸν ἰόντα διὰ τὴν πλεονεξίαν, καὶ πᾶσα φύσις διώκειν πέφυκεν, ὡς ἀγαθόν, νόμον δὲ καὶ βίαν ἄβλαβεται ὄντι τὸ ἴσον πικρῶν* id est, eos autem, qui iniustitiam colere se profitentur, propterea, quod iniuriam facere non possint, inuitos eam colere, facile intelligere possimus, si tale quiddam faciamus, primum vt cogitatione nostra vtriusq, tum iusto, tum iniusto quidlibet agendi potestate permittamus: deinde eos sequamur, spectantes quoniam vtrumque cupiditas impellat. Manifestò igitur reprehendamus, iustum eodem, quo iniustum ire, propter immoderatas, & præcipuas opes, quas omnis natura, tanquam bonum, persequi solet: sed lege, & vi ad æqualitatis, seu ad æquitatis cultum, studiumque reuocatur. hæcenus Plato. eodem loco deinceps affert fabulam illam Gygis omnibus notissimam, quam & M. Tul. posuit in tertio libro de Officijs: cuius quidem exempli hæc vis est, vt ostendat, diuitiarum, potentie, dominationis, libidinis causa, nihil iniuste esse faciendum, etiam si Diis, hominibusque semper ignotum sit futurum. Idem M. Tull. lib. 1. de legibus, *Quòd si pœna*, (inquit) *si metus supplicij, non ipsa turpitudine deterret ab iniuriosa, facinorosaque vita, nemo est iniustus: & incauti potius habendi sunt, quàm improbi. Tum autem, qui non ipso honesto mouemur, vt boni viri simus, sed utilitate aliqua, atque fructu, callidi sumus, non boni. Nã quid faciet is homo in tenebris, qui nihil timet, nisi testem, vel iudicem? quid in deserto loco, nactus, quem multo auro spoliare possit, imbecillum, atque solum? ad eandem sententiam pertinent, quæ scribit lib. 2. de Finibus, his verbis, *Iam si modestia, si pudicitia, si vno verbo, temperantia, pœnæ, aut infamie metu coërcebuntur, non sanctitate sua se tuebuntur: quod adulterium, quod stuprum non se proripiet, ac proiciet aut occultatione proposita, aut impunitate, ac licentia?**

C MISCEBIS SACRA PROFANIS] id est,

D sacra, & profana libidine, & cupiditate tua ex æqualibus: sacrorum, & profanorum dilectum, atque difcrimen vtilitate tolles.

EST DAMN. LEVIVS: SED NON FACIN. TAM. ESTO:] sic reperi huc versum productum ab antiquo, & nobili scriptore, Accursio Florent. Et verò consuetudo Latini sermonis postulat, vt ita loquamur, *lene damnum, lene facinus*, non *lene*.

ESTO] concessio est, vt sat. 1. lib. 2. *esto, si quis mala.* & sat. 2. lib. 2. *hac magis illa, Imparibus formis deceptum te patet: esto.* Vnde datum sentis, &c. & sat. 3. eiusdem. *Integer est mentis Damascippi creditor? esto.* sat. 6. lib. 1. *Namque esto: populus Lenino mallet honorem, Quàm Decio mandare nouo.* epist. 1. lib. 1. *verum Esto alijs alios rebus, studiisque teneri.* & ep. proxima, infra, *Sedit, qui timuit, ne non succederet: esto.* sic M. Tull. Diuinat. in Verr. *Esto: ipse nihil est, nihil potest. at venit paratus cum subscriptoribus exercitatis, & disertis.* Idem Verr. 4. *Verum esto: alio loco de aratorum animo, & iniurijs videro:* Verr. 5. *Verum esto: reperietur aliquis fortis, & experiens arator,* Idem de finib. 2. *Esto: fecerit, si ita vis, Torquatus propter suas vtilitates.* Lucret. lib. 2. *Sed tamen esto iam posse hac aeterna manere.* sic & Plato cum multis in locis, tum in Sophista: & ceteri Græci, &c. vtuntur & voce *εἶεν*, pro eodem, Eurip. Medea, *εἶεν καὶ δι' τὴν αἰσὶν ἴσμεν δὲ ἔστασι πόλις?*

VIR BONVS] opinione vulgi.
DEOS VEL PORCO] vt Tellurem, epist. ad Aug. *Tellurem porco, Siluanum lacte piabant* & Genium, vt Od. 17. lib. 3. in extr. *cras Genium mero Curabis, & porco bimestri, &c.*

IANE PATER, CLARE: CLARE, &c.] posteaquam (inquit Horatius) hæc pronuntiauit clarè, *ὦ Iane pater*, vel si Apollinem preceatur, *ὦ Apollo*, reliqua, quæ petit à Dijs, summissa voce, & lingua compressa, persequitur, ne à quoquam exaudiatur, sic infra sat. 6. *Matutine pater seu Iane libentius audis.* Sed cur Ianum, patrem appellat? fortasse propter eius antiquissima, & maxima in populum Ro. beneficia, vt à quo Itali feritate posita, humanitatem & mansuetudinem acceperunt. Idem primus coronas, quas in vino adhibebant, rateis, & nauigia, & nummos æreos inuenit, vt testatur Athen. libr. vltimo, his verbis, *Ἰανὸς ὁ παρ' ἡμῶν θεὸς, ὃν πατέρα προσεκαλεροῦμεν, ὡς ὅτι εὐρε σέφανον, &c.* paucis post. *Ἰανὸν δὲ λόγος ἔχει δι' ὡς ὅτι στωπον γερονεῖναι τὸ μὲν ὀπίσω, τὸ δ' ἔμπροσθεν ἔχοντα προσσωπον. ἀπὸ τ' ἔτι καὶ τὸν Ἰανὸν ποταμόν, καὶ τὸ ὄρος Ἰανὸν ὀνομάζεσθαι κατωικισσάσθαι αὐτὸ ὄντι τὸ ὄρος: ὡς ὅτι τὸν δὲ καὶ σέφανον εὐρεῖν καὶ θεδίας, καὶ πλοῖα καὶ νόμισμα χαλκοῦ ὡς ὅτι τὸν χαρῆσαι. διὸ καὶ τῶν κατὰ τὴν ἑλλάδα πολλὰς πόλεις, καὶ κατὰ τὴν ἰταλίαν, καὶ σικελίαν ὄντι τῷ νομίματι ἐγγραφετέων ὡς ὅτι στωπον δικέφαλον, καὶ ὅτι θατέρου μέρους ἢ θεδίας, ἢ σέφανον, ἢ πλοῖον. i. Ianus, qui apud nos deus est, quem patrem appellamus, primus coronam reperit, &c. Ianum autem dicunt duas facies habuisse, vnam post, alteram antè. ex hoc & Ianum fluuium, & montem Ianum nominari, quòd is in eo monte habitavit. Primum autem etiam coronam reperisse, & rateis, & nauigia, & nummum æreum sculpsisse. Quapropter multas & Græcia ciuitates, & Italia*

D

E

F

A Italia, & Sicilia in nummo faciem incidere bicipitem, aut bifrontem, & in eius altera parte aut ratem, aut coronam, aut nauigium.

LABRAMOVETMET. AVD.] labra mouet tantum: vocem autem non attollit, nolens audiri. hunc locum amulatus est Perſius ſatyr. 2. Haud cuius promptum eſt, murmurque, humileſque ſuſſurros Tollere de templis, & aperto viuere voto. volebant autem Pythagorei, clara voce dijs immortalibus ſupplicari: eiusque rei rationem afferens Clemens Alexandr. ſprou. d. non quod (inquit) exiſtimarent, eos a Deo non exaudiri, qui ſummiſſe loquerentur, ſed quod preces, iuſtas eſſe volebant: quales certe neminem pudeat multis audientibus, & conſciis nuncupare. Clementis verba ſunt hæc, πίνυν οι Πυθαγόρειοι βυλόμενοι μετὰ φωτὸς εὐχεσθαι κελεύουσιν? ἐμοὶ δοκεῖ, ὅτι τὸ θεῖον ὄντο μὴ δυνάσθαι τῶν ἡσυχῆ φθεγγομένων ἐπαιεῖν, ἀλλ' ὅτι δικαίας ἐβόλοντο εἶναι τὰς εὐχὰς, ἃς ἕκαστος αἰδεσθεὶς ποιεῖται πολλῶν αὐτειδόντων. hæc notauit P. Victorius Flor. Var. lect. lib. Quibus adde illa Platonis ex Alcibiade ſecundo,

B gratiorem eſſe deo εὐφημίαν, id eſt, bona dicta, ſeu bona verba, hoc eſt, vt Plato interpretatur, iuſtas & ritè nuncupatas preces, quàm omnes omnium Græcorum victimas cum blaſphemia, id eſt, maledicentia coniunctas. Vtinam nos Chriſtiani hæc audiremus, & aliquando intelligeremus, bona verba, id eſt, preces ritè conceptas, quales ſunt ea, quæ ex ſacris litteris ſunt, quæque intellectæ & pura mente elatæ ſunt, deo gratas eſſe, non blaſphemiam, id eſt, preces arbitrato noſtro, & ex libidine noſtra compoſitas, iniuſtas ſcilicet, & planè impias, & quod ridiculum eſt, plerumque neque ab ijs, qui eas lingua nuncupant, neque ab ijs, qui audiunt, intellectas.

LAVERNA] hanc furum, & eorū, qui ſua conſilia, factaque occultari volunt, deam eſſe dicunt. a qua lauerniones, fures, antiqui dixerunt, (inquit Feſtus) quia ſub eius tutela eſſent. & Nonius: Laverna, dea, cui fures ſupplicant.

FALLERE] id eſt, latère. da vt latère poſſim: da vt mea iniuſtè facta ſint ignota, atque occulta.

C DA IVSTVM, SANCT. Q. V.] ſic legendū videtur, & ita habent omnes noſtri libri veteres duob. exceptis, in quibus eſt da iuſto ſanctog, videri quam ſcripturam tamen etiam probo. reperitur enim ἀπὸ κοινῆς mihi: vt ſit, da mihi iuſto, &c.

QVI MELIOR, &c.] id eſt, qua re melior: quali dicat, nihilo melior. qui melior ſeruo, qui liberior, &c. habent tres cod. Vatic. & Iannoct. Faern. Torn. & quattuor alij, quos hic in Gallia cōſului, Clericanus, Nicotianus, Ruſſardini duo, vt nō dubitem, quin ita legendum ſit, non Quo.

NAM, QVI CVP. MET. QVOQVE] eiufdem enim eſt ingenij cupere, quod nō habeas, bonum, & metuere, quod habere nolis, malum.

LOCVM VIRT. DESER.] ἐλιπε τὴν τάξιν, locum non tenuit. eſt autem tranſlatio ducta à re militari. Sic Demoſth. in orat. ἀεὶ σφάντο, tranſlatè dixit, ſe ſolum duris reipub. temporibus beneuolentia erga populum Ath. ordinem non deſeruiſſe, μόνος τῶν πολιτευομένων τὴν ἠ' εὐνοίας τάξιν ἐν τοῖς δεινοῖς ἔκλειπον. λοιποτάκτας, apellant Græci, loci, ſeu ordinis

deſertores. & λοιποτάξιν, crimen eius, qui locum non tenuit in acie, & λοιποτάκτιν, locum, ſeu ordinem ſuum relinquere, ac deſerere: quod eſt flagitioſiſſimum in re militari.

FESTINAT] ſemper ſtudet augendæ rei: occupatus eſt in amplificanda re familiari. Feſtinat qui ita properat, vt nihil agat.

ET OBRVITVR RE] & obruitur pecunia, tanquam fluctu.

VEND. CVM POSS. CAPT. &c.] hominè auarum, & nimio lucri ſtudio deditum, cum ſeruo comparat hoc modo, Quemadmodum (inquit) captiuum occidere non ſolemus, ſed ſeruamus, vt nobis vſui ſit: ſic hominem auarū, nihil à captiuo differentem, vt pote qui ſe pecuniæ tradiderit conſtringendum, neque à ſuo ſtudio abducere, neque occidere debemus, ſed ei permittere, vt paſcat, aret, nauiget, & ceteris ſeruilibus muneribus per omnem vitam fungatur. Plato quidem libr. 2. de rep. mercatores διακόνες πόλεως, id eſt, ſeruos ciuitatis appellat.

OCCIDERE NOLI] id eſt, ſerua. ſerui enim à ſeruando dicti ſunt.

SINE PASCAT] ſine vt paſcat oueis, boues, capras, &c.

DVRVS] laborioſus, laboris perferens, labori non ſuccumbens. ſuprà epiſt. 7. libr. 1. Durus, ait, Vultei nimis, attentiusque videris.

ANNONÆ PROSIT] annonam efficiat vilior, tritico, vino, ceteriſque rebus aliunde ſupportandis.

PENVS QVE] hoc penus, oris dicimus, & hæc penus, uſ. M. Tull. libr. de natura deorum. 2. Penates, ſue à penu ducto nomine, (eſt enim omne, quouelſcuntur homines, penus) ſue ab eo, quod penitus inſideant.

VIR BONVS, ET SAPIENS] nunc de eo, qui reuera ſit vir bonus, & ſapiens loquitur.

AVDEBIT DICERE] nullo metu deterritus dicet.

PENTHEV, RECTOR THEB.] hæc, quæ deinceps ſequuntur, ab Euripide paulum immutata mutuatus eſt Horatius. conatus eſt autem his verſibus hic poëta viri boni, verèque ſapientis libertatem, animique magnitudinem, & conſtantiam ante oculos ponere: quibus ille virtutibus ſeptus, ac munitus, ompeis res humanas vna virtute inferiores eſſe ducit: paupertatem, morbum, exſulium, vincula, cruciatum corporis, mortem denique contemnit, ſummum bonum in honeſto, & virtute locat: turpitudinè, & vitium, ſummum malum eſſe exiſtimat. verſus Euripidis ſunt hi in Bacchis, Διον. Εἴφ' ὅ, ππαθεῖν δεῖ. τί με τὸ δεινὸν ἐργάζοι; Πενθ. Πρῶτον μὲν ἀβρὸν βόσρρυχον περὶ σέθεν. Διον. ἱερός ὁ πλόκαμος. περὶ θεῶ δ' αὐτὴν σφάρα. Πενθ. Ἐπιπέθρσον τὸνδε παρὰ δὸς ἐν χειροῖν. Διον. Αὐτὸς μὲ ἀφαίρε. τὸν δὲ Διονύσου φορῶ. Πεν. Εἰρεταῖοι τ' ἐνδὸν σῶμα σὸν φυλάζομεν. Διον. Λύσει μὲ ὁ δειμνὸν αὐτὸς, ὅταν ἐρῶ βέλοι. qui fuerant iam antè à Mureto ad hunc locum annotati, animaduertat autem ſtudioſus vtriuſque linguæ adoleſcens, primum Euripidis verſum ſic eſſe ab Horatio redditum, quid me perferre, patiſq. Indignū coges? ſecūdo autem Euripidis verſu prætermiſſo,

A in quo minatur Pentheus Baccho, se ei comtos capillos secturum, & tertio, quo Bacchus responderet, eos Deo consecratos esse: quarto versui Græco respondere hæc Latina aliquantū à Græcis dissidentia, *adimam bona*, illa autem, quæ deinceps sequitur, *nempe pecus, rem, Lectos, argentum*, ab Horatio esse de suo addita: Græcis illis *Αὐτὸς μὲν ἀφαιρῶ*, paria propemodum esse hæc Latina, *tollas licet*, reliquam Græci versus partem à Latino poëta esse prætermisam, sextum versus ab Horatio sic esse redditum, *in manibus, & Compedibus sauo, &c.* septimū sic, *Ipse deus simulatque volam, me soluet.*

NEMPE PECVS, REM, &c.] hæc intelligenda sunt à sapiente responderi, hoc modo, tu minaris te mihi bona ademurū, quæ bona? nempe bona fortunæ, quæ ego bona non appello. Errant autem qui putant hæc etiam esse verba Penthei, neque eos mouere debet vox, *nempe re sponsioni seruiens*, sic enim Ter. Andr. *nempe ut curentur recte hæc*, huc pertinent illa, quæ sunt parad. 1. *Nec ego umquam illum bona perdidisse dicam, si qui pecus, aut supellectilem amiserit, &c.*

B **IN MANICIS]** manica, vincula, quibus manus vinciuntur. Virg. *Æn.* 2. *manicas, atque arcta leuari Vincla iubet Priamus*. Plaut. *Capt.* *Inijce huic actutum manicas mastigia.*

OPINOR, HOC SENTIT] opinor (inquit Horatius) hoc sentit vir bonus, & sapiens: hocque significat his verbis, *ipse deus me soluet*, se moriturum, Gulielmus Sirtetus paullo ante hanc secundam editionem propter singularem doctrinam ac virtutem factus ecclesiæ Ro. cardinalis dicebat sibi videri Euripidis sententiam ab Horatio non esse intellectam, nam verbis illis, *ἄσπετος μὲν ὁ δαίμων ἀνθρώπων*, id est, soluet me deus ipse, non significat Bacchus apud Euripidem (inquit ille) se moriturum, sed se vinculis & carcere liberatum iri. Sed respondere licet, Horatium tum superiores Euripidis versus, tum postremum aptissimè in rem suam vertisse, atque ad sententiam suam felicissimè accommodasse. Nam cum corpus animi sit tanquam carcer, ut plerique philosophi dixerunt, & mortuos dicamus corporis vinculis esse solutos: quemadmodum, qui carcere, & vinculis liberati sunt, rectè solutos dicimus: ita quos deus vitam cum morte commutare voluerit, cum moriendo omnibus miseriis humanis defungantur, non ineptè solui dici possunt.

C **MORS VLT. LIN. RER. EST]** vltimalinea, id est, *πέρας* finis, seu extremum, ut M. Tull. ad Toranium, *cum omnium rerū mors sit extremum*. & Demosth. *ἡ δὲ σαρὰν οὐκ ἐστὶν ἀπὸ τῶν ἀπείρων ἀλλὰ τῶν ἐπιπέδων*. & Arist. li. 3. de morib. ad Nic. hanc rationem affert, quare mors sit omnium rerum res horribilissima, quia est extremum, nihilque reliquum est mortuo, neque quod bonum, neque quod malum sit. Videtur autem in his verbis *vltimalinea*, tralatio esse ducta vel à figuris mathematicis, quæ lineis terminantur, vel à pictura. Sciendum est autem veteribus illis, tum philosophis, tum plerisque aliis nihil minus, quàm philosophis, mortem non fuisse habitam in malis, immo illos ad eam, tanquam ad certissimum miseria-

rum suarum portum, confugere esse solitos, referuntur libri M. Tullij hac sententia, nihil mali esse in morte: in qua si refideat sensus, immortalitas illa potius, quàm mors ducenda sit: sin sit amissus, nulla videri miseria debeat, quæ non sentiat. Verum tamen Pythagoras vetabat, imperatoris, id est, dei iniussu, de vitæ præsidio decedere: & Plutarchus in libro *ὅτι οὐδὲ τὸ βίον ἡδέως κατ' ἔμνη*, grauissimè contra eos disputat, qui in rebus aduersis mortem sibi conciscere licere putant: & Aristoteles libr. 4. de morib. ad Nicom. negat esse magnanimi in rebus aduersis sibi manus afferre, idem ait libr. 5. cum, qui se sua manu exanimet, iniuriam facere, si non sibi, certè ciuitati.

17. AD SCÆVAM.

QVAMVIS, Scaua, satis per te tibi consulis: & scis,

Quo tandem pacto deceat maioribus uti: Discere docendus adhuc, quæ censet amicus: ut si

Cæcus iter monstrare velit: tamen aspice, si quid

Et nos, quod cures proprium fecisse, loquamur.

Si te grata quies, & primâ somn^o in horâ

Delectat: si te puluis, strepitusq; rotarum,

Si ledit caupona: Ferentinum ire iubebo.

Nam neque diuitibus contingunt gaudia solis:

Nec vixit malè, qui natus, moriensque fefellit.

Si prodesse tuis, paullòq; benignius ipsum

Te tractare voles: accedes siccus ad vinctum.

Si pranderet olus patienter: regibus uti

Nollet Aristippus. si sciret regibus uti:

Fastidiret olus, qui me notat. utrius horū

Verba probes, & facta, doce: vel iunior audi,

Cur sit Aristippi potior sententia. namq;

Mordacè Cynicū sic eludebat, (ut aiunt)

Scurror ego ipse mihi: populo tu. rectius hoc, & (alat rex.

Splendidus multo est, equus ut me portet:

Officium facio. tu poscis vilia rerum,

Dante minor: quāuis fers te nullius egētē

Omnis

A Omnis Aristippum decuit color, & status, & res,

Tentantē maiora, ferē presentibus aequū.

Contra, quē duplici pāno patiētia velat:

Mirabor, vitæ via si conuersa decebit.

Alter purpureū non exspectabit amictū:

Quidlibet indutus celeberrima per loca vadet:

Personamq; feret nō inconcinnus utraq;

Alter Miletī textam cane peius, & æque

Vitabit chlamydem: morietur frigore, si non

Rettuleris pannum. refer: & sine viuat ineptus.

B Res gerere, & captos ostendere ciuibus hosteis:

Attingit soliu Iouis, & caelestia tentat.

Principibus placuisse viris, non vltima laus est.

Non cuiuis homini contingit adire Corinthum.

Sedit qui timuit, ne non succederet: esto.

Quid? qui peruēnit, fecitne viriliter? atqui

Hic est, aut nusquam, quod querimus. hic onus horret,

Vt paruis animis, & paruo corpore maior:

(inane est:

Hic subit: & perfert. aut virtus nomen

C Aut decus, & pretium recte petit experiens vir.

Coram rege suo de paupertate tacentes

Plus poscente ferent. distat, sumasne pudenter:

An rapias. atqui rerum caput hoc erat, hic fons.

Indotata mihi soror est, paupercula mater,

(mus,

Et fundus nec vendibilis, nec pascere fir-

Qui dicit: clamat, victum date succinit alter:

(dra.

Et mihi diuiduo findetur munere qua-

Sed tacitus pasci si posset coruus: haberet

Plus dapis, & rixæ multo minus, inuidiaq;

(Etus amœnum,

Brundisium comes, aut Surrentum du-

Qui queritur salebras, & acerbum frigus, & imbreis:

(tica plorat:

Aut cistam effractam, aut subducta via-

Nota refert meretricis acumina, sæpe catellam

(mox

Sæpe periscelidem raptam sibi flentis: uti

Nulla fides damnis, verisq; dolorib. asit:

Nec semel irrisus triuiis attollere curat

Fracto crure planum: licet illi plurima manet

(rim:

Lacryma: per sanctum iuratus dicat Osi-
Credite, non ludo, crudeles tollite claudū.

Quære peregrinum, vicinia rauca re-
clamat.

PER TE] id est, sine alterius præcepto, aut cōsilio. Sapientissimus autem ille est, qui per se sibi consulit: secundum sapientiæ gradum tenet qui alteri bene suadenti obtemperat: deterrimus qui neque per se sapit, neque bene monēti paret. Hesiod. Οὐπὲς μὲν πάνδεσσις, &c. Optimus ille quidem est, &c. notissimi sunt versus. lege Arist. libr. i. de morib. ad Nicomach. non longè à princip.

MAIORIBVS VTI] id est, aduersus maiores se gerere: quo pacto maiores & potentiores tractandi sint. etiam sat. i. lib. 2. potentiores amicos, maiores vocat. maiorū ne quis amicus Frigore te feriat. Quod autem ad loquendi genus attinet, maioribus uti: sic loquuntur Græci χεῖρα. Epicharmus, γὰρ τὸ πῶς ἄλλω κέχρηται, id est, cognoscito quo pacto se aduersus alium gesserit. Xenoph. ἀπομνημ. α. ἀλλὰ Κεῖτων τε Σωκράτης ἰὼ ὁμιλῆς, καὶ Χαίρεφῶν, καὶ Χαίρεκράτης, &c. ὡς ἵνα δημηγοροὶ ἢ δικαστικοὶ γένοιτο, ἀλλ' ἵνα καλοῖτε, κ' ἀγαθοὶ γινόμενοι καὶ οἴκῳ, καὶ οἰκείῳ, καὶ οἰκείῳ, καὶ φίλοις, καὶ πόλει, καὶ πολιτείῳ δὴ αἰνῶ καλῶς χεῖρα. i. & Crito Socratis erat familiaris, & Chærephon, & Chærecrates, &c. non ut ad contentionandum, aut iudicandum parati, atque instructi essent, sed ut viri boni atque honesti esse et sui domo, & seruis, & propinquis, & amicis, & ciuitate, & ciuibus bene uti possent.

VTSI CÆCVS ITER MONSTRARE VELIT] hoc dicit εἰρανευόμενος: quod est Horatio vsitatum. nam neque ducem viæ cæcum quisquam adhibet impunè, neque stulti cōsiliū sequitur. notum illud πηλὸς, ὁδηγός. id est, cæcus viæ dux.

SI QVID] id est, an aliquid. vt Græci εἰ π: vt alibi admonuimus.

PROPRIVM FECISSE] in rem tuam vertere, tibi asciscere, vendicare, σφετερίζειν.

SI TE GR. QUIES] si te otiosa vita delectat, &c.

A PRIMAM SOMNVS IN HORAM] somnus vsque ad solis ortum. si te delectat (inquit) vita quieta, tranquilla, secura: sequitur deinceps, si te pulvis, strepitusque rotæ. id est, ab omni strepitu vrba no remota, &c.

SI TE PVLVIS, STREP. QVE RÔTAR. &c.] quæ sunt in vrbe Roma propter crebra, quæ in ea sunt, vehicula.

SI LÆDIT CAVP.] quidam libri manuscrip. habent, *Siledet, &c.*

FERENTINVM] oppidum Hernicorum infrequens, & incelebre.

NAM NEQVE DIVIT. CONT. G. S.] immo plerique diuites ærumnosissimè ac miserrimè viuunt. Quis autem in diuitiis vitam beatam vniquam positam esse dixit, nisi aut qui numquam gustauerit verissimas & sincerissimas voluptates: aut qui nihil aliud habeat, quo delectetur, quàm bona externa: aut qui sit egentissimus, careatque rebus omnibus ad victum necessariis, & victum mendicare cogatur? nam talem hominem non sit mirum in diuitiis summum bonum collocare.

B NEC VIX. MA. QVI NA. MOR. FEF.] Græcè locutus est Latino sermone. sic enim illi loquerentur, ὃς ἐλαθε γινόμενος τε καὶ θανάτῳ qui natus & mortuus latuit, id est, cuius ortus, & interitus fuit hominibus incognitus atque obscurus: vel quem neque natum, neque mortuum esse quisquā mortalium sciuit. sic enim loquitur M. Tull. epist. ad Pap. Pætum libr. 9. cuius princ. *Duabus tuis, &c. quos ego non modo Reges appellatos, sed omnino natos nesciebam.* Respexit autem illud Epicuri λαθε βιωσας: quod improbat, & refellit Plutarchus in libello, εἰ καλῶς ἐβριται τὸ λαθε βιωσας, eodem pertinent Horatianum illud in epist. ad Loll. 2. inf. *fallentis semita vite.* sic Eurip. Iphig. in Aulide, *ἡλῶ δ' ἀνδρῶν, ὃς ἀκίνδων βίον ἔξεπερσάσθη, ἀκλήεις τὸς δ' ἐν πικρῆς ἡσπὸν ἡλῶ.* quorum versuum hæc ferè sententia est. fortunatum autem eum iudicio, qui ignotus, in honoratus, in gloriosus cursum vitæ confecit: eos verò, qui honores adepti sunt, minus fortunatos puto. Sententia contraria in Medea, *Εἴη δ' ἔμοι γὰρ μήτε χυρὸς ἐν δόμοις, μήτ' Ὀρέως πικρῆς ὑμῆσσι μέλος Εἰμὴ πῖσιμος ἢ τύχη γένοιτό μοι,* id est, *Verum neque auro mi domus refulgeat, Neque Orpheo cātare dulcius scia, Nisi honore, gloriâque magnus claream.*

C BENIGNIVS] liberalius, largius, latius: vt alibi docuimus. huic loco similis est ille sat. 2. lib. 2. & tractari mollius atas Imbecilla volet.

ACCEDES SICCVS AD VNCTVM] tu pauper, & tenuis te ad amicitiam copiosi & diuitis applicabis. vnctum, id est, vnguento delibutum, & ita diuitem. Terent. in Phorm. *Tene a symbolum venire vnctum, atque lautum è balneis, &c.* vel dic esse ἀλληγοειαν.

SI PRANDERET OLVS PATIENTER, &c.] Diogenes Laërtius hoc Diogenis in Aristippum dictum, & Aristippi responsum sic fert in Aristippo, & Diogene, *παλιοντι ποτι αυτον λαχανα πλωων Διογιτης ἔσκαψα, καὶ φησιν: εἰ ταῦτα ἔμαθες, ἄσπορεσθαι, ἢ ἀν πρεσβυτων αὐλας ἔθεσθαι πνευσι, ὃ δὲ σὺ εἶπες, εἰ περ ἡδεις ἀνθρώποις ὀμιλεῖν, ἢ ἀν λαχανα ἔπλωες, id est, *pratercuntem quondam eum olera lauans Dioge-**

D nes caullatus est, his verbis: si hac in cibum adhibere didicisses, tyrannorum anlas non coleres: ille autem, at tu (inquit) si hominum consuetudine & congressu uti scires, olera non lauares. Fuit porro Aristippus Socratis discipulus, & ab eo fluxit Cyrenaica disciplina. vixit enim molliter, sumtuosè, voluptariè, omni vnguentorum, vestium, mulierum luxuria conquisita, vitam beatam in vna voluptate locas, eaque presente, similiter, atque asoti, neque memoriam præteritarum voluptatum, neque spem futurarum quicquam existimans ad se pertinere. M. Tull. lib. 3. de orat. ad Qu. Fr. *tum ab Aristippo, quem ille magis voluptaria disputationes delectarant, Cyrenaica philosophia manauit.*

FASTIDIRET] aspernaretur, respiceret. epist. ad Iul. Flor. hoc libr. *Fastidire lacus, & riuos ausus apertos.*

QVI ME NOTAT] Diogenes, qui mihi turpem notam inurit.

MORDACEM CYNICVM] rectè & aptè mordacem dixit, cum de Cynico, id est, quasi cane loqueretur. Nam & Plautus mordacem canem dixit quodam loco, & Laërtius in Cynici vita scribit, eum interrogatum, quid faciat, quam obrem canis nominetur, respondisse, se iis, qui largiantur, adulari: non largienteis allatrare: improbos mordere. sic ille, *τὸς μὲν διδόντας σέβων, τὸς δὲ μὴ διδόντας ὑλακτῶν, τὸς δὲ πομπρῶς δέκων.* Idem Horatius mordaces sollicitudines dixit Oda. 18. lib. 1. & mordax ferum Oda 6. lib. 4. & mordacem pro eo, quem Græci φιλοπνημῆν, & φιλόσορον, & κακῆγορον, & κέρπμον, id est, reprehendendi, & vituperandi cupidum, & cor scindentem, & maledicum appellat, sat. 4. lib. 1. *Luvidus & mordax videor tibi.*

ELVDEBAT] risu & ioco refellebat. sumtū à gladiatoribus. Sic M. Tull. principio actionis primæ in Verr. *magnas accusatoris minas, magnamq; expectationem iudicij, ad nostrum arbitrium, libidinem quem eludemus.*

SCVRROR EGO IPSE MIHI] risum moueo diuitibus, vt mihi profim, & iucundè viuam. tu scurrando ludum, & voluptatem populo præbes, nihilque tibi ex ea re quaritur.

F EQV. VT ME PORT. ALAT REX] pro uerbum est Græcum ἵππος με φέρει, βασιλεὺς ἀρέφει. regem autem appellant Latini etiam eum, qui parasitos, atque aded viros honestos alit. Terent. in Phorm. *immo enim nemo satis pro merito gratiam regi refert. Tene a symbolum venire vnctum, atq; lautum è balneis, otiosum ab animo, cum ille & cura & sumtu absumitur, dum tibi sit, quod placeat? &c.* lege ann. ad illud Od. 36. lib. 1. *non alio rege.*

TV POSCIS VILIA RERVVM] hunc locum restitui, secutus auctoritatè trium librorum Vatic. & Iann. Torn. Rain. Card. & eorum, quos postea in Gallia vidi, Cleric. Nicotianorum, Rufardinatorum. dictum est autem *vilia rerum, vt vana rerum, amara curarum, angusta viarum, & similia quæ notauimus ad Od. 12. lib. 4.*

DANTE MINOR] tu inferiore eo, qui tibi dat.

QVAMVIS FERS TE NVLL.] id est quamuis ita te iactes, atque ostentes, quasi nulla re egerere videaris.

A COLOR] vel vestitus, vel vita genus. sic Laert. *ἡ δὲ ἰκανὸς ἀρμότιαται καὶ τὸ σῶμα, καὶ χροιά, καὶ πρῶτον ὡφ, καὶ πᾶσαν ἀείσιαν ἀρμονίας ὑποκρίνασθαι, id est, poterat autem Aristippus se & ad locum, & ad tempus, & ad personam accommodare, atque omnem vita statum conuenienter, apteque simulare. sat. 1. lib. 2. Quisquis erit, scribam, vita color.*

TENT. MAIORA, FERERE PRÆS. A- QVVM.] id est quarentem quidem maiora, seu meliora: presentibus autem ferè contentum: presentia æquo animo ferentem. sic Isocrat. ad Dem. *ἐργε μὲν τὰ παρόντα, ζήτει δὲ τὰ βελτίω. id est, ama quidē præsentia, seu æquum animum præsta in presentibus, sed quare meliora.*

CONTRÀ QVEM DVPLICI PANNO, &c.] Diogenem Cynicum, qui patienter panno duplici vestitur, ac velatur. duplicem pannum διπλοῖσα interpretantur nonnulli. Instituit autem primus Diogenes Cynicus pallium duplicare, vt refert Laert. his verbis: *πόρον ἔξευρεν ἢ ἀεισιπρίας πείβοντα διπλοῦσας ὡρώτος. Seruius ad illum locum Virg. Æn. 5. duplicem ex humeris reiecit amictum: profert hunc locum.*

B MIRABOR, &c.] id est, mirum mihi erit, si noua viuendi ratio eum decebit: quasi dicat, vix adduci possum, vt credam, futurum, vt conuersa, & commutata vitæ ratio eum deceat.

VITÆ VIA] vitæ institutum, vitæ genus, & vt loquitur ipse, *vita color.*

ALTER] Aristippus non exspectabit, dum habeat amictum purpureum, sed qualibet veste amictus, per medium forum ambulabit. Itaque refert Diog. Laert. ei dixisse Platonem, vel (vt alij) Stratonem, *σοὶ μόνω δέδωται καὶ χλαμύδα φορεῖν, καὶ ῥάκος. id est, tibi soli datum est & chlamydem gestare, & pannum lacerum. lib. Iannoct. habet enitabit.*

NON INCONCINNVS] non inconcinne, non inuenuste, non indecorè: vel nō inconcinus, id est, non indecoram speciem præ se ferens, ἕκ ἀσπί- μρον, non deformi specie.

VTRAMQVE] nūc cultu ornatiore, nunc sordido, humilique vestitu vtetur. *personā ferre etiam Liuius dixit lib. 3. Ille finis Appio aliena persona ferenda fuit: suo iam inde viuere ingenio capit.*

C ALTER] Diogenes Miletham vestem reijciat ex optima lana. Virg. Georg. 3. *quamuis Milesia magno Veller a mutantur.* Est autem Miletus vrbs Asiæ, in qua optimæ lanæ nascebatur & tingebantur. Sic fere inter se cōparat Diogenē Cynicum, & Aristippum Tyrius Max. *λόφω λ. ἔδεν τὸν ζήλου ἄξιον, τὸ τῷ Διογένης θυλάκιον καὶ ἡ βακτηρία: ἀλλ' ἔξει σὶ που καὶ ταῦτα ἀειβεβλημένοι, Σαρδαναπάλη εἶναι κακοδαίμονεστρον. ὁ Αείσιππος οὐκ εἶνος πορφυροῖδι ἀμπροσμένος, καὶ μύροις χροῖόμενος, ἕκ ἡττον τῷ Διογένης ἐσπαφρόνει, &c. id est, Nihil enim habet æmulatione, aut admiratione dignum Diogenis faccus, & baculum: sed licet etiam his amictum, Sardanapalo esse inferiorē. Aristippus ille vestem purpuream gerens, & vnguentis delibutus, nihilo Diogene sapientior ac temperantior erat, &c.*

CANE PEIVS, ET ANG. VITAB.] vitabit acerrimè, prouerbialiter dictum. Plautus Mercat. *nempe vxor ruri est tua, quam dudum dixerat se*

odisse equè, atque angueis. Theophr. libro, qui inscribitur, ἠθικ. χαρμηπρες, cap. ἀεὶ εἰρωνείας, τὰ δὲ τῷ ἡθῶν μὴ ἀπλά, ἀλλ' ὀπίβουλα φυλάτπειται μάλλον δεῖ, ἢ πύς ἔχεις. id est, mores igitur non simplicis, sed in sidiosos, vitare magis oportet, quàm viperas.

INEPTVS] ineptus ad omnem fortunæ habitum, vel ad vtramque personam, vel ineptus simpliciter.

RES GER. ET CAPT. OSTEND. &c.] Qui in rep. gerenda versantur, & qui res magnas, & laudabiles gerunt siue domi, siue belli, diuinis propemodum honoribus afficiuntur, & proximè ad Deos accedunt. sic Pindarus *ἔιδ. α. ἰδμ. ait ex certaminibus, aut re militari laudem, & gloriam maximam comparari: ex ceteris autem studiis, atque artibus eam dumtaxat quemque mercedem ferre, quæ ad ventrem explendū, famémque propullandam valeat. Pindari verba sunt hæc, μισθὸς ἰδρ' ἄλλοις ἐφ' ἔργμασιν ἀνδρῶπις γλυκὸς, μηλοβοτάτ', ἀρότατ', ὀρηλοχῶ π, καὶ ὄν πέντος σρέζει. Γαστρι δὲ πᾶς πς ἀμύνων λιμὸν αἰανῆ τίταται. ὅς δ' ἀμφ' ἀέθλοισ, ἢ πολεμίζων ἀρηται κῦδος ἀβρόν, εὐ ἀζορηθεῖς, κέρδος ὕψισον δέχεται, πλιτῶν ἔξενων γλώσσας ἀώπιν. i. merces enim aliis alia dulcis ob sua facta hominibus quæritur, ouium pastoris, & aratori, & aucupi, & mercatori per mare currenti, & ex mari victum paranti. Sed vnusquisque eò spectat, eoque suos omnis conatus confert, vt famem horribilem à ventre propulset. Qui verò vel in certaminibus Circensibus, vel in bello & in acie gloriam insignem consecutus fuerit, ab omnibus laudatus, maximum lucrum facit, nempe ciuium & peregrinorum linguæ florem accipit. hoc igitur significat Horatius: res gerere bellicas, aut vrbanas propemodum ad deorum immortalium laudes ascensum parat: estque hoc omnium rerum humanarum primum, & præcipuum quiddam: secundum est à principibus, & clarissimis in rep. ciuibus diligi, atque in eorum amicis numerari.*

ATINGIT SOL. IOV.] est proximum sedi Iouis: proximè accedit ad diuinitatem.

NON CVIVIS HOM. CONTING. &c.] sic Græci efferunt, *Οὐ παντὸς ἀνδρὸς ἐς κέλευθον ἐδὲ ὁ πῦρ.* huic prouerbio locus est, cum significare volumus, esse difficile, & operosum ad re aliquam peruenire valde optabilem, & expetendam. natum est autem (vt vult Strabo) à Corinthiorum deliciis, illecebris, ac luxuria. vide, quæ notat scholiastes Aristophanis in Pluto de scortis Corinthiis: & quæ Eustath. ad libr. secund. Iliad. & quæ Aulus Gellius lib. 1. cap. 8. de Laide meretrice, & Demosthene rhetore. Eodem pertinent & ea, quæ Dion Chrysostomus ait, oratione, *διογένης ἢ ἀεὶ ἀρετῆς, non longè à principio, εἰσὲν τὸν [Διογένης] ὅτι πλείστοι ἀνθρώποι ἐκεῖ στωῖασι διὰ τοὺς λιμένας, καὶ τὰς ἐταίρας: id est, videbat enim Diogenes plurimos homines eò conuenire propter portus & meretrices.*

SEDI, QUI TIM. NE NON SVCC.] qui timuit, ne ex potentioris amicitia nullum fructum perciperet, quicquid, neque periculum facere voluit.

A QUID? QUI PERVENIT, FECITNE] id est, quid? qui, quod voluit, consecutus est, fecitne fortiter, an non? *viriliter, ἀνδρείως, fortiter.*

AT QUI HIC EST, AUT NVS QVAM, &c.] atqui, aut in hoc, aut nusquam positum est id, de quo quaritur.

HIC ONVS HORRET] qui ad principum amicitiam aspirare non audet, non putat se tanto oneri parem esse, vereturque ne opprimatur, id est, veretur, ne non succedat conatus.

HIC SVBIT] alter subit hoc onus, & ad extremum perseverat.

AUT VIRTVS NOMEN INANE EST] id est, aut dicendum est virtutem esse mera verba, λόγους, seu λόγον, & ὄνομα, & inania philosophorum Stoicorum commenta, & ita nihil ad vitam beatam pertinere: aut, si quid in ea ponderis inest ad vitam beatam, consentaneum est, virum bonum, & experientem, honorem & utilitatem, tanquam suae virtutis premia, expetiturum. Vide quae annotata sunt supra ad illum locum *virtutem verba putas*, epistol. 6. quibus adde exempla ex Terentio & Plauto. Terentius Phormione. Phæd. *Feneratum tibi pulchre dices.* Dor. logi. Plaut. quodam loco, *non vendo logos.* Sic autem Graeci loquuntur, λόγον εἶναι, nomen, seu verba esse, pro nullius bonae frugis esse, seu inutilem esse, ut ad illam epistolam 6. notauimus.

B AUT DECVS] aut honorem, & ornatum, non, ut alij *honestum*. sup. Od. 1. lib. 1. *O & praesidium & dulce decus meum.*

ET PRETIUM.] i. premium, seu mercedem. Cato oratione ad equites: *maiores seorsum, atque diuersum pretium parauere bonis atque strenuis, &c.*

RECTE PETIT] rectè, id est, iure & merito: καλῶς ποιεῖν. Sed Passeratius noster putabat esse legendum *recti*: quod quia nusquam reperi, vulgatam scripturam retineo. Cum his Horatianis congruunt illa Ciceronis ex libro 3. de rep. *Vult plane virtus honorem, nec est virtutis vlla alia merces: quam tamen illa facile accipit: exigit non acerbè, sed si aut ingrati vniuersi, aut inuidi multi, aut inimici potentes suis virtutem premijs spoliant: ne illa se tamen multis solatijs oblectat, maximèque suo decore se ipsa sustentat.* Contra lib. 1. de legibus. *Ergo item iniustitia nihil expetit praemij, nihil pretij: per se igitur expetitur: eademque omnium virtutum causa, atque sententia est.*

C EXPERIENS] id est, prudens, & vsu peritus. sic vititur eadem voce M. Tull. libr. 4. Accusationis. *Promti hominis, & experientis & in primis gratiosi.*

REGE SVO] amico magno, amico potentiore. sic sup. epist. 7. ad Mæcenat. 2. *rexque, patèrque Audisti coram.* Instituit amicum inferiorè, eique praecepta dat, quo pacto sese aduersus potentiorè gerere debeat: ostendens, modestiam, pudorem, patientiam tenuiori amico fructuosiorè esse, quàm impudentiam, festinationem, procacitatem in petendo: cuiusmodi quaedam reprehendit M. Tull. in Trebatio libr. 7. *Nam primorum mensum litteris tuis vehementer commonebar, quod mihi interdum (pace tua dixerim) lenis in urbis, urbanitatisque desiderio, interdum piger, interdum timidus in la-*

D bore militari, saepe autem (quod à te alienissimum est) subimpudens videbare. tanquam enim syngrapham ad imperatorem, non epistolam attulisses. sic pecunia ablata domum redire properabas, &c.

PLVS POSC. FER.] id est, plus accipient à potentiore amico, quàm is, qui poscit.

DISTAT SVM.] differt, interest, vtrum cum pudore sumas, an, &c.

AN RAPIAS] an impudenter petendo extorqueas.

AT QUI RERVM CAPVT] id est, atqui hæc erat totius rei pars maxima, & præcipua, hæc origo, nempe rem suam benè gerere, locupletari, & ditari.

INDOTATA MIHI SOROR EST, &c.] Sunt quidam alij, qui apertè quidem non flagitant, sed suam tenuitatem, inopiamque crebrò coram rege suo commemorant, idque clara voce, & eiusdem fortis, & contubernij hominibus audientibus. in eo (inquit) bis peccant, primùm, quòd tenuitatem suam diuiti, aut potenti amico exponere, poscere est: deinde quòd dum collegam testem adhibent in regis sui erga se liberalitate, & munificentia, munus auferunt non integrum, sed diuisum, dimidiatum, & cum altero communicatum. Vtilius igitur erat nullo teste, aut conscio beneficium à potentiore amico accipere, ut omitam quòd sibi ex eo inuidiam consent, ut docet exemplo corui.

NEC PASCERE FIRMVS] ἔχικανός τε εἶπεν, non ita fructuosus, ut sumtus ad victum necessarios suppeditare possit. *pascere firmus*, genus loquendi Graecum.

CLAMAT, VICTVM DATE] qui superiora illa dicit, clamare videtur, *victum date*, etiam si hoc non dicat, quod genus loquendi vsurpatur interdum etiam in rebus inanimis. M. Tull. Verr. 4. *Litterae sunt in medio, quae se corruptas, atque interlitas esse clamant.* Demosth. orat. *καὶ ὡς ἀπορεῖ β. παῦτ' ἔχ' β. καὶ λέγει, ὅτι χεῖμα πα εἰληφεν Διχίμης?* id est, hæc nonne clamant & loquuntur pecunias accepisse Afchinem? & Catull. ad Flauium. *Nam te non viduas iacere nocteis Nequicquam tacitum cubile clamat.*

F SVCCINIT ALTER] alter (inquit Horatius) huius collega, seu (ut ita dicam) conseruus, audiens illum coram rege suo querentem, ipse quoque se egentem esse succlamat, oratque diuitem, ut munus, quod vni illi daturus erat, duobus diuidat, sibi videlicet, & illi. *succinit* autem valet, sub illius prioris orationem, vocemque queribundam, hæc loquitur, quæ deinceps sequuntur.

ET MIHI DIVIDVO FINDATVR] id est, mihi quoque portio, quam huic daturus eras solidam, atque integram, sit cum eo communis, vel inter nos communicetur. quadra est vel quarta pars cuiuslibet rei, exempli causa, circuli: vel figura quadrata. per quadram hoc loco significatur quarta pars panis, seu frustum panis, quod datur mendico. hoc igitur dicit, findatur pars, quam ei destinaras, *munere diuiduo*, id est, munere diuiso: vel, quod diuisionem recipit. in libro Donati scriptum est *quadrans*, non *quadra*.

A SED TAG. PASCII SI POSS. CORV.] videtur tamen hoc omnium fere auium commune, ut pabulum nactæ, lætitiā suā cantu, aut voce significant: atque ita cæteras aueis eiusdem generis ad cibi societatem vocent.

ET RIXÆ MVLTQ MINVS, INVIDIÆ QVE] minus cum eo ceteræ rixarentur aues, id est, minus contenderent: minusque ei inuiderent.

BRVNDISIVM COMES, &c.] aliud exponit inferioris amici peccatum, quo is cum superiore amico vnâ iter faciens, vel queritur difficultatem itineris, viâque asperitatem, & frigoris acrimoniam, & pluuiam: vel simulat se iacturam fecisse in itinere, nempe cistam suam esse effractam, & viatica sibi esse furtim adempta, &c.

SVRRENTVM] oppidum in Campania: Brundisium autem in Calabria est.

ET SVBDVCTA VIATICA] id est, aut plorat sibi furtim esse ablata viatica, quæ non sunt ablata.

B NOTA REFERT MERETR. ACVM.] imitatur illius meretricis astutias, & calliditates, quæ confingebat nunc sibi catellam esse ereptam, nunc periscelidem, id est, curis ornamentum. simile exemplum est apud Plautum in Truc. *aut petit aurum, quod conscissa pallula est, aut emta ancilla, aut aliquod vasum argenteum, aut vasum eneum aliquod, aut lectus dapsilis, aut armariola Græca, aut aliquid semper, quod pereat, debet amans scorto suo.* & Ouid. lib. 1. de arte. *Quid, cum mendaci damno mestissima plorat? Elapsusq; caua fingitur aure lapis?*

CATELLAM] paruulā catenam. T. Liuius lib. 39. *Quintilius alter prator suos equites catellis, ac fibulis donauit.*

SÆPE PERISC.] periscelis, ornamentum curis. vox mera Græca est.

VTI MOX NVLLA FIDES DAMNIS] ita sæpe mentiens inferior amicus, hoc assequitur, ut, cum vera dicat, ei non credatur. *nulla fides adsit,* id est, nulla fides habeatur, fides derogetur veris damnis, & veris doloribus. Nam hæc damna erant simulata ac falsa, & ploratus falsi, atque conficti.

C VERISQVE DOLORIBVS] Od. 37. lib. 1. *Mentemque lymphatam Mareotico Redegit in veros timores.*

NEC SEMEL IRRIS. TRIV.] necis, qui semel irrisus fuit ab eo, qui in triuio sibi crus fractum esse, cum flectu, & lachrymis mentiebatur, orans, ut se quasi claudum attolleret, fidem ei iterum habet.

PLANVM] planus vox est Græca, qua & M. Tull. vitur in Cluentiana. significat autem fallacem, & qui in fraudem alterum inducit. sic Cic. de Staleno iudice. *hic ille planus improbissimus, quasi iudiciario passus, contrahit frontem.* Theocr. *ἐν ἀλιεύσιν, ἐδωδὸν,* id est, escam, qua in escantur pisces πλάνον appellat. idem ἐρωπὶ δραπὶν, δῶρα πλάνα. Athen. lib. 14. duobus mobileis planos commemorat Cephalidōrum, & Pantaleōtem: ac de posteriore hæc à Chrysippo lib. 5. *ὅτι τὸ καλὸν καὶ ἰδόνης* scripta esse tradit, ὁ δὲ πλάνος Πανταλέων τελευταῖον μέλλον ἐκάπερον ἢ ὑάλον καὶ ἰδίαν ἐξυπάτησεν, φήσας μόνον αὐτῷ λέγειν, ὅτι καπρωῖνοι τὸ χροσίον ὥστε μάττω ὑστερον κοινῇ σκαπιοῦται αἰδο-

δαὶ ἐξυπάτησεν. id est, Planus autem Pantaleon, cum iam iam esset moriturus, virumque filium seorsum de cepit, cum vni diceret se ei soli aperire, ubi aurum condidisset, ac defodisset: ita ut illi ambo postea vnâ fodientes, se à patre deceptos esse senserint.

LICET ILLI PLVRIMA] licet planus ille vebertim lacrymetur: licet per Osirim Ægyptiorum Deum iuret. Herodotus in Euterpa, Osirim scribit eundem esse, atque Dionysium. Idemque sentit Tibull lib. 1. eleg. 7. *Primus aratra manu solerius fecit Osiris, &c.* De Osiride multa Plutarchus in lib. de Iside & Osiride.

TOLLITE] attollite, erigite, ut epist. ad Pisonem, *non sit, qui tollere curet.* vel tollite equo, aut vehiculo, ut satyr. 6. lib. 2. *quem tollere rheda Vellet iter faciens,* quod minus placet: quamuis ita loquatur & M. Tull. ep. ad Qu. Fr. lib. 2. *sed mea factum est inuisa verecundia, ut te proficiscens non tollerem.* Idem off. 3. *optauit, ut in curru patris tolleretur.* T. Liuius lib. 23. ann. *sanctos vehiculis tolli, portariq; iubet.*

QVÆRE PEREGRINVM VICINIA] id est, vicini quàm maxima voce possunt, reclamant illi plano, cuius fallacias habent cognitās: quære peregrinum aliquem, nempe qui te non norit, ut ei fucum facias, nam nos quidem, qui te nouimus, inducere, seu fallere amplius non potes.

18. AD LOLLIVM. 2.

S Ibene te noui, metues liberrime Lolli. Scurrantis speciem præbere, professus amicū.

Vt matrona meretrici dispar erit, atque Discolor: infido scurræ distabit amicū.

Est huic diuersum vitio vitium, & prope maius,

Asperitas agrestis, & incōcinna, grauisq; Quæ se commendat tonsa cute, dentibus atris,

Dum vult libertas mera dici, veraque virtus,

Virtus est medium vitiorum, & utrinque reductum.

Alter in obsequium plus æquo pronus, & imi

Derisor lecti, sic nutum diuitis horret:

Sic iterat voces, & verba cadentia tollit,

Vt puerum seuo credas dictata magistro Reddere: vel parteis mimum tractare secundas.

Alter rixatur de lana sæpe caprina.

Aaa

Propug

- A Propugnat nugis armatus: scilicet ut non
 Sit mihi prima fides: & verè quod placet. ut non
 Acriter elatrem: pretium etas altera fordet.
 Ambigitur quid enim? Castor sciat, an Docilis plus.
 Brundisium NumicI melius via ducat, an Appl.
 Quem damnosa Venus, quem præceps alea nudat:
 Gloria quem suprà vireis & vestit, & ungit:
 Quem tenet argenti sitis importuna, famésque:
- B Quem paupertatis pudor, & fuga: diues amicus
 Sæpe decem vitijs instructior odit & horret.
 Aut, si nõ odit, regit: ac, veluti pia mater Plus, quàm se, sapere, & virtutibus esse priorem
 Vult: & ait propè veram mihi contendere noli:
 Stultitiam patiuntur opes. tibi paruula res est.
 Arcta decet sanum comitem toga. desine mecum
 Certare. Eutræpelus, cuicumque nocere volebat,
- C Vestimèta dabat pretiosa. beatus enim iã Cum pulchris tunicis, sumet noua consilia, & spes:
 Dormiet in lucem: scorto postponet honestum
 Officium: nummos alienos pascet: ad imũ Thrax erit: aut olitoris aget mercede caballum.
 Arcanum neque tu scrutaberis vllius umquam:
 Commissumque teges & vino tortus, & ira. (prendes:
 Nec tua laudabis studia, aut aliena re-
- Nec cum venari volet ille, poëmata panges. (nis, atque
 Gratia sic fratrum geminorum Amphio Zethi dissiluit: donec suspecta se uero Cœcuticuit lyra. fraternis cessisse putatur Moribus Amphion. tu cede potentis amici (gros
 Lenibus imperijs: quotiesque educet in a- Etòlis onerata plagis iumèta, canésque: Surge: & inhumana senium depone camœna:
 Cenes ut pariter pulmenta laborib. emta: Romanis sollenne viris opus, utile fama, Vitaq; & membris: præsertim cum valeas, &
- E Vel cursu superare canem, vel viribus aprum
 Possis. adde, virilia quòd spectiosius arma Non est, qui tractet. scis quo clamore coronæ
 Prælia sustineas cæpestria. deniq; sæuam Militiam puer, & Catabrica bella tulisti Sub duce, qui templis Parthorum signa refixit:
 Et nunc, si quid abest, Italis adiudicat armis.
 Ac, ne te retrahas, & inexcusabilis absis: (Quamuis nil extra numerum fecisse, modumque
 Curas) interdum nugaris rure paterno.
- F Partitur lintreis exercitus: Actia pugna Te duce per pueros hostili more refertur. Aduersarius est frater. lacus, Adria: donec
 Alterutrũ velox victoria fronde coronet. Consentire suis studijs qui crediderit te, Fautor utroq; tuũ laudabit pollice ludũ. Protinus ut moneam (si quid monitoris eges tu:)
 Quid de quoque viro, & cui dicas, sæpe videto.
 Percunctatorem fugito. nam garrulus idem est:

Nec

A Nec retinent patula cōmissa fideliter au-
res:

Et semel emissum volat irreuocabile ver-
bum.

Non ancilla tuum iecur vlceret vlla,
puérve

Intra marmoreū venerandi limen amici:
Ne dominus pueri pulchri, caræve puella

Munere 10 paruo beet: aut incommodus
angat.

Qualem commendes, etiam, atque etiam
aspice: ne mox

Incutiant aliena tibi peccata pudorem.
Fallimur: & quondam non dignum tra-

dimus, ergo

B Quem sua culpa premet, deceptus omitte
tueri:

Vt penitus notū si tentent crimina, serues,
Tuteris que tuo fidentem praesidio: qui,

Dente Theonino cū circumroditur: ec-
quid

Ad te post paullo ventura pericula sentis?
Nam tua res agitur, paries cū proxi-

mus ardet:

Et neglecta solent incendia sumere vireis.
Dulcis inexpertis cultura potentis amici:

Expertus metuit, tu, dum tua nauis in al-
to est:

C Hoc age: ne mutata retrorsum te ferat
aura.

Oderunt hilarē tristes, tristēque iocosi:
Sedatum celeres: agilem, nauūmq; re-

missi:

Potores bibuli media de nocte Falerni
Oderunt porrecta negantem pocula:

quamuis

Nocturnos iures te formidare vapores.
Deme supercilio nubē, plerumq; modestus

Occupat obscuri specie, taciturnus acerbi
Inter cūcta leges, & percūctabere doctos,

Qua ratione queas traducere leniter aūū
Ne te sēper inops agitet, vexetq; cupido:

Ne pauor, & rerū mediocriter utiliū spes:

Virtutē doctrina paret, naturāne donet: D
Quid minuat curas: quid te tibi reddat

amicum:

Quid purē tranquillet: honos, an dulce
lucellum,

An secretū iter, & fallentis semita vitæ.
Me quoties reficit gelidus Digentia ri-

uus:

Quem Mandela bibit, rugosus frigore
pagus:

Quid sentire putas? quid credis amice
precari?

Sit mihi quod nunc est, etiam minus:
& mihi viuam,

Quod superest aui, si quid superesse vo-
lunt dij: E

Sit bona librorum, & prouisa frugis in
annum

Copia, ne fluitem dubiæ spe pēdulus horæ.
Sed satis est orare Iouem, qui donat, &

aufert,
Det vitam, det opes: æquum mi animum
ipse parabo.

ME TV S] id est, vitabis, noles, cauebis. mil-
lies admonuimus. lege annotation. ad Od. 2. lib.

2. ibi, *Illum ager penna metuente solui.*

SCVRR. SPEC. PRÆB.] speciem prætefer-
re hominis pabuli causa assentantis. sic loquitur

Brutus ad Ciceron. in epistolis ad Brutum, in ea
cuius initium est, *Particulam litterarum, qui potes*

intueri, que gesseris, simul & ista vel probare, vel ita

demisse, ac facile pati, ut probantis speciem præbeas?

quamquam vulgò legitur *habeas?* & Iul. Cæsar. lib.

3. de bello Gallico. *speciē, atque opinionem pugnan-*

tium præberent. & T. Liuius lib. 3. *Annaliū, Ro-*

man primæ luce venientes procul speciē hostiū præ-

buerent. scurra est, vt sup. diximus, qui pabuli causa
potētiori alicui assentatur, & risum mouet. *Σαμο-*

λόρον, & Σαλορον vocant Græci. neque verò mul-
tū interest inter scurrā, & assentatorem, quem
illi *κόλακα* nominant: aut, si quid interest, Horatius
tamen hoc loco scurrā pro assentatore accipit:
Quemadmodum autem hic poëta scurrā, id est,
assentatorem, ab amico distinguit, ac separat, ita
M. Tull. scurrā ab oratore faceto, & urbano lib.
2. de oratore ad Quin. frat. his verbis, *Temporis*

igitur ratio, & ipsius dicacitatis moderatio, & tempe-

rantia, & raritas dictorum distinguit oratorem à
scurra. Iam verò quid intersit inter assentatorem
& amicum, & quomodo alter ab altero discerni
possit, scripserunt Plutarchus, & Maximus Ty-
rius,

Arius, oratione 4. & Themistius iunior, oratione 3. Postremò assentatoris mores pulcherrimè descripsit Theophrastus in libello, qui inscribitur, *ἠθικὸν καὶ εὐκαίριον*.

VT MATRONA MERETRICI DISP.] epist. ad Pison. *Effutire leucis indigna tragœdia versus, Vt festis matrona moueri iussa diebus, Intererit Satyris paullum pudibunda proteruis.*

DISCOLOR] vel dissimili vestitu, vel dissimilibus simpliciter. ego tamen illo modo malo. matronæ enim alio genere vestis vtuntur, aliùmque etiam in vestitu colorem fortassis vsurpant, quàm meretrices.

INFIDO SCVRRÆ] deest sic. est enim hic ἀπίστος, seu redditio similitudinis. *infido* autem id est, ἀπίστος, seu cui non est credendum neque fidendum.

EST HVIC DIVERSVM VITIO] sic Aristot. lib. 2. de morib. ad Nicomach. φίλον, id est, amicum, seu affabilem, medium constituit inter eum, qui omnia loquitur ad voluptatē, numquamque alterius orationem improbat, aut refellit, quem ἀρεσκον, id est, blandum, seu placendi studiosum appellat: & eum, qui in omni sermone & congressu acerbum, atque insuauem se præbet, quem δυσσεύς, & δισκολον nominat. *Et prope* autem repofui, secutus libros veteres.

INCONCINNA] inuenusta, illepada, insuauis, à societate, & conuictu hominum aliena.

QUÆ SE COMMENDAT TONSA CVTE] quæ ex corporis horrore, asperitate, squallore, illuue, immunditia, laudem aucupatur. Quia quæ tondentur, hirsuta, & pilosa sint necesse est, iccirco per tonsam cutem, totius corporis horridam quandam, & hirsutam asperitatem significat. M. Anton. Muretus dicebat, iccirco per tonsam cutem immunditiam, & squallorem significari, quia eo tempore Romani neque barbam, neque capillum tondebant, præter immundos, & sordidos homines: quod puto esse falsum. nam contrarium est verum, vt perspicuū est, cum ex multis aliis locis, tum ex his versibus Horat. epistol. ad Pison. *Nanciscetur enim pretium, nomēque poeta, Si tribus Anticyris caput insanabile numquam Tonsor Licino commiserit: & iis, qui sunt sat. 3. lib. 2. dije, Damasppe, deaq, Verum ob consiliū donent tonsore. Qui autē putant hoc loco legendū, tōnsa haud cute, falluntur.*

VIRTVS EST MEDIVM VIT.] sic Aristot. virtutes omneis dicit esse μεσότητες, id est, mediocritates, & (vt ita dicam) medietates.

ET VTRIMQVE REDVCTVM] ab vtroque extremo remotum.

ALTER IN OBSEQVIVM PLYS ÆQVO] alter ille, siue assentator, siue scurra, plus æquo officiosus, ita vt facile appareat, arcessitam, & indultia quæ sitam, & simulatam esse blanditiam.

IMI LECTI] in quo ipse accumbit. est enim imus lectus vel infima pars lecti, vel lectus infimus, minúsque honorificus, in quo videlicet discumbunt inferiores amici: quod declarat locus Sueton. in Angusto, *Neq, cenauit vquam, nisi in imo lecto assiderent.* Plautus in Stich. *scis in me dudum esse imi subsellij virum.* ibid. Ergo oratores popu-

Dli, *summates viri, summi accumbent, ego infimatis infimus.* imi igitur lecti derisorem sic accipio, qui se, & eiusdem loci, ordinis que homines derideat. solent enim assentatores, & scurræ de se, quàm maximè fieri potest, detrahere, suæque omnia extenuare, seipso denique deridere: diuiti autem parcere: ei omnia tribuere: eum suspicere, & admirari: vt satyra 4. lib. 1. *Sape tribus lectis videas cenare quaternos: Equibus vnus auet quauis aspergere cunctos, Præter eum, qui prabet aqua, &c.* iam quòd ad summos & imos lectos attinet, lege quæ annotata sunt ad illum versum, *Languidus in cubitum se conuina reponet:* sat. 4. lib. 2. & illum, *Summus ego, Et prope me Viscus, &c.* cum duobus deinceps sequentibus, sat. vlt. eiusd. lib. Hic pertinet versus ex eadem sat. *Inuertunt Alfenis vinaria tota Vibidius, Balatroque, se suis omnibus imis.* imus autem valet idem fere, quod infimus, aut extremus. lege annot. ad epistol. 2. lib. 2. *talos à vertice pulcher ad imos.*

VOCES] diuitis voces iterat, quasi admirans.

VERBA CADENTIA TOLLIT] verba diuitis excipit, vel quasi de terra tollit. satyr. 4. lib. 1. **E** *Cum fueret lutulentus, erat quod tollere velles.*

DICTATA M. REDDERE] propriè dixit dictata reddere. sic M. Tull. de nat. deor. lib. 1. *Ista enim à vobis, quasi dictata, redduntur.* aliud reddere vocis: Horat. epist. ad Pison. *Reddere qui voces iam scit puer.*

VEL PARTEIS MIMVM TRACTARE] duabus aptissimis similitudinibus assentatoris ingenium, & mores expressit. Quemadmodum (inquit) puer, magistri docentis, ac prælegentis vocem subsequitur, & excipit: quæ ab eo dictata sunt, colligit, repetit, ac pronuntiat: sic assentator orationem potentioris amici blandissimè excipit, atque iterat, vt eum quàm maximè admirari, probarèque videatur. altera similitudo ducta est ab histrionibus, & actoribus comædiarum. sciendum est autem, histriones alios fuisse primarum partium, alios secundarum, & sic deinceps, vsque ad eum numerum personarum, quæ intercedebant in comædia. Eum igitur, qui primas partes agebat, ceteris omnibus voce & gestu præstare oportebat, adeò vt si fortè is, cui secundæ partes obtigerant, posset aliquanto clarius, quàm ipse primarum, dicere, minus contenderet, quàm posset: ne sese principi illi exæquaret, aut ne etiam eum superaret. Quod declarat M. Tull. diuinatione in Verrem, his verbis, *vt in actoribus Græcis fieri videmus, sepe illum, qui est secundarum partium, cum possit aliquanto clarius dicere, quàm ipse primarum, multum summittere, vt ille princeps quàm maximè excellat: sic faciet Alienus, &c.* talis igitur est assentator, aut scurra, qualis actor secundarum, aut tertiarum partium, in eo, quòd vireis, & facultatem suam quàm maximè extenuat, atque eleuat. Nam si sit ei, exempli causa, sermo aliquis cum diuite indoctissimo, & infantissimo institutus, cum sit ipse disertus, eruditus, & eloquens, is suam eloquentiam, quàm maximè poterit, extenuabit, & occultabit, atque vltro hæsitabit, ac balbutiet, vt diues ille quam disertissimus, ac facundissimus esse videatur.

MIMVM

A MIMVM] histrionem. aliàs mimus fabula est paullo obscenior, ac licentior, quàm comœdia, quales erant Laberij mimi, ἀπό τῶ μμειῶδαι appellata: quia ea imitatur & sermones obscenos, & facta indecora, ac turpia.

ALTER] agrestis ille, & inconcinnus.

RIXATOR] nonnulli legi volunt rixator, & delent comma post vocem caprina: à quibus dissentio.

DE LANA CAPRINA] de renihili. notum prouerbum est.

PROPUGNAT NUGIS] i. pugnat pro nugis quod est nugas defendit, armatus proinde ac si pro aris, ac focis pugnam dum sit. caue ita coniungas, armatus nugis, quod vulgò faciunt. neque est, quòd quisquam hoc loquendi genus improbet, propugnare nugis. nam apud veteres in verbis compositis non solebat præpositio repeti, vt adigere iusurandum, & adire arbitrum dicebant, non ad arbitrum. & ita M. Tull. 3. de Offic. arbitrum illum adegit, quicquid sibi ea de re facere oporteret ex fide bona. & in Topic. aqua pluuia arcenda adigere arbitrum non possis. & pro Roscio Com. Quæ cum ita sint: cur nõ arbitrum pro socio adegeris Roscium, quero. id est, ad arbitrum, seu ad prætorem adegeris. Virgil. Æneid. 9. Quis deus Italiam, quæ vos dementia adegit? Horatius de arte poet. neu quid medios intercinat ætus. ita propugnare nugis valet pugnare pro nugis. vel, si quis malit, propugnare pro nugis.

B SCIL. VT NON SIT M. PR. FID. ET VERE, &c.] Totius huius loci hæc sententia est, scilicet, ait agrestis ille, (est enim μίμνος) si quis mihi alteram ætatem, id est, vel adolescentiam, vel alteram vitam, seu ætatem longiorem, quàm natura, & fata ferant, mercedis, & pretij loco promittat, vt ne liberè dicam, acriterque defendam, & obtineam, quòd mihi reuera placet: ego reijciam, ac respiciam. vsitatus diceremus, nolim merere alteram ætatem, vt non liceat mihi, quòd verè placet, defendere, & vt non mihi in primis fides habeatur. sic enim loquitur Plautus in Menæchmis, Neque hodie, vt te perdam, meream deum diuitias mihi. Idem Mostell. quid merear, quam obrem mentiar? id est, quid est, quòd tanti faciam, vt eo accepto mentiri velim? sic & M. Tullius orat. de signis, Quid arbitramini Rheginos, qui iam ciues Ro. sunt mereri velle, vt ab eis marmorea Venus illa auferatur? Idem lib. 2. de finib. quid merearis igitur, vt te dicas in eo magistratu omnia voluptatis causa facturum esse? Iterum Plautus Bacchid. quadringentis Philippis filius me, & Chrysalus circumduxerunt: quem quidem ego vt non excruciem, alterum tantum auri non meream. Tibullus autem propius accessit ad hoc genus Horatianum eleg. 9. lib. 1. Tum mihi iurabas nullo te diuitis auri Pondere, non gemmis vendere velle fidem: Non, tibi si pretium Campaniæ terra daretur: Non, tibi si Bacchi cura, Falerinus ager. Iam quòd Horatius alteram ætatem posuit, pro grandi, & amplo pretio, videtur in eo Homerum esse imitatus, apud quem ix. Phœnix negat Achilli se vlla conditione passurum, vt ab eo distrahatur: non, si deus ipse sibi promittat sene-

ctute absterfa, atque ablata, adolescentiam, & pubertatem. Sic Homer. Ως ἂν ἔπειτ' ἀπὸ σείο, φίλον τέκος, ἐκ ἐθέλοιμι Δείπιδι, ἢ δ' εἰ κέ μοι Ἰσσοσίην θεὸς αὐτὸς Γῆρας ἀποξύσας, θήσιν νέον ἡβώοντα. fortasse verò hæc sunt referenda ad illam de Phaone fabulam, qui, cum Venerem ex Chio traiecisset, hanc mercedem operæ, officijque tulit, quòd ex rugoso, arido, imbecillo, ac debili sene, nitidus, & firmus, & integra ætate iuuenis effectus est. Iolaus item, cum apud inferos, & iam mortuus, cognouisset, Eurysteum ab Atheniensibus Heraclidas ad supplicium deponere, optauit à Dijs inferis, vt sibi liceret reuiuiscere, tantisper dum illum interficeret. quo impetrato, Eurysteo que interfecto, ad inferos bis mortuus reuersus est. alij dicunt non mortuum reuixisse, sed ætate iam confecta, & corpore victo, iterum pubuisse, deinde Eurysteo interfecto, iterum senem factum esse. Huc quoque ascribere licet notissimam de Pelia fabulam, quem promiserat Medea se de sene, iuuenem puberem, ac florentem effecturam: de quo vide ad fatyr. 5. lib. 2. Præterea Pherecydes, & Simonides scripsisse dicuntur, Iasonem à Medea recoctum, iuniorémque, quàm erat antea, esse factum. Idemque de Æsone eius patre Græcus quidam poeta scribit, his versibus: Ἀνίκη δ' Ἀίονα θῆκε φίλον κόρον ἡβώοντα, Γῆρας ἀποξύσας εἰδήσας παραπίδρασι, Φάρμακα πολλ' ἐψασ' ὅτῃ χρυσείοισι λέβησι. id est, statim autem Æsonem puerum reddidit pubescentem, senectute absterfa atque abrafa, ingenio sollerti & mente docta, cum medicamenta multa coxisset in aureis lebetibus. qui versus extant in argumento Medæ Eurip.

D SORDET] nihili fit à me, nihili penditur. suprâ epist. 11. Cunctane præ campo & Tiberino flumine sordent?

AMBIGITVR QVID ENIM?] πῶς ἀμφισβητεῖται, qua enim de re controuersia est? nempe de nugis, de rebus minimi ponderis.

CASTOR SCIAT, AN DOCILIS PLUS] Castor & Docilis par gladiatorum. alij, histriones fuisse volunt.

E NUM. MEL. V. &c.] Numicia via, an Appia. De via Numicia (sic enim legitur in vulgatis cod.) nihil comperi, neque hanc viam Publius Victor, qui scripsit de regionibus, & locis vrbis Romæ, vltimam commemorat, cum ceteras vias enumeret. in codice quidem Tornefiano sine vlla litura scriptum est Minuci non Numici: & item in Russardino, & Nicotiano, & alijs quibusdam, de Minucia via autem meminit M. Tull. lib. 9. epist. ad Attic. epist. cuius principium est, Natali die tuo. &c. cohorteisq; sex, quæ Alba fuissent, ad Curtium Minucia transisse, &c. vt mihi fiat verisimile legendum hinc esse Minuci via. nisi cui fortè secunda syllaba nominis Minuci videbitur esse longa. quòd ratio postulat. sed fortasse aut ijdem erant Minucij, qui Minicij: & dici potest, hanc viam, Miniciam esse nominatam à Minicio, & legendum apud Cicer. Minicia via. nam apud Publ. Victorem quidem suspicor in nomine Cimimia, litteras esse præposterò, confusòque ordine locatas, & pro Cimimia totidem litteris legendum esse Minicia. veruntamen iudicet lector. Nam doctis quibusdam video

A non esse dubium quin ex hoc loco reponendum sit apud Ciceronem, *Numicia*, quomodo me testor scriptum reperisse in duobus codicibus Memmianis. Sed ne iis assentiar facit codex Tornesianus earundem epist. in quo est litteris plenis scriptum Minucia.

DAMNOSA VENVS] infra epist. ad Aug. lib. 2. *damnosa libido*,

PRÆCEPS ALEA] epithetum aptissimum ad alexiactum.

NUDAT] pauperat, ut loquitur Plautus, & item noster Horat. sat. 5. lib. 2. *Contemtum cassa nuce pauperet, &c.*

GLOR. QVEM SVR. VIREIS, &c.] eum, qui ostentationis, & gloriae causa, vestitu vitur sumtuosiore, vnguentoque largiore, aut cariore, quam facultates ferant.

QVEM TEN. ARG. SITIS] quem constriatum tenet argenti, seu pecuniae cupiditas, & appetentia. *suis & famestralatio.*

IMPORTVNA] quae desiderantem conquiscescere non sinit, quaeque à portu quodammodo prohibet: ut supra Od. 16. lib. 3. *Importuna tamen pauperies abest.*

PAUPERATIS PVDOR] parsimoniae, vel paupertatis pudorem ait esse pessimum M. Porcius Cato apud Liuium lib. 34. annalium. Sic ex vulgi opinione dixit Horat. Od. 24. lib. 3. *Magnam pauperies opprobrium iubet Quiduis & facere & pati.* eodem pertinet illud epist. 1. lib. 1. *videt, quae maxima credis Esse mala, exiguum censum, turpemque repulsam Quanto deuotes animi, capitisque labore.*

DIVES AMICVS] ordo verborum hic est, diues amicus saepe multis partibus vitiosior inferiore amico, quamuis hic amicus inferior, talis sit, qualem eum descripsit, nempe Veneri deditus, aleator, ostentator, & gloriosus, pecuniae cupidissimus, &c. cum odit, ab eoque abhorret, ac refugit, aut, si non odit, &c.

PIA MATER] pia, id est, cui debetur pietas, vel quae magis diligit filium, quam à filio diligitur cuius est pietas & colere parentis.

C AC VIRTVTIB. ESSE PRIOREM VULT.] vult eum esse meliorem, quam se. sic multi sunt hodie, qui suos familiares ac ministros volunt esse temperanteis, modestos, ac frugi, cum sint ipsi dissolutissimi, ac nequissimi: in quos conuenit illud Varronis, quod refert Gellius lib. 15. cap. 19. *Si quantum operae sumpsisti, ut tuus pistor bonum faceret panem, eius duodecimam philosophia dedisses: ipse bonus iam pridem esses factus: Nunc, illum qui norunt, volunt emere millibus centum: te qui nouit, nemo centum.* Sunt & qui amicos quidem bonos viros, & virtute praestanteis esse volunt, ipsi autem sunt nequissimi: quos reprehendit M. Tullius in Laelio, his verbis. *Sed plerique peruersè, ne dicam impudenter, amicum habere talem volunt, quales ipsi esse non possunt: quaeque, ipsi non tribuunt amicis, haec ab ijs desiderant.*

MIHI CONTEND. NOLI, &c.] haec loquitur potentior amicus. significat autem Horatius, diuites existimare sibi aut omnia licere, aut certe plura, quam tenuibus. Itaque Aristoteles scribit

Rhet. 2. *ὅτι ἀνόητον ὁ πλοῦτος ἐστίν, ἰ. stultas esse diuitias.* & Isocrates Arcopagitico. *σωτέτακται, καὶ σιωποῦσθεῖται πλοῦσις, καὶ τῆς δυναστείας ἀνοία, καὶ μετὰ τούτης ἀκολασία.* id est, vno ordine incedunt, & vna ambulant cum diuitibus & potentibus amentia, & cum ea intemperantia. & Plautus in Stichio, *Secundas fortunas decent superbia.* iam totum hunc locum, secutus veteres libros & Vaticanos, & alios restitui, cum antea legeretur, *mea contendere noli stult.* p. 0: Est autem Horatianum, *mibi contendere*, pro eo, quod est, *mecum contendere.* sic Virg. Daphn. *Montibus in nostris solus tibi certet Amyntas.* plura collegimus exempla ad Odam. 6. lib. 2. ibi, *viridus, certat Bacca Tenafro.*

ARCTA DEC. SAN. COM. TOGA] utebantur laxioribus, & amplioribus togis diuites, quam tenues homines, ut supra Od. 4. epod. *Videsne sacram me iente te viam, Cum bis ter vnarum toga, Vt ora vertat huc, & huc euntium Liberrima indignatio?* hoc igitur dicit, vestitus parui pretij, non sumtuosus, decet amicum inferiorem, qui modò sit sanæ mentis.

EVTRAPEL. CVICVMQ.] stulto diuiti, & improbo, orationem affingit sapientem, & veram, ut tanto apertius demonstrat, diuitias homini, praesertim praeco, & insipienti, nocere potius, quam prodesse. sed illud praeterea, & quidem praecipue docet, non eadem licere inferiori amico, quae superiori. Arbitror autem, hinc designari Volumnium illum Eutrapelum, ad quem extant epist. M. Tull. lib. 7. duae postremae: quem commemorat & epistola quadam ad Papir. Patum, lib. 9. & Philippica 13. qui fuit Antonij intimus.

BEATVS ENIM IAM] diues factus, bene nummatus: vel qui sua opinione sit beatus.

SVMET NOVA CONSILIA] suscipiet per se, & nemine consulto, noua consilia. aliud fortasse est capere consilium.

ET SPES] repete *ἐπὶ κοινῶν* sumet: noua sperabit.

DORMIET IN LVCEM] dormire in lucem est inertium hominum, aut certe otiosorum, securorum, & solutorum, ut supra epist. ad Scævam, *Sit grata quies, & primam somnus in horam Delectat.* & sat. 6. lib. 1. *Deinde eo dormitum non sollicitus, mibi quod cras Surgendum sit manè.*

NUMMOS ALIENOS PASCET] pecuniam alienam accipiet grandi faenore. nam ita fit, ut nummi alieni pascantur, & crescant, pecuniaque pecuniam pariat, ex quo *πασκα* à Graecis est appellatus. translatus videtur à pecudibus, quae pascuntur.

AD IMVM] ad extremum, tandem.

THRAX ERIT] gladiator erit, vel sese auctorari patietur, ut depugnet in ludo. M. Tull. oratione de prouinciis consulari. *Cuius iter in prouinciam fuit eiusmodi, ut rex Ariobarzanes consulem vestrum ad eadem faciendam, tanquam aliquem Thracem, conduceret:* Horat. sat. 6. lib. 2. *Thrax an Gallina Syropar?* In quibusd. libris reperit scriptum, *Trex erit:* in nonnullis *Threx erit.*

COMMISSVM QVE TEGES] sic sat. 4. lib. 1. *commissa tacere Qui nequit, hic niger est.* sat. 3. eiusd.

A eiuld. quid faciam, si furtum fecerit, aut si Prodidit commissa fide? & commissa simpliciter intelliguntur arcana, & consilia alterius fidei commissa, ut hic. & inf. ead. epist. *Nec retinent patule commissa fideliter aures.* & in epist. de arte poet. *Ille tegat commissa.* Ilocrates appellat λόγον ἀποκαταθήκας, ad Demonicum, his verbis, μάλλον πίσει τὰς τ' λόγους, ἢ τὰς τῶν χερσῶν ἀποκαταθήκας. M. Tull. Tuscul. 2. *an colit iustitia poterit ab homine propter vim doloris enuntiant commissa, prodente conscios?*

ET VINO TORIVS, ET IRA] torquentur enim homines quodammodo vino, & ira, id est, vino & ira explorantur, & spectantur, καὶ βασίζονται, sicutne fidi. nam poti, & irati arcana sibi commissa interdum enuntiant. Iam hominum ingenia vino explorari constat. ut Od. 21. lib. 3. *Tu leno tormentum ingenio admones Plerumque duro.* & de arte poet. *Reges dicuntur multis vrgere culullis, Et torquere mero, quem perspexisse laborant, An sit amicitia dignus. hoc ergo dicit: neque potus, neque iratus occulta tua fidei credita, aperies.*

B NEC, CVM VENARI VOLET ILLE, &c.] inferior amicus totum se ad nutum, & voluntatem potentioris inflectere, & torquere debet. Itaque danda ei opera est, ut illius studia omnia amare, ac probare videatur. nam quemadmodum morum, & animorum, ita & studiorum similitudo amicitiam conglutinat: dissimilitudo, inimicitias concitat: idque declarat exemplo geminorum fratrum Amphionis, & Zethi.

POEMATA PANGES] scribes versus, cum, &c. pangere proprie figere est. itaque dicuntur rustici pangere plantas, & terminos, nisi quis dicat non minus proprie dici pangere versus & carmina quam plantas, quia veteres, qui in cera scribebant, versus in cera figere non immerito dici poterant. sic Lucret. lib. 1. *Te sociam studeo scribundis versibus esse, Quos ego de rerum natura pangere conor.* Idem ibid. *Deinde quod obscura dore tam lucida pango Carmina.* Horat. epist. ad Pisones, *Nunc satis est dixisse, ego mira poemata pango.*

C GRATIA SIC FRATRVM, &c.] Zethus, & Amphion gemini fratres, ingenio, & instituta ratione vita, & studio, multum inter se dissimiles fuisse dicuntur, hic enim fuit philosophus, idemque musicus: ille pastor à Musis, & philosophia alienissimus: hic comis, suavis, commodus: ille agrestis, seuerus, insuavis, & inhumanus. qua ex dissimilitudine factum est, ut amicitia, caritasque illa fraterna facile inter eos dissolueretur. Zethum à musica admodum alienum fuisse declarat Stratonicus hominis facetissimi iocus in musicum quandam Zethum nomine, ut scribit Athen. lib. 7. *Ζῆθος δὲ τῶν κηθεῖσιν διεξίοντος ἀπὲρ μουσικῆς, μόνῳ σοι, ἔφη, ἢ ἀποσοῖμαι ἀπὲρ μουσικῆς καλεῖν, ὅς γε τὸ ἀμυστοῦ τῶν ὀνομάτων εἶδος, εἰ σεαυτὸν ἀντ' ἀμφίονος ζῆθου καλεῖς.* id est, cum Zethus citharista de musica dissereret, tibi soli (inquit) minimè omnium conuenit de musica verba facere, qui quidem nomen tibi aueris à musis alienissimum, si teipsum pro Amphione Zethum nominas. Ex Platone quoque facile intelligere licet magna sepe fuisse inter fratres illos iurgia: apud quem Callicles molestè fe-

rens se à Socrate conuinci, ea usurpat in Socratem, quæ Zethus in Amphionem apud Euripidem, paullum immutata. sic enim ille in Gorgia ex Euripidis tragœdia quadam, quæ non exstat. *κινδυνεύω ἐν πεποιθέναι νῦν, ὃ ἀπὸ ζῆθος παρὰ τὴν ἀμφίονα Εὐριπίδου, ἢ ἀπὸ ἐμῆς ἀδελφῆς, καὶ γὰρ ἐμοὶ ἅπαντα πιαῦτα ἐπέχεται παρὰ τὴν λέγειν, οἷα παρ' ἐκείνου παρὰ τὸν ἀδελφόν, ὅτι ἀμειλίς ὁ Σώκρατες, ὃν δεῖ σὲ βῆμιελεῖσαι, καὶ φύσει ψυχρὸς ὠδὲρον καὶ ἄλλον, μισροκωδὲς πρὶ διαφρέσεις μορφώματι: καὶ οὐτ' ἀπὸ δίκης βυλαῖσι παρὰ δὲ ἀνορθώσας λόγον, οὐτ' εἰκὸς καὶ πιθανὸν αὐτὰ λέγειν, οὐτ' ὑπὲρ ἄλλων γεναιὸν βούλημα βουλεύσαιο. Καί τοι ὦ φίλε Σώκρατες (καὶ μοι μηδὲν ἀχρεῖαδης: εὐνοεῖ γὰρ ἐρῶ, &c.) ἀλλ' ὡ γὰρ ἐμοὶ πειθού: παύσαι δ' ἐλέγχων: ἀποκαταθήκων δ' ἐμνηστῆσαν ἀσκει, καὶ ἀσκει ὁ πόθεν διδῆσαι φρονεῖν, ἄλλοις τὰ κέρμα τῶντ' ἀφείεις εἰτε κηρήματα χερσὶ φάνας εἶναι, εἰτε φλυασίας, ἐξ ὧν κενόισιν ἐγκρατικότησι δόμοις, ἤλιων ἐκ ἐλέγχοντος ἀνδρας τὰ μικρὰ τῶντ', ἀλλ' οἷς ἔτι καὶ βίος, καὶ δόξα καὶ ἄλλα πολλὰ ἀγαθὰ.* id est, *Vereor igitur ne ego ita sim in te affectus nunc, ut Zethus in Amphionem Euripidis. Nam mihi quoque talia quadam tibi dicere in mentem venit, qualia ille fratri: te negligere, O Socrates, qua te maximè curare oportet. Et cum ingenio, animoque ita generoso pradisus sis, iuuenili quodam corporis gestu & figuratone ornamentum tibi comparas, neque ratione erecta atque excitata veris atque iustis consiliis vis obtemperare, neque ut quicquam probabile, & rationi consentaneum in tuis negotiis sequare, neque ut quicquam fortiter, & strenuè in alienis consulas animum inducere potes. Atqui, dcare Socrates (ne te autem offensorem in me prabeto, benevolentia enim in te adductus dicam,) &c. At vir bone mihi crede, & desine me & alios coarguere: rerum autem, non fidium, & neruorum, mulicam suauem exerce: eaque exerce, quibus sapere videberis, aliis gloriofas istas siue nugas, siue tricas dicere oportet, relinquens: quibus deditus, in domo inani habitabis, amulans viros, non eos, qui in istis rebus lenibus & paruis refellendis & conuincendis occupati sunt, sed eos, quibus res est parata, & bona existimatio, & multa alia bona. Zethum à philosophia abhorruisse etiam ex M. Tullio intelligere licet lib. 2. de orat. *quostu cum haberes auctores, Antoni, miror cur philosophia, sicut Zethus ille Pacuianus, propè bellum indixeris.* Licet & ex Dione Chrysostomo orat. *περὶ ζῆθους,* & qui dem multo apertius. Sic enim ille in extr. *Πολὺ γὰρ ἀνείλω τὸ Ζῆθος φαυλότροπος, πιαῦτα βῆμιελῶν. ὡς ἐκείνου ἐνοῦθῆναι τὴν ἀδελφόν, ἐκ ἀξίῳ φιλοσοφῆν αὐτὸν, εἰδὲ ἀπὲρ μουσικὴν διασειβειν, εἰσάσαντα τῶν τῶν ἰδίων βῆμιελῶν, ἔφη δὲ αὐτὸν ἀπὸ πῆνας, καὶ ἀσχυροφρον μῦσαν εἰσάσαν, &c.* id est, multo enim essem Zetho deterior, talia tibi vitio vertens. Nam ille fratrem monebat, & à philosophia, & musica deterrebat, ne has artis coleret, rei familiaris cura abiecta: & dicebat, cum absurdam quandam, & inutilem musam introducere, &c.*

DISSILVIT.] dissoluta, & diuulsa, & disuncta est. tralatio est.

DONEC SVSP. SEVERO, &c.] donec lyra Amphionis, citharædi, & musici clarissimi suspecta, & inuisa Zetho à musica abhorrenti, conticuit, & desijt sonare. Accedat his Propert. lib. 3. de Antiopa. *Et durum Zethum, & lacrymis*

A *Amphionia mollem Experta est stabulis mater ab-
Et a suis.*

POTENTIS AMICI] amici superioris. Oda.
18. lib. 2. *nec potentem amicum Largiora flagito.* a-
micum magnum vocat M. Curius libr. 7. ad fami-
liaris, epist. 29. *Sed amice magne, noli hanc episto-
lam Attico ostendere.*

ÆTOLIS ONERATA FLAGIS] plagas Æ-
tolas posuit pro optimis, & præstantissimis, & ad
apros capiendos aptissimis, vel ad venandum na-
tura factis: idque propter Meleagrum, qui aprum
Calydonium cepit. Sic Martialis aprum nescio
quem, ei similem, ac parem, qui cuspidem Ætola ca-
ptus est, dixit, significans aprum ingentem, lib. 13.
*Qui Diomedæis metuendus setiger agris Ætola cecidit
cuspidem, talis erat.* Erat autem Calydon in Ætolia.

SENIUM] id est, odium, insuauitatem senilem:
vel quia senilia fere omnia molesta, & iniucunda
sunt: itaque senectus mala ætas appellabatur à ve-
teribus: vel quia molestia senectutem ante tem-
pus accelerant. vide quæ annot. sup. ad epist. 7. ibi,
B *Et amore senescit habendi.* M. Tull. pro Milone. *ma-
ret equester ordo, tota ciuitas confecta senio est.* Plau.
in Trucul. *male quod mulier incepit, nisi efficere per-
petrat, id illi morbo, id illi senio est.* vide & Nonium
Marc.

PULMENTA] pulmentaria ex pulpis, & lum-
bis leporinis & pulte confecta. dicta sunt enim à
pulte pulmenta, & pulmentaria, neque eo minus
pulmenta dicuntur, si quid aliud præter pultem
sit, vt docet Isidorus. Pulpa mentum autem à pul-
pa dictum est. Terent. Eun. *Tute lepus es Et pulpa-
mentum queris.*

ROMANIS SOLLENNE VIRIS OPVS]
Venari est opus solenne, id est, statum, & vsitatum
Romanis. contra ludus trochi, & disci, Græcis vsi-
tatus. Oda. 24. lib. 3. *nescit equo rudis Herere in-
genius puer: Venarique timet ludere doctior, Sen
Græco iubeas trocho, Sen malis vetita legibus alea.* &
sat. 2. lib. 2. *leporem sectatus, equoque Lassus ab indo-
mito, vel si Romana fatigat Militia assuetum Græca-
ri, seu pila velox, &c.*

C SPECIOSIVS] venustius *εὐχρημότερον*, decetius,
aptius.

QVO CLAMORE CORONÆ] quo assensu,
qua approbatione circumstantis multitudinis, quo
applausu, qua acclamatione.

PROEL. CAMP.] certamina ludicra, quæ cõ-
mittuntur in campo Martio. in lib. de arte poet. *Lud-
dere qui nescit, campestribus abstinet armis.*

SUSTINEAS] in eas, perferas, subeas.

SÆVAM] *χαλεπὴν*, asperam, laboriosam, diffi-
cilem.

CANTABRICA BELLA] sup. Oda. 8. lib. 3.
*Seruit Hispania vetus hostis ora Cantaber sera domi-
tus catena.* & epist. 12. huius lib. *Cantaber Augusti:
Claudius virtute Neronis Armenius cecidit.*

SUB DVCE] Augusto: vt sup. Oda. 15. lib. 4. *Et
signa nostro restituit Ioni Derepta Parthorum super-
bis Postibus.*

REFIXIT] quinque libri veteres, & manu-
scripti, quibus Romæ vlus sum, & totidem, quibus
in Gallia, sic habet signa refigit *Nunc: Et si quid, &c.*

ADIVDICAT ARMIS] acquirit populo Ro-
idque exercitu populi Rom.

AC NE TE RETRAHAS, &c.] id est, atque,
vt ne te nimis longè abducas ab exercitationibus
tuis, & certaminibus campi Martij, & ne ita absis
ab vrbe, vt probabilem absentia excusationem
afferre non possis, interdum quædam belli simu-
lacia exerceas in agro paterno: interdum ludis rure,
quamuis nil nisi sapienter, & prudenter facias.

(QVAMVIS NIL EXTRA NUM. F. M. Q.
CVRAS] hæc sunt includenda interpositionis
nota. est enim *ὀρθοεπίθετος* verbi *nugaris*. *extra
numerum* autem valet ineptè, insipienter, incon-
sideratè, temerè, tralatione ducta à saltatoribus,
quorum motus & saltatio certis legibus, ac nu-
meris constabat. ex quo moueri dicuntur in nu-
merum, qui numerosè, aptè, & compositè mo-
uentur. Lucret. lib. 4. *Quid porrò, in numerum pro-
cedere cum simulacra Cernimus in somnis, Et mollia
membra mouere, Mollia mobiliter? &c.* & lib. 2. *in
numerumque exultant sanguine pleni.* Iterum lib. 4.

Quod superest, non est mirum simulacra moueri, Bra-
chiaque in numerum iactare, & cetera membra. Virg.
Georg. 4. de Cyclop. *Illi inter sese magna vi bra-
chia tollunt In numerum, versantque tenaci forcipe
ferrum.* Idem in Sileno *Tum verò in numerum Fau-
nosque feràsque videres Ludere.* cuius contrarium
est extranumerum. Lucret. lib. 5. *Atque extranu-
merum procedere membra moueicis Duriter, Et du-
ro terram pede pellere matrem.* M. Tull. parad. *ὀπίσθη-
τὰ ἀμαρτ. histrio si paullo se mouit extra numerum,
aut si versus pronuntiatum est syllaba vna breuior, aut
longior, exsibilatur, Et exploditur.* similiter extra mo-
dum valet sine modo, non seruato modo. Cic. de
orat. ad Qu. Frat. *vox extra modum absona.* nume-
rus autem ad *ῥυθμὸν* seu metrum refertur, modus
ad cantum: vt epist. de art. poet. *Accessit numerisq;
modisq; licentia maior.* & in modum valet modula-
tè, non numerosè, seu *εὐρυθμῶς*, quamuis ita Mure-
tus explicet apud Catull. in carmine in nupt. Iuliae
& Manlij.

PARTITVR LINTREIS] id est, diuidit na-
uiculas inter se, vt duæ sint aduersariae classes, vna
quæ similitudinem classis Cæsarianæ præbeat, al-
tera, quæ Antonianæ. fuit autem hæc pugna na-
ualis serio commissa ad Actium promuntorium
Epiri.

ACTIA PVGNA TE DVCE PER PVE-
ROS, &c.] hæc scilicet fiebant quidem à Lollio,
eo consilio, vt Augusto gratum faceret, cum Actia
cæ victoriæ memoriam puerorum pugna ludicra
renouaret: sed tamen fortasse ad historiam refe-
renda sunt. Narrat enim Dion lib. 50. pueros, qui
Romæ erant, Antonio cladem pugnae Actiacæ
præsignificasse. Nam diuisi inter se, nemine iuben-
te, cum se altera pars Cæsarianos, altera Antonia-
nos dicerent, inter se conflixerunt ad duos dies. ad
extremum autem victi sunt, qui Antoniani appel-
labantur. Verba Dionis Græca non ascribam. (sa-
tis est mihi locum indicasse.

REFERTVR] simulatur, repræsentatur.

VELOX VICTORIA] Vel hoc ad historiam
referendum est: Nam tradunt Plutarchus, Florus,
alij,

A alij, victoriam illam Aetiacam fuisse celerrimam: vel ad victoriam naturam, quæ ferè velox est. sic fat. *1. quid enim? concurritur. aut cita mors venit, aut victoria lata.*

LACVS] lacus, qui est in fundo paterno. *lacus* (inquit Varro) *lacuna magna, ubi aqua contineri potest. lat. 4. omneis Gestiet a furno redeunteis scire, lacuque.*

QVI CREDIDERIT] Augustus, potentior amicus.

VTROQUE POLLICE] utroque pollice compresso. nam premere pollicem, gestus erat fauentis, Plin. lib. 27. cap. 2. vel sequamur Porphyri. qui utroque pollice vult dictum esse *οὐκ ἔστιν ἄλλο* pro, utraque manu. *laudabitur igitur utroque pollice, id est, summo opere comprobabit.*

PROTINVS VT MONEAM, &c.] Protinus continuatatem significat, inquit Varro. hoc igitur dicit. Continuatō sermone, vt te moneam, videto & quid, & de quo, & cum quo loquere. Si legemus *Protenus*, facilius erit lectio. nam *protenus* valeret porrotenus, deinceps, consequenter.

(SI QVID MON. EG. TV)] hæc sunt includenda interpositionis nota.

PATVLÆ AVRES] percontatoris videlicet, quæ ab aliis sciscitatur, & exquirat, quæ ad alios continuo perferat, & renuntiet.

COMMISSA] arcana & occulta fidei commissæ, vt supra.

VOLAT] Iccirco Homerus verba ferè semper pennigera, aut (vt ita dicam) pennata seu alata nominat. Nam passim apud eum occurrit hoc, *ἔπειτα πτερόεντα ἄγονόδε*: id est verba volatilia locutus est.

NON ANCILLA TVVM IEC. VLC. &c.] id est, vide, ne vilius puellæ, puerive amore capiaris in ædibus potentioris amici. sup. ad Od. 1. libr. 4. admonuimus, iecur sedem libidinis esse.

MARMOREVM] ex limine & vestibulo ad ium marmoreo, ad ium magnificentiam, & ornatum intellige.

NE DOMINVS PV. PVLCH. CARÆVE, &c.] ne tibi eueniat alterum è duobus malis, vel vt impetres, quod amas, tibi que illud ipsum magni beneficii loco numeretur, vel repulsam feras, & ita potentioris amicum illiberalem se erga te præbuisset queraris.

AVT INCOMM. ANG.] aut te angat, si se incommodum erga te, dum tibi, quod amas atque expetis, denegat, præbeat. *incommodus* vel nomen est verbum adiuuans: cuiusmodi exempla sunt apud hunc poetam innumerabilia. vel dic *incommodus*, id est, quia se in te præbeat incommodum & illiberalem, denegando tibi munus paruum, puellam, scilicet, aut puerum, cuius amore captus sis. & ita subintelligitur *ὅτι*: quod sit.

QVALEM COMMENDES, &c.] vtilissimum præceptum, diligentissimè que retinendum. cui non dissimile est illud Theognidis, *Μή ποτ' ἐπαυήσῃς, ἄπειν' ἀν' εἰδῆς ἀνδρα σαφηνῶς, Οργυλῶ καὶ ρυθμῶν, καὶ τρέπον ὄστ' ἀν' ἡ*. id est, ne vniquam quæquam prius laudaueris, quam plane noueris affectus, ingenium, mores.

NE MOX INCVTIANT ALIENA, &c.] verbum *incutiendi* grauiorem quendam perturbationis ictum animo illatum significat, per translationem sermonis. nam incutere proprie est, quatiendo, & commouendo inferre: vt *incutere plagam*. ex quo *incutere dolorem, timorem, tremorè, desiderium, amorè*, vt sup. diximus in epist. ad Villic.

FALLIMVR] dum commendamus indignum qui à nobis comendetur, vt pote qui sit improbus.

ET QVONDAM] nonnumquam, aliquando, interdum.

TRADIMVS] commendamus alteri, vt supra epist. ad Claud. Ner. *vt tibi se laudare, & tradere coner.*

ERGO, QVEM SVA CVLPA PREMET, &c.] ergo si acciderit, vt is, qui fuerat abs te commendatus, tanquam vir bonus, & integer, cum eum talem esse putares, sua culpa in periculum adducatur, tum tu tua spe fallus, desine eum tueri.

V. PENITVS NOTVM, &c.] ratio est superioris verlus. desine (inquit) illum, qui tuam spem fefellit, tueri, vt amicum hominem tibi perspectum, & cognitum, falsis criminibus circumuentum, atque oppressum, omni studio: & acerrima contentione subleues, tegas, ac defendas.

QVI, DENTE THEONINO, &c.] qui, cum maledictis configitur, cum maledico dente carpitur, non intelligis communem esse metum, commune periculum? non vides tibi idem periculum imminere? non vides periculum, quod in illum intenditur, ad te paullo post esse peruenturum? Hunc Theonem tradunt poetam petulantissimum, ac maledicentissimum fuisse. Aptissimè autem detem cum verbo rodendi coniunxit. nam & dente maledico carpere dixit M. Tullius orat. pro Corn. Balbo. & rodere pro eo, quod est obscurè, & diffimulanter maledictis insectari, in eadem. *more hominum inuident: in conuiujs rodunt.* & Hor. sat. 4. lib. 1. *absentem qui rodit amicum.* & sat. 6. *Quem rodunt omnes libertino patre natum.*

NAM TVA RES AGITVR,] in periculo versatur. sic dicimus *agitur caput fama, existimatio, fides, officium, fortune mea.* numquam autem *agitur de capite, &c.* nam agere de aliquare, est verba facere: sermonem, aut consilium habere: vt M. Tull. epist. ad M. Cælium lib. 5. *Non potuit accuratus agi, neque prudentius, quam actum est a te cum Curione de supplicatione.* In Lælio autem locus ille corruptus est, *& si qua fortuna acciderit, vt minus iuste amicorum voluntates sint adiuvanda, in quibus eorum aut de capite agatur, aut fama, &c.* legèdumque est, vt scriptum reperi in cod. antiq. *aut caput agatur.* & ita Aul. Gell. libr. 1. capit. 3. Tum in oratione pro Quinctio, vbi legitur *si de prædiis tuis ageretur*, legendum ita, vt emendauit Budæus, *si dupondius tuus ageretur.* cum hoc loco congruit illud Liuium lib. 7. *quamquam pugnauimus verbo pro Sidicinis, re pro nobis, cum videremus finitimam populam nefario latrocinio Samnitium peti, & vbi conflagrasset Sidicini, ad nos traiecturum illud incendiū esse.*

ET NEGLECTA SOLENT INCENDIA, &c.] sic Pind. eid. γ. Pyt. *πολλὰν τ' ὄρει πύρ' ἐξ ἐνὸς καίρ' ἡμαρτὸς ἐνδορον αἰετῶν ὕλαν.* id est, multā, seu magnam

A in monte ignis ex vna scintilla excitatus absumpsit siluam. Et Eurip. quodam loco, μικρὸν δ' ἐν λαμπή-
 ροι ἰδαμον σέλας ποιήσειεν ἄρης. id est, ex parua autem
 scintilla magnum fulgorem quis excitare possit.

DVLICIS INEXPERTIS CVLTVRA] non
 dissimile est hoc prouerbum Græcorum, vsurpa-
 tum à Pindaro, γλυκὺς πόλεμος ἀπίροις. id est, dulce
 bellum inexpertis. sequitur mox apud Pindar. π-
 πεποιημένων δὲ πρὸς παρβείωσιόν τε. quod videtur expres-
 sisse Horatius proximi versus principio, expertus
 metuit. ad verbum sic vertere possis, At eorum, qui
 experti sunt, aliquis timet adueniens, seu vbi iam
 aduenit, nempe bellum. culturam autem pro cul-
 tu posuit.

EXPERTVS] ὁ διὰ πείρας ἰδὼν ὁ πεποιημένος: qui
 periculum fecit. hoc ex Pindaro expressum, vt
 paullo ante dixi.

DVM TYA NAVIS IN ALTO EST] id est,
 dum in cursu es. tralatio est.

HOC AGE] in hanc curam incumbere *loc age-
 re* loquendi genus Latinis vsitatum est, quod va-
 let negotium susceptum accuratè administrare:
B attentum esse in re aliqua, aut in sermone, qui ha-
 betur: totum suum studium, & cogitationem in v-
 na re ponere. Terent. in Andr. *hoccine agis, an non?*
D. ego vero istuc. ibid. *ipsum adeo presto video cū Da-
 no. hoc agā.* in Eunuch. Chr. *alias res agis.* P. *istuc
 ego quidem.* sic Xenophon. ἑλληνικ. δ. ἐδὲ τὸν ὀκνεῖσθαι
 αὐτὸν εἰ τὸ σῶμα πρὸς ἡδοναί· ἀλλ' αἰεὶ πρὸς ὧν εἶν' ἔργω, τὸ τ'
 πρὸς τῆ. id est, neque enim vincebant eum corpo-
 ris voluptates: sed semper quodcumque nego-
 tium suscepisset, hoc agebat. Horat. sat. 3. lib. 2.
vt vinas igitur, vigila: hoc age. Plaut. Mil. glorios.
hanc age rem. res subitaria est. Plutarch. in Coriola-
 no scribit, cum magistratus, aut pontifices sacrifi-
 cabant, præconem magna voce clamare solitum
 esse, *hoc age.* quibus verbis iubebat animum ad sa-
 cra attendere, nullumque omnino opus alienum
 interponere. verba Plutarchi sunt hæc, ὅταν τὸν ἀρ-
 χοντες, ἢ ἱερεῖς προσέτωσι π τῶν θεῶν, ὁ κήρυξ προσείσι, με-
 γάλῃ φωνῇ βοᾷν, ὅκ' ἀγὲ σημαίνει δὲ ἢ φωνῇ, τὸ πρὸς τῆς πρὸς
 ἔχειν κελεύουσα πρὸς ἱεροῖς, καὶ μηδὲν ἔργον ἐμβαλεῖν μεταξὺ
 id est, cum enim magistratus, aut sacerdotes aliquam

C rem diuinam faciunt, prodit præco magna voce cla-
 mans, hoc age. significat autem vox, τὸ πρὸς τῆς, iubēs
 attendere ad sacra, & nullum opus intermiscere.

AGILEM, NAVVM QVE] hominem ad agen-
 dum promptum, ac paratum. ad res agendas aptum,
 δραστήριον, δρακπιόν: vt sup. epist. 1. *Nunc agilis sio.*

REMIS SI] ignaui, desides, ἀνειμένοι, inertes.

POTORES BIBVLI] *bibuli* cohæret cum
 nomine potores: estque numeri multitudinis.

VAPORES] quidam libri veteres habent *te-
 pores.*

DEME SVPERCILIO NVBEM] aufer è
 vultu tristitiam, atque immoderatam seuerita-
 tem, quæ contracto, ac sublato supercilio signifi-
 catur: quod Græci τὸ πῶν ὄφρυων νέφος, id est, superci-
 liorum nubem, appellant. & ita Euripid. in Hip-
 pol. coron. ex quo ὄφρυοί τε, id est, superciliosi, à
 Græcis appellantur seueri, tristes, superbi: & πρὸς
 σιωπῆν σιωπῆ φρυομένον Eurip. in Alcestid. dixit vultum
 superciliosum, seu supercilio obductum. & αἶψην

τὰς ὄφρυς, id est tollere supercilia, prouerbij locum **D**
 obtinet tum apud Græcos, tum apud Latinos, pro
 eo, quod est, vultu tristitiam quandam præ se fer-
 re. Diphilus comicus apud Athen. libr. 2. Τὸν πρὸς
 ὄφρυς αἶροντα, συμπεθεῖς γελᾷν, Τὸν τ' ἀδιδεῖν πρὸς πρὸς
 λὸν, θεοσιώ. id est, eum, qui supercilia tollit, adducis
 vt rideat: imbecillum, vt aliquid audeat: timidum,
 audacem reddis. & ita Catull. Ad Ianuam mulie-
 ris impudicæ. *Præterea addebat quendam, quem
 dicere nolo Nomine, ne tollat rubra supercilia,* id est,
 ne sublato supercilio significet, se mihi iratum es-
 se, ne grauiter, & iniquo animo ferat. σιωπῆς etiā
 appellatur à Græcis is, qui supercilij nube, id est,
 contractione tristitiam quandam præ se fert, ex
 quo verbum σιωπῆ, & σιωπῆν ὄμματα apud Eu-
 ripidē in Electra. & Sophocles in Antigone diser-
 τὸ νεφέλω ὄφρυων nominat, aspectum mæstum, ac
 tristem. sic Sopocl. νεφέλη δ' ὄφρυων ὑπὲρ αἰμαπύων γέθος
 αἰχμῆς πέγχο' εὐώπα παρειάν. id est, nubes autem su-
 perciliorum super cruentam faciem deformat,
 irrigans lacrymis formosam genam. sic Cicero in
 orat. in Pison. ὑπερβολικῶς quidem illud, sed tamen **E**
 vrbane, ac facetè, Pisonem interrogatum quid
 sentiret de suo consulatu, ait respondisse altero ad
 frontem sublato, altero ad mentum depresso supercilio,
 crudelitatem sibi non placere, significans, ac descri-
 bens eius ineptam, atque importunam seuerita-
 tem, quam in eadem oratione frontis nubeculam
 appellat. Idem de eodem in orat. pro Sextio. *Tan-
 ta erat grauitas in oculo: tanta frontis contractio, vt
 illo supercilio, tanquam Atlante calum, annis illo
 niti videretur.* Demosthenes in orat. πρὸς Ἐπίκουρον.
 ἀνασπᾶν τὰς ὄφρυς, videtur accipere pro eo, quod est,
 plus æquo sibi arrogare, & gerere se insolenter.
 sic ille πρὸς τὸν μέγιστον παρὲν ἑαυτὸν ἐπειδὴ δὲ μέγιστα εἰρ-
 γασαί κακῶς, τὰς ὄφρυς ἀνεσπᾶσα. id est, tunc quidem mo-
 destum se ipsum præbebat: posteaquàm autem
 maxima mala effecit, supercilia sursum extulit. &
 συναγῆν τὰς ὄφρυς, id est, contrahere seu conducere
 supercilia, apud Aristoph. in Pluto, tristitiam &
 mæstitiam significat. Quemadmodum autem sub-
 latum, & contractum supercilium tristitiam, &
 seueritatem significat, sic remissum & laxum, hi-
 laritatem, Pindarus ἐδ. θ. Πυθ. ἀγαθὸν χλιπαρὸν γέλασας
 ὄφρυς. id est, hilaro tepidum ridens supercilio. &
 Euripid. Iphigen. in Aulide remittere supercilium.
 Μέθες νυῖ ὄφρυς, ὄμμα τ' ἐκπεινον φίλον. id est, remitte
 nunc supercilium, & oculum carum extendito.
 Idem in Cyclope. Silenus. ὅς ὀκπεῖν ἂν κίλικα βουλοί
 μιν μίαν, Πάντων κυκλώπων ἀπιδούς βοσκήματα, Πρὸς
 ἐς ἄλμυλον λευκάδος πέτρας ἀπο, Ἄ παλὸς μεθυθεῖς, καταβα-
 λῶν τε τὰς ὄφρυς. Ὡς, ὅς γε πίνων μὴ γέγηθε, μαινέται. id est,
 Nam calicem vnum exhaurire velim, pro eo om-
 nium Cycloperum datis pecudibus, meque ipsum
 ex rupe Leucade in mare præcipitem agere, semel
 ebrius factus, superciliisque demissis, ac deiectis.
 Hom. il. o. de lunone, ἢ δ' ἐγέλασσε Χείλειον, ἢ δὲ μέτω-
 πον ἐπ' ὄφρυς κινάεισιν Ἰάνθη, .i. Illa autem risis labris,
 neque frons super supercilia nigra hilarata est.
 Præterea supercilio tum innuimus, tum annui-
 mus. innuimus vt Hom. ὀδ. π. Ἠδ' ἀρ' ἐπ' ὄφρυς νεύσει,
 νόησε δὲ δίος ὀδυσσεύς. Illa autem superciliis innuit:
 intellexit verò Vlysses. & ὀδ. φ. Η, καὶ ἐπ' ὄφρυς νεύσει,
 ὀδ'

A ὁ δ' ἀμφέθετο ἕξος ὄξυ. id est, dixit, & supercilijs innuit: ille autem gladium acutum accinxit. annuendi exemplum est apud eundem, Η, καὶ κωλύουσιν ἐπ' ὀφρύσι νεύσει κροῖων. id est, dixit, & nigris supercilijs annuit Iupiter. Libet autem mihi hoc loco colligere alia affectuum animi indicia, quæ ducuntur ex partibus corporis, siue illa sua sponte, & nobis inuitis moueantur, atque immutentur, ut cum metu pallescimus, horremus, obmutescimus: siue nostra voluntate, ut cum in dolore frontem ferimus, aut femur. Utigitur à capite ordiamur, caput percutere marorem significat. Hom. ἰλ. χ. Ὀϊμωξεί δ' ὀγέρον, κεφαλῶ δ' ὄρε κέφατο χροῖ. id est, miserum se clamauit senex: caput autem manibus percussit. Herod. Thal. ὁ δὲ λαμψηνίτης ὄς εἶδεν, ἀνακλαύσας μέγα, καὶ καλέσας ὄνομα τὸν ἐπείροισι, ἐπλήξατο τὴν κεφαλῶν: id est, Pсамменитус autem magno ploratu edito, & amico suo nominatim appellato, caput percussit. ob eandem causam capillus vellitur. ὁ δ. κ. Εξόμενοι δὲ κατὰ θυγῶν, ἄλλοντό τε χεῖρας. id est, sedentes autem illigebant, & comas vellebant. sic Attius de Agam.

B scindens dolore identidem intonsam comam. eodem pertinet, caput puluere conspergere. ὁδυσσ. ω. de Laërte. Ἀμφοτέρησι δὲ χροῖν ἐλῶν κόνιν αἰθαλόεσαν Χεύατο κακκεφαλῆς πολῆς ἀδινὸν στεναχίζων. id est, ambabus autem manibus sumto cinere fuliginoso, infudit in caput canum, crebro ingemiscens. ἰλ. σ. de Achille. Ἀμφοτέρησι δὲ χροῖν ἐλῶν κόνιν αἰθαλόεσαν Χεύατο κακκεφαλῆς, χεῖρην δ' ἤθραι πρὸς ὄσσωποι. id est, ambabus autem manibus nigrum cinerem cum sumisset, infudit in caput, pulchram autem faciem inquinavit. ibid. φίλησι δὲ χροῖσι κόμην ἤθραι δαίζων. id est, caris autem manibus comam inquinavit lacerans. sic Catullus carm. de nupt. Pelei, & Thet. Canitiem terra, atque insufo puluere fœdans. Capitis motus gestus minantis. sic Neptunus Vlysssem secundo cursu nauigantem, patriæque iam appropinquantem prospiciens, ὁδυσσ. ε. ὁ δ' ἐχῶσατο κηρόδι μάλλον Κηήσας δὲ κάρη πρὸς ὄν μυθήσατο θυμὸν ὦ πόποι, &c. id est, ille autem iratus est ex animo magis. Caput autem mouens apud se locutus est, O dij immortales, &c. & Vlysses ab Antinoo pulsatus, ὁδυσσ. ρ. Ἀλλ' αἰῶν κίνησε κάρη κατὰ βυσσοδομῶν. id est. At tacitus mouit caput, mala in alto mentis recessu moliens. Horat. sat. 5. lib. 1. caput ἔθ' mouet. Virg. lib. 7. Æneid. Tum quas sans caput hæc effudit pectore dicta. Innuimus, cum alteri nutu significamus, ut aliquid fiat, ut ὁδυσσ. π. Νεύσω μὲν πὶ ἐξ κεφαλῆς, σὺ δ' ἐπειτα νόησας, &c. id est, innuam tibi quidem capite: Tu autem deinde cum intellexeris, &c. & Εἶδ' ἄγε τοὶ κεφαλῆ ὀπνεύσομαι. id est, Si verò, age, tum ego tibi innuam. Ter. Adelph. ne mora sit, si innuerim, quin pugnis continuo in mala hareat. M. Tull. pro Quinctio. non modo enim pollicitus erat in Gallia, sed Romæ quotidie, simulatque sibi hic innuisset, numeraturum se esse dicebat. ubi corruptè, & mendosè legitur in lib. vulgaris, annuisset. annuere enim est eius, qui se assentiri alteri, & quippiam approbare significat. Exporrigere frontem, animi remissionem, atque hilaritatem significat. Terent. Adelph. mitte iam istac: da te hodie mihi: Exporge frontem. Plaut. Casina. primum ego te porrectiore fronte volo tecum loqui. Explicare frontem idem valet, sed ab Horat. ponitur pro eo,

quod est hilaritatis, & lætitiæ causam præbere. Od. 29. lib. 3. Mundæq; paruo sub Lare pauperum Cena sine anlais ἔστρο Sollicitam explicuere frōtem. idem sat. 2. lib. 2. Æc venerata Ceres, ut culmo surgeret alto Explicuit vino contracta seria frontis. contra frontem contrahere. M. Tull. in Cluentina. Hic ille planus improbissimus quæstu iudiciario pastus contrahit frontem. Et consulcare frontem, quo utitur Plaut. in Prol. Bacch. Item caperare frons dicitur ei cui frons contrahitur. Plaut. in Epid. quid illuc est, quod illi caper at frons seneritudine? Frontem ferire gestus hominis quippiam ægrè ferentis, & indignantis. Cic. ad Att. lib. 1. puto te in hoc aut risisse, aut ingemuisse, ut frontem ferias. Idem in Bruto. nulla perturbatio animi, nulla corporis: frons non percussa, non femur. Dionys. Halicarn. lib. 10. ἀρχαιολογ. ῥωμα. παίωντες τὰ μέτωπα, καὶ κατὰ φρεῖς τὰς ὄψεις ποιήσαντες, ferientes fronteis, & aspectus tristeis præ se ferentes, Frontem, velos perfricuisse dicimus eum, quem significare volumus nihil pudere. Cic. Tusc. 3. quam tu idem, cum os perfricuissti, soles dicere? ex quo hominem ferrei, & duri oris dicere solemus, id est, impudentem. Idem pro Quinct. homini pro amicitia familiaris dixi, mihi videri ore durissimo esse, qui præ sente eo gestum agere conaretur. Idem de orat. lib. 2. quoniam soleo sape mirari eorum impudentiam, qui agunt in scena gestum præ sente Roscio. Idem in Pisonem, si ostium ferreum senatus consilio verberari noluissti. Catull. in quendam. Quod si non aliud potest, ruborem Ferreo canis exprimamus ore. Terent. in Eunuch. os durum. Iterum M. Tull. lib. acc. 4. nostis os hominis, nostis audaciam. Idem lib. 9. epist. ad Varr. Misi autem ad te quattuor admonitores non nimis verecundos. nosti enim profecto os huius adolescentioris Academie. Idem epist. 5. libr. 12. epist. ad Attic. princip. Ostultitiam, nisi mea maior esset, singularem. Quod autem os, in hanc rem ἔειπον abs te? Ita enim legendum esse ostendimus in notis Ciceronianis: quod & Turnebo venit eodem tempore in mentem, cum ei librum epist. ad Attic. manuscriptum, utendum dedisset. eodem referendum est illud Afiniij Galli in M. Pomponium Marcellum, grammaticum veterem, quem commemorat Suetonius in libello de illustr. grammaticis. Qui caput ad leuam didicit glossmata nobis Præcipit os nullum, vel potius pugilis. significabat autem Afinius irridens, hunc grammaticum esse impudentem, qui cum pugil fuisset, grammaticam profiteretur: vel potius hoc tantum, pugilem fuisse. Nam pugiles cum aduersario pugnantes, caput ad leuam partem flectebant, ne aurem leuam plagis apertam & expositam haberent. ἀμμιλογία autem est in illis os nullum, & os pugilis. nam primum ore nullo esse dicuntur, qui nullo sunt pudore, & pugilibus ita interdum os verberabatur castibus, ut informi ore esse viderentur: deinde os pugilis significat etiam os durum, quale credibile est esse eius, cui os pugnis & castibus tunditur. Oculorum nieltus, & crebra agitatio, admonentis gestus. Hom. ὁδυσσ. σ. Οὐκ αἰεὶς, ὅτι δὴ μοι ὀπλιζουσὶ ἀπαντες, id est, non intelligis mihi oculis innuere omnes? Idem ἰλ. ι. Τοῖσι δὲ πολλ' ἐπέπλε γαρῶσιος ἔσσωπτα Νέστωρ, Δειδύλλαν ἐς ἔκασον, &c. id est, νεύω ὀφθαλμοῖς, quod valet, oculis innuens. Horat.

D

E

F

A Horat. sat. 9. lib. 1. *Distorquens oculos, ut me eriperet. Oculi nimis arguti* (vt scribit M. Tull. libr. 1. de legib.) *quem admodum animo affecti simus, loquuntur.* Ardor oculorum iram significat M. Tull. libr. 5. accus. ipse inflammatus scelere, & furore in forum venit: ardebant oculi: toto ex ore crudelitas eminebat. & libr. 4. de Theomnasto quodam. *Nam cum spiritus ageret in ore, arderent oculi, voce maxima vim me sibi afferre clamaret.* Hom. il. a. de Achille. μένος δὲ μέγα φρένας ἀμφὶ μέλαινα Πύμπαντι, ὅσος δὲ οἱ πύει λαμπεράν πεισκειν. id est, spiritu autem mens nigra valde implebatur: oculi autem ei igni ardenti, seu lucenti similes erant. Oculos etiam aiunt esse pudoris sedem. ex quo Socrates in Phædro, ἐγκαλυψάμενος, id est, operta facie de amore disputat. Præterea scribit Aristot. ἡ πρ. β. proverbium esse, ἐν ὀφθαλμοῖς εἶναι αἰδῶν, καὶ διατῶν τὴν αἰεὶ παρισσόμενος μάλλον αἰσθύνεται, καὶ τὴν παρῶν ἰσχυρῶς αἰσθύνεται, &c. i. in oculis esse pudorem, & propter hanc causam solent eos, qui semper affuturi sunt magis vereri, & eos, qui ad ipsos animum sunt aduerluri. huc pertinet responsum illud Sapphonis: quæ, cum ei Alcæus dixisset, se aliquid ei dicere velle, sed pudore prohiberi, Αἴτ' εἶχες ἐδάδων ἴμερον, ἢ καλῶν, καὶ μὴ δὲν εἰπὴν γλώσσ' ἐκίκα κακῶν, Αἰδῶς μὲν ἔκ' εἶχόν σε τ' ὄμμα-τ', ἀλλ' ἔλεγχες παρὲ τῶ δὴκείῳ, id est, *siste rerum bonarum, aut honestarum desiderium teneret, neque lingua quicquam turpe proloqui conaretur: non tibi pudor oculos obsideret, sed de re iussa verba faceres.* Oculi defixi significant attentissimam in re aliqua cogitationem: idque vel sine vlla animi molestia, vt il. γ. de Vlysse. Στάσκειν ὕπαι δὲ ἰδέσκε καὶ χθονὸς ὄμματα πηξας. id est, stabat: subtus autem aspiciebat, defixis in terram oculis. Theoc. eid. β. Καί μ' ἐσιδὼν ἄστρογος ὄππ' ἰχθὸς ὄμματα πηξας Εἴετ' ὄππ' κλητῆρος. Et cum me aspexisset ferreus ille, & omni affectu humano carens, defixis in terram oculis se debat in sella, seu in lecto. & Apoll. ἀργοναυτ. lib. 3. Η, καὶ ἐπ' ὕδατος αἴχε ποδῶν πάρος ὄμματ' ἐπηξαν, ἃ νδὶχα πορφύρεσσι ἐνὶ σπῆσι. id est, dixit, & in solum, seu terram illæ ante pedes oculos defixerunt, in duas partibus cogitatione distractæ. vel cum aliqua molestia, vt apud Eurip. Med. ἔτ' ὄμμα' ἐπαίρω, ἔτ' ἀπαλάσσωσα γῆς παρῶτων. id est, neque oculum attollens, neque à terra os remouens. Interdum admirationem quandam, & stuporem significant. vt Virgil. Aneid. 1. *Dum stupet, obtutuque hæret defixus in vno.* Idem lib. 7. *Talibus Ilionei dictis defixa Latinus Obtutu tenet ora.* Horat. epist. ad Numicium, *Defixis oculis, animoque & corpore torpet.* T. Liuius lib. 21. *utraque simul obiecta res oculis, animis immobilis parumper eos defixit.* Idem lib. 5. *Gallos quoque velut obstupefactos miraculum victoria tam repentina tenuit, & ipsi pauore defixi primum steterunt, velut ignari, quid accidisset: deinde, &c.* Interdum animum in aliqua re obfirmatum, & perseverantem: vt, cum Homer. ὄδ. η. oculos Vlyssis cum cornibus, aut ferro comparat, qui Penelopa virum suum presentem quidem, sed nondum agnitum deflentem, ac multis cum lachrymis desiderante, ne tantillum quidem ingemuerit, aut illacrymarit. Οφθαλμοὶ δ' αἴσιν κέερα ἔστασαν, πῆ σίδηρος Ατρεΐδης ἐν βλεφάρῃσι δόλω δ' ὄρε δάκρυα κεύθει. id est, oculi autem vt cornua stabant, aut vt ferrum, immobiles in palpebris, ille

autem dolo lachrymas occultabat. Horat. Od. 5. lib. 3. *Virilem Toruus humi posuisse vultum.* Lacrymastum gaudiū, tum dolor, & luctus exprimit. gaudium, ὄδυσσ. π. Ως ἄρα φωνήσας υἱὸν κώσῃ, καδ δὲ παρῶν Δάκρυον ἦκε χεῖμας. id est, sic igitur locutus filium osculatus est, ex genis autem lacrymam misit in terram. & ὄδ. ι. Penelopa Vlyssē agnoscens. Δακρύουσα δ' ἐπιτ' ἱθὺς δράμεν, ἀμφὶ δὲ χεῖρας Δερῆ βάλῃ ὄδυσσ. id est, illacrymata autem postea recta ad eū cucurrit, manus autem collo implicuit Vlyssis. ibid. de Vlysse. Ως φάτο τῷ δ' ἐπ' μάλλον ὕφ' ἴμερον ἄρα γόοιο. Κλαῖε δ' ἔχων ἄλοχον θυμαρῆα κείδ' εἰδυῖαν id est, sic locutus est. ei autem tanto magis desiderium flendi iniicit. Ille autem plorabat habens vxorem eam scientem, quæ viro essent grata, & iucunda. Terēt. Heautont. *vbi dicimus redisse te, & rogare ut veniret ad te, mulier telam deserit continuo, & lacrymis opplet os totum sibi: ut facile scires, desiderio id fieri tui.* Idem Adelph. Dem. *ob lacrumo gaudio.* Virg. lib. 6. Aen. *alacris palmas utrasque tetendit, Effususq; genis lacrymæ.* Liuius lib. 5. ann. *Certatim patribus plebique manare gaudio lacrymæ.* tales fortasse sunt novarum nuptiarum lacrymæ, aut certe fictæ. Catull. in carmin. nupt. *At lubet innuptis ficto te carpere questu.* Idem de coma Berenices. *Est ne nouis nuptis odio Venus? anne parentum Frustrantur falsis gaudia lacrymulis?* exemplum lacrymarum ab ægritudine, aut dolore corporis expressarum existat apud Hom. il. β. vbi de Therfite loquitur ab Vlysse percusso. ὄδ' ἰδῶθι, θαλερόν δὲ οἱ ἔκπει δάκρυ. id est, ille autem incuruatus est, tenera autem ei excidit lacryma. & ὄδυσσ. δ. Οὐδ' ἄρα Νέστορος υἱὸς ἀδάκρυτῷ ἔχεν ὄσσε. Μήσαστο γὰρ καὶ θυμὸν ἀμύμονος Ἀηπλόχοιο. Τὸν ῥῆγος ἔκπει φαινήσ ἀγλαῶς υἱός. id est, neque verò Nestoris filius lacrymarum experteis oculos habebat. Recordatus est enim Antilochi sui ab omni ignominia & dedecore vacui, seu vigilantis & strenui, Quem auroræ lucidæ clarus filius interfecit. Terent. Heaut. *lacrymas excussit mihi.* Cæf. libr. 1. de bell. Gall. *Diuitiacus, multis cum lacrymis Casarem complexus obsecrare cepit ne quid grauius in fratrem statueret.* Menelaus apud Eurip. in Helena, ait dici, esse viri generosi lacrymas in rebus aduersis fundere. Καί τι λέγουσι, ὡς παρὸς ἀνδρὸς εὐγενῆς, Ἐν συμφοραῖσι δάκρυ' ἀπ' ὀφθαλμοῦν βαλεῖν. id est, Atqui aiunt esse viri generosi in calamitatibus lacrymas ex oculis emittere. *Sudor obortus sine fatigatione, aut labore corporis, animi ægritudinem, aut molestiam significat.* Homer. ὄδυσσ. υ. Ἰδῶν, ὡς οἰήσασα δὲ δάκρυωται δὲ μοι ὄσσε. id est, sudabam, vbi aspexi: oculi autem mihi lacrymis oppleti fuerunt. Apollon. lib. α. ἀργοναυτ. Ως φάτο. τῷ δ' αἰὼνι καὶ κροτάφων ἀλγῆς ἰδρῶς κίμην. id est, Sic locutus est: ei autem audienti ex temporibus affatim sudor manabat. Hor. sat. 9. libr. 1. *cum sudor ad imos Manaret talos.* M. Tull. epist. ad Appium Pulch. lib. 3. *Vides sudare me, iandudum laborantem, quomodo ea tuear, quæ mihi tuenda sunt, & te non offendam.* Idem libr. 3. Acc. ex epistola Timarch. *fac sciant improbitatem aratorum. ipsi sudabunt, si Dij volent.* Pallor non naturalis, & repentinus significat aliquam animi perturbationem, & maxime metum. Sappho. *Χλωρὴ ὑπὸ δέος,* id est, pallida præ metu, seu ob metum. Homer. ὄδ. χ.

A Ως φάτο τὸς δ' ἄρα πάντας ὑπὸ χλωρόν δέος εἶλεν. id est, sic locutus est: eos autem omnes metus pallidus occupavit. & ὁδ. φ. Μνηστῆρον δ' ἄρ' ἄχος γένετο μέγα, πᾶσι δ' ἄρα χροῖς ἐπράπητο. id est, procis autem dolor magnus accidit: omnibus autem color immutatus est. Cic. lib. 1. Acc. *Isti color immutatus est: vultus, oratio, mens denique excidit.* Idem in Cluent. *timor eius, perturbatio, suspensus, incertusque vultus, crebra coloris mutatio, quae erant antea suspiciosa, haec aperta, ac manifesta faciebant.* Homer. ἰλ. ν. Ἐνθ' ὄχι δειλὸς ἀνὴρ, ὅς' ἄελμος, ἔξεφράσθη. Ἐὖ μὲν γὰρ τε καὶ κῆρ' ἔπρεπται χροῖς ἀλλοδὶς ἀλλῆ, &c. id est, hic & homo ignavus, & vir fortis apparuit. Nam ignavi quidem color identidem immutatur. Hor. epist. 1. huius lib. *Nil conscire sibi, nulla pallescere culpa.* Idē epist. 3. eiusd. *Pindarici fontis qui non expalluit haustus,* id est, qui non extimuit. *Capilli arrecti* etiam metum significant. ἰλ. ω. Ὁρθαὶ δὲ πείχης ἔσαν ἐνὶ γαμπίοις μέλεσσι. id est, arrecti autem pili steterunt in membris flexibilibus. Virgil. *Aeneid. 2. & 3. Obstupui, steteruntque comae, & vox faucibus haesit.* Plato in *Ionē*, ὀρθαὶ αἱ πείχης ἴσανται ὑπὸ τοῦ φόβου. id est, recti autem pili stant ob metum, seu praeter metu. *Manum ad os apponere* significat aliquid dici, quod is, qui dicat, ab aliis exaudiri nolit. Cael. ad Cic. lib. 8. *At Domitius, cum manus ad os apposuit. Cordis latratus* significat iram efferuescentem. ὁδ. υ. de Vlyssē iam iam interitum procis meditante. κραδίη δὲ οἱ ἐνδον ὑλάεσσι. id est, cor autem ei intus latrabat. Nam cor ira sedes est, ut alibi annotauimus. *Femoris percussio*, index doloris. Homer. ἰλ. π. αὐτὰρ Ἀχιλλεύς Μῆρῶ πλῆξέ μιν ὡς παρὰ κνήμην ἐπέπευ. id est, At Achilles femoribus percussis Patroclum allocutus est. & ὁδ. γ. Ὠμώξεν δ' ἄρ' ἔπειτα, καὶ ὦ πλῆξτε μῆρῶ Χερσὶ καταπρωῶσσι. id est, miserum se exclamavit, & sua femora percussit manibus pronis. & ἰλ. μ. Δὴ ῥα τὸτ' ὦμώξεν π, καὶ ὦ πλῆξτε μῆρῶ Ἀίσιος ὑρτακίδης. id est, Tunc se miserum clamavit, & sua femora percussit Aesius Hyrtacides. Plutarch. lib. εἰ αὐτὰρ κνήμης ἢ κνήμας παρὰ κνήμας ὀμώξεν. θυμὸν δ' ἐκ ἀνείσθησας δὺσφοροῦσσι μετανοῶσα, μὴ βοήσασσι, μὴ δὲ τὸ πείχων λαβέδωσσι, ἢ τὸν μῆρον κρούσασσι: οὕτω καὶ πυρὸς ὄσιν ἢ κακία καὶ σιδήρου βία ἰσότησα. id est, ira autem efferuescenti, & aegre aliquid ferenti propter aliquod factum, quod infectum nolit, numquam perfraseris, ut non clamet, & non capillos laceret, aut femur percutiat: ita & igne & ferro violentior vitiositas est. Plaut. in *Milite glor. digitis rationem computat, feriens femur dexterum.* Idem in *Trucul. hoc vide: dentibus frēdit: icit femur.* licet hic etiam ascribere illud M. Tull. in *Bruto*, quod supra produximus, *frons non percussa, non femur.* Idem *Tuscul. 3. muliebres lacerationes genarum, pectoris feminum, capitis percussio. Inflare buccas*, quod Graeci dicunt πνεύματος φυσῶν, est irascentis. Hor. sat. 1. li. 1. *Quid causa est, merito quin illis Iupiter ambas Iratus buccas inflat?* videtur esse & insolescentis, ut apud Demosth. γνάθος φυσῶν. *Mordere labra*, minantis. Hom. ὁδ. α. & υ. οἱ δ' ἄρα πάντες ὀδᾶξ ἐν χεῖλεσι φώπες. id est, illi autem omnes dentibus labra mordenes, seu mordicus labra tenentes. idem significat interdum *caput monere*, ut supra diximus. *Ridere labris* significat risum simulatum, ut ἰλ. ο. ἠδ' ἐγέλα-

σε χεῖλεσι. id est, illa autem risit labris. Tale est illud de Vlyssē. ὁδ. υ. μείδῃσε δὲ θυμῷ Σαρδόνιον μάλα πόνον. id est, subrisit autem animo Sardonium quendam risum. & ὁδ. σ. de Penelopa. *Ἀχρεῖον δ' ἐγέλασεν, ἔπος τ' ἔφατο.* id est, frustra & sine causa, vel non ex animo risit, & locuta est. Non dissimile illud est, *ridere malis alienis.* Homer. ὁδ. υ. de procis, οἱ δ' ἠδὲ γαθμοῖσι γλώων ἀλλοτρείοισιν id est, illi autem malis iam ridebant alienis. Horat. satyr. 3. lib. 2. *Cum rapies in ius malis ridentem alienis.* Dentium crepitu, & stridore metus arguitur. Hom. ἰλ. ν. πάταρος δὲ πηγεῖτ' ὀδόντων. id est, crepitus autem dentium fiebat. M. Tull. *Tuscul. 4. ex quo fit, ut terrorem pallor, & tremor, & dentium crepitus consequatur. Manus tollere gestus vel admirantium, vel latantium, vel precantium.* M. Tull. in *Lucullo. Hortensius autem vehementer admirans, quod quidem perpetuo Lucullo loquente fecerat, ut etiam manus saepe tolleret, &c.* Idem epist. ad Cael. lib. 7. *sustulimus manus ego & Balbus: tanta fuit opportunitas, ut illud nescio quid, non fortuitum, sed diuinum videretur.* Catull. de quodam, & Caluo. *Admirans ait haec, manisque tollens, Dij magni, salicippium disertum.* T. Liuius lib. 24. *Ad quam vocem cum clamor ingenti alacritate sublatus esset, ac nunc complexi inter se gratulantesque, nunc manus ad calum tollentes, bona omnia populo Rom. Gracchobusque ipsi precarentur, &c.* Hor. sat. 5. lib. 2. *Importunus amat laudari, donec, obe iam, Ad calum manibus sublatis dixerit.* Hom. ὁδ. σ. Χεῖρας ἀναρῶμενοι γέλω' ἐκθανον. id est, manibus sublatis risu emoriebantur. *Pectoris percussio* seipsum reprimentis gestus est. Homer. ὁδ. υ. Σπῆθος δὲ πλῆξας κραδίηω ἠνίπαπε μύθω. id est, pectore autem percusso cor suum sermone increpuit. est & dolentis, aegreque aliquid ferētis. Hom. ἰλ. σ. de antillis Achillis, audito de nece Patrocli nuntio, exanimatis. ἐκ δὲ θυεῖσε Ἐδραμον ἀμφ' Ἀχιλλῆα δαιφρονα, χερσὶ δὲ πῖσσω Σπῆθεα πλῆξοντο. id est, foras autem cucurrerunt ad Achillem bellicosum: manibus autem pectora percussiferunt. Plaut. in *Mil. glor. cogitans pectus digitis pulsat, cor, credo, euocaturus foras. Soluta genua pauorem, & perturbationem animi significant.* ὁδ. δ. Ως φάτο, τῆς δ' αὐτῆς λύτο γόνατα, καὶ φίλον ἦτορ. Διὶ δὲ μιν ἀμφοσὶν ἐπέων λάβε, τῶ δὲ οἱ ὄσσε Δακρυόφιν πλῆσθην, θαλερῆ δὲ οἱ ἐκπῖσε φωνή. id est. Sic locutus est: eius autem ibi soluta sunt genua, & carus animus: diu porro silentium, & impotentia loquendi eam cepit: oculi autem ei lacrymis completi fuerunt, & tenuis vox ei excidit. in hoc exemplo multa cōcurrunt externati animi indicia, genua soluta, linguae stupor, & silentium, oculi lacrymis oppleti, vox interclusa. & ὁδ. ω. Ως φάτο, τῆς δ' αὐτῆς λύτο γόνατα, καὶ φίλον ἦτορ, Σήματ' ἀναγόντες, τὰ οἱ ἐμπέδα πῖφρα δ' ὀδυσοῦς, id est, Sic locutus est: eius autem ibidem soluta sunt genua, & carus animus, cum signa agnouisset, quae ei certa dixisset Vlyssēs. omitto quod scriptores per genuum firmitatem, aut viriditatem, at etiam integram, & corporis vireis significant, ut annot. ad Od. 13. epod. Supplices tangebant eorum genua, quibus supplicabant. ὁδ. γ. vbi Vlyssēs Pallas di pastoris similitudinem praeseferenti supplicat. σοὶ τὸρ ἔσθρα Εὐχόμεαι, ὥστε θεῶ, καὶ σὺ φίλα γόνατ' ἰκέων. id est, est

A est, Te enim precibus maximis obsecro, ut deum, & ad tua cara genua accedo. & Eurip. Hecuba, *Αγάμεινον, ἱκετεύω σε πῶνδε θρόνων, ὅσσου γαυρίου, δεξιῶν τ' ἐν δαίμονος;* id est, Agamemnon, supplex ad tua genua accido, & per tuum mentum te oro, & per tuam dexteram beatam. & il. a. de Thetide, *Καίρα παροῖθ' αὐπίο καθέζετο, ἔλαβε γένων Σκαμῆ, δεξιῆ δ' ἀρ' ἔσ' ἀνθεράωνος ἐλῶσα.* id est, & ante cum sedebat, & genua eius laua prehendit: dextera autem mentum tetigit. ὁδ. δ. *Τόνεκα νῦν τὰ σά γένεθ' ἱκένομαι, αἶψ' ἐθέληθ' α.* id est, Quare nunc ad tua genua accedo, si forte velis, &c. & il. ω. *ἀγχι δ' ἄεσ' εἰς χερεῖν Ἀχιλλῆος ἔλαβε γένεατα, ὅσους χεῖρας.* id est, propè autem cum staret, manibus Achillis genua prehendit, & osculatus est manus. T. Liuius libr. 45. *Summittentemque se ad pedes sustulit, nec attingere genua passus.* ex quo *γενῆσθαι*, quod idem ferè valet, quod supplicare. ibid. *Καί ποτε δὴ παρὰ θῆνα θαλάσσης ἑυρυπύροιο Ηἷα πολλὰ θείες γυμνέμενος.* id est, Et tunc præter littus maris late meantis ibam precibus deos fatigans, & genua flectens. Osculabantur autem etiam veteres os, & manus, & superiores inferiorum, & inferiores superiorum, tum in salutationibus, tum in gratulationibus. ὁδ. ω. Vlysses Laërtem patrem osculatur, *Κῦσε δέ μιν πατρὸς ὄπταλμῶν.* id est, Osculatus autem est eum circum hærens, affiliens. ibid. Vlysses Doliu ferui dexteram osculatur. *Ὡς αὖ ἐφ' ἑφ' ἄλλοις δ' ἰδὺς κίε χεῖρε πεπῆσασα ἄμφοτέρω· ὁδούσι δ' ἐλαβὼν κίε χεῖρ' ὄπταλμῶν.* id est, Sic locutus est: Doliu autem rectè ibat manibus ambabus expansis. At Vlysses osculatus est ei iuncturam manus. Plutarch. in Caton. Vtic. *ἔσωθ' ἑνὴν τὰ ἰμάτια πῆσ' ἠβασίλοι, ὅσους φιλοῦσθαι πῆσ' χεῖρας.* id est, cum subijcerent vestimenta pedibus, quæ ingrederetur, & manus oscularentur: Corn. Tacitus de Nerone, *ad genua ipsius aduoluit, & dexteram osculatus fatigare.* Vlysses Telemachum filium osculatur, ὁδ. π. *Ὡς ἄεσ' φωνήσας υἱὸν κῦσε.* id est, sic locutus filium osculatus est. Eumeneus & Doliu Vlyssis ferui, caput & humeros domini osculantur: & item Vlysses illorum. ὁδ. φ. *Ἐκώεον ἀγαπαζόμενοι κεφαλῶν τε ὀμῶν. Ὡς δ' αὐτῶν ὁδούσι κεφαλῶν, ὅσους χεῖρας ἔκυσσε.* id est, & osculabantur amplectentes caput & humeros. eodem modo autem Vlysses eorum capita & manus osculabatur. Etiam manus tangebant. Patercul. *salutationis nona quadam exsultatio, & manum coniungendi cupiditas.* Virg. *Æn. lib. 7. Pars mihi pacis erit, dextram tetigisse tyranni.* Lucret. lib. 1. *tum portas propter abena signa manus dextras ostendunt attenuari Sape salutantum tateu præterq. meantum.* Nam etiam signorum ad portas urbium positorum manus tangebant, & osculabantur & qui ex vrbe exibant, & qui peregre in urbem redibant. Pedibus terram percutere, vim doloris significat. ὁδ. σ. de Iro, *ὄν δ' ἠλάσ' ὁδόντας λακτῶν ποδι γαῖαν.* id est, compressit autem denteis pede terram calcitrando pullans. Idem ferè pedem supplodere, nisi fortè gestus est indignantis, & gra uiter ferentis. Cicer. Bruto, *nulla pedum supplotio.* Idem lib. 1. de orat. ad Qu. Frat. *Quid multa? pedem nemo illo in iudicio supplotit. Trahere pedibus,* est indignis modis accipere, & contumeliosè tractare. Homer. il. a. *Ῥίψ' ἑ ποδὲς πεπαρῶν δὸν βηλῆ θηρασίοιο.*

id est, deiecit eum pede potrectum a pavimento diuino. & ὁδ. σ. *Ἐίλακε δὲ ἐκ παροῦροιο λαβὼν ποδὲς, ὅφρ' ἦματ' αὐλήν, Αἰθῆρας πεθύρας.* id est, trahebat autem eum ex vestibulo pede prehensum, donec peruenit ad aulam, & porticus foreis. ὁδ. π. Vlysses Telemacho præcipit, ne, etiam si se proci pedibus trahant, eius rei pœnas repetat, eoque facto commoueatur, sed potius tacitus ferat. *Εἰ δέ μ' ἀπημύσσοι δόμον κέπαι, σὸν δὲ φίλον κῆρ Τετράτω ἐν σήθεσι κακῶς πάροντος ἐμοῖο, Ἦνερθ' ὅδ' ἀδῶμα ποδῶν ἔλκωσι θυρεῶν.* id est, si autem me ignominia & contumelia afficient in domo: tuus animus in pectore ferat dum in me mala à procis ingeruntur, quamuis me per domum pedibus foras trahant. Et qui cadunt in acie apud Homerum, trahuntur pedibus vel à suis, ut sepeliantur, vel ab aduersariis, ut spolientur, & obijciantur feris: à suis, ut il. λ. ἦτοι ὁ ἰφιδέμαντα κροίγητον καὶ ὄπαταιν Ἐλλε ποδὲς μεμαῖος, &c. ab aduersariis, ut il. ν. Ὡς εἰπὼν ποδὲς εἶλε κ' ἔκρατορὶ ὑσμίνῃ Ηῤωας ἰδομένους. id est, sic locutus pede ei traxit in prælio heros Idomeneus. & ὁδ. σ. *Ἐίλα γέρον παροῦροιο, μὴ δὴ πάρα καὶ ποδὲς ἔλκω.* sic Virg. de Caco libr. 8. *Æneid. Pedibus informi cadauer Protrahitur.* Cic. ad Attic. lib. 4. *fratrem meum, & te si habeo per me ista pedibus trahantur, vobis ἐμφηλοσοφῆσαι possunt.* Idem ad Volum. lib. 7. epist. *Nam de iudicijs quòd quereris, multo laboro minus: trahantur per me pedibus omnes rei.* T. Liuius lib. 34. *hanc vocem Dionysius solebat usurpare, non equo insidetem, sed pedibus tractum tyrannum debere relinquere tyrannidem. Tremor corporis metum, & ignauiam significat.* ὁδ. σ. de Iro cum Vlyse certamen ineunte. *σάρκεις δὲ παρὰ τρωμίοντο μέλεσσι.* id est, carnes autem circa membra contremiscebant. ibid. de eodem, *Τῶ δ' ἔπ' ἑ μᾶλλον ἔσπερος ἠλυθε γῶια,* id est, ei autem etiam magis ac magis tremor in membra penetrauit. Horat. Ode 23. lib. 1. *Et corde & genibus tremit.* Hom. il. ν. *Ἐπὶ ὄρε δειλὸς ἀνὴρ, &c.* ut sup. pag. 288. versu 15. sed hæc fuerit, (ut ait Thucyd.) *ἐκβολὴ λόγου.* nunc ad pensum nostrum reuertamur.

OCCUPAT OBSCURI SPECIEM] obtinet, & præ se fert speciem hominis suam sententiã suãque consilia nimium occultatis, hominis tecti: quem κρυψίνου appellat Græci.

TACIT. AC.] taciturnus præ se fert speciem hominis acerbi, hoc est, immitis, & inhumani.

LEGES, ET PERC. D.] disces ex libris doctorum, qui scripserunt, & quæres ex doctis, qui adhuc viuunt.

TRAD. LENIT ÆV.] placidè, quietè, tranquillè atatem agere, nonnulli libri manu scrip. habent, *transducere.*

NE TE SEMPER INOPS] magna est hic librorum inter se dissensio. Nam alij habent, ut vulgati ferè omnes, *Ne te semper, &c.* & prox. versu *Ne pauor, &c.* quomodo edendum curauimus: alij, *Non te semper, &c.* & item proximo versu, *Non pauor, &c.* alij versu, *Num te semper, &c.* & prox. versu, *Num pauor, &c.* quam postremam scripturam reiicio.

INOPS CVP.] cupiditas, quæ numquam expletur: quæ semper desiderat, semper eget. supra Od.

A Od. 16. lib. 3. *Magnas inter opes inops.*

MEDIOCRITER UTILIVM] qualia sunt bona fortuna: quæ (vt ait Terent. Heaut.) *perinde sunt ut illius animus, qui ea possidet: Qui uti scit, ei bona: illi, qui non utitur rectè, mala.*

VIRTUT. DOCTR. P. NAT. NE DONE] quæstio est à veteribus sæpe & multum agitata utrum virtus sit διδασκόν, id est doctrina cõset, necne. Plato in Menone, ἀλλ' ἐρωτᾷ ἐκείνο ἀν' ἡδίστα, ὅτι ἢ πρότερον τὸ πᾶσι, καὶ σκέψασαι, καὶ ἀκούσασαι πότερον ὡς διδασκῶν ὄντι αὐτῷ δεῖ διηγεῖσθαι, ἢ ὡς φύσει, ἢ ὡς πρὶ ποτε πρὸ πω πᾶσι γιγνομένης πρὸς ἀνθρώπους τ' ἀρετῆς, id est, Atequid illud libentissimè, quod rogabā primū, & considerarim, & audierim, vtrum ad virtutem aggredi oporteat, vt sub doctrinam cadentem, an vt natura, an vt aliquo alio modo hominibus contingentem. vbi videtur ad extremum probare, eam neque à natura inseri, neque doctrina quæri, sed diuinitus hominibus euenire: idemque disputat in Protagora. Xenophon verò contrὰ ἀπομνημ. α. videtur sentire, virtutem vsu & exercitatio

B ne comparari, his verbis, ὅρα γὰρ ὡσπερ τὰ τῶ σώματος ἔργα τὸς μὴ τὰ σώματα ἀσχοῦνται, ἔδωκα μὲν ποιεῖν οὕτω καὶ τὸς ψυχῆς ἔργα τὸς μὴ τὴν ψυχὴν ἀσχοῦνται, ἔδωκα μὲν, &c. id est, video enim, quemadmodum muneribus corporis fungi non possunt, qui corpora non exercent: ita neque animi munera eos obire posse, qui animum non excolunt. Isocrates in oratione καὶ σοφιστῶν disertè negat, iustitiam, ceterasque virtutes doctrina contineri, his verbis, καὶ μηδεὶς οἶδω με λέγειν, ὡς ἐστὶ διηγουμένη διδασκόν. ὅλως μὲν γὰρ ἔδωκα μίαν ἠγέμεναι τίχλει πιαύτῳ εἶναι, ἢ πρὸς κακῶς πεφυκόσι πρὸς ἀρετῆν, σωφροσύνην ἢ δικαιοσύνην ἀνεμπούησεν, id est. Et nemo putet me dicere iustitiam doctrina aliqua contineri. Omnino enim nullam tantam artem esse arbitror, quæ in eis, qui ad virtutem nō sunt apti natura, temperantiam aut iustitiam ingenerare queat. & Theognis ait, procreate hominem, & alere, longè facilius esse, quàm prudentiam, & bonos mores inserere: neque quemquam adhuc rationem excogitare potuisse, qua ratione eum, qui sit imprudens, atque improbus, prudentem, & probum efficere queat: denique morbos omneis animi, insanabileis esse. Quod si medicis hanc vim dedisset deus, vt vitio animi maderi, & duras, seu vitiosas hominum menteis sanare possent: multas & magnas mercedes laturos esse. Theognidis verus sunt hi, Φύσει, καὶ θρέψαι βροτῶν, ἢ φρένας ἐδάλας ἐνθέμεν, ἔδεις πῶ τῶ γ' ἐπιφράσασα, Ὅ π πῶς σῶφρον ἔθηκε τὸν ἀφρονά, καὶ κακὸν ἐδάλον. Εἰδ' ἀσκληπιάδαυς τὸ π' ἔδωκε θεός, ἰάσασα κακότητα, καὶ ἀπεσῆς φρένας ἀνδρῶν, Πολλὸς ἀν' ἡμεῶς καὶ μεγάλυς ἔφερον. Idem tamen alibi videtur contrarium probare, vt notat Plato in Menone, quem suprā cōmemorauimus, his versib. Εὐδωλῶν μὲν γὰρ ἀπ' ἐδάλα διδάσκει, ἀν' δὲ κακοῖσι Συμμιγῆς, ἀπολεῖς καὶ τ' εὐντα νόον. id est, Nam bona condiscas ex fortibus atque bonis, sed Cum prauis pereat, nata etiam bona mens. M. Tull. epist. quadam ad Attic. lib. 1. ο. videtur sentire virtutem doctrina, & ratione parari, his verbis, quamquam locus est aliquantum corruptus. *Quod si adhuc nullum est, esse tamen potest, aut ἀρετὴ non ἐστὶ διδασκόν, quod mihi persuaderi non potest.* Idem in

C Partit. orator. hanc quæstionem trimembrem facit, cum ab Horatio fiat bimembris. sic enim M. Tull. *quoniam pacto virtus pariat, naturæ an ratione, an vsu.* Idem pro Archia poeta ait *sapius ad laudem, atque virtutem, naturā sine doctrina, quam sine natura valuisse doctrinam.* Aristoteles in lib. de moribus ad Nicom. vult virtutes eas, quæ ad mores pertinent, à doctrina, & vsu perfici, à natura inchoatas. Pindarus naturam, & id, quod natura valet, arti, ac doctrinæ, virtutibusque doctrina partis semper anteponebat. nō longè abiero. Olym. carm. nono. Τὸ δὲ φύσιν (inquit) κράτιστον ἅπαν. πολλοὶ δὲ διδασκῶν ἀνθρώπων ἀρετῆς κλέος ἄριστον ἐλέσθαι. id est, id, quod natura valet, & viget, omne est optimum. Multi autem homines virtutibus doctrinæ partis laudem consequi studuerunt. Idem vndecimo ait, id, quod natura nobis est insitum, nihilo facilius commutari posse, quàm leonis, aut vulpis ingenium mutari solet. sic Pind. τὸ δὲ ἐμφυῆς, ἔτ' ἀθ' ὠν ἀλώπηξ, ἔτ' ἐρίβρομοι λέοντες διαλλάξαντο ἦθος. Idem Nem. tertio carm. demonstrat, eum, qui arte ac doctrina sola nitatur, in vtramque partem, vacillare ac titubare: eum verò, qui naturæ bono fretus sit, rectè que sentiat natura, certo semper in loco consistere. συγενεὶ δὲ πρὸς εὐδοξία μέγα βριθεῖ. ὅς δὲ διδάσκει ἔχει, ψαφνὸς ἀνὴρ, ἄλλοτε ἄλλα πένων ἔσσοι ἀστρεκεὶ κατέβη ποδὶ μύριαν δ' ἀρετῶν ἀτελεῖ νόω γέυεται.

D QUID MINVAT CVRAS] quibus animum fodicantibus, tranquille, & beate viui non potest. *minuat* autem posuit pro tollat, atque euellat, vt sit λιπότης, seu ἐλάττωσις.

QUID TE TIBI REDD. AMIC.] sibi amicum eum intellige, non, qui sit φιλαυτὸς (est enim hoc nomen odiosum, & in vitio locum habet, nisi ita accipias, vt eleganter explicat Aristoteles lib. nono de moribus ad Nicom. pro eo, qui optimā sui partem, id est, mentem colit) sed qui suauiter, & iucundè viuat, qui sibi faciat benè, qui denique non imitetur senem illum Terentianum seipsum excruciantem: qualis est auarus: vtpote qui bonis quæsitus vt frui non audeat, sed iis parcat, tanquam sacris. sic fat. 2. lib. 1. *hic vix credere possis, Quam sibi non sit amicum.* Sicigitur hæc explico, *quid te tibi redd. am.* id est, quæ res tibi animū tranquillet vt statim ipse interpretatur Horat. καὶ ἐπιζητήσιν.

QUID P. TRANQUILLET] Videtur esse ἐπιζητήσις, seu ἐρμηνεία, id est interpretatio eorum, quæ proximè dixit, *quid te tibi. am.* vt dixi. *tranquillet* autem id est, tranquillum efficiat: quo verbo vtitur M. Tull. libr. 1. de Finibus, *que [iustitia] non modo numquam nocet cuiquam, sed contrā semper alii aliquid tum vi sua, atque natura, quod tranquillat animos, tum spe nihil earum rerum defuturum, quas natura deprauata desideret, &c.* idem Topic. perorationis effectus hic debet esse, *vt aut perturbentur animi, aut tranquilluntur.* Corn. Nepos in vita Attici, *Tranquillatis autem rebus Ro. remigravit Romam, &c.* Plautus Captiuus, *Ille demum antiquis est adolescens moribus, Qui numquam vultum tranquillauit gratis.*

HONOS, AN DVLCCE LVCELL.] Imperia, & magistratus, an amplificatio rei familiaris, Bbb ij liaris,

Aliaris, negotiatio, mercatura. de honore, & honoris studio audi Xenophontem in Hierone. *καὶ γὰρ μοι δοκί, αἰέρον, τότο διαφέρειν ἀνθρώπων τῶν ἄλλων ζωῶν τῆς πμῆς ὀρέζωμαι. ἐπί σιπτοῖς τε, καὶ ππῆς, καὶ ὕπνοῖς, καὶ ἀφροδισίοις πάντα ὁμοίως ἠδέσθαι ἔοικε τὰ ζῶα· ἢ δὲ φιλοπμῆα ἔστ' ἐν πῆς ἀλόγῳ ζωῆς ἐμφύεται, ἔστ' ἐν ἀπασιν ἀνθρώπων. Οἷς δ' αὖ ἐμφυῆ πμῆς τε, καὶ ἐπὶ πμῆς ἔρωος, ἔτοι εἰσὶν ἠδὴ οἱ πλείστον τῶν βοσκημάτων τῶν διαφέροντες, ἀδρες δὲ, καὶ ἔκπ ἀνθρώπων μόνον νομίζομαι. ὥστε ἐμοὶ μὲν εἰκότως δοκεῖτε ταῦτα πάντα ὑπμῆεν, ἀ φέρετε ἐν πρῶνιδι, ἐπὶ σπρ πμῆς δὲ διαφερόντως τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. καὶ γὰρ ἐδμῆα ἀνθρώπων ἠδὴ τῶ θεῖς ἐστὶ πῆρ δοκεῖ εἶναι, ἢ ἢ ἀεὶ πῆς πμῆς εὐφροσύνῃ. id est, Nam mihi videtur homo, o Hiero, reliquis animantibus eo prestare, quod honorem expetit. quandoquidē cibo, & potione, & somno, & rebus Veneris omnes animantes videntur aequē delectari. Honoris autem cupiditas neque in animalibus rationis expertibus in nascitur, neque in omnibus hominibus. In quibus vero honoris, & laudis amor fuerit innatus, huiusmodi plurimum a pecudibus differunt, viri quippe, & non iam homines habendi sunt. Quare haec omnia, qua in tyrannide sustinetis, ac toleratis, merito mihi perferre videntur. Etenim nulla voluptas humana ad mentem divinam propius accedit, quam ea, qua in honore versatur, iucunditas. De lucro multa quidem dici possunt, quam obrem probabile sit, dulce ab Horatio dictum esse. sed hominis sit otio lectorum abuten tis longum esse in re aperta, hoc tantum dicam, lucrum a Graecis κέρδος appellatum, quasi κέρη ἢ ὄδον, id est, cor delectans. notum illud, *lucri bonus odor ex re qualibet*. Grauius autem, & praclare Aegio ille apud Plaut. Capt. *Non ego lucrum omne esse utile homini existimo. Scio ego: multos iam lucrum luctulentos [al. lutulentos] homines reddidit. Est etiam ubi profecto damnum praestet facere, quam lucrum.* cui consentaneum est illud Menandri: βέλπτον ἔτὸ κέρδος ἐν πῆσι σκοπῆν: id est, optimum est non in omnibus lucrum spectare. & illud κέρδη ποτὲς ζημίαν ἀεὶ φέρεῖ. id est, mala lucra semper sunt damnosa. nefarium illud. Τὸ μὲν δικαίου πλὴν δόκῃσιν ἀρνύσσο· τὰ δ' ἔργα τῶ πῆν θρωπῆς, ἐνθα κερδαίνεις, id est, *virique quidem iusti opinionem comparato: facta autem hominis omnia facientis, ubi quaestum facies.* cui consentaneum illud Sophoclis, Τὸ κέρδος ὕδῃ, καὶ ἀπὸ ψυδῆς εἶναι, id est, *dulce lucrum est, etiam si ex mendacio proficiatur.* Lucellum igitur fortassis appellavit dulce, quia lucro omnes ferē capiuntur, ut testatur idem his verbis, *Ὡς ἔδεν ἀπὸ πρῶτος ὕγιες ὄρεν ἔδενος, Ἀλλ' εἰσὶ τῶ κέρδος ἀπαντες ἦττονες.* Nam nihil reuera quicquam incorruptum est, sed omnes lucro sunt infirmiores. Itaque Bias Priensis interrogatus, quare facienda delectetur homo, lucro faciendo, inquit, ἐρωτηθεῖς πὶ ποιῶν ἀνθρώπων τέρπεται, κερδαίνων, ἔφη.*

AN SECR. ITER] tralatio est, ut & in hoc proximo, quod sequitur, & fall. sem. vita. nam per secretum iter, vita genus a luce forensi, & strepitu populi, & aulis principum remotum significat.

FALLENIS SEMITA VITAE] vita ab aulis principum, a forensi strepitu, ab aura populari remota: vita degenda ratio obscura. vita fallens, idem, quod vita latens, obscura, incognita, ignorata. notum illud *καθε βίωσας*. supr. annot.

ad epist. ad Scauam. *semita vite* autem tralatio est, ut dixi. sic sup. epist. prox. *Mirabor vita via si conuersa decebit.*

ME QUOTIES REF. GEL. DIG.] Quoties (inquit) me recreat Digentia, fluuius non ita magnus, minimēque nauigabilis, ut iuuo, quam fluuiio, similior sit, id est, quoties sum in meo fundo Sabino: (cuius situs & forma supra descripti sunt epist. 16.) quid me cogitare, quid me a diis immortalibus precari credis?

QUEM MAND. BIBIT] Mandelam, vicum, seu pagum fuisse in Sabinis apparet ex ipsius Horatij verbis: per quem, seu iuxta quem Digentia fluebat. de quo in epist. illa 16. *Fons etiam riuo dare nomen idoneus, ut non Frigidior, &c.*

RVGOSAS FR.] frigore contractus. **S**ENTIRE] cogitare, seu iudicare potius, vel existimare.

PRECARI] ἐυχῆσαι, optare. sic Catull. ad Furium. *Et sestertia, qua soles precari Centum, desine. nā fat es beatus.* Nā ἐυχῆ apud Graecos & preces, & optata significant: & ἐυχῆς ἀξια res, quae optari potius quam sperari possunt: & ἐυχῆς ὁμοια, apud Platonem, id est optatis similia.

VT MIHI VIVAM] non potentioribus, id est, ut meo modo, meoque arbitratu viuam, non potentiorum.

SI QUID SUPERESSE VOL. D.] pulchra ὄπθε ἐσπυσις, seu ἐπαυρόθωσις. Nam *Quis scit, an adiciant hodierna tempora summe [al. vite] Craestina dii superi?* Od. 7. lib. 4.

PROVISAE FRVG. IN ANN.] prouisa in annum, non in multos annos. dixit enim sup. Od. xi. lib. 1. *Et spatio breui Spem longam reseces.* sic autē loquitur Caes. lib. 1. de bello ciuili *Multum erat frumentum prouisum, & conuectum superioribus temporibus.* & Horat. de arte poet. *Verbaque prouisam re non inuita sequentur.*

NE FL. DV. SPE PEND. H.] id est, ut ne pendeam a bonis incertis, ac speratis, sed potius fruar praesentibus, ac paratis: vel ne semper incertus sim, pendens a futuris, sed potius praesenti vitae iucunditate fruar, ac potiar.

SED SATIS EST, &c.] dissentiant hic libri veteres inter se. alij enim habent, *Sed satis est orare &c.* alij. *Hac satis est, &c.* vtraque lectio probabilis est.

QVI DONAT, ET AVFERT] Graeci poeta Deos appellant δαίμονας ἰσάων: id est largiores bonorum.

AEQVVM ANIM.] animum aequabilem, moderatum, & praesentibus contentum, animi aequitatem. vide annotata ad Od. 3. lib. 2. quibus adde aliud exemplum ex M. Tull. pro M. Marcello, *hic tu modum tuae vitae non salute Reip. sed aequitate animi definies?* Sic autem hic locus intelligendus, & interpretandus est, non, ut ludi magister quidam nuper homo ad risum mouendum, quam ad docendum, aptior, multis audientibus asseuerabat, *virtutem, & iustitiam mihi ipse comparabo,* quasi significet Horatius, bona externa, & fortuita a diis esse petenda, atque optanda: iustitiam vero & ceteras virtutes, a nobis sumendas: ut est apud M. Tullium

A Tullium lib. 3. de nat. deorum. Num quis quod bonus vir esset gratias diis egit umquam? at quod diues, quod honoratus, quod incolumis: Ionemque optimum maximum ob eam rem appellant, non quod nos iustos, temperantes, sapientes efficiat, sed quod saluos, incolu meos, opulentos, copiosos. non igitur eadem omni ex parte loquuntur Cicero & Horatius: sed ille quidem bona fortuita à diis petenda, virtutem à nobis: Horatius autem quod ad primum quidem illud attinet, idem, quod Cicero dicit, bona externa à diis esse precibus flagitanda: quod ad alterum, & secundum, non idem loquitur, sed æquitatem animi, siue (vt ita dicam) æquanimitatem, & euboniam esse à nobis promendam, & sumendam significat

19. AD C. CILNIVM
Mæcenatem. 3.

PRISCO si credis, Mæcenas docte,
Cratino:

B Nulla placere diu, nec viuere carmina
possunt,
Quæ scribuntur aquæ potoribus. vt malè
sanos,
Adscripsit Liber Satyris, Faunisque poe-
tas.

Vina ferè dulces oluerunt manè camæna:
Laudibus arguitur vini vinosus Home-
rus.

Ennius ipse pater numquam, nisi potus, ad
arma

Prosiluit dicenda. forum, putealque Li-
bonis

Mandabo siccis: adimam cantare seueris.

C Hoc simul edixit, non cessauere poeta
Nocturno certare mero: putere diurno.
Quid? si quis vultu toruo ferus, & pede
nudo,

Exiguaeq; toga simulet textore Catonem:
Virtutemne representet, morésque Ca-
tonis?

Rupit Hyarbitam Timagenis æmula lin-
gua:

Dum studet urbanus, tenditque disertus
haberi.

Decipit exemplar vitij imitabile. quod si
Pallerem casu, biberent ex sanguine cu-
minum.

O imitatores, seruum pecus: vt mihi sape
Bilem, sape iocum vestri mouere tumul-
tus.

Libera per vacuum posui vestigia prin-
ceps:

Non aliena meo pressi pede. qui sibi fidet
Dux, reget examen. Parios ego primus
Iambos

Ostendi Latio, numeros, animosque se-
cutus

Archilochi, non res, & agentia verba
Lycamben.

Ac ne me folijs ideò breuioribus ornes,
Quod timui mutare modos, & carmi-
nis artem:

Temperat Archilochi Musam pede mas
cula Sappho:

Temperat Alcæus: sed rebus, & ordine
dispar

Nec socerum querit, quem versibus obli-
nat atris:

Nec sponsa laqueum famoso carmine
nectit.

Hunc ego non alio dictum prius ore, La-
tinus

Vulgauit fidicen. iuuat immemorata fe-
rentem

Ingenuis oculisque legi, manibusque te-
neri.

Scire velis, mea cur ingratus opuscula le-
ctor

Laudet amè que domi: premat extra li-
men iniquus.

Non ego ventosa plebis suffragia venor
Impensis cenarum, & trita munere vestis.

Non ego, nobilium scriptorum auditor,
& vltor,

Grammaticas ambire tribus, & pulpita
dignor.

Hinc illæ lacrymæ. spissis indigna thea-
tris

Scripta pudet recitare, & nugis addere
pondus,

A Si dixi: rides, ait: & Iouis auribus ista
 Seruas. fidis enim manare poetica mella
 Te solum, tibi pulcher. ad hac ego nari-
 bus uti
 Formido: &, luctantis acuto ne fecer un-
 gui,
 Dissplicet ille locus, clamo: & diludia pos-
 co. (& iram:
 Ludus enim genuit trepidum certamen,
 Ira truceis inimicitias, & funebre bellū.

CRATINO] poëta comico, de quo sat. 4. lib.
 1. Eupolis, atque Cratinus, Aristophanesque poë-
 ta, &c.

NEC VIVERE] nec diu viuere, id est, nec diu
 in manibus hominum versari. tralatio est. Qui-
 dam nolunt repeti ^{ἀπό νεῖς} diu, à quibus dissentio.
 B Est inquam, tralatio. sic Mart. *Victurus Genium de-
 bet habere liber.*

QVÆ SCRIB. AQUÆ POT.] id est, quæ
 scribuntur ab aquæ potoribus. vt Oda. 6. lib. 1. *Scri-
 bēris Vario fortis, &c.*

AQUÆ POTORIBVS] ὑδροπόταις, qui se vi-
 no abstinent, ὅσαρ πίνουσι: siccis, aquam bibentibus.

VT MALE SANOS] tanquàm insanos, aut
 parum sanos. Non celabo lectore tamen, veteres,
 interpretes, vt hoc loco accipere pro *postquam*, q̄
 probat Simeo Bosius: vt sit hæc sententia. Postquã
 Liber retulit in numerum Satyrorum, & Fauno-
 rum poëtas Græcos ac Latinos, Vina fere dulcēs
 &c. Vult enim, treis versus, qui deinceps sequuntur,
 pendere ab illis verbis, vt *male sanos*. *Ascripsit*
Lib. Sat. F. que p. quod mihi vix probari potest.

ASCRIPSIT LIBER SATYRIS, &c.] re-
 tulit in numerum Satyrorum, & Faunorum, qui
 vtrique vinoli sunt, poëtas, vt diuinos, & furio-
 sos. *ascripsit* autem habent duo cod. Vatic. Iann.
 Faer. Torn. & alij manuscr. quinq; quos hic nuper
 C in Gallia inspexi, duo Ruffard. Cleric. Nicot. v-
 nus meus, quos secutus sum. Postremò ita legit
 Seruius in comentar. in Melibæum Virgil. ibi, *Pa-
 stores hedera cresc. orn. p.* vulgati *Ascribit*. Saty-
 rorum autem nomen referendum est ad poëtas
 Græcos: Faunorum ad Latinos, vt rectè putat
 Bosius. Itaque Homerum, poëtam Græcum, &
 eum quidem principem, primo loco posuit: & sic
 respondet Satyris: Ennium, poëtarum Latino-
 rum patrem, secundo: atque hic respōdet Faunis.

LAUDIBVS ARGVITVR VINI, &c.] id
 est, crebræ apud Homerum vini laudes, eum fuisse
 vinosum indicant. *arguitur vinosus*, id est, decla-
 ratur fuisse vinosus: *laudibus vini*, id est, eò quòd
 crebro vinum laudet. vinum laudat Homerus sub
 persona Hecubæ, ἰλ. ζ. Ἀνδρὶ δὲ κεκμηδὴν μένος μέγα
 οἶνος ἀέζει. id est, Viro autem defatigato magnas
 vireis vinum amplificat. mox sub Hectoris perso-
 na vituperat. Μὴ μοὶ οἶνον ἀερε μελίφρονα πόντια μήτηρ,
 Μὴ μὲ δ' ἀπογυιάσης, μένος δ' ἀλκίης τε λάθραμαι. id est, Ne

mibi vinum alioqui suaue affer, ὃ v en eranda ma-
 ter, ne me debilites, & ita vitium & roboris sim im-
 memor. Quamquam responderi potest ab Hecto-
 re vinum vituperari non simpliciter, sed eo tempo-
 re cum hostis à mœnibus arcendus est. Poëta qui-
 dem, ipse quodcumque aliena persona posita,
 ex sua loquitur, vinum semper laudat, nunc ἐὺνο-
 εα. id est, fortem efficiens, nunc μελίφρονα, id est, dul-
 ce, seu iucundum, nunc μενονέα. i. viribus conue-
 niens, nunc ἀδομα nominans.

ENNIUS IPSE PATER] cur pater? an quia
 primus poëta Latinus? vt Lucret. lib. 1. *Ennius vt
 noster cecinit, qui primus ameno Detulit ex Helico-
 ne peremni fronde coronam Per genteis.* It alas an pro-
 pter antiquitatem, & ita commune omnium poë-
 tarum veterum nomen est?

PROSILVIT] quidam libri manuscr. habent
 profiliit.

FORVM PVTEALQVE LIB. &c.] siccis ho-
 minibus suadebo, vt sese ad causas agendas confe-
 rant: vt in foro, tribunalibusque versentur. Sed
 animaduertat lector quod mihi indicauit Bosius, E
 hic esse formulam quandam edictorum prætoris.
 Ita enim prætores edicere solebant, verbi causa.
*Paëta conuenta, que neque dolo malo, neque aduer-
 sus leges, plebiscita, senatus consulta, edicta, decreta
 principum: neq. quo fraus cuiq; eorum fiat. facta erit
 seruabo, & alibi, Argentario, eive, qui iterum po-
 stulauerit, causa cognita edi inbebo, & alibi. Qua do-
 lo malo facta esse dicentur, si de his rebus alia actio
 non erit, & iusta causa esse videbitur, iudicium dabo,*
 & alibi *Quod cū minore, quàm xxv. annorum natu-
 gestū esse dicetur, vti queque eares erit adinaduer-
 iam.* Quæritur iam cuius hæc verba sint, Libe-
 rine, an Ennij, an Cratini, à cuius nomine & sen-
 tentia hanc epistolam orditur. Simeo Bosius pu-
 tat esse Liberi, seu Bacchi: veteres interpretes, En-
 nij: ego olim putavi, Cratini: neque video quid
 melius dici possit. verumtamen non satis li-
 quet.

PVTEAL LIBONIS] locum, vbi ius dice-
 bat prætor in foro Romano. vide annotata ad il-
 lum locum sat. 6. lib. 2. *ante secundum Roscius ora-
 bat sibi adesses ad puteal cras.* F

MANDABO] frequentandum dabo, commit-
 tam. Significat iocans homines siccos, ad poëti-
 cam ineptos esse: ad res forenses, iudiciaque præ-
 toria aptiores. *mandabo forum* autem sic dictum,
 vt *mandare parteis*, in lib. de arte poët. *ne forte se-
 niles Mandentur iuueni partes. ibid. male si mandata
 loqueris.*

ADIMAM CANT. SEV.] adimam cantan-
 di facultatem tristibus, & siccis, & sobriis, & res
 serias assiduè meditantibus, ac tractantibus. dixit
 autem adimam cantare Græcorum exemplo, ἀφαί-
 ρησομαι τὸ ἀδειν.

HOC SIMVL EDIXIT] simul vt hoc edixit
 siue Liber, siue Ennius, siue vt probabilius est,
 Cratinus. nam, vt ingenuè fatear, à quo potissimū
 horum trium, hoc edictum esse dicam, statuero
 nequeo: & quod multis alijs in rebus euenire
 solet, multo facilius possum quod alij dicunt,
 refellere, quàm quod mihi probabile videtur,
 confirm

A confirmare. Simeo Bosius putat, Liberum hæc edixisse. Vult enim, hæc verba, *forum putealque Libonis, &c.* quæ similitudinem & formulam edictorum prætoris præ se ferunt, esse declarationem & explicationem superiorum illorum, *ut male sanos Aseripit Liber satyris, &c.* proinde quasi Liber ita edicendo, *forum putealque Libonis Mandaboficcis, adimam cant. seuer.* ascripserit poetas Græcos Satyris, Latinos Faunis. quod mihi persuaderi non potest. Nam primùm longè aliud est dicere, Liber poetas Satyris & Faunis ascripserit, quod significat Bacchum quasi coopasse in collegium Satyrorum, & Faunorum poetas: aliud mandare forum, & puteal Libonis ficcis, &c. id est, reijcere ficos & sobrios, & aquæ potores, ad forum, & tribunalia prætorum: adimere cantus & carmina hominibus studia seria & seuera colentibus. Deinde cur fit tam abruptè mutatio personarum? *Liber ascripserit, &c. forum mandabo, &c.* Quod autem alij Ennium edixisse volunt: multo mihi incredibilius est. Nam cur Ennius potius, quàm Homerus? aut si Ennius hæc edixit, cur nihil Homerus? Manco igitur in sententia, donec aliquid reperiam probabilius, ut putem, Cratinum hæc edixisse, eum ipsum, à quo initium huius epistolæ nascitur, à quòque huius disputationis auctoritas sumitur. Nam Bacchus, Musæ, Homerus, Ennius videntur foris assumi ad probandam Cratini sententiam, *nulla carmina nec diu placere, nec viuere posse, que scribuntur ab aqua potoribus.* id est ficcis & abstemiis: proinde ac si dicat, hoc ita esse, licet hinc intelligere, quòd Musæ ab ipso tempore matutino, vinum olent: Bacchus poetas coopauit, vel ascripserit in ordinem ac numerum Satyrorum ac Faunorum, comitum & sectatorum suorum, qui vinosi sunt. Homerus vinosus fuit, ut declarant crebræ apud eum vini laudes: Ennius ipse, pater poëtarum Latinorum, numquam ad arma canenda se contulit, nisi madidus, & viuidus. recte igitur illud Cratinus, & verè: cui consentaneum est nunc eius edictum, *forum putealque Libonis, &c.* ab Horatio relatum. Hæc erat mea de hoc loco diuiniatio potius, quàm sententia. Nam nihil mihi in eis, quæ dixi, satis firmum, aut certum videtur. Quòd si legeremus *edixi*, quemadmodum scriptum est in vno codice Rufardino, (erat enim in verbo *edixit*, t. vltima littera deleta) facilius esset iam, huius loci explicatio. Intelligeretur enim illud ab Horatio edictum: *forum putealque Libonis, &c.* & sequeretur aptè *Hoc simul edixi, &c.* Non est autem silentio prætereundum quod à Suida traditum est, Cratinum, poëtam comicum, fuisse φιλοπότην, hoc est bibacem, seu bibulum, & potandi cupidum. *edicere* autem est clarè, & suo iure, & non sine auctoritate dicere, sic *far. 3. lib. 2. Hic simul accepit patrimonium mille talenta, Edicit piscator vii. pomarius auceps, &c.* Idem epist. ad Aug. lib. 2. *Edicto vetuit, ne quis se proter Apellem Pingeret.*

NON CESSAV. POETÆ] stultum in hominibus imitandi studium notat, qui præstantium virorum vitia, non virtutes imitantur: ut, qui sese optimos poëtas futuros arbitrantur, si, quia Ho-

merum, & Ennium vinosos fuisse traditum est, vinolenti se ad scribendum conferant: aut si, quia poëtas animi quodam impetu concitatos esse oportere aiunt nonnulli philosophi, iccirco quàm maximè furorem, insaniamque simulent, quare dicemus in epist. de arte poet. ad illum locum, *Ingenium misera quia fortunatus arte Credit, &c. excludit sanos Helicone poëtas Democritus, bona pars nõ vngueis ponere curat, Non barbam: secreta petit loca, balnea vitat, &c.* M. Tull. in perfecto oratore, *Ego autem* (inquit) *illos ipsos laudo, idque meriti, quorum se isti imitatores esse dicunt: etsi in eis aliquid desidero: hos verò minime, qui nihil illorum, nisi vitium, sequuntur, cum à bonis absint longissime.*

NOCT. CERT. MERO.] totam noctè cum æqualibus certatim potare.

PVTERE DIVRNO.] repete, mero. Sed cur non dixit *putere diurni*, ut dixit supra *oluerit vna?*

ET PEDE NVDO] Plutarchus in Catone Vticensi, *ποδάμιος δὲ ἀνυπόδητος, καὶ ἀχιτών εἰς τὸ δμῶσιον ἀεθῆναι μὲτ' ἀεθῶν*, id est, sape autem sine calceis, & sine tunica in publicum prodibat à prandio.

EXIGVÆ QVE TOGÆ TEXTORE] id est, exigua toga, ut sit *μετωνυμία* quemadmodum supra epist. 1. per capillos ab inæquali tonsore decurtatos, capillos inæqualiter tonsos significat. quidam viri docti affirmant, scriptum esse in quodam cod. antiquo *tesquore*. ego eam scripturam nusquam reperi.

CATONEM] Vticensem, ut apparet ex Plutarcho.

REPRÆSENTET] repræsentate propriè locum habet in pecunia in diem debita, diè præsentī soluenda. & diem promissī repræsentare, est promissum, antè quàm dies aduenerit, vel certè cùm aduenerit, exsoluere. ex quo *repræsentandi* verbo utimur pro eo, quod est, rem, quæ abest, præsentem constituere, ut M. Tull. pro Sextio, *erat eotēpore senatus in ade concordia, quod ipsum templum repræsentabat memoriam consulatus mei.* Cæsar lib. 1. de bell. Gall. *Itaque se, quod in longiorem diem collaturus fuisset, repræsentaturum esse.*

RVPIT HYARBIT, &c.] id est, dum Hyarbita Timagenis eloquentiam conatur imitari, dirupit sese, scilicet nimium contendendo, & clamando. sic M. Tull. epist. ad Marium lib. 7. *Hic ego tamen diebus ludis scenicis, ne forte videar tibi non modo beatus, sed nec liber omnino fuisse, dirupi pane me in iudicio Galli Canini familiaris tui. ex quo dirupti appellantur. ordo verborum est, lingua Hyarbitæ, æmula Timagenis, rupit Hyarbitam. conuenit. autem interdum hoc verbum in stultos, & indoctos imitatores, cùm significare volumus, eos numquàm eorum, quos ineptè imitantur, præstantiam assecuturos: ut hic, & *fat. 3. lib. 2. ad extremum, cum magis, atque se magis inflaret, non, si te ruperis* (inquit) *Par aris.* vide quæ ad eum locum annotaui. Timagenem commemorat Suidas, atque rhetorè fuisse Alexandrinum, vel, ut aij volunt, Ægyptium, à Gabinio captiuium Romam abductum: à Fausto Syllæ filio redemptum: Romæ rhetoricam docuisse, & sophisticam fecisse, usque ad Augusti tempora vixisse: ad extremum interdictum ei esse*

A docendi munere propter nimiam orationis libertatem, & maledicentiam, & ita reliquam aetatem in agro quodam Tusculano egisse, & vomere conantem à cena, interiisse. De Hyarbitha nihil unquam me legere memini.

TENDIT QVE] & dum contendit, vt supra Od. 29. lib. 1. *Socraticam & domum Mutare lorice Iberis Pollicitus meliore tendis.*

DECIPIT EXEMPLAR, &c.] id est, exemplar, in quo aliqua insunt vitia cum virtutibus cōiuncta, imitatore plerumque inducit, vt virtutibus omittis, vitia imitetur.

QVOD SI PALLEREM CASV, &c.] sat. 3. *aut argenti pallet amore.* & epistol. 1. lib. 1. *nulla pallefcere culpa.*

BIBERENT EXSANGVE CVM.] pallorem meum imitari studentes. Cuminum ex sanguine appellat, quia pallidum reddit, id est, veluti ex sanguinem. Dioscor. lib. 5. de cumino, *τέπει δὲ καὶ χροῖα ἐπι τὸ ἀργεῖον πινόμενον, καὶ συγχρόμαρον*, id est, *cuminum immutat colorem, pallidiorēque efficit, siue bibatur, siue illinatur.* Vtique adēd autem hoc verum est, vt si qua mulier purpureum colorem faciei cerussa, aut alio aliquo fūco appinxerit, granis cumini mansis ruborem illum continuū amittat, & natium pallorem recipiat. *κυμανοποιεῖσιν* vocant Græci, id est, *cumini sectorem*, hominem illiberalem, ac præparcum, *ὑπερβολικῶς*, quōd, cum granum cumini sit minutissimum, insignem parhomoniam præ se ferat, ac declaret is, qui rem tantillam integram impendere, aut dare nolit, sed diuidat. Theocrit. *εἰδ. 1.* quod inscribitur *ἐργασίαι, Κάλιον δ' ἡμιλητὰ φιλάρηυρε πὸς φακὸς ἔψιν Μῆν' ἡτάμης τὰν χεῖρε κατασφρίων τὸ κύμων.* id est, *Honestius est ὁ procurator auare, lenteis coquere ne manum incidat cuminum secans.* vbi interpret *εἰθάμεν τὸς ἀγαν φειδώκες, κυματοποιεῖσιν καλεῖν.* id est, *solemus præparcos homines cumini sectores appellare.* vtitur hoc nomine Aristoteles lib. 4. de moribus ad Nicom.

O IMITAT. SERV. PEC. &c.] non improbat Horatius imitationem, neque simpliciter reprehendit imitatores. Nam M. Tullius Demosthenem, & Isocratē imitatus est: Virgilius Homerum, Theocritum, Hesiodum: ipse Horatius Alcaicum, Pindarum, Sapphonē, Archilochum, Simonidem, Sthefichorum, Anacreontem, ceteros. sed eos imitatores insectatur, atque exagitat, qui nimis seruiunt imitationi, nec quicquam audent ab eo, quem sibi proposuerunt imitandum, discedere, & quod deterrimum est, vitiosissima quæque amulantur. duo sunt igitur peccata stultorum imitatorum, quæ his duobus nominibus, *seruum pecus*, vt opinor, significantur: vnum, quōd nimis religiosè, & pæne dicam, seruiliter imitantur: alterū, quōd ita tardi sunt, & hebetes, & peruersi, vt eorum, quorum similes esse, aut haberi volunt, vitia pro virtutibus imitentur: in quo pecudum similes esse, id est, communi sensu, & iudicio carere videntur: quos item notat M. Tull. lib. 2. de orat. his verbis, *Tum accedat exercitatio, qua illum, quem antea delegerit, imitando effingat, atque ita exprimat, non vt multos imitatores saepe cognoui, qui aut ea, qua facilia sunt, aut etiam illa, qua insignia ac pæne vitiosa, conse-*

Etantur imitando.

VT] quàm. sic supra Od. 25. lib. 3. *vt mihi denio Ripas, & vacuum nemus Mirari libet.*

IOCVM] risum. sat. 5. lib. 2. *Nequid tu perdas, neu sis iocus.*

VESTRI TVMVLTVS] vestri timores exanimas, vestrae conturbationes, & trepidationes. tu multus enim est timor multus, vt ait M. Tull. Philipp. 8. *Quid enim est aliud tumultus, nisi perturbatio tanta, vt maior timor oriatur? unde etiam nomen ductum est tumultus.*

LIBERA PER VACVVM, &c.] vacuum dicitur, quod à nemine occupatum est. libera autem vestigia respondent illi, *seruum pecus*. gloriatur igitur Horatius, se vestigia in vacuo posuisse, & quidem libera: id est, se scriptiois genus à nemine adhuc occupatum, aut usurpatum, liberè, & suo arbitratu secutum esse. sic Propert. lib. 3. *Primus ego ingredior puro de fonte sacerdos Itala per Graios Orgia ferre choros.* sic item Lucret. lib. 4. *Ania Pieridum per agro loca nullius antè Trita solo, iuuat integros accedere fonteis, Atque haurire: iuuatq. nouos decerpere flores, Insignemq. meo capiti petere inde coronam.* Vnde prius nulli velarunt tempora Musa.

PRINCEPS] primus, vt saepe aliàs. annot. ad Od. 16. lib. 1. *principi limo.*

REGET EXAMEN] tralatio ab apibus. qui sua virtuti (inquit) suoque ingenio confidet, non dubitabit alijs præesse, seu præire: audebit se aliorum ducem profiteri. *fidet, reget* in tempore futuro excudendum curauit, octo codicibus veteribus fretus.

PARIOS EGO PRIM. IAMB. &c.] en, cur se paullo antè dixerit principem, id est, primum vestigia in vacuo posuisse. non enim negauerit Horatius se Græcos imitatum esse: sed suo iure gloriari potest, se primum è Latinis versus lyricos scripsisse, quamuis eorum Græci fuerint inuentores. sic Ode vltima lib. 3. *dicar ex humili potens Princeps Eoium carmen ad Italos Deduxisse modos.*

PARIOS] Archilochios. Archilochus enim Parius fuit. Iambis autem maximè vsus est in epod.

NUMEROS] *ῥυθμὸν*, vel metrum. translato dicit epist. 2. lib. 2. *Sed vera numerosque, modosque ediscere vite.*

ANIMOSQVE] vim, & acrimoniam: spiritus, *φρόνημα*.

NON RES, ET AGENTIA] id est, non materiem, & verba iis similia, quæ Lycamben ad laqueum adegerunt. De Lycambe diximus in epod.

AC NE ME FOLIIS] id est, ac ne mihi iocundò minorem laudem tribuas, quōd numeros Archilochi, & legem carminis immutare nō sum ausus, ego iambos Archilochi, quamuis nulla ex parte à me immutatos, carmine Sapphico tamen, & Alcaico temperavi, nempe in libris carminum. nonnulli aiunt, Sapphonem quoque, & Alcaicum scripsisse iambicos versus, sed Archilochi versibus moderatiores.

TEMP. ARCH. MVS. PEDE MASC. SAPPHO, &c.] id est, Sapphica carmina, quæ scripsi in libris carminum, seu odarum, ad exemplum Sapphonis: & Alcaica, quæ ad Alcaei, temperant

A perant Archilochi iambos nimis acreis, & contumeliosos, quibus usus sum in lib. epod.

MASCULA] vel quod ita puellas amaret, ut solent viri, quodque cum eis tanquam mas, rem haberet. vel, quod ingenio masculino fuerit in eo, quod venustissimos & politissimos versus scripserit, neque in lanificio aliarum mulierum more aetatem consumserit, aut operam posuerit: vel quod animo forti ac virili fuerit in eo, quod se e petra Leucade precipitem in mare deijcere ausa sit: quod magis placet Turnebo: mihi non item. Puto enim masculam dici ob id potius, quod virilia, & viris digna, non muliebria studia coluerit ac tractarit.

SED REB. ET ORD. DISP. NEC SOC. QV.] ordo est. sed Archilochus apud me rebus, & ordine dissimilis Archilochi illi, qui focerum illum ad suspendium adegit non quaerit focerum, &c.

NEC SOCERVUM QVÆRIT, &c.] de Archilochi sup. ad Od. 6. epod. Pindarus *id. β. π. 7.* Archilochi suam maledicentiam nocuisse ostendit his verbis, *ἐμὲ δὲ ζῆλον φεύγειν δόκον ἀδίκον, κακὰ γὰρ εἶδον γὰρ ἐκάς ἐόντι πᾶσι καὶ ἀμαχανίᾳ φοβερὸν Ἀρχιλοχόν.* id est, me autem oportet fugere morsum iniustum, maledicentiam. Vidi enim, cum longè abessem, sapè consilij, & facultatum inopem maledicum Archilochum. Interpunctio vitiosa hunc locum obscurabat: quam ego sustuli: & nomē *dispar* ad Archilochum refero, ut sit hæc sententia, Archilochus, quem ego meis versibus exprimo, dissimilis illi Archilochi, cuius versus acerbissimi & atrocissimi sunt, neque focerum quaerit, &c. Lycamben significat.

OBLINAT] dedecoret, infamem reddat, ignominia afficiat. versibus artis autem, id est, versibus contumeliosis, criminosis, tristibus, molestis, iniucundis, acerbis.

HVNC] Archilochum: non, ut alij, Alcæum.

NON ALIO] non ab alio Latino Latine expressum.

FIDICEN] ego poeta Lyricus Latinus. ut Od. 3. lib. 4. *Quod monstror digito pretereuntium Roma ne fidicen Lyrae. Latinus* autem habent omnes cod. antiqui.

IUVAT IMMÉM. FER.] iuvat me, dum immemorata profero, legi oculis ingenuis, id est, hominum ingenuorum, & manibus teneri. cum in vulgatis omnibus legeretur *ingenis*, ego auctoritatem duorum lib. Vat. & Iann. Faern. Torn. & alij quot aliorum secutus, *ingenuis* excudendum curavi.

INGRATVS] qui cum meorum librorum lectione domi delectetur ac iuuetur, gratiam mihi non referat, sed foris & publice non laudet.

PREMAT EXTRA LIMEN] foris vituperet, vel dissimulet se eorum lectione delectari: laudes meas taceat.

INIQVVS] inimicus, infensus, malevolus.

NON EGO VENT. PLEBIS, &c.] Solebant indocti poetae, & ijdem locupletes, cenis sumtuosis, muneribus, fideiussionibus, promissis, imperita multitudinis assensum, atque approbationem emere, ut Horat. & hic, & in epist. ad Pisones ostendit his verbis. *Si vero est, unctum qui recte po-*

nere possit, Et spondere leui pro paupere, &c. Allegoria est à comitiis, aut petitione magistratuum.

VENTOSÆ] mobilis. T. Livius lib. 42. *quosdam ventosum ingenium precipites ad omnia novanda agebat.* sup. epist. ad Celsum. *Roma Tibur amem ventosus, Tibure Romam.*

VENOR] capto, colligo, aucupor. alia est metaphora.

IMPENSIS CENARVM] cenis sumtuosis, & opiparis.

ET TRITÆ MVNERE VESTIS] sic Perf. sat. 1. *scis comitem horridulum trita donare lacerna.* tritam vestem intellige, non novam.

NOBILIVM SCRIPT. AVD.] criticus, qui audio scripta nobilium poetarum.

ET VLTOR] & qui eis vicissim mea recito, sic enim eos vlciscor: vel qui castigo, & corrigo. vtraque explicatio probabilis est. nonnulli legi volunt, *Et actor.* & ita se dicunt reperisse scriptum in vno libro manuscr. Ego primùm vulgatam & receptam lectionem retineo, testificans me cum libris manu scriptos, antiquissimos, numero 14. inspexerim, & consuluerim, in eorum nullo reperisse *Et actor:* deinde, si quis quaerat ex me ecquid probem, hoc *Et actor,* respondeo non me aequè probare. neque tamen, si quis à me dissentiat, iccirco aut eum reprehendo, aut eius iudicio meum antepono.

GRAMMATICAS AMBIRE TRIBVS] prensare Grammaticos, ut mihi suffragentur, seu potius, ut meos libros suis discipulis ediscendos proponant. Etiam hic tralatio, seu allegoria est, ducta à comitiarum ratione. Nam qui honorem petebant, tribus ambibant, & eos, qui in sua tribu gratia valebant, prensabant. *Tribus* autem *grammaticas* posuit pro tribus grammaticorum: & *tribus*, pro turba, & multitudine.

PVLPI TA] unde grammatici poetarum recentiorum scripta recitabant, vel ab auctoribus recitata audiebant, & vel probabant, vel improbabant.

HINC ILLÆ LACRYMÆ] prouerbium notissimum ex Andr. Terent. vitur M. Tull. in orat. pro Cælio. *hinc illa lacryma nimirum, & hac causa est horum omnium scelerum, atque criminum.*

SPISSIS INDIGNA TH. &c.] si dixi (inquit) scripta mea videri mihi frequenti hominum conuentu, & corona non esse digna, ideoque me pudore ingenuo, ne ea recitem, nugasque magni aestimè deterrerem, rides Horati, ait aliquis. *spissis*, id est, frequentibus, crebris.

NVGIS ADD. POND.] nugas venditare, & ostentare. in lib. de arte poet. *nugæq; canora.*

RIDES.] *εἰρωνεία:* dissimulatione vteris, vel derides.

I OVIS] Augusti. ista vni Augusto vis recitare: tua scripta vis ab vno Augusto legi, atque audiri.

FIDIS ENIM MANARE] confidis te versus edere quouis melle dulciores. *manare mella*, genus loquendi rariuscule: vltatius illud de art. poet. *Omne superuacuum pleno de pectore manat.* simile huic illud ibid. *stillabit amicis Ex oculis rorem.*

TIBI PVLCHER] tuo iudicio bonus poeta: vel te vnum delectare, tibi que vni placere studens: de aliis non laborans.

A AD HÆC] ad ea, quæ mihi ab illo dicta sunt.
 NARIBVS VTI FORMIDO] ego non au-
 deo inflexis naribus ea, quæ ille mecum loquitur,
 irridere. *narium inflexio* irridendum gestus est, vt
 sat. 6. lib. 1. *nasō suspendis adunco Ignotos.* & sat. 8.
 lib. 2. *Balatro suspendens omnia nasō.* Perl. *nimis vn-*
cis Naribus indulges: *μὴν τμήζεν* dicunt Græci. acutæ
 nares autem, sagaces, & ad odorandum celeres in-
 telliguntur: & qui acutis naribus sunt, ingeniosio-
 res habentur: vt contrà qui obtusis, pingues & he-
 betes.

ET LVCTANTIS ACVTO, &c.] & ne ille,
 qui mecum pugnat, me vnguibus laceret, clamo,
 locum illum mihi displicere, videlicet theatrum.

ACVTO NE SECER VNGVI.] Licinius
 Caluus, *Vaga candida nympha quod secet vngui.* Ca-
 rilius lib. 1. gramm. in fit.

ET DILVDIA POSCO] Porphirio, seu Acro-
 docet his ipsis ferè verbis, id temporis spatium,
 quod tribui solebat gladiatoribus ad digladiandi
 intermissionem, intra dies munerum gladiatorio-
 rum, quibus pugnare debebant, *diludia* appellari.

B LVDVS ENIM GEN. TR. CERT.] grada-
 tio, seu climax.

TREPIDVM] in quo trepidant ij, qui certa-
 men ineunt. eiusdè generis est. *illud, Pallida mors,*
 & similia.

IRA TRUCEIS, &c.] vt sup. Od. 16. lib. 1. *Ira*
Thyesten exitio graui Strauere, & altis vrbibus vlti-
ma Stetere cause, cur perirent Funditus, &c. truceis
 inimicitias autem dicit, hoc est, tristeis & horribi-
 leis vel quòd, inimici truci & sæuo in eos quibus
 inimici sunt, aspectu, ac vultu solent esse.

ET FVNEB. B.] lugubre dixit Od. 1. libr. 2.
quod mare lugubris Ignara belli?

20. AD LIBRVM SVVM.

VERTVNNVM, Ianiúmque, liber
 spectare videris:

C Scilicet vt prostes Sostiorum pumice mun-
 dus:

Odisti clauis, & grata sigilla pudico:

Paucis ostendi gemis: & communia lau-
 das,

Non ita nutritus. fuge, quòd discedere ge-
 stis.

Non erit emisso reditus tibi. quid miser
 egi?

Quid volui? dices, ubi quis te læserit. &
 scis

In breue te cogi, cum plenus languet ama-
 tor.

Quod si non odio peccantis desipit augur:

D Carus eris Romæ, donec te deserat atas.
 Contrectatus ubi manibus sordescere
 vulgi

Cæperis: aut tinea pasces taciturnus iner-
 teis:

Aut fugies Vticam: aut vinctus mittêris
 Ilerdam.

Ridebit monitor non exauditus: vt ille,
 Qui malè parentem in rupeis protrusit a
 sellum

Iratus. quis enim inuitū seruare labore?
 Hoc quoque te manet, vt pueros elemen-
 ta docentem

Occupet extremis in vicis balba sene-
 ctus.

E Cum tibi sol tepidus plureis admouerit
 aureis:

Me libertino natum patre, & in tenui re
 Maiores pennas nido extendisse loquêris:
 Vt, quantum generi demas, virtutibus
 addas.

Me primis vrbis belli placuisse, domique:
 Corporis exigui, præcanum, solib. aptū,
 Irasci celere, tamen vt placabilis essem.
 Fortè meum si quis te percontabitur æ-
 uum:

Me quater vndenos sciat impleuisse de-
 cembreis,

F Collegam Lepidum quo duxit Lollius
 anno.

VERTVNNVM] Deum, qui præest rebus con-
 trahendis, ac vertendis, id est, permutandis: vel ab
 anne verso dictum, vel ab eo, quòd anni verten-
 tis poma percipiat. de quo Propert. libr. 4. *Quid*
mirare meas tot in vno corpore formas? Accipe Ver-
tuni signa paterna Dei. Tuscus ego, Tuscis orior: nec
pænitet inter Prælia Volcinos deseruisse focos: Nec
me turba inuat, nec templo letor eburno. Romanum sa-
tis est posse videre forum. cetera lege apud Propert.
 Propterea autem, quòd hic Deus ad omneis figu-
 ras, ac formas opportunus erat, credebatur etiam
 menteis hominum & cogitationes in rebus emen-
 dis, ac vendendis vertere, immutare, ac variè affi-
 cere. itaque mobili ingenio, & inconstanteis ho-
 mines iratis Vertunis natos dicebant, vt Horat. sat.
 7. lib. 2. *Vertunnis, quotquot sunt, natus iniquis.*

IANVM QVE] Iani templum, vel Iani statuam,
 cui proximæ erant libratorum columna: vel fo-
 rum Romanum.

A **PROSTES**] venalis exponaris: à quo verbo *prostibulum*, locus, in quo prostant mulieres impudicæ, & scorta: & mulier *prostibula*.

SOSIORVM PVM. MVND.] id est, libratorum pumice expolitus. Sosis librarij & bibliopole scriptores fuerunt, de quibus & libr. de arte poet. *Hic meret era liber Sosis.* solebant enim & veteres illi libros pellibus tegere, & pelleis pumice expolire, atque exæquare. Catull. ad Varum, *charta regia, noui libri, Noui umbilici, lora rubra, membrana Defecta, plumbo, & pumice omnia æquata.* idem in primo carm. ad Corn. Nepotem, *Quæ dono lepidum, nouum libellum Arida modo pumice expolitur?* Tibul. lib. 3. eleg. 1. *Lutea sed niuem innouat membrana libellum, Pumex & canas tondeat arte comas.* ex quo pumicare: quod valet pumice defricare, atque expolire. Catullus in Egnatium *hoc sibi solet manè Dentem, atque rufam pumicare gingiuam.* sic enim legitur hic versus apud Apuleium, vt admonet Adr. Turnebus noster.

ODISTI CLAVEIS, ET GRATA, &c.] cupis prodire in publicum: non vis domi contineri: odisti custodiam. clauæ ad claudendum comparatae sunt: atque iccirco fortasse a claudendo dictæ, vt *κλειδες* & *κλειειν*.

PAUCIS OST. GEMIS] agere fers, seu lamentaris, te à paucis legi, neque omnium oculis parere.

GESTIS] cupis. in epist. de arte. *gestit paribus colludere.*

EMISSO] edito. ibid. *Et semel emissum volat irrenocabile verbum.* hoc dicit, vbi semel emissus à me fueris, & diuulgatus, non licebit tibi ad me reuerti.

NON ITA NVTRITVS] non ita educatus, id est, non eo consilio à me conscriptus, vt in manus hominum peruenires. est enim perpetua allegoria.

DISCEDERE] lib. vnus vatic. & Tornes. & Clericanus, Nicotianus, Russardinus, meus, habet descendere.

ET SCIS IN BR. TE COGI, CVM, &c.] & scis te complicari, & contrahi, cum lector paulo antè tui cupidus, legendo defessus est: vel scis, te non totum legi, scis multa à languido lectore præteriri, vt alij volunt. ego tamen priorem explicationem puto esse probabiliorem. T. Liuius lib. 39. loquens de commentario quodam, quem à Philippo patre acceperat Demetrius, *Erant autem* (inquit) *de rebus singulis in breue coacta causa.*

PLENVS] vel legendo defessus, & satietate legendi affectus: vel, vt alij volunt, cibo satur: quod minus probo.

QVOD SI NON ODIQ, &c.] .i. Quod si non odio tui, qui me inuito, & repugnante exire cupis, vaticinor, ac desipio, tantisper placebis Romæ, dum nouus eris. noua enim vulgò placere solent: vetera non item. licet autem hæc referre ad versus ipsos, seu potius ad chartas, & membranas, quæ posteaquam legentium manibus tractatæ fordeis contraxerunt, negliguntur, & vel à tineis, & blaptis exeduntur, vel salfamentariis, & phar-

macopolis ad suas interceis inuoluédas, & integendas vsui sunt, vel ex eis fiunt opistographa epistolarum.

DONEC TE DESERAT ÆTAS] donec cōsenueris. *ætas*, id est, iuuenta.

AVT FVGIES VTIC.] aut exsulabis, & ex Italico solo pellèris. tralatio ab animatis, & ratione ventibus ad rem inanimam. fortasse significat hic voluntariam fugam, posteriore versu necessariam propter verbum *vincetus*: & hæc referenda sunt ad bellorum ciuiliū calamitatem: vt prædicat Horatius, eos casus suo libro imminere, quos complures nobiles & noti Romani propter bella ciuilia subierunt, ac pertulerunt. Est autem Vtica vrbs in Aphrica, in qua Cato minor mortem sibi conciuuit: vnde dictus Vticensis.

AVT VINCT. MITT. ILERD.] solebant veteres, epistolas in tabulis, seu chartis conscribere, easque alia charta, quæ plerumque erat intus exarata, operite: deinde lino obligare: postremò obsignare. ea autem charta, quibus litteræ integebantur, appellabantur opistographa, quia à tergo inscriptæ declarabant ad quem mitterentur. Significat igitur, homines ex libro suo integumenta litterarum facturos. sciendum est autem, libros veterum vna tantum ex parte fuisse exaratos: iccircoque volumina dicebantur, quia in vnum conuoluebatur. itaque ex eis opistographa facere licebat, quod non item ex nostris licet.

RIDEBIT MON. NON EXAVD.] ego, qui te toties frustra præmonuerim, vt ne in publicum prodires, ridebo. vtitur hoc nomine supra epist. ad Loll. 2. *Protinus vt moncam, si quid monitoris egessis.* & de arte poet. *monitoribus asper.*

MALE PARENTEM. &c.] non parentem. prouerbij similitudinem gerit. conuenit autem in eum, qui neque per se sapit, neque alteri benè consulenti, benèque præcipienti obtemperat. notum est illud Hesiodi, *ὄπις μὲν παρδερσος, ὅς αὐτὸς πάντι νόσσι φερασάμενος, πᾶρ τ' ἐπειτα ἔς τέλος ἦσιν αἰμῖνα,* &c. id est, *Optimus ille quidem est, qui per se mente, animoque Omnia perlustrat, qua sint meliora futura Postea ad exacta vsque nouissima tempora vita, &c.* quod citat Aristot. lib. 1. de morib. ad Nicomach. T. Liuius vsurpat libro 32. vt aliàs annotauimus. *protulit* autem excudendum curauit duorum lib. Vatic. Raïn. Card. Iannoët. Faër. Torn. Clericanorū, Nicotian. Russard. auctoritatem secutus.

QVIS ENIM. INVIT. SERV. LAB.] nam *Inuitum qui seruat, idem facit occidenti:* epist. de arte poet. Terent. tamen Heaut. *Atque hunc difficile, inuitum seruaret senem,*

TE MANET] tibi impendet, tibi euenturum est: vt Od. 28. lib. 1.

CVM TIBI SOL TEPIDVS, &c.] id est, cum hora diei tertia, aut quarta, quo tempore solis calor inualefcit, plureis habueris auditores. Lucet. lib. 4. *vt omne Humanum genus est auidum nimis auricularum,*

ME LIBERTINO NATVM PATRE &c.] dices me patrè libertino natum esse. vt sat. 6. lib. 1. *Nunc ad me redeo libertino patre natum,*

A ET IN TENNIRE MAIORES PENNAS, &c.] id est, dices me in angusta, & parua refamiliariatum, virtute tamen & ingenij præstantia tenuitatem, & humilitatem generis mei illustrasse, atque extulisse. tractum ab auum pullis, qui paulatim plumis nascentibus nidos suos superant.

ME PRIMIS VRBIS, &c.] sic fat. 1. lib. 2. *tamen me Cum magnis vixisse inuita fatebitur vsque Inuidia.* quos hic primos vrbis dicit, primores populi appellauit fat. illa 1. lib. 2.

BELLI, DOMIQUE] aduerbia sunt. sic epist. ad August. in extr. *belli spectata, domiq.* Virtus. M. Tull. in Bruto, *omissis illis diuinis consiliis, quibus sepe constituta est Imperatorum sapientia salus ciuitatis aut belli, aut domi.*

CORPORIS EXIGVI] fat. 3. lib. 2. *longos imitatis, ab imo Ad summum totus moduli bipedalis.*

B PRÆCANVM] canum ante tempus. solet autem præmatura canities accidere & iracundis natura, & calamitosis, diurnoque animi mæore affectis, quod cõfirmat Pind. *είδ. δ. φύονται δὲ καὶ νέοις ἐν ἀνδράσι πολλαὶ θάματα καὶ ᾤοντα τὸν ἀλικίας εἰκότα χρόνον.* id est, nascuntur autem etiam iuuenibus cani crebro præter ætatis conueniens tempus. Traditum est ab antiquis si quis mæore affectus, & luctu graui oppressus non lacrymetur, præsertim ætate media, fore vt statim canescat: sin lacrymari possit, canitiem illam præmaturam vitatarum.

SOLIBVS APTVM] locis apricis gaudentem.

IRASCI CELEREM] *ὄξύθυμον, ὀχλίχλον, ὀργίλον,* irritabilem, iracundum, irasci celerem autem Graecum loquendi genus.

TAMEN VT PLACAB. ESSEM] & facile placantur, & citò desinunt irasci homines iracundi, quod quidem est in eis optimum, vt scribit Aristot. lib. 4. de morib. ad Nicom. *παύονται δὲ παχέως, ὁ καὶ βέλπετον ἔχουσι.* & M. Tullius ait libr. 1. epistol. ad Attic. *irritabileis animos esse optimorum saepe viro- rum, & eosdem placabileis: & esse hanc agilitatem, mollitiemque natura plerumq. bonitati.* Idem epist. ad Qu. Frat. lib. 1. paullo aliter, *Si implacabiles (inquit) sunt iracundia, summa est acerbitas: sin autem exorabiles, summa leuitas: qua tamen (vt in malis) acerbitati anteponenda est.* Hom. *ἰλ. γ. Ἀλλ' ἀκρόμεθα βῆσσον, ἀκροαὶ δὲ φρενέες ἐδιδλῶν,* id est, sed placemur citius: placabiles autem sunt bonorum mentes. Eurip. Medea, *Γωὴ τὸρ ὄξύθυμος, ἄς δ' αὐτῶς ἀήρ, Πάων φυλαίσσιν, ἢ σιωπηλὸς σοφός:* quibus versibus significat, viros & mulieres iracundos facilius caueri posse, quàm tectos, atque obscuros.

ME QUATER VND. SC. IMPL. DEC.] sciat me quadraginta quatuor annos compleuisse.

COLLEGAM LEPID. QVO D. &c.] id est, anno ab vrbe condita 1000 cxxxiij, cum igitur natus sit Horatius L. Manlio Torquato, & L. Aurelio Cotta coss. vt supra cognouimus Od. 13. epod. *Tu vina Torquato mone consule pressa meo:* hi autem consules fuerint anno ab vrbe condita 1000 cxcvii. relinquuntur, vt Hor. Qu. Emilio Lepido, M. Lollio consulibus, annos quadraginta quattuor expleuerit.

D V X I T] coniunctum habuit. neque huius verbi vis ad forteis est referenda, vt vult Porphyrio. non enim fortibus, sed suffragiis fiebat coss.